

АЛЕКСАНДРА МАРИНИНА

КАПАН ЗА МИШКИ

Част 2 от „Дорошин“

Превод от руски: Здравка Петрова, 2007

chitanka.info

КЪМ БЪЛГАРСКИТЕ ЧИТАТЕЛИ

Много ми е приятно, че книгите ми се превеждат в България и моите любими герои вече ще говорят и на български език. Искрено се надявам, че за вас ще бъде интересно да прочетете не само как и защо се извършват престъпления в Русия, но и за това как живеят сега хората в нашата страна, за какво мислят, мечтаят, на какво се надяват и от какво се страхуват. Моите романи са за любовта, за ревността, за омразата, за отмъщението, за дружбата и предателството, за честта и безчестието, т.е. за това, което е близко и разбираемо за всеки човек, независимо в коя страна живее и на какъв език говори. Надявам се, че прочитът на моите книги ще ви достави поне малко удоволствие. И предварително ви благодаря, че ще ги прочетете. Желая ви успехи, щастие и благополучие!

С уважение и любов:

Александра Маринина

ГЛАВА 1

Консултът гледаше Мусатов със строго присвити очи.

— Два пъти сте сменяли фамилното си име.

— Посочил съм всичко в анкетата. При раждането ми са ме записали с бащиното ми фамилно име. Родителите ми се развели, когато съм бил на година и половина, майка ми си е върнала моминската фамилия и я е дала и на мен. После, когато бях на девет години, майка ми се омъжи повторно, нейният съпруг ме осинови и ми даде своето бащино и фамилно име.

— Разбрах. Но ми трябва потвърждаващи документи. В частност свидетелство за разтрогването на брака и документи за вашето осиновяване и смяна на името във връзка с това. Между другото, къде е сега родният ви баща?

— Нямам представа — сви рамене Мусатов. — Родителите ми са се развели преди почти трийсет години. От къде мога да знам?

— Тези неща трябва да се знаят — каза назидателно консултът.

Мусатов започна да губи търпение. Разбира се, бяха го предупредили, че американското посолство дава визи крайно неохотно, особено ако не става дума за туристическа виза за една-две седмици, с резервирани и платени хотели и билет за връщане, а за делова, и то за пет месеца. Ох, не искат те руския бизнес в своята процъфтяваща страна! И във всеки човек, който влиза в САЩ от Русия, виждат потенциален емигрант, на когото безкрайно му се иска да остане в САЩ за вечни времена и който тутакси ще си измисли или съпруга американка, или близък роднина, вече жител на страната. Положението на Мусатов и бездруго не бе особено стабилно, нали не беше женен, следователно консултът можеше да го подозира в непочтеното намерение за петте месеца пребиваване в страната да си намери съпруга.

— Трябва да знаете къде се намира баща ви и с какво се занимава — повтори консултът.

— А ако не е между живите?

— Тогава донесете смъртен акт. За вас така ще бъде по-добре.

Че как иначе. В такъв случай американците ще бъдат сигурни, че баща му не живее в Щатите и не чака родното си синче с отворени обятия. Господи, какъв ужас!

Андрей излезе от сградата на посолството и бавно пое към станция „Барикадная“, където толкова сполучливо бе паркирал колата си. А колко се зарадва, глупакът с глупак, помисли си, че щом извади късмет с паркирането, всичко останало също ще се подреди добре. Да, ама не.

Качи се в колата, но не я запали. Извади от джоба телефона и се обади на майка си в Петербург.

— Е, какво стана, Андрюша? — бързо, с напориста тревога в гласа попита майка му. — Приеха ли документите ти за виза?

— Не. Мамо, трябва им сведения за баща ми. Къде е, какво прави, как е и така нататък.

— О, господи — въздъхна тя. — Така си и знаех — това няма да има край! Прости ми, сине, ако само бях предполагала, че това ще докара толкова проблеми...

— Мамо, престани — каза нежно Андрей. — Та ти си го направила за добро, всичко разбирам. Трябва да го намерим и да решим проблема. Ти си ми казвала, че е роден някъде в Курска област, нали?

— Да. Имам само адреса на родителите му, дори сме ходили там, когато ти се роди. Но след седемдесет и шеста година не съм използвала този адрес, писах им само, че бракът е разтрогнат — и толкоз. Нищо друго не знам. Може да са се преместили, и то неведнъж. Как ще ги намериш сега?

— Абе не е трудно да се намерят, когато човек има пари. Добре, ще се надяваме, че те знаят къде е сега синът им. Помниш ли адреса?

— Какво говориш, Андрюша, разбира се, че не. Трябва да се поровя в документите, да си намеря стария тефтер.

— Добре, майче, когато го намериш, незабавно ми се обади, нали? И аз ще тръгна веднага. До стажа има още два месеца, ще успея да свърша всичко.

До седемнайсетата си година Андрей Мусатов беше сигурен, че е роден от самотна майка, затова фамилното му име отначало е било майчиното — Кожухов. На всички детски въпроси: „А къде е татко?“,

майка му добросъвестно бе отговаряла, че го няма. Не измисляше небивалици за загинали летци изпитатели или офицери, изпълнявали тайно интернационалния си дълг някъде в далечна чужда страна, просто му казваше, че се е скарала с бащата на Андрюша и се е разделила с него, преди да успеят да се оженят, но след като вече са заченали детето. Момчето не получи никакви комплекси по този повод, в неговия клас почти една трета от децата растяха в непълни семейства. На училище тръгна през осемдесет и първа, когато думите „самотна майка“ вече не изглеждаха страшни и оскърбителни, а и никой дори не би помислил да поглежда накриво Андрюша Кожухов — майка му беше учителка по английски език и литература в същото училище, а когато той мина в девети клас, тя стана завуч. В елитните езикови училища имаше по двама завеждащи учебната част, единият от които отговаряше за целия цикъл на преподаване на чуждия език. Английският завуч така наричаха Ксения Георгиевна Мусатова (когато я назначиха на ръководната длъжност, тя вече от няколко години беше щастливо омъжена и с ново фамилно име).

Бракът на Ксения Георгиевна беше наистина щастлив. Константин Мусатов се оказа превъзходен баща за Андрюша, не предизвика у момчето ревност и успя да изгради истинско мъжко приятелство с доведения си син. Веднъж дванайсетгодишният Андрюша дори каза на майка си:

— Добре че навреме си се скарала с баща ми. Ако тогава бяхте успели да се ожените, нямаше да се запозная с Костя.

Колкото и да е странно, въпреки приятелството и взаимната обич, момчето така и не започна да нарича Константин татко, въпреки че бе осиновен официално. Майка му се нервираше и тревожеше, а мъжът ѝ гледеше на ситуацията философски.

— Просто на детето е нужен не толкова баща, колкото по-възрастен приятел — успокояваше той жена си. — Нека ме нарича Костя, щом така му харесва. Още повече че съм сигурен, че пред приятелите си той ме нарича „баща ми“.

Катастрофата ги връхлетя през деветдесет и първа година, когато почина старата баба на Константин, в чийто апартамент той бе регистриран. Появи се възможност да подобрят жилищните си условия и семейството активно се захвана да търси варианти за размяна. Само след три месеца Мусатови вече можеха да се преместят в нов, по-

просторен и удобен апартамент. Седемнайсетгодишният Андрей активно помагаше за събирането и опаковането на багажа. Майка му и Костя в свободното си време сновяха из магазините в търсене на мебели и всякакви необходими за новото жилище дреболии, тъй че се случи именно Андрей да намери старата папка с връзки, където между институтските грамоти на майка му за отличен успех в учението и в работата на студентския научен кръжок се намираше и свидетелството за развода на Ксения Георгиевна Личко и Олег Петрович Личко. След разтрогването на брака гражданката Личко си връщаше фамилното име Кожухова. И това се бе случило през август седемдесет и шеста, когато Андрюша вече е бил на година и половина! Значи майка му е била омъжена официално. Защо го е крила? Какво срамно има в това? Нещо повече, свидетелството за развод беше издадено от един от московските районни отдели по гражданско състояние. Значи по това време те са живеели в Москва. Излизаше, че невинаги бяха живели в Ленинград, така ли? Излизаше, че Андрей по рождение е москвичанин с фамилно име Личко, а не ленинградчанин с фамилно име Кожухов, така ли? Или какво?

Вечерта майка му дълго плака, пи капки за сърце, Костя се щураше около нея, току опипваше пулса ѝ и се втурваше да вика „Бърза помощ“, а Андрей седеше нацупен и не разбираше какво изобщо става в семейството им и защо от такава дреболия трябва да се прави цяла трагедия. После майка му все пак се успокои, овладя се и разказа на сина си онова, което вторият ѝ съпруг знаеше отдавна.

Олег Личко, бащата на Андрей, бил маниак убиец, луд човек, и то толкова луд, че когато го хванали, дори не го вкарали в затвора, а го признали за невменяем и го изпратили на принудително лечение в психиатрична болница от затворен тип. Той бил убил шест малки момиченца, които с хитрост отвличал от детски градини и училища. Най-отвратителното било, че Олег не само бил безумен маниак, но и служител на милицията, работил на „Петровка“ 38. Кой знае защо, Ксения се срамуваше много именно от това обстоятелство.

Законът позволявал в случай на привличане на човек под отговорност за тежко престъпление разводът с него да се оформи дори без неговото съгласие и явяване в съда. Наличието на малолетни деца в подобен случай не било пречка за развода. Ксения веднага се развела с Олег, заменила московското си жилище с жилище в Ленинград и

заминала там, където никой не знаел позорната история на съпруга ѝ. Зачеркнала Олег Личко от живота си, на никого не говорела нищо за него, на въпросите за бащата на детето отговаряла уклончиво; където било възможно, не говорела за брака си и се измъквала с думите „самотна майка“, а там, където трябвало да показва акта за раждане на сина си — Андрей, накратко обяснявала нещо за несполучлив и затова бързо разпаднал се брак. В акта за раждане ясно било написано: баща — Олег Петрович Личко, майка — Ксения Георгиевна Личко, така че не би могла да се прикрие с греховно раждане без съпруг. Преди да запише сина си на училище, Ксения много удобно „изгубила“ акта, заминала за Москва да вземе копие, показала документа за смененото си име и получила нов акт, в който в графата „баща“ стояла многозначителна чертичка, а майката и детето фигурирали вече като Кожухови. Разбира се, за целта тя трябвало да помоли за услуга бившите колеги на мъжа си — убиеца, в противен случай не би могла да получи толкова лесно новия документ с другите фамилни имена. Бившите колеги разбирали чувствата ѝ, проявили приятелско съчувствие и помогнали. Историята на маниака убиец Олег Личко дълги години останала семейна тайна, известна на все по-малък и по-малък брой хора: Ксения рано загубила родителите си — майка ѝ починала, когато Андрюша бил на седем години, а една година след нея си отишъл и баща ѝ. С родителите на Олег тя не поддържала отношения, не им пишела и не им се обаждала по телефона, а и самите те не я търсели, явно разбирали, че не бива да го правят, и не настоявали да виждат внука си. Ксения не скрила истината от втория си съпруг, но на него можела спокойно да разчита.

И ето че сега историята изплува благодарение на нелепа и непредвидена случайност — както винаги стават тези неща. Ксения не бе посмяла да унищожи свидетелството за развода — все пак беше официален държавен документ, знае ли човек. Но ѝ се струваше, че го е скрила на напълно сигурно място! Не бе посмяла и да го даде за съхранение никому — нали това би означавало да посвети още някого в своята тайна. А за банкови сейфове в онези времена в нашата страна никой дори не беше чувал.

— Значи съм син на ненормален убиец? — с треперещ глас попита Андрей.

— Сине, не бива да мислиш така — побърза да го успокои Ксения Георгиевна. — Ти си мой син, наш син, аз те родих, а Костя ми помагаше да те отглеждам и възпитавам.

— А това предава ли се по наследство? — упорито продължи той.

— Ти си абсолютно нормален — твърдо заяви Константин, — можеш да ми повярваш, аз разбирам от тези неща. През всичките години ние с майка ти наблюдавахме развитието ти, твоя характер и темперамент. Казвам ти като професионалист: ти си абсолютно здрав психически, не проявяваш ни най-малки признаци на каквито и да било отклонения.

Константин говореше много уверено и Андрей веднага се успокои. Все пак Костя беше психолог, кандидат на науките, а и майка му беше педагог с дълъг стаж. На тях можеше да вярва.

Ударът обаче се оказа по-силен, отколкото им се стори в първия момент. Едно е изобщо да не познаваш баща си и да мислиш, че той е бил просто лекомислен и безотговорен тип, и съвсем друго — да знаеш, че е психически болен убиец. Позорно. Отвратително. И малко страшно.

Но в случая помогна местенето. Грижи, тичане насам-натам, денкове с дрехи, кашони с книги, вжета, които ту се късат, ту свършват, ту някъде изчезват; съдове, които трябва да се опаковат така, че да не се счупят, тоест всяка чиния, всяка порцеланова и стъклена чашка да се увие във вестник; хамали, които не пристигат навреме и изнасят мебелите толкова небрежно, че току-виж ги повредили, одраскали, разкривили; чанта с вещи от първа необходимост: тоалетни принадлежности, пантофи и бельо, поставена най-отгоре, за да не я търсят, а когато изчезне някъде, е невъзможно да се намери... А после всичко опаковано да се разопакова, всичко завързано да се развърже, всичко увито във вестник да се развие и на всяко нещо да се намери място, и да се постараяш да не забравиш къде е това място, защото сега шкафовете са други и поставени на различни места от преди, защото апартаментът сега е по-голям и мебелите в него са повече. Ако не беше местенето, не се знае как седемнайсетгодишният юноша би преодолял своя срам, отвращение и страх.

Животът влезе в нормално русло, Андрей завърши гимназия и беше приет в технологичния институт, известно време поработи в

държавно предприятие, после приятели го съблазниха с работа в частна фирма, където неговите знания и способности се оказаха много необходими, след това се намери по-сериозна фирма, сетне — още по-сериозна, и накрая — Москва. А сега, през 2004 година, трийсетгодишният Андрей Константинович Мусатов трябваше да замине за САЩ на стаж и като се върне, да оглави многомилionen проект. И съвършено неочаквано в неговия безоблачен живот се намеси биологичният му баща. И къде да го търси сега?

* * *

Преди трийсет години родителите на Олег Петрович Личко живееха в малкия град Черемисино. Ксения Георгиевна не бе сгрешила, той наистина се намираше в Курска област. В малък град не е трудно да намериш човек, стига този човек наистина да съществува. Андрей реши да тръгне по най-простия път и започна издирването от местния милиционерски участък, а по-точно — от паспортната служба. Запаси се с кутия скъпи бонбони и бутилка хубаво уиски: човек никога не знае на кого ще попадне — на мъж или на жена.

В действие влязоха бонбоните.

— Личко ли? — Дамата на средна възраст с блузка с къдрички любопитно погледна Мусатов. — Да, те живееха тук.

Андрей забеляза, че дамата от паспортната служба нито за миг не се замисли, преди да отговори. Значи Личко бяха известни хора в този градец.

— Живееха значи? — попита той. — А къде се намират сега?

— Умряха. И двамата. Когато синът им влезе в затвора, отначало Любов Василевна се поболя, а после и Пьотър Александрович постепенно тръгна на зле. А вие защо ги търсите? Роднина ли сте им? За наследство ли ще претендирате?

— А има ли за какво да претендирам? — усмихна се Андрей. — Да не би да са оставили несметни богатства?

— Ще ви разочаровам. Нищо не са оставили. Дори къщата им изгоря. Представяте ли си? Пет-шест дни след погребението на Пьотър Александрович. Иди после, че не вярвай в съдбата!

— Не ви разбрах, извинете...

— Ами това ви казвам: сякаш там, горе — неопределено посочи с пръст тавана тя, — не са искали да остане нищо от това семейство. Първо вкарват сина в лудница, после майката умира, после и синът, сетне бащата, а накрая и къщата изгаря. Край. На земята не останаха никакви следи от този род.

„Да бе — помисли си Андрей, — не са останали. Ами синът на Олег Петрович, тоест аз? Да не би всички да са забравили за мен? Впрочем това може да е и за добро. Между другото, по всичко личи, че в града не са обичали семейство Личко... Значи и синът им е умрял“.

— Всъщност аз търся тъкмо Олег Петрович. Някога са служили заедно с баща ми и той ме помоли да го потърся, да видя как е, що е... — започна да лъже Мусатов.

— Ами няма защо да го търсите, умря преди дванайсетина години, че и повече.

— Тук, в Черемисино ли?

— Не, какво говорите, разбира се, че не. В лудницата. Родителите му получиха официално съобщение. Тоест Любов Василевна не доживя да го получи, а Пьотър Александрович след това се стопи буквално за броени месеци. Още не се беше съвзел от смъртта на жена си, а ето че и синът... С една дума, и на врага си да не пожелаеш такава участ.

— Къде е погребан Олег Петрович? Тук ли?

— Не, не са докарвали тялото му, определено. Сигурно пак там, в лудницата. Тоест не в самата лудница, разбира се, а на местните гробища. Макар че и това не се знае.

— Но защо? — учуди се Мусатов.

— Ами нали знаете как работи нашата поща? Когато Пьотър Александрович получи известието, Олег вече от два месеца бил умрял. Кой ще държи труп два месеца? Сигурно са го дали в моргата на някое медицинско училище или институт, за да се обучават студентите.

Андрей потрепери вътрешно. Нищо не е останало от биологичния му баща, дори гроб. Но поне смъртен акт трябва да е останал?

— Да си спомняте дали на погребението на Пьотър Александрович дойдоха роднини?

— Абе какви ти роднини! — Дамата махна с ръка и наведнъж се сепна: — Ама вие защо се интересувате? Нали търсите Олег, а питате

за роднини.

— Ами помислих, че може да са останали някакви снимки, бих ги занесъл на баща си.

— Че то всичко изгоря, нали ви казах!

— Но ако са идвали роднини, може още преди пожара да са взели някои вещи, албуми със снимки, документи, нещо за спомен. Разбирате ли?

Дамата кимна замислено.

— Знаете ли какво? Поговорете със семейство Перхурови, те живееха през две къщи от Личко. Сега ще ви напиша адреса. То и двамата Личко почти не общуваха с хората, бяха много горделиви, но със семейство Перхурови поддържаха приятелски отношения.

След още два часа Андрей Мусатов вече знаеше, че за погребението на Пьотър Александрович наистина дошли роднини, но си заминали на другия ден след погребението и съпрузите Перхурови можели да се закълнат, че тези роднини не са взели от къщата на Личко нито един предмет, нито един документ.

— Бяха много прилични хора, много прилични — няколко пъти повтори Перхурова, като имаше предвид далечните роднини на Личко. — Изобщо не се стремяха да спечелят нещо от тази смърт, да разграбят къщата, да откраднат каквото и да било. Дори къщата не им трябваше. Градски хора, живеели в Приморския край, за какво им е съборетина толкова далече? Когато си тръгваха, точно това казаха — ние за нищо не претендираме, ако се появят някакви наследници, да вземат къщата и да правят с нея каквото искат. То на това само името му беше къща. Любочка дълги години боледува, Петя се топеше от година на година, а пък когато Любочка почина, Петя вече хич го нямаше. Докато можеха, ходеха при Олег в болницата, а тя бе далече. Отначало го държаха в „Белите стълбове“ край Москва, а после го преместиха в обща болница във Вологодска област. През осемдесет и девета Люба почина, а през деветдесета или деветдесет и първа се получи съобщение от болницата, че е починал Олег.

— През деветдесет и първа — със строг тон уточни Перхуров, — точно след преврата, през септември, ясно си го спомням.

— Добре, ти си по-наясно — сговорчиво се съгласи жена му, — значи през деветдесет и първа. А после и Петя си отиде. А с къщата Любочка и Петя изобщо не се занимаваха, тя овехтяваше, рушеше се,

но те нямаха нито сили, нито пари да я оправят. Заделяха всяка копейка за билети и да купят нещо на сина си — дрехи, продукти, по нещичко за санитарите, та да наглеждат Олег.

— Но защо не са взели сина си вкъщи, когато са го пуснали от „Белите стълбове“? — учуди се Андрей. — Нима е бил толкова буен?

Перхурова тежко въздъхна и сведе очи, явно въпросът бе болезнен за нея. Мъжът ѝ пък, напротив, сякаш настръхна, изпълни се с негодувание.

— Защо не си го взеха ли? — подзе той и повиши глас. — Ами аз ще ви кажа защо.

— Разбирате ли, Любочка беше много горда — побърза да го прекъсне Перхурова.

— Не горда, ами горделива, пред всички виреше нос — развика се нервно Перхуров. — Това не е гордост, а надменност.

По яростните погледи, които си разменяха възрастните съпрузи, Мусатов разбра, че това е стар техен спор и страните все още не са се примирили. Стана му неудобно, сякаш присъстваше на интимна семейна сцена, и за момент дори съжали, че бе дошъл тук. Беше му необходим един-единствен документ — смъртният акт на Олег Личко, а сега трябва да си губи времето и да изслушва дебати едва ли не на библейски теми. Гордост, надменност... Какво ли значение има?

Любов Василевна Личко работила в Черемисино през целия си живот, отначало като учителка по руски език в местното училище, след това се издигнала до негов директор. Пьотър Александрович по времето, когато синът им Олег завършил училище, заемал висок пост в местния изпълком. С една дума, достойно семейство, уважавано и като на длан пред хората. Естествено Олег завършил училище със златен медал, че как иначе? Не, не, никакви връзки, никакъв административен натиск. Олег от малък си бил умно и трудолюбиво момче, усърдно, мислецо; за това Ольга Ивановна Перхурова можела да съди не от чужди приказки, а от собствения си опит, защото работела в същото училище, което ръководела Любов Василевна, преподавала история в горните класове. Не можела да се нарадва на ученика си Олег Личко.

Със златен медал, с прекрасно усвоен материал от училищната програма и солиден багаж от допълнителни знания, Олег заминал за Москва да кандидатства в Юридическия факултет на университета. И го приели. Гордостта и радостта на родителите му нямала край! В

четвърти курс той се запознал с добро момиче, студентка от Педагогическия институт, и след една година, малко преди да се дипломират, те сключили брак. И отново Любов Василевна се радвала: синът ѝ си избрал съпруга с професия като нейната. Снаха ѝ щяла да стане учителка — е, не по руски език и литература, а по английски, но това не променяло същината на нещата. А именно — синът високо ценял професията на майка си, затова си избрал за съпруга момиче, което приличало на майка му. В Юридическия факултет Олег също се учел най-добре от всички, получавал висока стипендия, специализирал криминалистика, активно участвал в работата на студентското научно дружество, изявявал се на всички конференции и било напълно естествено, че при разпределението му предложили да завърши аспирантура. Но младежът отказал. Тогава — като на отличник на курса, му предложили цял списък места, където трябвало да бъдат изпратени младите юристи, и Олег без колебание избрал Главното управление на вътрешните работи в Москва, повече известно сред народа като „Петровка“ 38.

И отново Любов Василевна разцъфтяла от поредния пристъп на гордост за сина си и за самата себе си: нейното момче, скромният младеж от скромния районен център, да работи на самата „Петровка“. Това човек дори не можел да си го представи! То било почти като да полетиш в космоса за онези времена. „Петровка“ — олицетворението на честността, мъжеството, най-високия професионализъм. „Петровка“, за която са написани толкова прекрасни книги и всеки герой в тези книги е пример за подражание. Юлиан Семьонов, Аркадий Адамов, братя Вайнер — всички, всички най-добри съветски писатели посвещават произведенията си именно на тях, офицерите от милицията, които работят на „Петровка“ 38. Ами филмите! Колко прекрасни филми са снимани за тяхната самоотвержена и опасна работа!

— А пък когато Олег съобщи, че е започнал това, как се казваше, е нещо като аспирантура, само че за военни...

— Адюнктурата — мрачно подсказа Перхуров.

— Да, май че така беше — кимна Олга Ивановна Перхурова. — Започнал я задочно, за да не се откъсва от работата. Любочка беше сигурна, че той бързо ще напише дисертация, защото Олег бе много способен, интелигентен, умееше и обичаше да учи. И изведнъж се

случи такова нещо... Ужас! Представете ли си какво стана с Люба? Защото целият град научи, че Олег е убиец маниак, тук, при нас, нищо не може да се скрие. Любочка получи много тежък инфаркт, така и не се възстанови окончателно от него. Кажете как, как можеше да доведе Олег тук? И без това чак до смъртта си имаше чувството, че всички я сочат с пръст и говорят зад гърба ѝ. Разбира се, веднага уволниха Петя, че нали, щом един човек не е могъл да възпита собствения си син, значи не може да ръководи хора в изпълкома. Пак добре, че не го изключиха от партията, но мислеха и това да направят, знам го. В онези години аз бях член на бюро на районния комитет. След като го уволниха, Петя получи инсулт. Изобщо и двамата станаха инвалиди, живееха от пенсиите си, здравето не им позволяваше да работят...

— И горделивостта — пак се намеси Перхуров. — Започнаха да се крият от хората, срамуваха се, задето бяха хвалили сина си под път и над път и го бяха давали за пример. Поддържаха отношения само с нас. Толкова пъти съм им казвал: преместете се някъде другаде, където никой не ви познава, и вземете сина си там, все пак ще бъдете заедно.

„Мама е постъпила именно така“ — помисли си Андрей.

— Много боледуваха — застъпи се за покойните си приятели Ольга Ивановна. — А и лесно е да се каже: преместете се. Ако имаха сили и можеха да работят, щяха да си намерят работа на друго място, а така — пенсионери, че и инвалиди, на кого бяха потрябвали, та да им дадат жилище? Тогава бяха други времена, не като днешните. Тогава човек трябваше да направи размяна, а кой би се разменил с тях, след като къщата беше не само в някакъв затънтен град, ами и крайно занемарена? Та те от седемдесет и пета година, когато Олежка влезе в затвора, се поболяха, не бяха забили нито един пирон, не бяха поправили нито една дъсчица.

— По-добре кажи: отрекоха се от сина си, това е — натърти Перхуров. — Толкова години бяха на самия връх. На почит и уважение, всички им се кланяха, поздравяваха ги, едва ли не цялото население им честитеше празниците, а изведнъж — заради Олег — всичко рухна. Те не му го простиха чак до смъртта си. Затова не го взеха, когато вече можеха. За посещаване — посещаваха го, ала не го взеха вкъщи. Петя би го взел, той беше по-добър, но Люба не искаше и да чуе. Това е. Когато Люба умря, Пьотър Александрович легна болен, но от време на време все по-често заговаряше, че само малко да се закрепим, да събере

сили — и ще иде в болницата да вземе Олег, беше писал дори писмо на главния лекар и той му бе отговорил, че Олег може да бъде изписан за гледане вкъщи, спокоен е, не е буен. Но Петя не успя. Дойде съобщение за смъртта на сина му. Малко след това и той си отиде.

Хм, да, печална история... Петя и Любочка. Неговите дядо и баба. Мусатов внимателно слушаше разказите на съпрузите Перхурови и току се улавяше, че се опитва да осъзнае: става дума за негови кръвни роднини — баба, дядо и баща. И ако всичко се беше подредило другояче, ако майка му си бе останала съпруга на Олег Петрович Личко, него, малкия Андрюша, щяха да го довеждат тук всяко лято и той сигурно щеше да тича по ей тази непавирана улица, която се вижда от прозореца, и щеше да прескача с местните момчета ей тази ограда, за да краде ябълки от градината на Перхурови или да яде френско грозде от храстите им... Той се опитваше да измисли своето несъстояло се детство и разбираше, че нищо не изпитва. Нито съжаление, нито тъга, нито дори съчувствие към Любов Василевна и Пьотър Александрович. Те бяха чужди хора. Той никога не бе ги познавал. Впрочем... Нали майка му беше казвала, че като съвсем мъничък са го водили тук. Но какво е разбирал той тогава? Камо ли да си спомня.

— Значи нищо не се е запазило — нито документи, нито снимки? — безнадеждно попита Андрей.

— Нищо. Всичко изгоря. Мисля, че децата са я свършили тая пакост — авторитетно заяви Перхуров. — Всички знаеха, че стопанинът не е жив, че къщата е празна... е, и те са се вмъкнали вътре. Нали знаете как става? Бира, евтино вино, цигари. Може да са хвърлили незагасен фас, а може и да са я подпалили нарочно, хулигани.

Може, може... Има ли значение как е изгоряла къщата, важното е, че сега не съществува документ за смъртта на Олег Петрович Личко. А той трябва да намери такъв на всяка цена.

* * *

Андрей успя да замине за Вологодска област чак след седмица. Учудващо лесно намери психиатричната болница — съпрузите

Перхурови, макар и да не знаеха точния ѝ адрес, имаха добра памет и си спомниха всичко, което им бяха разказвали съседите Личко за посещенията си в тази болница. Така че Андрей тръгна въоръжен с ярки ориентирни: имена на гари, на промишлени предприятия и други важни сведения, които, разбира се, можеше да са остарели значително през последните петнайсетина години. С предприятията се бе случило именно така, докато имената на гарите и географските ориентирни се бяха запазили, а това много му помогна.

Със смъртните актове се занимаваше отделът по гражданското състояние и именно там отиде Андрей най-напред, но го очакваше разочарование: не бяха запазени никакви архиви, през деветдесет и девета година било направено прерайониране, местните административни органи се сливали, разделяли, ликвидирали и отново се създавали, а след всичката тази суетня просто бе невъзможно да се намери каквото и да било. Съответно нямаше компютърна база данни, бяха започнали да я създават едва преди две години.

— Идете в болницата, нека те да поразровят архивите си — беше съветът, който получи Андрей, — те ще ви издадат ново удостоверение за смъртта, а въз основа на това ние ще ви напишем нов смъртен акт.

Болницата му се видя не просто страшна, а истински зловеща. Триетажно паянтово дървено здание, просмукано цялото с миризмите на отчаянието, на лекарствата, на загорялата млечна каша. На разкривени пейчици седяха и се грееха на слабото пролетно слънце хора със странни физиономии и неестествено вцепенени гърбове. А очите им бяха такива, сякаш те или абсолютно нищо не разбираха за този свят, или обратното, знаеха за него нещо, което другите не можеха да знаят.

Кабинетът на главния лекар се намирал на втория етаж. На бялата врата с отдавна олющена боя висеше табелка: „Главен лекар — Л. Я. Юркунс“. Андрей извади от чантата си събраните в папка документи: свидетелството за развода на майка му с Олег Петрович Личко, собствения си паспорт и другите документи, от които личеше кога и защо се бе променяло фамилното му име — и решително влезе в кабинета, като наум се зарадва, че тук нямаше никакви приемни със строги секретарки.

Още щом пристъпи прага, Андрей срещна остър поглед на ярки светли очи, които незнайно как се оказаха много близо до неговите. В

следващия миг съобрази, че кабинетът на главния лекар е толкова малък, та всеки влизащ, преди да направи и половин крачка, се озовава пред бюрото, зад което седи възрастен мъж с ослепителнобяла престилка.

Мусатов, който бе свикнал с просторни и добре обзаведени офиси, така се смути, че вместо подготвените фрази измънка:

— А, здравейте...

— Добър ден. Мен ли търсите?

— Ако вие сте главният лекар — вас. Може ли?

— Може. Но моля, седнете. — Стопанинът на кабинета посочи стола, в който вече бяха опрели коленете на Андрей. — Слушам ви.

Като се обърна внимателно, за да не строши или събори нещо в тази немислима теснотия, Мусатов приседна на стола и веднага почувства как той се заклати застрашително под него.

— Казвам се Мусатов — представи се той.

— А името и бащиното ви?

— Андрей Константинович.

— Лев Яковлевич — представи се в отговор главният лекар. — Е, слушам ви внимателно, Андрей Константинович. Какви проблеми ви водят при нас?

— Във вашата болница се е лекувал Олег Петрович Личко, тук е и починал преди години, по-точно през деветдесет и първа. За съжаление смъртният акт е изгубен. Аз вече ходих в отдела по гражданското състояние и те ме изпратиха при вас за удостоверение, въз основа на което ще ми напишат нов смъртен акт. Какво трябва да направя, за да получа такъв документ?

На Андрей му се стори, че при споменаването на името Личко нещо неуловимо се промени в лицето на доктор Юркунс. Или само му се стори?

— Само едно: трябва да докажете, че имате право да получите този документ. След това за половин час ще ви направят дубликат. Архивът днес е отворен, така че няма да има усложнения. И тъй?

Андрей мълчаливо подаде на главния лекар папката с подготвените документи. Лев Яковлевич четеше всяко листче толкова дълго, сякаш текстът беше написан с йероглифи. Най-сетне вдигна глава и прониза Андрей с ярките си светли очи.

— Правилно ли разбрах от представените документи, че вие се явявате син на Олег Петрович Личко?

— Да, правилно.

— И ако съдим по факта, че нито вие, нито майка ви някога сте идвали тук...

— Да, така е. До седемнайсетата си година аз изобщо не знаех, че моят роден или както е прието да се казва сега — биологичен баща, се намира в психиатрична болница.

— Позволете ми да полюбопитствам. А какво си мислехте за него? Къде според вас се е намирал той? Казвали са ви, че е бил летец изпитател, който е загинал геройски при изпълнение на държавна задача?

„Ето на — с досада си помисли Мусатов, — сега ще подхване лекция на тема, че не знае само онзи, който не иска да знае, и колко е лошо да изоставиш болен баща и нито веднъж да не го посетиш“.

— Казваха ми, че съм незаконороден и майка ми няма никакви сведения за баща ми. До един определен момент майка ми дори не беше споменавала името му. Тоест до деветата си година аз имах бащино име „Олегович“, но не знаех фамилното име на баща си, после ме осиновиха официално и станах „Константинович“.

— И кога, ако мога да попитам, настъпи този „определен момент“?

— Когато бях на седемнайсет години. Случайно намерих свидетелството за развода на майка ми с Олег Петрович Личко. Слушайте, Лев Яковлевич, досещам се какво се каните да ми кажете. Оттогава са минали тринайсет години, Олег Петрович Личко може да е бил още жив, когато съм научил за неговото съществуване, но не съм се опитал да го видя, да го посетя в болницата...

— Драги ми Андрей Константинович — разсмя се Юркунс, — та погледнете ме само! Виждате ли на колко години съм? Ако не виждате, ще ви кажа: на седемдесет и осем. Тази година се навършват точно петдесет и пет години, откак съм в психиатрията. Нима мислите, че е нужно да ми обяснявате подобни неща? Ни най-малко! Да бъдеш син на човек, на когото е поставена сериозна диагноза от нашата сфера, не е твърде приятно, а да бъдеш син на убиец — още по-лошо. Още повече че вие не си спомняте този маниак убиец, били сте съвсем мъничък, когато той е изчезнал от живота ви. Той не ви е отглеждал, не

ви е възпитавал, не ви е водил в зоологическата градина и не ви е вземал на риболов, не е правил с вас първата ви къщичка за птици и не ви се е карал за първата ви двойка за поведение. Прекрасно разбирам всичко това и през ум не ми е минавало да ви чета морал. Имам само два въпроса към вас. Може ли?

— Разбира се — кимна Андрей, поуспокоен.

Ето на, лекцията на морално-етични теми се отменя, това е добре. И по всичко личи, че този Лев Яковлевич Юркунс не се съмнява, че Андрей Мусатов е син на Олег Петрович Личко и има пълно право да получи дубликат от смъртния му акт. И това е добре. Архивът днес е отворен и това е просто прекрасно. Може да се смята, че днес на него, на Андрей Мусатов, му е провървяло, така че той спокойно може да отговори на всякакви въпроси на главния лекар, дори те да бъдат не два, а повече.

— Първи въпрос: за какво ви е необходим смъртният акт? Нещо във връзка с наследство ли?

— Ама моля ви се! — Андрей искрено се разсмя. — Кандидатствам за виза за САЩ, изпращат ме на петмесечен стаж там...

— Добре, добре, добре, не е нужно да продължавате — размаха ръце Юркунс. — Цялата тази история ми е известна. Много мои колеги са пътували до Щатите както по частни покани, така и по делови, и всеки път се започваха тези безумни въртели. От един от тях поискаха свидетелство за развода с първата му съпруга, с която той не живееше вече от двайсет години и имаше тогава четвърти брак. Какво ли не измислят, само и само да не ви дадат виза, все се страхуват, че населението на нашата страна може поголовно да емигрира в техния американски рай. А вие два пъти сте си сменяли името, така че им се виждате подозрителен. Тогава ето и втория ми въпрос: как преживяхте новината, че баща ви е бил убиец шизофреник?

— Тежко — призна Андрей. — Добре че в този момент се местехме в ново жилище, това хубаво ме поразсея, а и мама и Костя постоянно бяха до мен. Но въпреки това ми беше тежко.

— Много ли страдахте?

— Аз ли? — Андрей се замисли. — Не, честно казано, не много. Наистина аз не знам какво е „много да страдаш“. Дълго време имах чувството, че съм някак мръсен, мама дори забеляза, че започнах по

три пъти на ден да вземам душ и дълго да стоя в банята. Знаете ли, това е някакво странно усещане за мръсотия по кожата, сякаш съм се родил в клоака и през всичките тези години не съм могъл да се измия. Но после отмина.

— Именно това, драги ми Андрей Константинович, се нарича „много да страдаш“. Проявили сте наченки на невроза. Добре че до вас са били вашите близки, които не са оставили нещата да станат по-лоши. С какво се занимава майка ви?

— Педагог е, преподава в училище английски език и литература. Впрочем сега е гимназия.

— А вторият ви баща?

— Психолог е, кандидат на науките.

— Ето виждате ли, просто сте имали късмет, че до вас в трудния момент са били опитни професионалисти, педагог и психолог. Ако не са били те, едва ли сега щяхме да разговаряме с вас.

— Защо? — учуди се Мусатов.

— Ами защото нямаше да ви пращат на никакъв стаж в САЩ. Просто нямаше да направите такава кариера. Неврозите, приятелю, са много коварно и опасно нещо. Лесно е да ги развиеш, а после е невъзможно да се отървеш от тях. Може да ги приглушиш, да ги потиснеш, да постигнеш устойчива ремисия, но в най-неочакван момент неврозата ще надигне глава и ще ти напакости. Дълго ли ще останете в нашия край?

— Ами не — сви рамене Андрей, — щом получа смъртния акт, веднага се връщам. Защо?

— Трябва да си поговоря с вас, и то много сериозно. Бихте ли могли да останете до утре?

Мусатов разполагаше с време — нали не беше предполагал, че толкова лесно ще намери въпросната болница, и началството в службата му го бе пугнало за няколко дни. Но защо трябваше да се бави в тази ужасна дупка?

— По принцип бих могъл — неуверено отвърна той. — Но...

— Сега ще се разпоредя да извадят от архива документацията и да ви напишат бележката, а въз основа на нея, в отдела по гражданското състояние ще ви издадат нов смъртен акт. Днес и бездруго няма да успеете да отидете в отдела. Предлагам ви да

пренощувате при мен, а утре ще приключите всичките си дела и вече спокойно ще си заминете.

Перспективата да прекара нощта при доктор Юркунс не се видя на Андрей твърде приятна, но дори тук да имаше хотел, сигурно беше „пази боже от такъв“. А можеше и изобщо да няма.

— Има ли тук хотел? — за всеки случай попита той.

— Има — усмихна се Лев Яковлевич, — но дори моето скромно жилище е три пъти по-добро. И не се тревожете, по никакъв начин няма да ме притесните — аз живея сам, а мястото е повече от достатъчно.

Така въпросът бе решен.

* * *

Лев Яковлевич Юркунс беше съвсем дребничък човек и когато Андрей видя това, страшно се учуди, защото, докато седеше зад бюрото си в служебния кабинет, докторът създаваше впечатление за масивен и едър мъж. Вероятно голяма роля бе изиграла спокойната доброжелателност, липсата на суетене и увереността, с която се бе държал възрастният психиатър. Докато в дома си — малко двустайно апартаментче, разположено на четвъртия етаж в пететажен блок — той изглеждаше като дребно старче, сухичко, но живо, енергично и весело.

— Разполагайте се, драги — гостоприемно се усмихваше той, докато развеждаше Андрей из стаите. — Ето тук спя аз, а вие можете да избирате между кабинета и хола. И в двете стаи, както виждате, има големи дивани, разтегателни са и са удобни. Разполагам с доста места за гости. Ако искате съвета ми, изберете дивана в кабинета.

— Защо?

— Вие пушите, драги, и то много. С вас ще вечеряме и ще разговаряме в хола, защо трябва после да спите в задимено помещение? Навън още е твърде студено, така че няма да можем да седим на отворени прозорци.

Андрей нямаше търпение да чуе за какво толкова искаше да поговори с него Лев Яковлевич, но Юркунс категорично отказа да разговаря „за сериозните неща“, преди да хапнат. Вечерята бе наистина ергенска и се състоеше от варени картофи и кренвирши, но и от

едното, и от другото имаше по много, така че Андрей не остана гладен. Опита се да внесе своята лепта в организирането на трапезата и току скачаше да отиде до магазина и да купи някакви продукти, но Лев Яковлевич му забрани дори да мисли за това.

— В нашия магазин всичко е или с изтекъл срок на годност, или менте, човек може и да се отрови. Единственото, което може да се купува без страх, са кренвиршите — те са напълно прилични и със сигурност пресни, защото ги докарват всеки ден и хората ги изкупуват за два часа, — но хладилникът ми и бездруго е претърпан с кренвирши: храня се главно с тях.

— Но какво ядете, щом не купувате продукти от магазина? — учуди се Андрей.

— Как какво? Картофи, зеле, цвекло и други зеленчуци — това не може да се подправи. Хляб естествено и разни бакалски стоки — макар че са с ниско качество, защото са ментета, с тях не можеш да се отровиш. Понякога отивам до Вологда, запасявам се с консерви, а от време на време купувам месо от пазара. То и колко ли ми трябва на мен, стар човек съм.

Към бутилката коняк, която Андрей предвидливо бе донесъл от Москва, Лев Яковлевич се отнесе напълно благосклонно, но когато сервираше масата за вечеря, не сложи чашки.

— Конячето после — поясни той, — докато разговаряме. Картофи с кренвирши и коняк не е стилно съчетание, не е бонтон, приятелю.

„Но какъв ли ще е този тайнствен разговор!“, недоумяваше Мусатов, докато поглъщаше безвкусните кренвирши и сладките размразени картофи. Смяташе, че вероятно доктор Юркунс няма да му каже нищо особено, просто на стареца му е скучно и самотно и сега се възползва от случая да си покани гостенин и да прекара по-различна вечер. Добре де, всъщност има ли значение, и без това трябваше да пренощува тук, наистина нямаше време да се върне в отдела по гражданско състояние.

Най-сетне стигнаха и до коняка.

— Кажете, приятелю — започна бавно Лев Яковлевич, — как мислите, може ли опитен лекар да различи наистина болен от поболял се от лекарства здрав човек?

Въпросът се стори на Андрей странен и някак неправилно адресиран.

— Та аз нищо не разбирам от тези неща, Лев Яковлевич, не съм лекар. Какъв смисъл влагате в този въпрос?

— Смисълът, драги, е, че точно аз съм лекар, и то с голям — ще си позволя да отбележа — опит. Петдесет и пет години в психиатрични лечебници все значат нещо. Вашата майка още не е била родена, когато аз вече съм лекувал болни. И повярвайте ми, мога да различа болен, който е бил подлаган на лечение, от първоначално здрав човек, когото просто са разболели с лекуване.

Ето на, както трябваше да очаква, сега ще започнат приказки за различни случаи от практиката на психиатъра. На Андрей никак не му беше интересно да слуша тези неща, но нямаше как.

— Та така, искам да ви кажа, Андрей Константинович, че вашият баща Олег Петрович Личко, не страдаше от никаква шизофрения. Той беше абсолютно здрав човек. Вярно, халоперидолът, аминазинът и разни други хапове могат да превърнат всеки в растение, но аз имам достатъчно опит, за да мога в края на краищата да определя какво е било това растение по-рано: магарешки бодил, от който в процеса на лечение са премахнали бодлите, или нещо съвсем друго. Разбирате ли ме?

— Не — честно призна Андрей. — Искате да кажете, че на Олег Петрович са поставили грешна диагноза? Че той не е бил маниак убиец, а обикновен убиец? И че мястото му е било не в лудницата, а в затвора?

Юркунс отпи съвсем мъничко коняк, внимателно върна чашката на масата и продължително изгледа Андрей със светлите си ярки очи.

— Олег Петрович не беше нито маниак, нито убиец. Ето това искам да ви кажа. Когато го преместиха в нашата болница от „Белите стълбове“, той беше в много лошо състояние. Съществува такава формулировка: във връзка с липса на обществена опасност. В „Стълбовете“ са сметнали, че той вече не е опасен, тоест изгубил е активността си, интереса си към живота и може да бъде преместен в обикновена психиатрична болница. Като цяло те не са сгрешили. Олег Петрович наистина е изгубил активността си — в смисъл, че е престанал да крещи за своята невинност, вече просто не е имал сили да го прави. Но до последния си ден той се опитваше да си обясни какво

все пак се е случило и защо са го осъдили за нещо, което не е извършил. Беше му трудно да се съсредоточи, започваше да разсъждава и много скоро се объркваше, забравяше хода на собствените си разсъждения. В резултат на псевдолечението паметта му бе сериозно нарушена, тоест той доста добре си спомняше някогашни събития, но щом стигнеше до някое логично умозаключение, само след десет минути го забравяше и съвсем се оплиташе. Аз го посъветвах да си записва. Той ме послуша, записваше мислите и спомените си, после губеше листовите или ги късаше и изхвърляше, защото се отчайваше. Смяташе, че нищо не излиза. Аз му занасях нова тетрадка, той пак записваше и отново късаше листовите и ги хвърляше.

— Почакайте... — На Андрей му се зави свят и той изведнъж си помисли, че щом дори неговите мисли, мисли на здрав човек, в стресова ситуация се разпръсват на всички страни, какво ли е ставало с човек, на когото дълги години са инжектирали психотропни препарати. — Почакайте, Лев Яковлевич, нищо не разбирам. От къде може да сте сигурен, че Олег Петрович не е извършил престъпленията, за които са го привлекли под отговорност? Да, вярвам, вие като опитен лекар сте могли да разберете, че отначало той е бил здрав — допускам го. Но от къде можете да знаете със сигурност, че е бил невинен?

— Добър въпрос. — Юркунс се усмихна с крайчеца на тънките си устни. — Ако е бил виновен, но психически здрав, защо са го пратили на принудително лечение, а не в затвор?

— Може да е симулирал, за да не понесе отговорността.

— И при това всеки ден да заявява, че е здрав. Каква е тази симулация? Сложили са му диагноза „шизофрения“, а когато попадна при мен, аз не видях нито един симптом, нито един признак за това заболяване. А шизофренията, драги ми Андрей Константинович, не се лекува, това не ви е алкохолизъм. Ще кажете, че Олег Петрович е бил в устойчива ремисия, затова не съм открил признаци на заболяването, а аз ще ви отговоря, че аз не бих струвал и пукната пара като лекар, ако не можех да различа болни в ремисия от здрави хора. Още от самото начало много се занимавах с баща ви... Впрочем извинете, виждам, че ви става неприятно, когато наричам Олег Петрович ваш баща. Добре, ще го наричам по собствено и бащино име.

— Благодаря — промърмори Андрей, за когото думите „баща ви“ наистина звучаха неприятно. — С всичките си болни ли се занимавате така внимателно?

— Естествено, че не. И далеч не за всички толкова дълго пазя в паметта си различни подробности. Между другото, и с Олег Петрович не беше нужно да се занимавам, за това си има лекуващи лекари. Но фамилието му име привлече вниманието ми.

— Защо?

— Е, вие не знаете, но всеки психиатър ще ви каже, че Личко е много известно име в нашата наука. Имаме класификация „според Личко“, определения „според Личко“, изобщо в психиатрията името е класика. И ми стана любопитно да видя болния, който носи същото име. Олег Петрович, както се казва, ме „зариби“ още от първия ни разговор. Известно време го наблюдавах лично, а после отмених всички предписания, оставих общоукрепващите препарати, витамините, стимулаторите за мозъчното кръвообращение... Впрочем тези подробности не са интересни за вас. Като лекар разбирах, че след лечението в „Белите стълбове“ той вече няма да се възстанови напълно, но се надявах, че поне малко мога да му помогна. Вие сте още много млад, драги, не знаете какъв беше животът в средата на осемдесетте, когато Олег Петрович попадна в нашата болница, и по какви правила се играеше тогава. Не можех нито да опровергая диагнозата, нито да я променя. Не смеех. Искях да продължа да работя и между другото... да живея. Диагнозата на Олег Петрович беше поставена в Института по съдебна психиатрия, а вие знаете ли какво е това? Разбира се, че не, от къде ще знаете! Ако бях дръзнал да поставя под съмнение тяхна диагноза, щеше да ме сполети приблизително участта на Олег Петрович. В Института по съдебна психиатрия в онези години поставяха диагнози на всички дисиденти и други неугодни на властите лица, за да им запушат устите. Там работеха блестящи учени, превъзходни диагностичи, там имаше извънредно солидна научна база, но какво са можели да направят те, когато са получавали обаждане от високо място? Ни-щич-ко! Нарезждали са им и те са поставяли диагноза, защото нашата тогавашна власт бе превърнала психиатрията в свое помощно наказателно средство. И всички ние бяхме заложници: и болните, и здравите, и самите лекари. Знаете ли какво стана с човека, който стреля по Горбачов?

— Не — учудено проточи Андрей. — Аз дори не си спомням подобен случай. Значи някой е стрелял по Горбачов?

— Боже мой, приятелю, колко сте млад! — весело възкликна Юркунс и кой знае защо, се разсмя. — Колко много неща от предишния ни живот не знаете! Да, по Горбачов веднъж стреляха на самия Червен площад, по време на манифестация, човек от тълпата. Всъщност не е могъл и да стреля, навреме са го обезвредили, успял е само да извади оръжието и да се прицели. И знаете ли какво направил Горбачов? Казал, че не иска този човек да лежи в затвора и ако трябва да го накажат, нека го изкарат душевноболен. Речено — сторено, командата отгоре е непрекословна заповед. На бърза ръка скалпиха диагнозата и човекът прекарал пет години в заведение като моето. Наистина, лекували са го не толкова настървено като Олег Петрович — все пак времената вече бяха други, и този атентатор излязъл от болницата почти здрав.

— Но на кого е пречел Олег Петрович? Той е бил обикновен милиционер, оперативен работник, освен това съвсем млад... — стъписано каза Андрей. — Ако е бил дисидент, мама щеше да знае, а тя искрено го смята за убиец. Какво тогава...

— Именно, драги — Лев Яковлевич си наля още коняк и започна да отпива малки глътчици. — Какво тогава? Между другото Олег Петрович наистина не е бил дисидент, защото дори в най-ясните му часове и минути не съм чувал от него никакви подобни разсъждения или изказвания. Значи е имало нещо друго.

— Но какво, какво? Заради какви грехове може да тикнеш в лудницата един млад милиционер и да го доведеш до състояние на вегетиране? Той имаше ли някакви предположения? Каквито и да е, може и най-незначителни? Нали самият вие казахте, че много сте общували с него, сигурно е споделил с вас, ако е подозирал нещо.

— Там е работата, че нищо не подозираше. И после, как си представяте вие нашето общуване? Дълги вечерни разговори на чаша чай в тих кабинет — като нашия с вас сега ли?

Честно казано, Андрей, кой знае защо, си бе помислил точно това.

— Трябва да ви кажа, че един главен лекар има куп грижи. Само незапознатите хора смятат, че главният лекар е именно главен лекар, тоест най-най-добрият специалист в дадена болница. Може и така да

се случи, но функцията на главния лекар не се състои в това най-добре от всички да поставя диагнози и да лекува, а в осигуряване функционирането на поверената му болница. Да не тече покривът, да не се запушват тоалетните, да са налице нужните лекарства в съответния асортимент. Вакантните места за лекари, сестри, санитарни и санитарки да се заемат своевременно, продуктите да се докарват навреме, пожарната инспекция и санитарно-епидемиологичната инстанция да нямат претенции, пералнята да работи както трябва... Не е възможно да изброя всичко. И след работния ден, изпълнен с всичките тези грижи, някак не ти се иска и минута повече да останеш в кабинета. Иска ти се да се прибереш, да се преоблечеш, да вечеряш и да вземеш в ръце някоя мъдра книга. Да не разговаряш с никого. Жадуваш за тишина и мълчание. Ето защо разговорите ми с Олег Петрович ставаха предимно денем, най-често на двора, ако той седеше на някоя пейка и дишаше чист въздух, а аз, минавайки край него, имах десет-петнайсет свободни минути. В ръцете му винаги беше тетрадката, в която той се опитваше да записва мислите, спомените и разсъжденията си, и ако имах време, го молех да ми покаже една-две страници. Трябва да ви кажа, драги, че дори в писмен вид всичко бе доста несвързано, но две неща се повтаряха постоянно и аз ги запомних. Интересно ли ви е?

„Не — понечи да отговори Андрей. — Никак не ми е интересно какво е писал в своите тетрадки този психар. Трябва ми удостоверение, въз основа на което ще ми издадат смъртен акт, за да занеса този смъртен акт в посолството на САЩ и да получа виза, за да замина на петмесечен стаж там. Това е. Нищо друго не ми трябва и не ми е интересно. Дори Олег Петрович да не е бил луд, дори в края на краищата да не е бил и убиец, какво значение има това сега? За мен във всеки случай — никакво. Аз не съм Андрей Олегович Личко, аз съм Андрей Константинович Мусатов и изобщо не ме интересуват безсмислените драсканици на нещастния милиционер, когото по време на съветската власт са тикнали в лудницата и са тъпкали с лекарства до пълна деградация на личността. Не ме интересуват, не, не!“

Но вместо това, кой знае защо, той отговори:

— Разбира се, че ми е интересно, Лев Яковлевич.

Ала се оказа, че не е толкова лесно да измамиш доктор Юркунс. Оказа се, че той е прочел ненаказаните мисли на Андрей, защото се

позасмя разочаровано:

— Не съм сигурен, драги. Струва ми се, че не ми казвате истината. Трагичната история на Олег Петрович, изглежда, ви е оставила равнодушен. Но въпреки всичко ще ви разкажа това, което възнамерявах — дори да не ви е нужно и интересно. Знае ли човек, може пък с времето вашето отношение към тази история да се промени и тогава онова, което ще ви разкажа, да ви бъде от полза. Та значи в писанията на Олег Петрович постоянно се повтаряха две фрази. Първата: „Ако знаех защо Лена постъпи така“. Или като вариант: „Не разбирам защо Лена направи това. Струва ми се, че ако разбере това, ще разбере и всичко останало“. И втората фраза: „Цялата работа е в Групата. Струва ми се, че това е единственото обяснение“. При това думата *Група* винаги беше написана с главна буква. Е, мисля, че това е всичко. Нямам какво друго да ви съобщя, Андрей Константинович. А вие, драги? Не искате ли да попитате нещо?

Този път отговорът „не искам“ дори не мина през ума на Андрей. Стана му интересно, както на човек му става интересно да дочете до края криминален роман, за да разбере кой все пак е престъпникът, макар че нито един от персонажите не буди ни най-малък интерес.

— А коя е тази Лена? И каква е тази група с главна буква? Вие знаете ли нещо за това? — попита той.

— За групата — нищо — разпери ръце Лев Яковлевич. — Колкото до Лена, имам някои съображения. Вие, разбира се, не знаете, но аз ще ви кажа: когато изпращат някой човек на принудително лечение в психиатрична болница, към медицинския му картон винаги прилагат копие от съдебното постановление.

— Е, това е ясно — сви рамене Мусатов. — Нали трябва да има документ, въз основа на който човекът е настанен в болница. Защо смятате, че не знам това?

— А знаете ли как изглежда този документ? — хитро присви очи Юркунс.

— Ами как да изглежда... Обикновен документ. Лист, официална бланка със съответните реквизити.

— Ох, боже мой! — Старият лекар отново избухна в смях. — Колко сте млад, драги, колко сте млад! Нима наистина смятате, че преди трийсет години животът е бил като днешния? Какви бланки? Какви реквизити? Освестете се, младежо! Представяте ли си поне

приблизително принципите на деловодството в онези времена, когато у нас нямаше компютри, а ксероксите бяха голяма рядкост и всички до един се водеха на отчет в милицията, така че за да направиш копие на едно-единствено, никому ненужно листче, трябваше да получиш сто и петдесет разрешителни подписа и съгласия?

— Не разбирам какво общо има това — сърдито продума Андрей, който вече започваше да се дразни от безкрайните напомнания колко бил млад и неопитен.

Лев Яковлевич наля малко коняк в празната си чашка и започна замислено да я върти за дебелото късо столче.

— Не ми се сърдете — внезапно се усмихна той, — говоря за вашата младост толкова често не за да ви подкача или подразня, а само за да престанете най-сетне да бъркате миналото с настоящето. Това са различни епохи, принципно различни, и тук не са възможни никакви аналогии. За да разбере човек нещо от онзи живот, не е достатъчно да притежава остър аналитичен ум. Трябва да знае. В частност трябва да знае, че ако подсъдимият е признат за виновен и вменяем, съдът произнася присъда, а ако е виновен, но невменяем, какъвто е бил случаят с Олег Петрович, съдът излиза с постановление. Названията са различни и това е юридически оправдано — все пак в единия случай човекът е признат за престъпник, а онова, което е извършил — за престъпление, докато в другия случай човекът е признат за душевноболен, а онова, което е извършил, се нарича обществено-опасни действия на невменяем човек. Но същината е една и съща и тези документи изглеждат абсолютно еднакво. И в единия, и в другия се съдържа пълно описание на извършеното и са изложени доказателствата, включително и показанията на свидетелите, споменават се и имената на тези свидетели. Просто в самия край, в така наречената резолюционна част на документа, в единия случай се пише: „съдът осъжда“, а в другия — „съдът постановява“, това е цялата разлика.

— Е, и какво? — недоумяваше Андрей. — Какво отношение има това към нашия проблем?

— О, ето че вече го казахте: към нашия проблем. Това е прогрес. Ами ето какво. Винаги са нужни много копия на присъдите и решенията, по десет-дванайсет екземпляра, за да стигнат за всички инстанции и заинтересовани лица. А печатните машини, дори най-

добрите, електрическите, правеха на обикновена хартия максимум пет екземпляра, от които само първите три се четяха добре, а последните два оставаха почти „слепи“. Ето защо всички присъди, решения и постановления се печатаха на цигарена хартия. Първият екземпляр, както е редно, се правеше на хубава хартия, а всички останали — на цигарена. Не знаехте ли?

— Не знаех — усмихна се Андрей. — И през ум не ми е минавало. Искате да кажете, че Олег Петрович е разполагал с присъдата?

— С постановлението — строго го поправи Юркунс. — Със съдебното постановление. Да, той притежаваше този документ. И още един екземпляр беше приложен към медицинския му картон, за да може лекарят във всеки момент да се запознае с него. Екземплярът на Олег Петрович естествено не се е запазил, неговите лични вещи след смъртта му бяха унищожени, тъй като никой не ги потърси. Обаче екземплярът, приложен към картоната, се запази. И аз си позволих да го донеса тук, специално за вас.

— Защо? — намръщи се Андрей.

Никак не му се искаше да чете подробните описания на кървавите злодеяния на човека, станал негов биологичен баща. Стоп! Но нали Лев Яковлевич твърди, че не е имало никакви злодеяния... Тоест имало е, но те изобщо не са били извършени от Олег Личко.

— Ами прочетете го, ще ви бъде интересно.

— Не искам да чета за убийства на деца — рязко отговори Мусатов, — без значение кой ги е извършил в действителност. Аз съм човек с нормална психика, не мога да изпитвам удоволствие от подобна — да я наречем така — литература.

— Ами недейте да четете за убийствата. Обърнете внимание на доказателствената част. Цялото обвинение срещу Олег Петрович е било изградено върху свидетелските показания на една млада жена, която е твърдяла, че е видяла Личко близо до детската градина, от която впоследствие е изчезнало дете, и че Личко нещо дълго наблюдавал там и дори задавал на свидетелката въпроси за реда в тази градина, за възпитателите, за часовете на разходките и така нататък. Прочетете, прочетете. Тя разказва много интересни неща за Личко.

— За какво ми е да чета това? — тъпо се противопоставяше Андрей.

Той не искаше. Просто не искаше да се задълбочава в тази история, не искаше да чете описания на страшни престъпления, дори не искаше да взема в ръцете си листовете, на които беше написано всичко това. Не искаше да се приближава до Олег Петрович Личко, не искаше да скъсява дистанцията между себе си и този чужд, непознат човек.

— Ами защото там е посочено името на тази свидетелка.

Юркунс протегна ръка към окаченото на облегалката на съседния стол сако и извади от джоба му няколко листа цигарена хартия, сгънати на четири.

— Ето — разгъна листовете той и бързо ги прегледа, — моля: Е. В. Шляхтина. За съжаление тук има само инициали, пълното име не е посочено, но нали е с Е! Разбирате ли? Е! Елена!

— Или Екатерина — промърмори Андрей. — Или Елизавета, или Ефросиния. Или дори Евдокия.

— Възможно е — въздъхна Юркунс.

Той отново сгъна листовете на четири, но не ги прибра в сако, остави ги на масата и както се стори на Андрей, дори сякаш ги побутна към гостенина.

— Всичко е възможно. И Екатерина, и Елизавета. Но е възможно и да е Елена. И е възможно именно нея, именно тази Елена Шляхтина, да е имал предвид Олег Петрович, когато до безкрай е записвал една и съща фраза: „Не разбирам защо Лена постъпи така“. Тя го е наклеветила. Дала е на следствието и пред съда лъжливи показания. И Олег Петрович не е разбирал защо. Нещо повече, те са се познавали, дори — ще си позволя да предположа — са се познавали добре. В противен случай той щеше да напише „Шляхтина“ или да я нарече по собствено и бащино име, като непознат, страничен човек. Разбирате ли? А той винаги в записките си я е наричал Лена. И тук става въпрос за едно от двете, драги мой: той е имал предвид или Елена Шляхтина, която е дала такива показания срещу него, или някоя друга Лена от своето обкръжение, затова е напълно възможно майка ви да е познавала тази Лена. Вие можете да я попитате, нали? И можете да намерите тази Лена и да ѝ зададете редица въпроси, нали така?

— Мога — съгласи се Андрей. — Но защо? За какво ми е нужно това? Между другото, защо самият вие не попитайте Олег Петрович коя е тази Лена? Вие сте поощрявали опитите му да се ориентира и да

установи истината, сам ми го казахте, а не сте му задали такъв прост въпрос. Защо?

— Защото, драги ми Андрей Константинович, на мен не ми трябваше да се ровя във всичко това. И не ми беше нужна истината. Какво щях да правя с нея? Да отида в прокуратурата и да искам преразглеждане на делото ли? На какво основание? На основание брътвежите на душевноболен човек с неотменена диагноза? Не забравяйте, всичко това ставаше преди деветдесет и първа година, когато властта на партията и на КГБ беше още много силна, а всеки психиатър в онези времена знаеше, че такива фалшиви диагнози не са били поставяни без тяхното пряко указание. Какво, да не би да съм враг на себе си? Аз не съм правозащитник, нито камикадзе, аз съм един стар лекар, който искаше спокойно да работи чак до смъртта си в своята тиха болница, на своята не чак толкова спокойна длъжност. И вие нямате право да ме упрекувате.

— Не съм и възнамерявал — засрамено промълви Андрей, който в този момент осъзна колко малко знае наистина за онези времена, които условно се наричаха „при съветската власт“. — Съжалявам, че ви се е сторило така. Извинете, Лев Яковлевич.

— Извинен сте. — Юркунс махна с ръка, изразявайки нещо като великодушен жест. — Аз поощрявах Олег Петрович в опитите му да проумее нещата, защото за него това би имало добър терапевтичен ефект. Родителите му не пожелаха да го приберат вкъщи и аз разбирах, че му е съдено да живее сам. И той или щеше да се възстанови до степен да може да го изпишем и да го изпратим, както се казва, „в нищото“, за да живее самостоятелно, или нямаше да се възстанови и щеше да прекара в моята болница остатъка от живота си. А този остатък, ще си позволя да ви обърна внимание, беше твърде голям. Когато постъпи при нас, Олег Петрович още не бе навършил и четирийсет години. Не ми се искаше да мисля, че първоначално здрав човек ще прекара живота си така безрадостно. В своите опити да разбере какво се е случило той тренираше отслабналата си памет и логическото си мислене, наново се учеше да мисли свързано и ясно да излага мислите си и ако беше успял да възстанови хода на събитията, това щеше да означава, че може да живее самостоятелно. А на мен истината не ми беше нужна. Нещо повече, в онези времена тя щеше да бъде просто опасна за мен. Много знания — много тревоги, или казано

по-простичко: по-малко знаеш — по-добре спиш. Доста по-късно, след смъртта на Олег Петрович, времената се промениха и истината вече не бе опасна за мен, но така си и остана ненужна. Възможно е сега да стане нужна на вас.

— Но за какво ми е?! — почти извика Андрей. — За какво ми е тази истина? Какво ще я правя? Каква полза ще имам от нея?

— Приятелю. — Юркунс протегна ръка и постави дланта си върху пръстите на Андрей. Ръката на лекаря беше суха и хладна. — Аз далеч не ви призовавам да правите журналистическо разследване, да търсите реабилитация за Олег Петрович Личко и да клеймите съветските порядки. Ако сте си помислили така, разбрали сте ме неправилно. Аз съм психиатър, а не правозащитник, впрочем това вече го казах. Ясно виждам, че истината е нужна именно на вас. Тя е нужна на майка ви. В края на краищата тя е необходима на покойните родители на Олег Петрович, които са си отишли от живота с мисълта, че са отгледали чудовище, които са прекарвали последните години от живота си, изнемогвайки от срам. Строго погледнато, в крайна сметка са и умрели от срам. Да не мислите, че като сте престанали да се къпете по три пъти на ден, това означава, че въпросът е изчерпан за вас? Нищо подобно! Да можехте да си видите лицето, когато на няколко пъти си позволих да нарека Олег Петрович ваш баща. Ами вашето нежелание да вникнете в проблема, да изслушате моите доводи? Ами страхът ви пред ето тези хартийки? — Той посочи с кимване листовете със съдебното постановление. — Та вие дори се страхувате да ги докоснете. Не ги взехте в ръце, не ги прочетохте. Продължавате да се дистанцирате от човека, който ви е дал живот. Не желаете да си признаете, че във вас тече неговата кръв, това ви е крайно противно, то ви плаши, нервира ви. Външно сте преуспял, здрав млад човек, радвате се на благополучие, а вътре във вас ето вече трийсет години бушува ад, който вие грижливо криете не само от чужди хора, но и от самия себе си. Вие сте син на убиец, злодей, чудовище, маниак, убивал и насилвал малки деца. Във вените ви тече същата кръв. Вие сте биологично свързан с този кошмар. Подсъзнанието ви живее с това всяка минута, всяка секунда, и ако вие успешно криете тази адска война от външния свят, то не означава, че такава война не се води. Може да се прикрие, да, само че адът не свършва от това. Аз ви давам в ръцете оръжие, с чиято помощ този ад

може да се прекрати. Нима самият вие не го искате? Нима не желаете да се убедите, че баща ви е честен и психически здрав човек, станал жертва на системата? Нима не искате да престанете да се срамувате от него?

— Искам — с пресъхнали устни тихо продума Андрей. — Но защо сте сигурен, че ще стане именно така? Ами ако се окаже, че той наистина е бил маниак убиец, а не жертва?

— Няма да се окаже — твърдо обеща Лев Яковлевич и леко стисна с хладната си длан пръстите на Андрей. — Аз съм абсолютно сигурен, че той не беше маниак, тоест нямаше психично заболяване. Можете да не се съмнявате в това. А ако се окаже, че наистина е извършил някакво престъпление, то със сигурност няма да е толкова страшно и отвратително, както е описано в съдебното постановление. И вие няма толкова да се срамувате и отвращавате от своя баща, от човека, когото майка ви е обичала и от когото ви е родила. След това вашият живот ще стане много по-лек, обещавам ви го.

Андрей чувстваше, че у него нараства някаква необяснима вътрешна съпротива. Беше му неприятно да слуша стария лекар, неприятно му беше раздражението, което предизвикваха у него думите на Юркунс. Той не разбираше самия себе си и заради това се ядосваше още повече. Абе какво си въобразява това старо провинциално докторче? Че може ей така, само да пообщува с абсолютно непознат човек час-два, да изпие с него по чашка коняк и не щеш ли, да започне да се рови в душата му и да му обяснява каква била истината за тази душа? Глупости! Самоуверен шарлатанин. Как смее той да нарежда на него, на Андрей, какво да прави, за да стане животът му по-добър? Животът му си е дори много хубав и той все някак ще се оправи и без съвети.

И от къде на тоя доктор му е хрумнало, че Андрей постоянно мисли за биологичния си баща и се срамува от него? Ами че той изобщо не се сеца за него и чак до смъртта си нямаше да се сети, ако не беше този стаж, посолството и този идиотски смъртен акт, който трябва да намери на всяка цена. Ето утре ще вземе дубликата на смъртния акт, ще го занесе в посолството — и толкоз. И в живота на Андрей никога вече няма да съществува Олег Петрович Личко, както не го е имало и преди. И този въпрос няма какво повече да се обсъжда.

Той рязко издърпа пръстите си от ръката на Юркунс, като се престори, че иска да си налее коняк.

— Разбирам — неочаквано меко заговори лекарят, — думите ми може да ви се струват странни и неуместни. Вие искате да ми възразите, че и бездруго не мислите за баща си. В главата ви такива мисли изобщо не се мяркат и ви е абсолютно все едно какво се е случило с него на времето, защото този човек никога не е съществувал в живота ви, няма и да съществува.

Андрей го погледна смаяно и машинално изпи на екс коняка си.

— Аз ис...

— Искате, искате, нали виждам. Няма за къде да бързаме, нощта пред нас е дълга, така че чуйте какво ще ви кажа. Всеки човек има двама родители, все още никой не е отменил този природен закон. Дори при изкуственото оплождане, дори при използването на чужда сперма — пак по един или друг начин в процеса присъстват мъж и жена. Човечеството, драги, съществува толкова отдавна, че представата за задължителното присъствие на майка и баща е запечатана на генетично ниво и това не може да се промени по никакъв начин. А и не е необходимо. Нещо повече, човешкият ум е устроен така, че той във всичко търси аналогии със собствения си живот. Човек сам за себе си е център на вселената и в това няма нищо лошо. За всеки човек най-важното от всичко на света е самият той, неговите чувства, неговите потребности, неговите преживявания. Именно затова той съотнася всичко към себе си. И щом в заобикалящото го информационно поле се появят спомени за нечий родители, той моментално се сеца за своите собствени. Понякога осъзнато, понякога неосъзнато, но се сеца. Вървите по улицата и виждате мъж с малко момченце. Разбирате, че това са баща и син, и вашето подсъзнание автоматично съотнася видяното към собствения ви опит. Изниква образът на баща ви и веднага изплуват всички свързани с него емоции, макар че вие най-често дори не забелязвате, дори сте можели да не забележите този мъж с момченцето, вървели сте си замислен и не сте обърнали внимание, но окото ви ги е видяло и е изпратило към мозъка командата за обработка на информацията, а мозъкът бързо я е изпратил в подсъзнанието, тъй като съзнанието ви в този момент е заето с някакви важни размисли, пък и изобщо не обича да се занимава с баща ви. Е, щом не обича, така да бъде, само че за обработката на толкова необичана информация вие

си имате подсъзнание, което не можете да управлявате, не можете да му нареждате и на него изобщо не му пука за вашите вкусове и пристрастия, то живее според собствените си разбирания, а не според вашите. Или ето друг пример: човек си гледа филм по телевизията и героят казва: „Какви вкусни пирожки, също както ги прави мама“. И човекът, който гледа филма, машинално си спомня своята майка и ако в спомените му също присъстват вкусни пирожки, той изпитва мигновено приятно чувство. А ако освен това майка му вече не е между живите, чувството може да бъде тъжно, човекът може дори да пролее някоя сълза. Ако пък майка му не е пекла никакви пирожки, чувството ще бъде обогрено с леко съжаление — сиреч, аз не съм изпитвал това. А ако с майка му са имали постоянно тежки конфликти, душата ще си спомни и за това и ще изпита известен емоционален дискомфорт. Мигновен, като леко убождане, човек дори няма да го усети. Нещо повече, той може и да не забележи, че в този момент си е спомнил за майка си. Но това е само на нивото на съзнанието. А на нивото на подсъзнанието се фиксира всичко, нищо не отминава безследно. И раничката от убожданията става все по-дълбока и по-дълбока, тя започва да гнои, да се възпалява, да се разширява. Образът на родителите и информацията за тях присъстват постоянно, тази информация е обширна, просто вие не сте свикнали да ѝ обръщате внимание. Тя не е нужна на съзнанието ви, а вашето подсъзнание я приема цялата и как реагира?... Само не ми казвайте, че информацията за бащите вие свързвате с образа на втория съпруг на майка ви, който ви е осиновил, дал ви е фамилното си име и дори бащиното, възпитавал ви е и е станал ваш добър приятел. Всичко това е така, не споря, но на генетично ниво вие не можете да отричате, че имате и биологичен баща, когото толкова упорито наричате не роден, а биологичен. И всеки път, когато се сблъсквате в околния свят с образа или понятието „баща“, вашето подсъзнание го свързва не с втория ви баща, а именно с Олег Петрович Личко. В течение на тринайсет години, ден след ден, всеки час, всяка минута, вашето подсъзнание, улавяйки понятието „баща“, ви причинява болезнено убождане, защото вие знаете, че Личко е човек недостоеен, ненормален, чудовище, и не искате да бъдете негов син. Срамувате се и ви е неприятно да се чувствате негов кръвен роднина. Опитвате да се защитите от това, като се преструвате, че Личко няма никакво отношение към вашия живот.

Но ако се престорите, че един проблем не съществува, той няма да изчезне, просто ще се превърне в проблем, изтикан към дъното, а това е много по-опасно. Когато един проблем се вижда ясно, вие осъзнавате необходимостта да правите нещо с него, някак да се борите, а когато е изтикан надълбоко, не правите нищо, не се борите, не му се противопоставяте и той си живее на воля, пуска корени, разширява се, задълбочава се и един прекрасен ден изригва в живота ви в чудовищен вид. Докато проблемът е малък, за него се намира място във вашето подсъзнание, но разрасне ли се, става му тясно и той търси нови простори. А знаете ли къде ги намира? Отначало във вашето съзнание, после във вашето поведение. Той се появява в ужасяващ облик и започва да руши целия ви живот, вашата работа, кариера, отношенията ви с хората, с колегите, с роднините, с най-близките ви същества. А после той ще разруши отношенията ви със самия вас. Вие ще се превърнете в невротик, ще последва или алкохолизъм, или психоза. Как ви харесва подобна перспектива? Разберете, драги ми Андрей Константинович, душевният мир на човека зависи пряко от това дали той може да обича и уважава близките си. Родители, чиито деца са се оказали недостойни хора, никога не ще намерят душевно спокойствие, те са обречени на вътрешен конфликт, защото като родители не могат да не обичат децата си, но като личности, като индивиди, не могат да ги уважават. И този дисонанс разрушава живота им. Същото може да се каже и за децата. Човекът е генетично приспособен да обича родителите си и ако поради някакви причини не ги обича, не ги уважава, дори ги презира, тогава се поражда същият дисонанс, защото разсъдъкът влиза в конфликт с природата. Вие може хиляда пъти да ми повтаряте, че с вас не е така и всичко, което говоря, не се отнася за вас, че изобщо не мислите за Олег Петрович и не си спомняте за него, но аз няма да ви повярвам. Не защото ме лъжете, а просто защото не знаете. А аз знам. И ако искате да запазите душевното си здраве, възползвайте се от това, което ви разказах. Научете истината, изяснете си какво се е случило в действителност, за да може убожданията във вашето подсъзнание да станат по-малко болезнени или да изчезнат напълно. Сега не очаквам от вас положителен отговор, не ми е нужно незабавно потвърждение, че съм прав, защото и аз знам, че съм прав. Вие само помислете върху думите ми, вслушайте се по-внимателно в себе си, а после решете какво да правите.

Юркунс му постла в кабинета. Диванът се оказа наистина широк, но ужасно неудобен. Впрочем дори този диван да се беше оказал най-комфортният, Андрей едва ли щеше да заспи. Отначало не успя да заспи заради раздразнението, предизвикано от думите на стария лекар, и мислено търсеше аргументи, доказващи, че Лев Яковлевич греши. Но колкото повече аргументи намираше, толкова по-ясно, незнайно защо, усещаше слабостта на собствената си позиция.

След като се въртя на дивана докъм четири часа, Андрей не издържа и излезе в хола да запали цигара. Вратата към спалнята на Лев Яковлевич беше открената и Андрей реши внимателно да я затвори, та димът да не безпокои стария непушач. Но едва се бе приближил до вратата, когато чу бодър глас:

— Какво, приятелю, не можете да заспите? Май раничката боли?

Андрей избъбри в отговор нещо неразбираемо, а си помисли: „Абе я си гледай работата!“. Изпуши три цигари една след друга, отиде в кухнята, изпи чаша чешмяна вода и отново легна в кабинета. Но сънят така и не го споходи.

На сутринта Юркунс му приготви закуска, състояща се от омлет със същите онези безвкусни кренвирши и силен, но блудкав чай, след което Андрей тръгна за отдела по гражданско състояние за смъртния акт, а вечерта вече летеше в самолет от Вологда за Москва. На другия ден щеше да занесе смъртния акт на Личко в посолството и през първите предстоящи почивни дни да замине за Петербург. Трябваше да поговори с майка си. Още не знаеше за какво точно, но чувстваше, че трябва непременно да поговори с нея.

* * *

Но в момента, когато тръгна за Петербург, Андрей Мусатов вече не бе толкова категорично уверен, че трябва да говори с майка си. Може би първо с Костя? Нали не се знаеше как ще приеме майка му цялата тази история — ами ако се притесни, ако ѝ стане неприятно и така нататък... Не, наистина, по-добре да поговори първо с Костя, той познава майка му като самия себе си, разбира я като никой друг и ще може да му даде умен съвет.

От гарата Андрей отиде направо в университета, където Константин Викторович Мусатов преподаваше психология. След като провери в програмата, изложена в деканата, в коя аудитория Костя изнася лекция, Андрей се въоръжи с търпение, седна на един перваз близо до залата и зачака. За щастие не се наложи да чака твърде дълго, само двайсет и пет минути. Вратите на аудиторията се отвориха, в коридора се изсипа тълпа студенти, а след тях излезе Костя, заобиколен от десетина толкова хубави студентки, че Андрей чак очите го заболяха. Момичетата се взираха в лицето на своя професор с такава любов, че на Андрей му идеше да прихне, но се сдържа. Баба му, майката на майка му, често казваше: „Ксенечка, твоят съпруг има само един недостатък — прекалено е красив. Така че внимавай да не изгубиш всичките си приятелки“. Естествено всички разбираха, че това е просто мила шега. Но в шегата имаше частица истина, и то немалка частица. То се знае, с приятелките на Ксения Георгиевна всичко беше наред, но сума ти студентки, аспирантки, както и доценти и професори от женски пол, бяха луди по Константин Мусатов.

— Андрюша!

Мусатов забеляза сина си, махна му за поздрав и рязко зави към мястото, където седеше Андрей.

— Радвам се, че те виждам. А защо не си вкъщи? Бях сигурен, че си отспиваш след пътуването с влака.

— Здравей — усмихна се Андрей. — Вкъщи е скучно, вие с мама сте на работа, а аз не съм дошъл тук да спя, а да се видя с вас. Както забелязвам, все така си обграден с нежни цветенца.

— Андрюша, трябва да ме разбереш: това е чисто професионален дефект — разсмя се Константин Викторович. — Колко бих струвал като психолог, ако не можех да накарам глупавичка неопитна студентка да се влюби в мен? И после, има едно златно правило: когато е влюбен в преподавателя, студентът изучава предмета му много по-ефективно. Между другото, попитай който и да е психиатър, той ще ти каже, че лечението е доста по-успешно, ако болният е влюбен в своя лекар.

— Да, тъкмо заговорихме за психиатрите — внимателно поде Андрей. — Свободен ли си сега?

— Имам още два часа. Защо? Случило ли се е нещо? Защо заговори за психиатрите?

— Костя, трябва да поговорим. Нищо не се е случило, не се тревожи, просто имам проблем и ми е нужен съвет. Кога ще се освободиш?

— След два часа. Ще ме изчакаш или ще се видим вкъщи?

— Ще те изчакам — твърдо каза Андрей. — Сега ще отида някъде да хапна, защото се домъкнах тук направо от гарата, не съм се отбивал вкъщи.

Константин Викторович замислено го огледа, сякаш го виждаше за пръв път.

— Днес е петък — бавно изрече той. — Обикновено ти идваш в събота, когато и двамата с майка ти сме вкъщи. Трябва ли да разбирам, че имаш проблем, за който искаш да поговориш с мен, но за който не бива да знае майка ти?

— Не, не е така. Мисля, че мама трябва да знае, но имам нужда да поговоря за това първо с теб. Разбираш ли?

— Естествено. Макар и да е твърде загадъчно. Добре, сине, ще се видим след два часа.

Андрей никога не бе обичал петербургското влажно и пронизващо костите време между сезоните, но днес дори не забелязваше влажния лепкав вятър, нито ситния дъжд. Крачеше бавно по крайбрежната на Нева към едно заведение, за което знаеше, че отваря в осем сутринта и където правеха хубаво кафе, и се опитваше да обмисли предстоящия разговор с Костя. Как да му разкаже? Върху какво да постави акцентите? Всичко зависи от това какъв резултат иска да получи. „Но всъщност какво искаш ти, Андрей Константинович? — запита се той. — Може би искаш Костя да те разубеди, да ти каже, че това са пълни глупости, че това не може да бъде, защото не е възможно, че старият лекар от провинциалната психиатрична болница е абсолютен глупак и няма никакъв смисъл да разравяш миналото, а пък да травмиращ майка си — в никакъв случай? Така ли? Това ли искаш? Или искаш той да потвърди правотата на Юркунс, да добави към думите му собствени аргументи и да те убеди, че трябва непременно да се постараяш да си изясниш какво всъщност се е случило с Олег Петрович Личко, твоя биологичен баща? Искаш Костя само да те подкрепи в решението ти, което всъщност вече си взел? Или още не си взел решение и искаш Костя да ти помогне да го вземеш? Изясни се най-сетне, опитай се да бъдеш честен със самия себе си“.

Увлечен във вътрешния си монолог, Андрей не забелязваше как времето лети и едва не закъсняя за срещата с Константин Викторович. Мусатов-старши вече го чакаше, седнал в паркираната близо до входа на факултетското здание бяла хонда.

— Е, добре ли закуси? — попита той, когато Андрей се качи в колата.

— Пих само кафе, вярно, три чаши. Защо?

— Тогава да отидем да обядваме някъде. Хем ще си поприказваме. Или предпочиташ първо да поговорим?

— Хайде първо да поговорим — решително каза Андрей.

Той подробно, без да изпуска нито една дреболия, разказа цялата епопея, свързана с търсенето на смъртния акт на Личко. И за пътуването си до Черемисино, и за разговора със съпрузите Перхурови, и за срещата с доктор Юркунс. Разказа и за своите колебания, за яда, който го бе обземал много често, докато бе слушал Лев Яковлевич, за объркването си, за онова, което му се бе видяло убедително в думите на стария психиатър, и за онова, в което се бе усъмнил. С една дума, разказа всичко, като внимателно подбираше изразите и се стараеше нищо да не изопачи и да не постави излишен акцент върху нещо.

Константин Викторович слушаше внимателно, нито веднъж не прекъсна Андрей, а после дълго мълча.

— Какъв съвет ти трябва? — попита най-сетне той. — Дали да кажеш на майка си? Или да се занимаваш ли с това изобщо?

— И едното, и другото. Но най-вече за мама, разбира се. Аз не мога да реша нужно ли е тя да знае за това или не.

— А самият ти как мислиш?

— Мисля, че не, не бива — твърдо заяви Андрей.

— Аргументи? — кратко попита Мусатов-старши.

— Разбираш ли, Костя, помислих си, че... С една дума, виж какво се получава: ако този Личко наистина не е бил виновен, а мама веднага е повярвала във вината му и се е отрекла от него и дори от родителите му, отрекла се е от целия си живот с него, зачеркнала го е не само от своя, но и от моя живот, тогава излиза, че го е предала. Вместо да не повярва във вината му и да търси истината, тя го е изоставила на произвола на съдбата. Докато смята, че Личко наистина е маниак убиец, тя се чувства права, а ако разбере, че всичко е било

различно, как ще се почувства? Като предателка, която е изоставила близък човек в нещастieto му?

— Разбрах доводите ти — кимна Константин Викторович. — Те са разумни. Но има и друга страна на медала и аз бих искал да я погледнеш. Както знаеш, хората, кой знае защо, никак не обичат да мамят доверието им. Просто ние, човечите, имаме такава странна особеност. Много болезнено реагираме на ситуации, в които човек, когото си представяме по определен начин, изведнъж се оказва съвсем различен. В такива случаи се чувстваме измамени. Най-често преставяме да общуваме с този човек, ако можем, разбира се, но чувството, че сме измамени, се оказва твърде болезнено и ни измъчва още дълги години. Знаеш ли защо? Когато един човек се оказва не такъв, какъвто сме си го представяли, ние можем колкото си искаме да говорим на глас, че той е измамил нашето доверие, но дълбоко в душата си — във въпросното подсъзнание, за което ти е говорил старият лекар — ние си повтаряме глупакът съм аз, не го разпознах, не го разгадах, аз съм слепец, слепец, аз съм идиот, аз нищо не разбирам от хора. Всъщност ние обвиняваме себе си, смятаме себе си за глупави и това ни е ужасно неприятно. Самообвинението и мислите за собствените ни недостатъци са едни от най-пагубните от гледна точка на душевното равновесие и дори — ако щеш, за психическото ни здраве. А сега си представи как в продължение на почти трийсет години се е чувствала майка ти, мислейки, че не е разпознала намиращия се редом с нея психически болен жесток детеубиец и насилник, не го е проумяла, нищо не е разбрала за него.

— Мисля, че се е чувствала зле — унило се съгласи Андрей, на когото такава постановка на въпроса някак не бе хрумвала. — Но все пак аз не разбирам кое е по-добре: да се чувстваш жертва на измама или предател, изоставил човек в труден момент на произвола на съдбата.

— Ами не е нужно и да го разбираш, защото всеки човек възприема това посвоему. На един е по-леко да се чувства предател, друг би предпочел да бъде измамен. За това няма рецепта.

— Но какво да правя тогава? — нетърпеливо попита Андрей. — Да кажа ли на мама или не?

— Непременно трябва да ѝ кажеш — кимна Константин Викторович. — А нека майка ти сама да реши, сама да избере като

каква да се чувства. Не е нужно да мислиш вместо нея, нито пък да правиш избора вместо нея.

— Тогава идва следващият въпрос: а аз какво да правя? Да речем, тя ще каже, че иска да знае истината, и тогава ние всички дружно ще се замислим как да се заемем с това. Ами ако тя не пожелае да се ровим? Ако ми забрани дори да мисля за това?

— Е, говориш глупости! — разсмя се Мусатов-старши. — Как може да ти забрани? Ти не си дете, ти си зрял трийсетгодишен мъж, я каква кариера направи, а и живееш в друг град, а не под маминото крило. Ще постъпиш така, както сам пожелаеш и сметнеш за необходимо. Друг е въпросът дали ще съобщиш на майка си за резултатите от търсенията си, но това вече ще зависи от нейната позиция. Ти самият какво искаш? Искаш ли да се ровиш в тази история, или не ти е интересно?

— Не знам — честно призна Андрей. — Не мога да преценя чувствата си. От една страна, разбира се, добре би било да престана да се смятам за син на маниак убиец, но от друга...

Замълча, търсейки думите, които се бяха дянали кой знае къде.

— От друга страна... — меко му подсказа Константин. — Е? Какви мисли се намират от другата ти страна?

— Не са мисли, а чувства. Не ги разбирам, не мога нито да ги обясня, нито да ги опиша. Някакъв вътрешен протест, знам ли. Когато мисля за това, всичко у мен се надига, бунтува се и крещи: не! не!!!

— Значи прав е бил твоят доктор Юркунс — замислено продума Мусатов-старши. — Боли те раничката. Боли те.

— Хайде, и ти започна. Какво сте ми заповтаряли — раничката, та раничката!

— Ето виждаш ли, повишаваш тон, дразниш се. Значи темата не ти е безразлична. Според мен, Андрюша, отговорът е еднозначен: човек трябва да се занимава с търсене на истината. И то далеч не защото истината е най-важна от всичко, това са глупости. Понякога тя наистина е по-важна, понякога няма никакво значение, а често е и просто вредна. Но в нашия случай все пак трябва да научиш истината за баща си — каквото и да мисли по въпроса твоята майка. Нужно е преди всичко на теб самия.

— Излиза, че всичките тези приказки за подсъзнанието...

— Да, да, сине, точно така. Всичко, което ти е казал твоят доктор, е отдавна известно и в психологията, и в психиатрията. А сега хайде да помислим как довечера да подхванем разговора с майка ти, така че да я разстроим възможно най-малко.

Те отидоха да обядват в скъп ресторант, градиха планове, изработваха стратегията на разговора, за да поднесат информацията на Ксения Георгиевна постепенно, като я подготвят за всеки нов обрат, та да не би — пази боже! — сърцето ѝ да не издържи.

Но Ксения Георгиевна естествено се развълнува до немай-къде, смука валидол, слушайки сина си бледа, с избила на челото пот и синкави сенки около плътно стиснатите устни. Както и мъжът ѝ, тя умееше да слуша, без да прекъсва събеседника, така че Андрей така и не успя да предугади каква ще бъде реакцията ѝ до края. Какво ще каже? Ще поиска ли да научи истината или не?

След като изслуша разказа на сина си, тя стана от дивана, на който бе седяла през цялото време, и спокойно попита:

— Кой ще пие чай и кой — кафе?

— За мен кафе — бързо отговори Андрей.

— А за мен чайче, ако може — помоли Константин Викторович.

Ксения мълчаливо кимна и излезе от стаята.

— Не разбрах... — стъписано прошепна Андрей, загледан въпросително в Костя.

Той бе очаквал бурни емоции, може би вик или пък сълзи, какво ли не, само не и такова ледено спокойствие. Добре, ами валидолът, капчиците пот, пребледняването? Не, разказът на сина ѝ определено не я бе оставил равнодушна. И изведнъж — някакъв си чай... И нито дума за това, което току-що бе чула.

— Трябва ѝ време да помисли — също шепнешком отвърна Костя. — Какво, нима не познаваш майка си? Тя никога в живота си не е отговаряла веднага на сериозни въпроси.

— Но е толкова спокойна — учуди се Андрей.

— Ако не умееше да запазва спокойствие в най-екстремни ситуации, нямаше да остане толкова години на работа в училище.

След няколко минути Ксения Георгиевна внесе в стаята поднос с чашка кафе за сина си и две големи чаши с чай — за себе си и за мъжа си. Минаха още пет-шест минути, но тя така и не отпи от чая, седеше неподвижно, обхванала горещата чаша с длани. Кой знае защо, Андрей

не можеше да откъсне очи от ръцете ѝ, за пръв път сега забеляза по тях пигментни петна, неумолимите свидетелства за приближаващата старост. Наистина петната още едва се забелязваха, бяха бледи, та нали майка му далеч не бе стара...

— Костя, Андрюша — с глух глас подзе Ксения Георгиевна, — не знам как ще се отнесете към това, което ще кажа сега, но все пак ще го кажа, защото все някой ден това трябва да се направи... Най-сетне трябва да се каже. Аз много обичах Олег, първия си съпруг. Много го обичах. Смятах го за най-блестящия, най-добрия, най-умния човек. Възхищавах му се — на неговото трудолюбие, на ума му, на неговата образованост... Защото той страшно много четеше и страшно много знаеше. Винаги съм се чудила как може едно момче от провинциално градче да знае толкова повече от мен — столичното момиче. Нали разбирате, това е нашето столично високомерие... Аз не просто му се възхищавах, аз го боготворях. Той беше абсолютно необикновена личност, на никого не приличаше, имаше много своеобразно мислене, оригинална логика. Извинявай, Костя, никога преди не съм ти казвала това и предполагам, че ти е неприятно да го чуваш сега.

— Няма нищо — успокой жена си Мусатов-старши, — няма нищо, Ксюша, всичко е наред. Няма проблеми. Разказвай.

— Още от първия ден на познанството ни Олег ме помоли да му помагам по английски, искаше за превод най-трудните текстове. Не му беше нужна разговорна практика, той трупаше лексика и се учеше да чете научна литература. Намираще отнякъде научни книги на английски, предимно по специалността си, но после забелязах, че чете и много други неща. Интересуваше се дори от астрология. Тогава, през седемдесетте, това беше нещо безумно странно, нещо като сатанинските култове, та нали всички ние бяхме фанатизирани материалисти, възпитани в идеологията на научния атеизъм. — Ксения Георгиевна помълча известно време, загледана в чашата си, после отново заговори: — И ето че когато се случи всичко това... Когато арестуваха Олег, изпратиха го на съдебно-психиатрична експертиза, поставиха му диагноза и го признаха за невменяем, аз веднага повярвах. И неговата оригиналност, и своеобразието му, и невероятната му, дори нечовешка памет, и способността му да усвоява нови знания, и неговото увлечение по астрологията и някои други неща, които в онези времена се наричаха „буржоазни забежки“ и

„капиталистически отживелици“... Всичко това пасваше на картината на една шизофренична личност. И аз повярвах. Не се оправдавам сега, искам да кажа нещо съвсем друго... — Тя тежко въздъхна и за пръв път, през цялото време на разговора вдигна очи към мъжа си и сина си. — Аз наистина много го обичах. И действително го боготворях. И ето, вече почти трийсет години живея с мисълта, че съм обожавала и боготворяла чудовище, убиец на деца. Срамувам се от своята любов. Отвращавам се от себе си. И днес изведнъж разбрах, че не мога повече. Не искам вече този срам. Уморена съм да се отвращавам от себе си. И ако има макар и най-малката надежда да се сложи край на всичко това, аз ви моля, скъпи мои, любими мои Андрюша и Костенка, нека го направим. Помогнете ми. Моля ви!

И тогава най-сетне се разплака. Много тихо и много горчиво. Сълзите се търкаляха по бузите ѝ, стичаха се по брадичката ѝ и капеха в чашата с чай.

— Мамо, соленият чай не е вкусен — опита да се пошегува Андрей и както се изразяваше Костя, да „понижи нивото на полемиката“.

Константин Викторович го погледна одобрително и едва забележимо му намигна.

И отново Андрей не можеше да заспи, макар че стаята беше неговата, а не чужда, а в съседната спяха майка му и Костя, а не чужд човек, и диванът беше неговият собствен удобен диван. Нима наистина този Личко е бил не чудовищен детеубиец, а талантлив, необикновен човек, когото майка му е обичала и боготворила? Нима той, Андрей Мусатов, може да намери основания да се гордее с баща си? Да не се срамува от него, а да го уважава? Ами ако старият лекар грешни? Ако Личко действително е бил луд, ако наистина е убивал и насилвал малки деца? Андрей ще се заеме с изясняването на обстоятелствата, вече има приблизителна представа от къде да започне. А ако се разбере, че всичко е било точно така, както е написано на онези страшни листове цигарена хартия, които Лев Яковлевич Юркунс все пак го накара да вземе? Какво ще прави тогава с всичко това? Дали пък да не прави нищо, а да си каже: „Юркунс е прав, Олег Личко е напълно невинен, станала е чудовищна грешка, прекършила живота на няколко души“ — и по този начин да се успокои и да приключи въпроса. Дали да не постъпи така?

Той чу тихо шумолене, почти безшумни стъпки минаха покрай вратата на стаята му. Беше Костя, отиваше в кухнята. Андрей никога не бъркаше стъпките му с майчините, защото Костя носеше вкъщи чехли, а майка му не признаваше никакви чехли и обуваше само тънки платнени терлици, с които ходеше абсолютно безшумно. Андрей отметна одеялото, стана от дивана и тихо се измъкна от стаята.

— Ти какво така? — полугласно, за да не събуди майка си, попита той, когато видя Константин Викторович да седи неподвижно до масата в просторната кухня.

— Ами така... Нещо не ми се спи. Да пийнем чай, какво ще кажеш — предложи той.

— Да пийнем.

Андрей натисна копчето на електрическия чайник, извади чаши от бюфета.

— Какво реши? Ще се занимаваш ли с тази работа? — попита Константин Викторович.

— Не знам. Не мога да реша. Ако резултатът излезе положителен, ще бъде добре за всички. Ами ако се окаже отрицателен? Ако Юркунс греши?

— Тогава нищо няма да се промени — сви рамене Константин Викторович, — всичко ще остане, както си е. Какво губиш?

— Много неща. Надеждата. Докато още нищо не сме изяснили, можем просто да си кажем: Юркунс е прав, а Личко е невинен. А я си представи, че след това не ще можем да кажем така?

— Андрюша, Андрюша — опита да се усмихне Мусатов, — колко е характерно това за теб. Да си затвориш очите и да се престориш, че проблемът не съществува. Нали онзи лекар ти е обяснил за проблема, натикан на дълбокото, а ти не си си направил никакви изводи.

— Но тук въпросът е съвсем друг!

— Същият е, Андрюша, съвсем същият. Замислял ли си се някога, че открай време ме наричаш Костя, а не татко?

— А ти обиждаше ли се?

— Не, не става дума за това. Сега въпросът е защо не ме наричаше татко. Можеш ли да отговориш — защо?

— Защото знаех, че не си ми баща. Бях на девет години, когато ти влезе в нашето семейство. Вече всичко разбирах, знаех и от къде се

вземат децата...

— Не, Андрюшенка, това го разправяй на себе си, не на мен. Ти пак тикаш проблема към дълбокото, вместо да се изправиш лице в лице срещу него. Ако едно дете иска да има баща като всички, ако му харесва избраникът на майка му, тогава няма нищо по-естествено от това да нарича този човек *татко*. Нещо повече, детето изпитва невероятна наслада, задето може да произнася на глас тази дума, обръщайки се към конкретния мъж. Ти си искал да имаш баща, това е предопределено на генетично ниво и старият психиатър ти е обяснил всичко по този въпрос. И аз ти харесвах, инак помежду ни нямаше да се установят отношенията, които имаме. Е, но защо никога не си ме наричал *татко*?

— Не знам — сви рамене Андрей, докато наливаше вряла вода в чашите, — не те наричах и толкова. Какво значение има?

— Огромно. Това означава, че още в детството си, още на твоите девет години, ти подсъзнателно си искал да наричаш *татко* само своя роден баща, биологичния. Онзи, от когото те е родила майка ти.

— Ама престани, Костя! Та какво съм можел да разбирам на девет години! Какво подсъзнание? От къде ще се вземе то у деветгодишно хлапе?

— Не говори глупости. Ти си превъзходен инженер, специалист по нефтени сонди, не споря, но по психология си — ще прощаваш — пълен профан. Дори е смешно да те слуша човек. Подсъзнанието се оформя дори преди съзнанието, в него е фиксирано всичко, което е ставало с теб още когато си се намирал в майчината утроба, това е доказано от науката. Фиксирана е и силната, страстна и нежна любов на майка ти към твоя баща, както и начинът, по който тя го е уважавала, боготворяла, нейното възхищение от него също е фиксирано там, макар че ти естествено не го осъзнаваш. Именно затова твоето подсъзнание не ти е позволявало да ме наричаш *татко*. Думата „*татко*“ е била предназначена само за него, за онзи другия, когото ти не си спомняш, защото си бил прекалено малък, когато той е изчезнал от живота ти. Няма го в паметта ти, но го има в твоето подсъзнание, защото си живял до него цяла година и половина. И той те е обичал, носил те е на ръце, целувал те е, приспивал те е, дундуркал те е, сменял ти е пелените. Онова, което са ти разказвали официално за баща ти, имам предвид, че си се родил от незаконен

брак, че той се е разделил с майка ти още преди да се родиш, не ти е давало основание да го мразиш. До седемнайсетата си година ти не беше чувал за него нищо лошо. За сметка на това в подсъзнанието ти стабилно се е запечатала и любовта на майка ти към баща ти, и неговата любов към нея, и неговата любов към теб.

— Говориш така, сякаш си стопроцентово сигурен, че той не е бил луд — прекъсна го Андрей. — Ами ако все пак е бил? Ако не е обичал мама, камо ли пък мен, защото човек който убива и насилва чужди деца, не може да обича своите собствени.

— Боже мой, каква глупост! Каква глупост! Хиляди, милиони убийци отнемат чужд живот, при което си остават любящи деца, съпрузи и родители, та това е азбучна истина! Но това е друга тема... — Мусатов тръсна глава. — Отклонихме се. Ето какво искам да ти кажа: на теб ти е нужен човек, когото можеш да наречеш баща. Ти през цялото време държа това място незаето, защото твоето подсъзнание е знаело: или Личко, или никой. С онзи багаж от информация, която имахме доскоро, някак не ти се е искало да наричаш Олег Личко баща, нали така?

— То се знае — избъбри Андрей, — никак не е приятно, нали?

— Твоето подсъзнание иска да каже: „Татко!“, при което да изпитва радост, гордост, щастие, любов. Разбираш ли? Това е нормално желание на нормален човек, заложено у нас от природата. Защото природата е предопредила да обичаме родителите си и ако поради някакви причини не можем да го правим, ние страдаме. Едни повече, други по-малко, едни явно, други скришом, но всички страдаме. Докато смяташ, че Олег Личко е убиец и насилник, ти не ще можеш да изпитваш никакви положителни емоции, наричайки го татко. Съгласен ли си?

— Ами...

— Но без да изясниш нещата, просто вярвайки на думите на доктор Юркунс, ти оставяш място за съмнения и пак няма да можеш да мислиш за Личко като за баща и да изпитваш радост и гордост от това. Нали го знаеш онзи стар виц: той ли е откраднал, от него ли са откраднали, ама имаше нещо такова. Ако се изясни, че докторът греши и Личко е бил престъпник, ти няма да се почувстваш по-зле, защото и бездруго живееш с тази мисъл вече много години. Но има шанс докторът да е прав. И тогава незаетото място ще се окаже запълнено. И

всяко нещо ще намери мястото си, и ще стане така, както го иска природата. В душата ти ще се появи образът на баща, когото ти ще обичаш и уважаваш, па макар той да не е между живите. Имай предвид, делението на хората на живи и мъртви е функция на съзнанието. Подсъзнанието не приема това деление, на него му е все едно дали един човек е умрял, или е жив, то вижда образа и или се радва, или негодува. Ти имаш шанс да дадеш на душата си радост, от която си бил лишен трийсет години. Сега разбираш ли за какво говоря?

— Не съвсем. Трябва да помисля.

— Маминият син — ласкаво се позасмя Константин Викторович.

* * *

Андрей се върна в Москва в понеделник сутринта, от гарата отиде направо в службата, до обяд успя да направи в книгата всички възможни грешки, откри това към пет следобед, ядоса се, ритна кошчето за боклук до бюрото, после, мърморейки и пълзейки на колене, оправя всичко и седна да го преработи. Настроението му беше отвратително.

Към осем вечерта в кабинета му надникна ръководителят на службата по безопасност Болотов — възпълен, побелял и румен полковник от запаса на милицията, който имаше репутация на човек, който не се доверява на никого и на нищо не вярва.

— Охраната каза, че още работите — колкото можеше безразлично подхвърли той в пространството, като се постара да не срещне погледа на Андрей.

Болотов беше ръководител на службата по безопасност, а не просто началник на всички охранители, и бдително следеше да не изтичат от фирмата производствени тайни. Всеки сътрудник, останал в офиса след края на работния ден, автоматично си навличаше подозренията на Болотов в опит да изтегли и копира информация с користни цели. Андрей знаеше това и се отнасяше към него с разбиране.

— Сам съм си виновен — отвърна ядосано, — направих сума ти грешки, сега преработвам всичко наново. В отвратително настроение

съм, главата ми е пълна с глупости, така че това ми се отрази на работата.

Болотов приближи и седна до съседното бюро, като се обърна така, че да вижда екрана на компютъра, на който работеше Андрей.

— Проблеми ли имате, Андрей Константинович?

— Проблеми — въздъхна той. — Между другото, може ли да се посъветвам с вас? Нужен ми е частен детектив, дали бихте ми препоръчали някого?

— Нещо свързано с личния ви живот ли? — хвърли му разбиращ поглед Болотов. — Дамата на сърцето ви причинява тревоги с поведението си? Или може би ви тормози бившата съпруга?

— Не, с бившата съпруга всичко е наред — усмихна се Андрей. — И с дамата на сърцето — също. Нужен ми е човек, който разбира от минали събития, и то доста отдавнашни. Средата на седемдесетте години. Сигурно трябва да се работи с архиви или нещо друго... С една дума, не знам.

— А може ли по-подробно?

— Имам съдебно постановление по едно дело, според което един човек е бил признат за невменяем и е бил изпратен на принудително лечение. Има обаче основания да се предполага, че една от свидетелките не е казала истината. Трябва да издира тази жена и да науча за нея колкото може повече. Това възможно ли е?

— Защо не? — сви рамене Болотов. — Всичко е възможно, ако се действа правилно. Нужен ви е човек, който има достъп до архивите на съда. В архива се намира наказателното дело, в делото са всички протоколи от разпити, а във всеки протокол фигурират паспортните данни на свидетеля, неговата месторабота, адрес и много друга полезна информация. В кой съд се е гледало делото?

— В кой съд ли? Ха, един господ знае! — Андрей извади от джоба си сгънатите на четири листове, дадени му от Юркунс, разгъна ги и прегледа първата страница. — А, ето, тук е написано. В Московския градски съд.

— Напълно реално. Ако съдът не е бил московски, тогава щеше да е по-сложно, а тук ще ви подбера подходящ човек, ако сте готов да платите.

— Естествено — кимна Андрей. — Непременно трябва да си изясня тези неща, защото... нали виждате, това моето днес не е работа,

а пълна излагация. Главата ми е ангажирана с глупости.

— Това толкова силно ли ви безпокои?

— Много силно.

— За някой ваш близък ли става дума?

Андрей помълча, преценявайки дали да каже на Болотов истината, или да измисли някаква правдоподобна лъжа. Реши да не лъже. Нямаше смисъл: ако Болотов го свърже със свой познат детектив, пак ще научи истината, но Андрей вече ще бъде за него лъжец и той повече няма да му има доверие. А това хубаво ли е — да изгубиш доверието на ръководителя на службата за безопасност във фирмата? После ще си имаш неприятности.

— Става дума за първия съпруг на майка ми.

Това беше чистата истина. Макар и не цялата.

— Ясно. Ще помисля какво можем да направим.

Андрей Мусатов приключи с оправянето на грешките към десет вечерта и преди да си тръгне от службата, звънна на Наташа.

— Ама къде си ти изобщо? — капризно проточи момичето. — Докога ще те чакам?

— Не е нужно да ме чакаш специално, на работа съм. А ти къде си?

— А аз между другото съм у вас. Седя тук като глупачка, а теб те няма.

— Защо не се обади, щях да ти кажа, че ще се прибера късно.

— Защото исках да бъде изненада.

„Не е нужно — каза си той мислено, — не ми трябва изненади. Достатъчно ми е това, което се случи. И ти засега не ми трябваш. Искам да си остана сам вкъщи. Къде да те дъна, съкровище мое?“

— Наталия, много съм уморен и едва ли ще бъда приятна компания. Още повече че прекарах нощта във влака, а нали знаеш, че не мога да спя във влак.

— Ами защо толкова упорито пътуваш с влак, а не със самолет? Не, аз просто не те разбирам. Със самолет е много по-бързо, пък и ще спиш нормално.

Вероятно със самолет наистина щеше да е по-добре, но Андрей беше свикнал да пътува от Москва до Питер и обратно с влак. Най-вече защото питерският апартамент, в който се бяха преместили преди тринайсет години, се намираше на улица „Въстание“, точно срещу

Московската гара, и беше толкова съблазнително, щом слезеш от вагона, след седем минути да се озовеш вкъщи! А докато стигнеш у дома от Пулково... А и в Москва до Шереметево не му беше близо.

— Постъпвам, както ми е удобно — отговори хладно.

— Значи ти е удобно да не спиш цяла нощ, та после да се чувстваш скапан и да ми развалиш настроението — уточни Наташа.

— Не съм искал да ти развалям настроението...

— Аха, и изобщо не си искал да се видиш с мен днес — ядосано завърши тя. — Ами тогава да си тръгвам, това ли искаш да кажеш?

„Върви си — каза ѝ наум Андрей. — И колкото по-скоро, толкова по-добре. Тази вечер нямам никакво желание да общувам с когото и да било. Да, когато се прибера след половин час — вече да те няма там“.

— Е, защо говориш така — каза помирително на глас. — Просто днес наистина не ставам за веселба. Ако си готова да ме търпиш такъв, ще се радвам да те видя.

— Изобщо не съм готова. Ти ми развали цялата вечер. Можех да я прекарам много по-интересно.

— Ами прекарай я, все още имаш възможност да оправиш нещата. Аз не се нуждая от лечение, нали така?

Когато разговаряш по стационарен телефон, винаги се чува, когато събеседникът ти яростно трясва слушалката. Мобилната връзка не дава такива прекрасни възможности и натискането на копчето довежда до абсолютно еднакви акустични резултати, независимо какви клобочещи емоции изпитваш, така че Андрей можеше само да се досеща какво е било настроението на приятелката му в момента на приключването на разговора. Вероятно тя все пак много се беше обидила, защото след трийсет и пет минути, когато той влезе в апартамента си на Ленински проспект, там нямаше никого. Нещо повече, Наташа май бе решила да се обиди сериозно и задълго, вероятно за около две седмици: от банята бяха изчезнали четката ѝ за зъби, бурканчетата с крем и белият копринен пеньоар. Колкото и време да бе прекарала този ден в жилището на Андрей, тя не беше купила продукти, нито бе приготвила вечеря, навярно разчитайки, че след работа той ще я заведе на ресторант.

Той равнодушно огледа съдържанието на хладилника, като същевременно се съсредоточи, за да прецени дали е достатъчно гладен, за да се захваща с приготвянето на нещо сериозно, или може да

мине със сандвич и чай. В хладилника имаше кашкавал и масло, но не и хляб в шкафа, така че номера със сандвича май нямаше да мине. За сметка на това в същия този шкаф той откри разнообразни, според него неставаци за ядене продукти — трици и други съдържащи целулоза, купувани от Наташа, която имаше трепетно отношение към всякакви идеи за пречистване на организма, и макарони „Макфа“, които той предпочиташе и можеше да яде по всяко време на денонощието.

Младостта на Андрей Мусатов бе минала на границата на осемдесетте и деветдесетте години, когато неговият израстващ организъм постоянно се нуждаеше от солидна храна, а щандовете на магазините можеха да задоволят с асортимента си само хора, които спазваха полугладна диета. Но макарони можеха да се купят винаги, така че в домакинството на Ксения Георгиевна момчето се научи да ги обича и употребява във всякакъв вид: с масло, със захар, с кашкавал, с къпоолу, със задушени домати, с извара и дори със сос, който той правеше от концентрирани бульони. След години, когато вече имаше изобилие от продукти, той остана верен на любовта си към макароните, методично изпробва всички видове и спря окончателния си избор на „Макфа“. Андрей обичаше, особено когато беше в лошо настроение, да хапне добре преди лягане и обикновено сутринта, заставайки на кантара, ясно виждаше резултатите от преяждането на нервна почва, но кой знае защо, след две-три солидни порции макарони не се случваше нищо особено. Дали собствената му обмяна на веществата притежаваше тази особеност, дали пък я имаше този вид макарони — той не знаеше, но се радваше, че може неконтролируемо и с удоволствие да се тъпче късно вечер. В тези макарони го привличаше и друго: те не се разваряваха, колкото и да ги вариш, а това има значение за мъж, който не умее, както правят много жени, да стои над котлона и изобщо да се мотае с часове в кухнята. Той слагаше тенджерата на котлона и отиваше в хола, където се заплесваше в някоя книга, телефонен разговор или телевизионно предаване, а понякога и в размисли за геополитическите проблеми и световната икономика. Бившата му съпруга с която Андрей се бе развел преди година, ужасно се ядосваше от тази неразбираема за нея негова обич към макароните от определен вид, защото купуваше продуктите винаги набързо и припряно, без да гледа етикетите, а той отказваше да яде макарони от

друга марка и сърдито мърмореше — в смисъл толкова ли ѝ е трудно да запомни, че той обича „Макфа“... По принцип Андрей Мусатов не беше много капризен, ядеше каквото му дадат и пиеше каквото му наляят, относителната финансова свобода го бе споходила преди няколко години, а преди това той, както повечето хора, броеше рублите, умееше да пести и се задоволяваше с малко. Но имаше неща, към които изпитваше стабилна привързаност и нямаше намерение да ѝ изневерява: трябваше ли да се придвижва между Москва и Санкт Петербург, правеше го само с влак; използваше ли бележници, техните листове трябваше да бъдат само карирани, а не чисто бели или с широки редове; купуваше ли макарони, те бяха само от любимия му вид. Нямаше никакви други принципни предпочитания.

След като огледа асортимента на продуктите, Андрей решително извади пакет от любимите си макарони и сложи на печката тенджерата с вода. Докато вечерята се готвеше, той се преоблече и дори успя с половин ухо да чуе вечерните новини. Лапайки лакомо макароните с масло и кашкавал, той по навик се потопи първо в спомените си за детството, после в мисли за майка си, които напълно естествено го доведоха (за кой ли път през този ден!) до мислите за Олег Петрович Личко. Костя е прав, трябва да се постарее да си изясни кое как е било и да приключи въпроса окончателно. Да се надяваме, че Болотов ще намери кадърен специалист, който ще може да помогне.

Той вече спеше дълбоко, когато се обади Наташа. Има такива жени, които колкото са по-обидени, толкова по-често и неуместно ти се обаждат по телефона. Ако се съдеше по музиката и оживените гласове, които се чуваха, тя „потушаваше“ обидата си на място далеч не тихо и скучно.

— Искам да те успокоя, та да не се тревожиш за мен — заяви тя предизвикателно, — прекарвам си чудесно.

— Радвам се за теб — сънено промърмори Андрей. — Бъди добро момиче, дръж се прилично, не разговаряй с чужди мъже и ако обичаш, остави ме да поспя.

След като разговорът приключи, той със затворени очи напипа шнура на телефона и с ловко движение го дръпна от апарата. После протегна ръка към мобилния телефон на нощното шкафче и също без да го поглежда, натисна копчето за изключване. Защо, защо всички красиви момичета са толкова своенравни?

* * *

— Фамилното му име е Пинчук, можете да го наричате Виктор Албертович, ето телефоните — с тези думи Болотов сложи пред Андрей твърдия правоъгълник на визитната картичка. — Очаква да му се обадите. Аз говорих с него, обясних му проблема ви, готов е да се заеме с него. Сам ще ви каже тарифата си.

— Благодаря.

Информацията на визитката беше минимална — само името, фамилията, електронният адрес и два телефонни номера. Нито име на агенция, нито адрес на офис. Скромничко. Но на Андрей му беше все едно, този Пинчук с изисканото бащино име можеше да бъде дори самоук единак, стига да му свършеше работа.

Той набра номера на единия от посочените телефони, обади се съвсем млад женски глас, който събщи, че в момента Виктор Албертович отсъства, но може да бъде намерен на мобилния си телефон. Андрей определи говорещата като момиче на деветнайсет-двайсет години и скептично си помисли, че Болотов му е намерил специалист най-малкото съмнителен. Щом има толкова млада приятелка или дори съпруга, тогава или самият той е още хлапак с жълто около устата и едва ли има нужните умения, или е сладострастник на средна възраст, който съживява уморената си и често непослушна плът със свежи младички тела, което никак не го издигаше в очите на Мусатов. Кой знае защо, и през ум не му мина, че момичето може да е дъщеря на Виктор Албертович Пинчук. А беше точно така.

Разбраха се да се срещнат в тихо ресторантче на Булевардното колело. Пинчук бе отишъл малко по-рано и когато Андрей приближи до масата, вече с явно удоволствие отпиваше тъмна бира от висока халба. Нисичък, пълен, с редки косици и огромна брадавица до дясната ноздра, Пинчук незнайно защо пробуди у Андрей асоциация с някакъв мошеник, така че в първия момент дори помисли да се откаже от услугите му. В смисъл, извинете, но обстоятелствата се промениха, не се нуждая от нищо, не ми се сърдете, че ви обезпокоих напразно. Но навикът му да довежда нещата докрай надви и той реши като начало поне да поговори с частния детектив, препоръчан му от Болотов.

Андрей разказва дълго и обстойно, а Виктор Албертович слушаше и от време на време си записваше нещо в дебел бележник с кожена подвързия.

— Копието на постановлението у вас ли е? — попита той, когато Андрей свърши.

— Да. — Мусатов му подаде тънките, вече доста похабени листове. — Наистина се чете доста трудно.

— Нищо — позасмя се Пинчук. — Свикнал съм. — И като улови учудения поглед на Андрей, поясни: — Аз не съм бивш милиционер, а адвокат. И навремето съм прочел безброй точно такива присъди и постановления на цигарена хартия. Ако позволите, ще го прегледам набързо.

— Да, разбира се — кимна Андрей, все още недоумявайки.

Как смята „набързо да прегледа“ такъв „сляп“ екземпляр, когато там всяка дума трябва да се разчита едва ли не буква по буква? За трийсет години мастилото от синьото индиго гадно се бе изтрило и избеляло, действително нечия грижлива ръка внимателно бе повтаряла особено нечетливите думи и дори цели фрази с химикалка по контура на буквите, но въпреки това бяха нужни големи усилия, за да се прочете текстът. Но за бившия адвокат Пинчук това очевидно беше обичайна работа, във всеки случай само след десетина минути той остави листовете на масата пред себе си и отново се зае с бирата.

— Ясно — каза той. — Имам към вас два въпроса. Първият: с какви срокове за изпълнение на работата разполагам? И вторият: с какви средства за заплащане на труда ми разполагате вие?

— Не е спешно. След две седмици летя за Щатите и ще остана там пет месеца, тоест до края на октомври и без това няма да съм в Москва. Да речем... ако срокът е краят на октомври колко ще ми струва?

— Ако е до края на октомври, няма да е скъпо — разсмя се Пинчук. — Колкото по-кратки са сроковете, толкова по-скъпо излиза, това е естествено, а щом срокът е толкова дълъг, е значително поевтино.

Той каза сумата, която се видя на Андрей напълно приемлива.

— И какво ще получа аз срещу тези пари?

— Срещу тези пари ще получите всички сведения, които е възможно да се съберат за свидетелката Шляхтина, както и списък на

лицата, притежаващи някаква информация във връзка с въпросното дело, техните имена, адреси, телефони, месторабота и така нататък. Освен това срещу тези пари ще получите моята собствена аналитична справка, написана според резултатите от проучването на материалите от архивното наказателно дело. Ако искате още нещо, кажете сега, за да нямаме недоразумения по-късно.

— Честно казано, не знам какво друго мога да искам — призна Андрей. — Нямам опит в подобни неща, дори още не мога да си представя какви сведения са ми наистина необходими и какви изобщо няма да ми свършат работа.

— Тогава ще трябва да се доверите на моя собствен опит.

— Вършили ли сте вече подобна работа за някого?

— Дори по-често, отколкото можете да си представите — уклончиво отговори Виктор Албертович и прибра очилата си за четене в скъп калъф „Роденцок“. — Несправедливост в правосъдието е съществувала винаги, просто не при всички режими има възможност да я разобличиш. При предишния режим нямаше такава възможност, затова пък сега огромен брой хора се опитват да възстановят справедливостта, нарушена преди много години. Моля да ме извините. — Той придърпа сметката, донесена от сервитьора. — Сам ще си платя бирата.

Андрей мълчаливо кимна и остави на масата парите за трите чашки кафе, които бе изпил. Разбраха се да се видят на другия ден, Пинчук да донесе договора за извършване на услугата, а Мусатов — първата част от договорената сума за неговата работа.

След две седмици Андрей Мусатов отлетя за САЩ. Преди отпътуването му имаше много суетня, консултации, подготвителни работи, освен това той всяка вечер ходеше на ускорени курсове по английски за напреднали, за да упражнява разговорния си език, и чак в самолета си спомни, че Наташа още му се сърди. Виж ти, вместо планираните от него две седмици сръдня, обидата ѝ се бе проточила почти цял месец. А може би беше за добро? Пет месеца са доста дълъг период и когато той се върне, ще може да започне нов етап в личния си живот. Защото, щом направи такава дандания, задето го била чакала само една вечер, Наташа определено не би го чакала цели пет месеца.

ГЛАВА 2

Привет, пак съм аз, участъковият милиционер — капитан Игор Дорошин. И отново ни в клин, ни в ръкав ме избива на поезия, защото, когато се наках да обясня как започна цялата тази история, се сетих за известните още от училищната програма стихове на класика: „Да бяхте знаели какъв боклук поражда стихове без срам...“ Е, моята работа, разбира се, е твърде далеч от поезията, тя дори е повече от прозаична, но пак ми се случва да се сблъсквам със случаи, при които, осмисляйки края на историята, се сещаш с какво е започнала тя и просто не можеш да се начудиш! Как стават тези работи? Та нали на пръв поглед нищо не предвещаваше...

А всичко започна (лично за мен) в деня, когато седях в апартамента на Капитолина Никифоровна Гарбузюк, осемдесет и тригодишна старица, държах ръката ѝ, от време на време ѝ поднасях лекарство точно според предписанията на лекаря от „Бърза помощ“, който вече си бе отишъл, и бавно кипвах от яд. Ядът ми беше доста голям, защото се ядосвах едновременно в три направления. Първият обект на моя праведен гняв бяха две негодници, които, представяйки се за служителки на социалните служби, обикаляха жилищата на самотни пенсионери, нагло лъжеха нещо за преразглеждане на пенсиите (естествено за тяхното увеличаване), искаха от хората да преброят някакви пари, да подпишат нещо, след което мирно си тръгваха, а не след дълго пенсионерите откриваха, че всичките им спестявания са изчезнали. Начините за измама са много и всички те са добре и отдавна известни — не минава и седмица, и по телевизията в различни криминални и новинарски предавания разказват за това, но въпреки всичко старците се хващат. Вторият обект на яда ми бях самият аз, тъй като измамен на моята територия старец означава пряко мое недоглеждане. Защото ето вече поне две години периодично обяснявам на моите пенсионери едно друго и всяко тримесечие лично пиша нещо като „инструкция — напомняне“, распечатвам я от собствения си компютър, а после със собствени пари правя около двеста ксерокопия

и ги разнасям по жилищата на самотните пенсионери. В смисъл, имайте предвид, че има мошеници, които идват, престорват се на еди-какви си, използват еди-какви си претексти, казват и правят еди-какво си и еди-що си, така че в никакъв случай не им отваряйте, а отворите ли им, не вярвайте на нито една тяхна дума. Ако ли пък са много убедителни и правдоподобни и на вас ужасно ви се иска да повярвате, направете си труда, наберете моя телефонен номер (всички номера, включително домашният, са изписани) и ме извикайте. До десет минути аз ще пристигна и ще се ориентирам в нещата лично. Но защо, защо моите дядовци и бабички не ме слушат?!

Ето защо трети обект на моите негативни емоции бяха, колкото и да е печално, въпросните непослушни пенсионери. Само този ден в моя район бяха „метнали“ цели двама — Михаил Йосифович Бурдейн и Капитолина Никифоровна Гарбузюк, но при стария Бурдейн веднага бяха дотърчали войнствено настроените син и снаха с двете си големи деца, а баба Капа е съвсем самотна, никой няма да дойде при нея, така че първите часове след стреса и сърдечния пристъп тя прекарва в моята компания.

— Игорьочек, сине — разкажано мълви Капитолина Никифоровна, — как може така, а? Ами че аз без нищо останах, а едва вчера си взех пенсията. Сега с какво ще живея?

Е, проблемът за мен не е точно в това: ще ѝ оставя пари — колкото е „изгубената“ ѝ пенсия, дори малко повече, защото ѝ предстоят допълнителни разходи за лекарства.

— Ще ги издирваш ли сега? — пита тя с надежда.

— Ще ги издирвам — уверено лъжа аз.

Лъжа, защото едва ли ще тръгна да издирвам мошеничките. Това не е моя работа, аз не съм детектив, а просто участъков милиционер. Задачата ми е да направя така, че хората, живеещи на моята територия, да не стават жертви на престъпления, в частност на такива нагли афери. Защото знайно е, че задачата на участъковия е на първо място да осъществява профилактика, предотвратяване на престъпленията, а не тяхното разкриване.

— А ще ги намериш ли? — с все същата неоснователна надежда продължава да пита бабичката.

— Ще се постарая, Капитолина Никифоровна. А вие четете ли листовките, които ви нося?

— Листовките ли? Какви листовки?

— Не си ли спомняте, няколко пъти съм ви носил едни листове, на които пише да бъдете предпазливи, защото много мошеници обикалят къщите и мамят старците. Е, спомнихте ли си? Последния път ме нагостихте с гъбена супа.

— А, тези ли... Ама разбира се, Игорьок, разбира се. Да не си помислиш, че съм ги изхвърлила, всичките са в шкафа, ей в онова чекмедже. — Тя сочи с трепереща сбръчкана ръка към тежкия бюфет с резбовани вратички. — Можеш да провериш, всичките са там.

Че мигар е важно дали са там! Баба Гарбузюк може да ги изхвърли на бунището, стига предварително да ги е научила наизуст и никога да не ги забравя.

— Вярвам, вярвам, че са там, Капитолина Никифоровна, но вие четохте ли ги? Помните ли какво пише в тях?

— Да, да помня... — отговаря неуверено тя.

— Можете ли да ми разкажете?

— Аз... ами как да ти кажа, сине, не си спомням, стара съм, паметта ми хич не я бива вече. А какво пишеше в тях? За плащането на комуналните услуги, нали? Ами аз всичко съм си платила, и то навреме — взе да се тревожи тя.

И точно на това място започнах ужасно да се ядосвам на себе си. Абе луд ли съм аз, та си мисля, че един стар човек ще помни няколко месеца какво съм му написал там? Мигар не съм чувал за склероза? Или си въобразявам, че умът и паметта на старците са по-добри от моите? И никой никога ли не ми е говорил за забравянето при възрастните хора? Че и самият аз не съм ли бил свидетел, не съм ли го разбирал, не съм ли го забелязвал?

— Капитолина Никифоровна — казвам меко, — а защо им повярвахте? Разкажете ми подробно и от самото начало... Значи те позвъниха на вратата, вие им отворихте... Какво ви казаха? Защо не се изплашихте от тях, та те са съвсем непознати жени, знае ли човек, може да са крадли? Защо веднага не си помислихте нещо лошо? С какво толкова ви подкупиха?

Оказа се, че са подкупили Капитолина Никифоровна със сладките си приказки. Че нали, как живеете, от какво най-много се нуждаете, имате ли близки роднини, навестяват ли ви, колко често ви посещават. А, значи никого си нямате? Боже, боже! И как е станало

това? А, така значи... виж ти, виж ти, колко тъжна история... А за лекарства стигат ли ви парите? А какво е отношението ви към облекченията за пенсионери? Ще се почувствате ли по-добре от тази реформа? И така нататък.

— И с чай ги почерпих, и с бисквити, и си бърбихме, бърбихме... — Очите на Капитолина Никифоровна се напълниха със сълзи и в този момент аз бях готов да удуша и онези две мошенички, и самия себе си, само трябваше да реша в какъв ред да го направя.

Стана ми ясно, че колкото и инструкции да пиша и да ги разнасям по жилищата, няма да има никаква полза, защото никакви опасения, предупреждения и страхове няма да надделеят над радостта на самотния човек от общуването. Те му задават въпроси и внимателно изслушват, без да го прекъсват, не само цялата история на миналия му живот, но и оплакванията от сегашния. Е, може ли той да устои пред всичко това?

Следователно какво трябва да правим, та старците да не се хващат на въдицата на безсъвестните мошеници? Правилно, да отстраняваме дефицита от общуване. Инструкциите са си инструкции и те са нужни естествено, но трябва да направим така, че човек да не се втурва с отворени обятия към всеки, който е готов да поговори с него и търпеливо да го изслуша.

Този ден по график ми беше „за баня“ и това означаваше, че трябва да изкъпя котките си със специалния шампоан срещу кърлежи и бълхи. По принцип не е задължително котките да се къпят, ако не ги подготвяш за изложба, но знае ли човек какви гадости внася въщи с обувките си? Така че ежесмесчното къпане според мен е необходима и напълно уместна профилактична мярка. Сигурно в това играе роля моят манталитет на участъков милиционер, нали вече казах, че участъковият и профилактиката са братя близнаци — като Ленин и партията, възпети от Маяковски.

Къпането на зверчетата е цяла епопея, изискваща спазване на определена последователност в действията. Първи замъквам в банята Айсор, защото той обича къпането точно колкото да му дават таблетки или да му бият инжекции, тоест никак не го обича. Незнайно защо. И ако повлека за екзекуцията първо кой да е друг опашат обитател на моя апартамент, Айсор моментално усеща какво се случва и се крие така, че не мога да го открия, а и да го намеря, не мога да го хвана. Все пак

не съм щангист тежка категория, та всеки път да отмествам от стената огромния и страшно тежък диван. Веднъж опитах. Стана лошо. И за дивана, и за пода, и за моя гръб. Повече не рискувам. Така че правото на първо къпане е завинаги запазено за съобразителния, бързокрак и пъргав Айсор, черен котарак с гладка козина и от неизвестна порода, но с висок интелект.

Айсор се държи по мъжки, самоотвержено се бие за свободата и независимостта си, изтръгва се, драска, опитва се да изскочи от ваната, но при това не издава нито звук. Мъжкар и това си е! След неговото къпане аз вече целият съм мокър и от водата, и от пот. По-нататък нещата олекват, светото семейство в състав тате Приятел, мама Арина и дъщеричката им Карма — американски екзоти — има неутрално отношение към къпането, не го приветства, но и не се страхува от него толкова панически, колкото Айсор. Момичетата, както приляга на дами, не се изтръгват, но се мятат и вият неприятно, просто така, колкото да не си помисля — пази боже, че това им харесва. Приятел мълчи, сумти и ме гледа с ням укор. Последен под душа влиза старият Ринго — сибирски котарак, който за разлика от останалите, незнайно защо обича къпането, стои във ваната съвършено спокойно и дори мърка от удоволствие, а е недоволен и пръхти само когато струйки вода попаднат в очите или ушите му. Въпреки лоялното му отношение към процедурата, Ринго ми отваря най-много работа, защото козината му е дълга, пухкава и трябва не само дълго да се мие, но и грижливо да се подсушава със сешоар, като същевременно се разресва, инак ще се сплъсти. Докато водната част ми отнема един час за всичките пет котки, за сушенето и разресването на Ринго, отиват още час и половина. Той не обича да го сушат, страхува се от сешоара, ужасно мрази гребените, така че аз прекарвам този час и половина в повече от странна поза, наречена „стискане с крака, седнал на пода“. Невъзможно е да държа котарака с ръце, защото в едната стискам сешоара, включен на най-слабата мощност, а в другата — омразния гребен. Господ не ми е дал трета ръка. А е трябвало. Би могъл да предвиди такава резервна част специално за любители на котки, много щеше да ни е полезна.

Обикновено след петнайсет-двайсет минути, прекарани в позата „стискане с крака“, кръстът започва зверски да ме боли, но този ден толкова бях потънал в мисли за моите старци, че не обърнах внимание

на болката. Затова пък, когато Ринго бе пуснат на свобода, май вече бях разбрал какво трябва да направя.

Старците трябва да имат клуб. Или не клуб, наричайте го както искате, но някакво място близо до домовете им (защото са старци и им е трудно да ходят надалече), където да могат да се срещат и да общуват и където биха могли да провеждат и някакви развлекателни мероприятия. С какво и как да се развличат старците — това е отделен въпрос, ще го обмисля по-късно. Първият въпрос е за помещението. Вторият — за парите. Да речем, че успея да издействам безплатно помещение от общинските власти (което, разбира се, е малко вероятно, но има шанс), но то трябва да се обзаведе, да се поддържа, да се купува минимално необходимото, та дошлите на седянка старци и старици да могат поне да пийнат чай и да изядат един-два бонбона. Бюджетът никога няма да задели пари за това, ясно е като бял ден, значи трябва спонсори. Кой може да стане спонсор? Състоятелни пенсионери, които имат пари, но им липсва общуването? Възможно е. Само че в моя район няма такива. В съседния район, при моето приятелче Валка Семьонов, старши участъковия на нашия квартал, има един стар академик, лауреат и заслужил деец на всякакви науки, собственик на огромен апартамент и извънредно скъпа колекция порцелан, той сигурно има доста пари, но цялото това наше начинание не може да го заинтересува, защото точно той не страда от скука, в дома му винаги е пълно с хора — роднини, ученици, последователи, колеги, колекционери — и това за Семьонов е непресъхващ извор на главоболия. Колкото повече хора посещават апартамента, от който има какво да се открадне, толкова по-висок е рискът. Валка поне двайсет пъти е ходил при този академик да го увещава да си сложи желязна врата или поне видеодомофон, в краен случай — аларма, но все напразно. Упоритият старец не искал и да чуе за такива неща, понеже бил (незнайно защо) абсолютно сигурен, че точно него никой нямало да се захване да обира — той почти не излизал от къщи. Деликатният Семьонов дори не смеел да намекне, че обирите не се вършат задължително в отсъствието на домакините, а присъстват ли те, може да се организира и убийство...

С една дума, след като здравата поразмишлявах, стигнах до извода, че на първо време спонсор на собственото ми начинание трябва да стана самият аз. Че кой друг, ако не аз? Идеята е моя, имам и

пари. Ако след време се намерят и други желаещи да участват в осигуряване живота на старците на моята територия, ще бъда щастлив, но няма да седя и да чакам такива желаещи да се появят. Така може да чакам с години. Защото никой от нищо не се интересува, така че работата няма да се свърши сама. Все някой трябва да направи първата крачка и да започне. Защо този човек да не бъда аз, в края на краищата нали мен ме боли за моите пенсионери, тогава кой, ако не аз, трябва да започне да се бори с тази болка? Никой няма да го направи вместо мен, а и никой не е длъжен.

Започнах, както си му е редът, с посещения при началството. Началството ме слушаше с половин ухо, разсеяно кимаше и пестеливо обясняваше, че с нежилищния фонд е много трудно, че няма място дори за задължителните общински служби, а за аренда не може и да се мечтае: никой не разполага с такива пари. След един месец подобни посещения разбрах, че по този тротоар съм направил каквото мога и е време да мина на отсрещния.

На моята територия има няколко фирми, които са взели под аренда доста просторни помещения в дву- и триетажните блокчета, така че защо да не си поговоря с техните собственици за пренаемане на малка част от техните помещения? Естествено нямаше и да поглеждам към фирмите, които ремонтираха блокчетата си отвън, а вътре всичко изпипваха на световно ниво, но виж, в по-скромните спокойно можех да пробвам. Като участъков бях длъжен да обърна специално внимание именно на организациите, които имат известни търкания със санитарните органи и пожарната инспекция. Внимателно прегледах записките си — както нанесените в специални „паспорти“, така и направените на хвърчащи листове и в работния ми бележник, и избрах две, както ми се стори, перспективни фирми. С едната от тях не успях да се договоря: те имаха излишни площи, но разпръснати, тоест по една стая на различни етажи, в другата обаче извадих късмет. Оказа се, че имат още незаета и доста прилична част от първия етаж, приблизително сто квадратни метра. Пренаемането на тези сто квадрата щастие, собствениците оцениха на трийсет и пет хиляди долара за година, което беше напълно човешка цена, като се имат предвид местоположението и съществуващите в Москва цени, но прекалено висока лично за мен. След разговора за пожарната инспекция и моите собствени възможности да регулирам наличния

конфликт, цената слезе до трийсет хиляди, а след като задушевно си побъбрихме колко би било добре за служителите на фирмата да бъде организиран собствен стол и колко лошо би било санитарната инспекция до безкрай да смуче кръвта на ръководството, като намира нови и нови недостатъци и заплашва стола със закриване, цената падна с още пет хиляди. Но и двайсет и пет хиляди бяха множко за мен.

На другия ден се облякох по-прилично, тоест извадих от гардероба на пръв поглед обикновени дрешки — панталон, риза и джемпър, но за хора, които разбират. А човекът, с когото смятах да се срещна, беше от разбиращите. Не уважавах този човек, но го познавах отдавна и доста добре, защото какво уважение може да съществува между участъков милиционер и тартор на групировка, която „държи“ района, а от друга страна, макар и лош участъков, нямаше да струвам и пукната пара, ако не познавах този човек и не знаех за него разни работи. Този човек, на име Абдурахманов и с прякор Абдул, беше възпитан в любов към роднините си и в стремеж да помага на всеки от тях, което за народите на Кавказ е напълно естествено, а за мен — изгодно. В дадената ситуация, разбира се, Абдул обичаше всички роднини да са му под ръка, неговите трети, четвърти и пети братовчеди, техните бащи и братята на бащите бяха окупирали в нашите околности цялата търговия на дребно, с която се занимаваха самите те, и всички останали видове бизнес, който редовно рекетираха. Ето защо не беше голям проблем да влезеш при Абдул — достатъчно бе само да се отбиеш в някой магазин и да кажеш няколко думи на управителя му. След около три часа получих отговор: часа и мястото на срещата. Въпреки кавказкия си произход, Абдул предпочиташе източната кухня и беше определил за място на нашите преговори ресторанта, наречен „Чайна“.

Всички церемонии, които задължително придружаваха преговори от този род, ми бяха добре известни и аз честно ги спазвах. Никакви ръкостискания, но и никакви приказки за работа, докато не е отпита първата глътка и не е погълнат първия залък.

— Не пиеш ли, капитане? — презрително примижа Абдул, като видя как, вместо вино, налях в чашата си минерална вода.

Хайде де, не съм пиел. Аз съм нормален руснак. Но няма да пия с него я! И изобщо шофирам...

— Аз Абдул, още не съм забогатял до там, че да имам личен шофьор — отговорих спокойно. — А днес ме чака доста обикаляне с колата.

— Абе, като те гледам, не си и беден. — И той хвърли онзи характерен поглед не само по моите внимателно избрани дрешки, но и по оставените на масата ключове от колата в кожено калъфче марка „Луи Вюитон“. Кожената галантерия на тази фирма се продава на буквално смайващи цени, едва ли не най-високите в света.

— Колкото за сносен живот, имам — отвърнах философски, — за работата обаче не достигат.

— А аз колко пъти съм ти предлагал да ти помогна? Все отказваш, горд го даваш. Какво, сега друго ли реши?

— Слушай, Абдул — пристъпих аз към въпроса, — твоите родители живи ли са?

— Слава на Аллах.

— На колко са години?

— Не разбирам накъде биеш — намръщи се той.

Обясних му. Абдул слушаше и кимаше, при което дори ми се стори, че кимаше одобрително.

— Значи искаш пари? Колко?

— Не, Абдул, не искам пари. Аз сам ще ги спечеля. Искам да поговориш със собственика на фирмата, която е готова да ми даде помещението. Прекалено много иска за пренаемането. Каквото можах, направих, но пак се получава скъпо. Ти си богат човек...

— Ти недей да ми броиш парите — рязко ме прекъсна Абдул.

— ... имаш ценности — продължих аз, сякаш не го бях чул, — уважаваш старостта. Руснакът не я уважава, но ти — да. Собственикът на фирмата каза, че не може да намали цената, защото трябва да плаща на теб. И моята молба към теб е: кажи му, че ще му вземаш по-малко, докато той ми дава под наем помещението. Помогни ми да намалая наема, инак просто няма да се справя. А делото е нужно.

— Нужно е — съгласи се Абдул. — Но защо да е за моя сметка?

— Не само за твоя, и за моя — възразих аз. — За моя дори повече. Той иска двайсет и пет хиляди годишно. Аз мога да намеря само двайсет. Намали му вноската с пет хиляди в моя полза.

— Добре, да речем, че го сторя. А от къде ще вземеш останалите пари?

— От джоба си.

— Интересно, откъде имаш толкова пари? — присви очи Абдул.
— Щото се пишеш честен, не си цапаш ръцете. Или хората ме лъжат?

— Не, не те лъжат — позасмях се аз.

— Лъжат, лъжат — каза той убедено. — Аз всичко виждам — каква кола караш, какви дрешки носиш, — всичко виждам аз, не можеш ме измами.

Аз нямах и намерение да го мамя. Нарочно се бях облякъл така, че Абдул да види: не съм беден човек, а според неговите представи това трябва да означава, че съм човек сериозен и той може да си има работа с мен.

— Аз не броя твоите пари и ти недей да броиш моите. Виждаш, имам кинти, а от къде са — моя си работа. Но аз съм готов да ги дам. И много разчитам да се отнесеш с разбиране към молбата ми.

— И за какво ми е това? Каква ще е моята полза?

— Ще спиш по-спокойно — засмях се аз. — Ще си спомняш за родителите си и ще мислиш, че си извършил добро дело, току-виж, и на тях там някой им помогнал да си живеят старините по-леко.

— На своите родители помагам аз, не чакам помощ от никого.

— Е, ти имаш късмет, Абдул — въздъгнах аз, — не всички са способни като теб, не всеки умее да прави пари. Аз например не умея, а пък ми е жал за старците. Благодаря за вечерята, ще тръгвам. Ще смятаме, че съм те помолил, но ти си ми отказал.

Попих устните си със салфетката и станах, но не бях направил и две крачки, когато чух:

— Чакай, капитане, не сме свършили.

— Така ли? — Обърнах се и направих учудена физиономия. — Че какво друго?

Разбира се, учудването ми беше фалшиво, аз всичко разбирах. Абдул безспорно беше готов да направи това, за което го помолих, но му се искаше да се поунижавам, да го поврънкам, да започна да му обещавам нещо, а още по-добре, да започна да го заплашвам — и тогава той би се повеселил на воля, присмивайки се на моите смешни заплахи и придружавайки всичко това с оскърбителни нападки. След като си направеше кефа, той — хайде, от него да мине — щеше да се съгласи да изпълни покорната ми молба, но пък тогава щях да му остана дължен. Щях да бъда принуден да му връщам дълга —

естествено не с пари, а с услуги, — а аз никак, ама никак не обичам това. Като завърших разговора в позиция на равноправен партньор, аз ловко избегнах възможности да попадна в положението на „длъжник“ на Абдул.

— Седни — бавно изрече той, като ме пронизваше с тъмните си лъскави очички, — пейни още кафе, уважи ме.

Е, това вече бе съвсем друго нещо. Като представител на престъпна групировка Абдул не ми е симпатичен, все пак с него живеем от двете страни на една барикада, но не мога да не призная, че той не е леке и с него човек може да се разбере. Той има една малка слабост: при цялата си твърдост в отношенията с хората, които рекетира, Абдул обича да се чувства благодетел и меценат и аз разчитах именно на тази негова слабост, когато реших да се срещна с него. С други думи, той не беше алчен. Просто не можеше да понася някой от околните да не признава властта му.

С една дума, разбрахме се.

* * *

Следващата ми стъпка беше разговор с Борис Безрядин, продуцент на няколко популярни рок групи. С Борис, жена му Светка, моя много стара и близка приятелка, и двете им деца живеехме в един блок, само че те бяха в друг вход, така че отношенията ни бяха не само делови и приятелски, а почти семейно-роднински. Два-три пъти седмично аз прескачах до Светка ту да обядвам, ту да вечерям, когато ме мързеше сам да си сготвя. Пак тя безотказно ми помагаше за котките: ако заминавах за някъде, ходеше при тях да ги храни и да провежда необходимите санитарно-хигиенни мероприятия — като чистенето на легенчетата им например.

— Боря, трябват ми пари. Много пари — започнах още от вратата.

— За какво са ти?

Обясних му. Наемът за една година беше само половината ми грижа: помещението трябваше да се ремонтира, да се обзаведе с всичко необходимо, нужно бе да се купи телевизор с голям екран,

например „Пайниър“. Бях обмислил списъка на разходите — беше застрашително дълъг, и сега разговарях с Борис съвсем конкретно.

— Ти разполагаш ли с нещо? — попита той, когато приключих с излагането на грандиозния си план.

— Разполагам. Две идеи, само дето нямам време да ги осъществя.

— Ами осъществи ги. Само че както трябва, без да претупваш работата. Донеси ми сваятна партитура, намери текст, за да не плащам на автор, и аз ще ти дам колкото пари ти трябва за сметка на хонорара. Става ли?

— Благодаря — зарадвах се аз.

Всъщност точно това исках. Обикновено донасях на Борис два-три листа от нотна тетрадка с нахвърляни на ръка ноти на мелодията, а после други музиканти доизкусурияваха всичко останало вместо мен, защото мен ме мързеше. Безрядин купуваше от мен музика и честно ми изплащаше моя дял от печалбите от използването ѝ. Но сега той беше готов да ми изплати този дял авансово, за да не чакам с месеци, докато се натрупа сумата, която ми беше необходима. И то не само дял, както обикновено, а цялата очаквана печалба, ако свърша работата сам и не става нужда да я доработват след мен.

Прибрах се окрилен и незабавно се хванах за работа. След три седмици подписах с фирмата договор за пренаемане на помещението и се захванах с конкретното решаване на организационните въпроси. Преди всичко трябваше да намеря сред жителите на моя район хора, които да съставят инициативна група и да насочат активността си към организиране на ремонта, закупуване на всичко необходимо и планиране на работата в клуба. В това отношение фантазията ми се оказа бедничка — не можах да измисля нищо умно, освен закупуване на видеокасети и дискове с филми, които биха могли да привлекат възрастните хора, затова отидох при Светка Безрядина да ѝ поискам съвет.

— Може да каниш артисти, които са били популярни навремето — предложи тя.

— Но това струва пари — въздъгнах аз. — Знаеш ли какви хонорари искат?

— Ами провери какви хора живеят в твоя район. Може сред тях да се намерят интересни личности, с които твоите старци ще искат да

се срещнат. Те няма да вземат пари от своите съквартилци, нали е общо дело.

— В моя район нямам нито един известен артист — отвърнах унило.

— Е, не е задължително да е артист. Може да намериш някой стар детектив или следовател, който да им разкаже интересни случаи от практиката си.

Ето на, все пак Светка е сто пъти по-умна от мен. Защо за толкова просто нещо се сетих не аз, служителят на милицията, а тя — неосъщественията балерина, съпругата на музикален продуцент, майката на две деца, домакинята?

На другия ден, когато отидох на работа в моя участък, аз извадих паспортите на блоковете и започнах внимателно и сериозно да проучвам сведенията за обитателите им. Светка бе насочила мислите ми в перспективно направление и аз си набелязах няколко души, срещите с които можеха да бъдат интересни за моите старци. Освен стария следовател, който бе работил още през шейсетте години, набелязах и една преводачка от китайски, която със сигурност неведнъж бе ходила в тази интересна страна и би могла да разкаже не само за Китай, но и за поведението на съветските делегации (о, там винаги е имало маса любопитни и смешни истории!), както и двойка учени историци. Сред другите в моя списък попадна Мая Виталевна Истомина, за която се знаеше, че е писателка. Името ѝ нищо не ми говореше, не бях чел книгите ѝ и дори не бях чувал за тях, затова отново се обърнах за консултация към Светка, която четеше много, без изобщо да подбира какво.

— Мая Истомина ли? — попита тя. — Да, имаше такава, но тя отдавна не пише нищо, струва ми се. Или пише, но не нещо популярно, а за тесен кръг читатели. С една дума, спомням си, че когато бях девойка, я четях с голямо удоволствие, тя дори бе доста популярна. Но това беше отдавна.

— Имаш предвид, когато си била още млада, така ли? — поинтересувах се нагло.

— Грубиян — ласкаво ме парира Светка. — Да не си посмял да ми напомняш за възрастта ми. Ако искаш, ще потърся вкъщи някоя книга на Истомина, сигурна съм, че все нещо се е запазило.

— Потърси, ако обичаш, защото не е удобно да отида при жената, без да имам и представа какво е писала и добре ли го е написала.

Светка изпълни обещанието си и след два дни ми донесе опърпан донемайкъде брой на списание „Епоха“ от осемдесет и първа година, в който намерих повестта на Мая Истомина „Самосъд“. Прочетох я бързо и трябва да призная, че тя ми направи силно впечатление. Не съм познавач на литературата, в смисъл че не разбирам от тънкости на стила и изграждането на композицията, аз съм банален потребител на литературни текстове и ги оценявам от една-единствена гледна точка: дали ми е интересно да ги чета или не.

Беше ми интересно да чета повестта на Мая Истомина. Героят преживяваше трагедия: беше погребал деветгодишната си дъщеря, прегазена от кола. Съдът бе признал шофьора за напълно невинен, тъй като карал с нормална, дори по-ниска скорост от позволената за дадения участък от пътя, било виновно самото момиче, което се втурнало да пресича на място, където нямало пешеходна пътека, през целия транспортен поток. Но съкрушеният от мъка баща не бил съгласен с решението на съда и си поставил за основна цел в живота да унищожи този негодник. Посветил няколко години, за да превърне живота на нещастния шофьор в ад, опитвайки се да го докара до самоубийство, като демонстрирал чудеса на жестока изобретателност. И докато го преследвал призракт на отмъщението, напълно съсипал собствения си живот. Такава една поучителна история.

Преди да отида да се запозная с писателката, аз се опитах да си спомня всичко, което знаех за нейното семейство. Не можех да си спомня каквото и да било. В моите записки пишеше, че Мая Виталевна Истомина, родена през 1950 година в Москва, живее в тристаен апартамент с мъжа си Евгений Николаевич Чаинов, също москвичанин и неин връстник, че децата им са големи и живеят отделно и че в жилището им няма домашни животни. През времето, откакто работех в този район, а то беше повече от десет години, не се бе налагало да работя със семейството на писателката, а това означаваше, че те не бяха ставали жертва на престъпление и не се бяха развличали с битови скандали. Нашето познанство се изчерпваше с моето първо посещение у тях и попълването на паспорта на жилището, така че не само аз не я помнех, но и тя — мен. Обадох се на Истомина по телефона, като

предварително бях готов да чуя учудено-недоволен тон, приказки колко е заета и че в близко време няма да може да отдели половин час за разговор с мен, но очакванията ми не се оправдаха. Тонът на Мая Виталевна наистина беше учуден, но аз не долових в него никакво недоволство:

— Ама моля ви се, заповядайте по всяко време, днес целия ден съм си вкъщи.

Това се казва късмет! Бързо си лъснах обувките, изопнах униформената куртка, грабнах папката и хукнах към писателката. Дори не взех колата, за пет минути стигнах пеш.

Мая Истомина, която ми отвори вратата, изглеждаше горе-долу така, както винаги си бях представял писателките на средна възраст. В моето въображение младите авторки трябва да бъдат грознички, зле подстригани, мършави, бледи и леко затормозени (да се чудиш просто откъде съм си го измислил това?), маститите писателки трябва да приличат на баба Барто^[1] (когато бях малък, просто не бях виждал портретите на никакви други писателки) или на Крупская^[2], а литературните дами между четирийсет и шейсет си ги представях точно като жената, която ме посрещна. Беше средна на ръст, набита, леко пълничка, с тъмна коса, вече забележимо посребряла, разпуснатата по раменете. Очила с модерни рамки, и то два чифта: едните на носа, вторите — на верижка — на гърдите. Вече бях виждал такова нещо у хора, които отдавна страдат от късогледство, а с годините са развили и далекогледство, обусловено от възрастта. Панталон, свободен джемпър в убит цвят, през чието деколте се виждаше златна верижка с пандантив в сложна, засукана форма.

Мая Виталевна ме заведе в хола, предложи ми чай или кафе и напълно благосклонно изслуша моите обяснения относно клуба.

— Смятате ли, че вашите пенсионери ще пожелаят да се срещнат с мен? — Тя поклати глава със съмнение.

— Че защо не?

— Е, аз не съм толкова известна, пък и вече са ме забравили като авторка на белетристика, през последните години не съм публикувала нищо, което би било интересно за тях. Последният ми роман излезе преди десет години, оттогава се занимавам само с преподаване и есеистика.

— А къде преподавате? — попитах.

— В Литературния институт, вода творчески семинар. Игор Владимирович, може ли да ви задам един въпрос?

— Разбира се.

— Това вероятно звучи глупаво, но... Някой ми беше казал, че нашият участъков милиционер е син на Владимир Дорошин. Сигурно лъжат, нали? Вероятно вече ви е омръзнало да отговаряте на този въпрос.

— А, не — разсмях се аз, — не лъжат. Наистина съм син на същия онзи Дорошин. А вие да не сте почитателка на класическото пеене?

— Честно да си призная, не — усмихна се тя. Усмивката на Истомина беше чудесна, мека и някак срамежлива, сякаш извиняваща се за нещо. — Тази страна на изкуството мина някак покрай мен. Но името е прочуто. Трудно ли е да бъдеш син на такава знаменитост?

— Ни най-малко. Виж, ако бях избрал музикалното поприще — тогава да, тогава щеше да е трудно, защото околните винаги щяха да се сещат за татко и да ме сравняват с него по талант. А на кого в милицията е интересен баритонът Дорошин? Повече от половината мои колеги не знаят по какво се различава баритонът от тенора, а деветдесет и пет процента нито веднъж в живота си не са слушали опера. Моят баща изобщо не ги интересува. Виж, ако бях син на министъра на вътрешните работи, в чудо щях да се видя. Но слава богу, не съм син на министър, а само на певец.

— Ха, бива си го това „само“! — Истомина плесна с ръце. — Дори аз, човек, който няма нищо общо с музиката, знам, че вашия баща пее по всички световни оперни сцени. Между другото вчера по канал „Култура“ чух, че следващата седмица той ще пее в Барселона заедно с Пласидо Доминго и нашия Чернов. Само не запомних в коя опера.

— В „Аида“.

— Знаете ли — отново се усмихна плахо, сякаш искаше прошка, — някак ми е трудно да си представя... Нима може ей така просто да отидеш в операта и да видиш, да чуеш, да дишаш един и същ въздух с Доминго, с вашия баща? Да ги видиш не по телевизията, а с очите си? Чувството сигурно е необикновено.

— Не знам — свих рамене аз, — вероятно е въпрос на навик. Аз съм свикнал. Впрочем спомням си, че когато бях още ученик, в Москва

дойде Павароти, тогава наистина изпаднах в благоговееен трепет. А после някак свикнах. Наслаждавам се на доброто пеене, но вече не изпадам в екстаз. Та аз ходя на опера като на работа.

— Как така? — учуди се тя.

— Придружавам мама. Тя ужасно се вълнува, когато пее татко, особено на премиера, и има нужда аз да съм до нея, да я утешавам, да я ободрявам и подкрепям.

— Ами ако премиерата е в чужбина, майка ви как се справя без вас?

— Просто не се справя. Обикновено аз отивам за първия спектакъл, после тя се успокоява и аз мога да се прибера вкъщи.

— Боже, боже!

Истомина ме гледаше с разширени очи и известно време мълчаливо пи чай. После лицето и леко се промени, сякаш ѝ хрумна някаква мисъл.

— Игор Владимирович...

— Може просто Игор.

— Добре, Игор... А сега ще отидете ли в Барселона?

— Май ще отида. Във всеки случай мама настоява и аз си резервирах билет. Така че ако тя не се откаже, ще трябва да замина. Защо?

— Знаете ли, имам една молба към вас... такава, малко необичайна... Може ли?

Ето на, започва се. Когато молбата е обичайна, това винаги означава, че трябва да се обадя на някого и да помоля за нещо или да предам нещо. Втори вариант на обичайна молба беше да купя нещо, най-често лекарство или цигари от безмитния магазин. А какво ли ще значи необичайна молба? Да се срещна с резидента на разузнаването и да му предам шифровано писмо?

Всъщност молбата се оказа почти обичайна. Чисто и просто трябваше да вляза в някоя книжарница и да купя два-три екземпляра от една книга. Мая Виталевна ми каза, че преди около година към нея се обърна представител на голямо испанско издателство с предложение да купи от нея правата за превод и публикация на дневниците и бележниците ѝ. Имали проект, който се наричал именно така — „Бележници“, — в тази поредица публикували онова, което се нарича „бележници на писатели“: нахвърляни проекти, бележки, откъси от

дневници, творчески идеи. С една дума, онази суровина, от която после се ражда литературният текст. Поредицата била предназначена не толкова за широката читателска публика, колкото за литературоведи, критици и други специалисти. Проектът предвиждал публикуването на бележниците по на един автор от всяка европейска страна. Единственото условие било поне едно произведение на този автор да е било преведено на испански, та онзи, който чете „бележника“, да може да се обърне към литературния текст и да види ясно кое от кое се ражда и какво се получава от всичко това. Разбрало се, че навремето на испански били излезли цели две книги на Мая Истомина, така че тя се поровила в архивните си папки, намерила нужното, направила ксерокопия и ги изпратила. Подписала договор, получила хонорара и сега искала да има екземпляр на испански. Едно напълно законно и повече от разбираемо желание.

Молбата не ми се видя обременителна и аз с готовност обещах на Мая Виталевна да я изпълня. Тя пък, на свой ред, ми обеща да дойде в клуба, когато я поканим, за да разкаже на моите любими старци за различни писатели, с които се е срещала.

Ако знаех в онзи момент какъв лабиринт от загадки и стари тайни ще възникне от тази нищо и никаква невинна молба да купя от Барселона една книга на испански...

* * *

Моите надежди, че маминка ще понесе поредната премиера на татко с олимпийско спокойствие, рухнаха. Предстоящата изява на Владимир Дорошин в „Аида“ в ролята на етиопския цар Амонасро се превърна за майка ми в Кошмар, после в Кошмарен ужас, и два дни преди спектакъла тя ридаеше в телефонната слушалка и настояваше да отида при нея незабавно. Свикнал съм с подобни ситуации и отдавна съм си отработил алгоритъм на действията за такива случаи, още повече че в моя международен паспорт се кипри дългосрочна шенгенска виза. Посещение в агенцията на „Аерофлот“, за да платя и взема запазения самолетен билет, после — в поликлиниката при лекаря, който е не само голям любител на операта, но и мой участъков терапевт, отнася се с разбиране към нервната система на маминка и ми

дава болничен лист при първо поискване, после — при Валка Семьонов, за да се посъвещаваме, тъй като в мое отсъствие той трябва да поеме моя участък. Почистих с четчица смокинга (маминка не признава никакво друго облекло за премиера), опаковах го в куфарчето, нахвърлях в малка чанта тоалетни принадлежности и една тениска, в случай че е много горещо, защото беше септември и в Барселона грееше слънце, предадох котките на грижите на Светка Безрядина и поех към летището.

От всички градове в чужбина, където ми се налага да ходя във връзка с татковите премиери и мамините Кошмарни ужаси, най-много обичам Барселона. Работата е там, че по рождение страдам от топографски кретенизъм и на непознато място веднага започвам да се оплитам в улиците и да губя посоките, а Барселона е проектирана предимно на квадратно-гнездовия принцип — поне в централната си част, от която аз и бездруго не се отдалечавам — и за да се изгубиш там, трябва да си по-тъп и от мен, а това, повярвайте ми, не всеки го може. Освен това в Барселона има един просто прекрасен булевард, наречен „Диagonal“, който пресича строго по диагонал целия град, и ако човек не се отклонява много от него, не може да се загуби дори при най-добро желание. Второто достойнство на Барселона в моите очи е фактът, че оперният театър „Лицеу“ се намира на булевард „Рамбъл“, който стига до крайбрежната улица. Тоест разхождаш си се по „Рамбъл“, пиеш бира или кафе на чист въздух, разглеждаш и купуваш сувенири от павилиончетата (непременно за добрия участъков лекар, както и за Валка Семьонов и неговото многобройно семейство), любуваш се на морето, дишаш морски въздух, гледаш чайките, после — в нужния момент — хоп! и вече си в гримьорната на татко, намъкваш донесения предварително смокинг и се отправяш с маминка към залата. Просто, лесно и удобно. Аз не съм голям любител на екскурзиите и разглеждането на забележителности не ме вдъхновява особено, затова предпочитам да се разхождам по булевард „Рамбъл“, като се отдалечавам по него най-много до половин километър. Само че близо до операта нямаше книжарници.

Наложи се да помоля за помощ мама, още повече че и без това трябваше с всички сили да отвличам вниманието ѝ от Кошмарния ужас. Маминка похватно чуруликаше на езиците на всички страни, в които татко пееше редовно, и с удоволствие се съгласи да дойде с мен

за книгата. В първата книжарница, в която влязохме, нямаха поредицата „Бележници“, нещо повече, младичките продавачки дори не бяха чували за такава поредица.

— Тази книжарница е малка — обнадежди ме маминка, — сега ще те заведе в една голяма книжарница, където имат всичко.

Но и там нямаше „Бележници“, а продавачките също така недоумяващо свиваха рамене и казваха, че не са чували за такава поредица.

— Напълно е възможно — авторитетно заяви мама. — Нали самият ти ми каза, че поредицата е адресирана към специалисти, а не към широката читателска публика, това е по-скоро научна литература и трябва да се търси в специализирани книжарници.

Вместо мечтаната разходка по „Рамбъл“, се наложи да се върнем в хотела, където имаше компютър, включен в интернет. Маминка ловко се зарови из сайтовете и след известно време озадачено каза:

— Егорушка, никъде не намирам да се споменава за тази поредица. Сигурен ли си, че е под общо заглавие „Бележници“?

— Сигурен съм — отговорих уверено.

— А как се казва издателството?

— Ох, не попитах за това. Но можем да се обадим на Истомина по телефона и да я попитаме, тя със сигурност знае.

— Ами добре, обади ѝ се, защото, ако действаме напосоки, няма да намерим нищо.

Добре че бях взел със себе си телефонния номер на Истомина. Тя си беше вкъщи и ми продиктува по букви името на издателството. Мама отново седна пред компютъра, а аз излязох на терасата, седнах в шезлонга, изложих лицето си на топлото слънчице и се отпуснах. Ето, щом намерим книгата за Мая Виталевна, а вечерта чуем спектакъла и татко, утре сутринта се качвам на самолета — и право вкъщи. Все пак странен живот водя... Едва завчера шетах из улици, бунища, изоставени гаражи и мръсни сутерени, а днес седя в разкошен апартамент в петзвезден хотел, почти на брега на Средиземно море, и около мен звучи радващата слуха ми испанска реч (е, ако трябва да бъда точен — не съвсем испанска, не кастилска, а каталунска, но за мен, който не знае нито един от тези езици, няма разлика), а утре отново ще облека униформата и ще се разшетам по тавани и бунища, ще търся откраднати коли и ще укротявам скандалджии и пияници.

Изглежда, съм задрямал, защото, когато над ухото ми прозвуча гласът на мама, се сепнах и едва не паднах от шезлонга.

— Егор, нищо не разбирам — разтревожено каза мама. — Не мога да намеря нито поредицата, нито издателството.

— Може да е малко и да няма собствен сайт — предположих сънено.

— Но аз търсих не само сайт, а и изобщо името на издателството. Не може да не е споменато никъде, ако съществува.

— Мамо, всичко може да бъде. Хайде да намерим телефона на някое голямо издателство, да се обадим и да попитаме. Те сигурно имат някакви свои справочници.

— Добра идея — оживи се тя и пак седна пред компютъра. — Ето, намерих телефоните на издателска група „Планета“.

— Става — одобрих аз. — Щом е група, определено е нещо голямо и там знаят всичко.

Продължих да лентяйствам на терасата, а мама бърбореше по телефона. Не разбирах какво говори тя, но по интонацията се досещах, че уговаря някого, ядосва се и се мъчи да убеди срещния в нещо. Вероятно ѝ дадоха друг телефонен номер, защото тя пак започна да набира. Докато слушах с половин ухо мелодичното ѝ бърборене, си мислех, че край мама особено остро чувствам собственото си несъвършенство. Тя не само с лекота се ориентираше в разговорния език на всяка страна и умело го използваше, но се ориентираше безпогрешно и в градското пространство и изключително рядко използваше карта. Вероятно за това бе изиграл роля дългогодишният ѝ опит при пътуванията за татковите гастроли, но моята маминка си има и природни дарби. А каква красавица е! За татко пък с неговия певчески и артистичен талант да не говоря! Да се чудиш просто как такива щедро надарени от природата родители са дали живот на невзрачно синче като мен. С нищо неизпъкващ, скромен участъков милиционер. Вярно, и аз имам някои способности, които ми дават възможност да печеля доста прилични пари, но от мама и татко ме дели разстояние като до Луната. Или до Марс. В училище съвсем слабо залягах над астрономията, може да се каже, изобщо не учех по нея, така че слабо си представям коя планета е по-далече от Земята. Май все пак е Марс, защото Луната ни е спътник. Или не е? Не си спомням.

Най-сетне мама затвори телефона и ме извика.

— Те са абсолютно сигурни, че не съществува нито такова издателство, нито такава поредица — объркано каза тя.

— Но нали сама разбираш, че това не може да бъде. Има договор, те са платили. Стоп! — зарадвано възкликнах аз. — Какъв идиот съм! Та нали съществува договор! И в него трябва да са налице реквизитите на издателството, неговият адрес и името на човека, подписал договора. Сега пак ще се обадя на Истомина и ще науча всичко.

Веднага набрах телефона.

— Договорът ли — учудено попита Мая Виталевна. — Но аз го нямам.

— Как така го нямате? Къде се е дянал?

— Аз го подписах и го дадох на представителя, който дойде при мен.

— Но при вас трябваше да остане един екземпляр. Подписали сте най-малко два.

Виж по тези въпроси съм спец, самият аз подписвам такива договори с продуцентската фирма на Борис Безрядин всеки месец, и то винаги по три екземпляра, единият от които остава при мен.

— Разбира се, Игор, ясно ми е за какво говорите. Той ми донесе два екземпляра, аз ги подписах и той ги взе, за да ги изпрати в Испания, където трябваше да ги подпишат ръководителите на издателството.

— И какво? Не ви ли върнаха единия подписан екземпляр?

— Не. И аз някак бях забравила за това. Нали ми платиха...

— Мая Виталевна, ще ви задам един нетактичен въпрос, просто за да разбера...

— Да, да, питайте.

— Голям ли беше хонорарът?

— Много приличен за подобен материал.

— И все пак?

— Пет хиляди евро.

Наистина, повече от приличен. Доколкото знам, толкова пари се плащат, когато се купуват права за белетристика, която се предполага, че ще се продаде в доста голям тираж. За тясно специализирана литература пет хиляди евро са дори множко. Значи намеренията на

издателя, който е купил правата от Истомина, са били сериозни. Но къде се е дянал този издател заедно с неговата тясно специализирана книжна поредица и сериозните намерения?

У мен се пробуди милиционерът и ми стана интересно.

— Останали ли са у вас координатите на човека, който е идвал?
— попитах Мая.

— Не.

— Нито телефон, нито адрес?

— Не, Игор, нищо. Той каза, че е дошъл от Испания, живее там постоянно, в Москва е отседнал в хотел. Какъв е смисълът да ми оставя координати?

— Поне името му не запомнихте ли?

— Имам го записано. Сега, един момент...

Тя пошумоля край слушалката с някакви листове, сигурно преглеждаше миналогодишния си бележник.

— Намерих го. Сергей Иванович Клюев.

Но каква полза... Къде ти сега да търся из цяла Испания този Клюев? Защо ли изобщо попитах? Безсмислено. Сигурно си каза думата навикът ми — почувствах се на работа и забравих, че се намирам в чужбина.

— Извинете, Игор, че ви причиних толкова грижи. По дяволите тази книжка, не си губете времето с нея. Досещам се какво може да е станало.

— Какво?

— Издателството не е било голямо, този Клюев ме е излъгал, всъщност е било малко и току-що създадено. „Бележници“ е бил първият им проект, те са го измислили и са били сигурни, че ще е успешен. Но проектът се е провалил. Или нещо им се е случило и са фалирали, без да издадат нито една книга. Това е. Случват се такива неща, знам. Жалко, разбира се, но какво да се прави.

За миг ми се стори, че отново виждам усмивката ѝ — предпазлива, сякаш тя се съмнява дори в правото си да се усмихва.

Един час преди спектакъла ние с мама вече седяхме в татковата гримьорна, по-нататък всичко продължи по обичайния ред: спектакъл, овации, цветя, вечеря, спане, обилна „петзвездна“ закуска, такси до летището, регистрация, паспортен контрол, два стека цигари от безмитния магазин за Светка Безрядина, повече от четири часа във

въздуха — и ето че вече прибирах колата си от паркинга на Шереметево.

Край. У дома съм.

* * *

Секретарката Ларочка търпеливо стоеше до вратата в очакване шефът да благоволи да я забележи. Още от сутринта имаше чувството, че Лев Александрович сякаш не е на себе си, задава странни въпроси, не чува отговорите и очите му са някак необичайни или пък... През трите години, откакто работеше тук, Лара не беше виждала Аргунов с такива очи, а какво ли не бе се случвало: и трудности, и конфликти, и скандали, така че уж бе успяла да види шефа си във всякакви състояния. Обаче не. Днес той беше съвсем особен, неразбираем, така че Лара се притесняваше и не знаеше как да се държи, за да не ядоса началника, който инак винаги се държеше коректно, а дори и да повишаваше някому глас, то не и на нея, неговата секретарка.

Аргунов се бе навел над книжата на бюрото си, но Лара ясно виждаше, че не ги чете. Той обаче не вдигаше глава и не поглеждаше Лара, макар че само преди десет минути я бе повикал в кабинета си. Тя влезе и ето вече цели десет минути стоеше и се чувстваше като пълна глупачка, без да разбира какво става. Аргунов мълчеше, макар че нямаше как да не вижда застаналото на три метра от него момиче.

— Лев Александрович — полугласно го извика Лара за трети или четвърти път.

Този опит беше сполучлив, шефът вдигна очи и се втренчи в секретарката с поглед, изразяващ пълно недоумение.

— Да, Лара? Искате нещо да ми кажете ли?

— Вие ме извикахте — сдържано отговори момичето, като се опита да скрие обидата си.

„Искате нещо...“ Абе нищо не е искала. Вече минава седем, отдавна е време да си тръгва, а ето че стои тук като глупачка и чака неизвестно какво.

— Ах, да, Ларочка, извинете, разсеял съм се... Искан нещо да ви кажа... По дяволите, изхвъркнало ми е от ума. Извинете, за бога.

— Няма нищо, Лев Александрович — омекна тя.

Кой го знае, може наистина да има толкова сериозни проблеми, че да му се е запалила главата. Всичко се случва на този свят.

— Да ви направя ли чай? — съчувствено предложи тя.

— Не, не, благодаря. Извикайте колата, ще си тръгвам.

— Добре.

Тя се обади на шофьора на Аргунов, подреди бюрото си, изключи компютъра и кафе машината, смени си обувките — свали елегантните, на висок ток, и обу по-удобните, с които ходеше по улицата, освежи грима си и се приготви да си тръгне. Но не и преди да излезе шефът. Такива са правилата. Ако той сам не каже, че секретарката е свободна до утре, трябва да стои, докато той е в кабинета си.

А Аргунов още не си тръгва. Какво ли чака? Може би някой да му се обади по телефона? Защо тогава я помоли да извика колата? Чудна работа.

Лара с въздишка отвори чантата си и извади книгата, която четеше в мотрисата. Тя живееше в близкото Подмосковие, много време ѝ отиваше за път, затова обикновено не излизаше от къщи без книга.

Успя да прочете десет страници, когато в приемната дойде Миша, шофьорът на Аргунов.

— Лара, случило ли се е нещо? Защо шефът не слиза? Или отменяме всичко и не пътуваме за никъде?

Тя сви рамене.

— Не знам. Нареди ми да извикам колата, не съм получавала никакви други нареждания.

— Защо не му звънеш да го попиташ? Защото аз седя като глупак в колата, а по телевизията дават такъв мач... гледах го с охранителите. Ако още няма да тръгваме, да отида да погледам.

— Ти му се обади — сопна се Лара, която нещо недолюбваше Миша.

— Какво има бе, Лара? — учуди се момчето. — Конфликт на интереси ли, какво?

— Не, просто Лев Александрович днес е някак неадекватен. Извика ме и после стърчах под носа му цял половин час, докато ме забеляза. А сетне се оказа, че не помни за какво ме е извикал. С една дума, ако желаеш, ти му се обади, аз не искам да си навличам неприятности.

За половината час тя, разбира се, доста преувеличи, но щеше ли да е жена, ако в разказите си предаваше събитията с точност до минута или сантиметър? Жените, за разлика от мъжете, са разказвачки по природа, а за разказвача първата и най-важна работа е да направи разказа интересен и ярък, иначе ще бъде скучно. Мъжете излагат факти, а жените разказват истории, и това се състои цялата разлика.

В приемната имаше малък телевизор и Миша му хвърли жаден поглед.

— Лара, може ли да включа телевизора? Ще поседя тук, ще погледам мача.

— Включи го — хладно отвърна тя. — Само не увеличавай звука.

Аргунов излезе чак след четирийсет минути и Лариса със съжаление видя, че книгата ѝ почти свършва и за пътя с метрото и електричката страниците явно няма да ѝ стигнат.

* * *

— Не натискай газта, Миша — помоли Аргунов, — вали, пътят е мокър. Аз не бързам.

— Добре, Лев Александрович — кимна шофьорът, — няма.

Аргунов не се опасяваше нито от мокрия асфалт, нито от дъжда. Но той наистина не бързаше. А ако трябваше да бъде абсолютно честен спрямо себе си, Лев Александрович би трябвало да признае, че по всякакъв начин се опитва да отложи момента на прибирането си у дома. Защото вкъщи вече нямаше да може да се преструва, че нищо не се е случило, щеше да отвори гардероба в спалнята си и отново да види ТОВА.

Той видя ТОВА късно снощи, когато преди лягане вадеше от гардероба чиста пижама. ТОВА падна от горния рафт право в ръцете му. Малка тениска за седем-осемгодишно дете, жълтичка, със смешен заек на гърдите. В първия момент той се вцепени, после трескаво напъха тениската обратно в гардероба, затвори вратата и с треперещи ръце я заключи, сякаш парчето жълт трикотаж беше живо и можеше да изпълзи от там, да му се нахвърли, когато спи, и да го удуши.

През нощта не смееше да заспи, а вероятно не би могъл дори и да искаше. Лежеше, вслушваше се в себе си, вглеждаше се в себе си, спомняше си и изстиваше от ужас. Нима всичко се бе върнало?

... Бяха минали почти трийсет години, но той и до ден-дневен не можеше да си спомни случилото се тогава, без да изпадне в ужас и да се разтрепери. Тогава, през седемдесет и пета, той намери в апартамента си, в нощното шкафче до дивана, коланче от детска рокличка, бяло на червени точки. Отначало се чудеше и недоумяваше, дори се смееше на неочакваната находка и весело, доколкото си спомняше, на бутилка евтино вино в кухнята на апартамента си, с шеги и закачки разказа за това на приятеля си Славка Ситников. Отначало и Славка се посмя, после изведнъж стана необичайно сериозен.

— Слушай, Льовка, ами че това е лошо — угрижено каза той. — Много лошо.

— Защо? — не разбра Льова.

— Ами разбираш ли... С една дума, аз не бива да ти го казвам, защото... е, нали схващаш. Това е класифицирана информация, не бива да се разгласява. Абе работата е там, че...

Славка се помота, направи солидна пауза, започна да налива вино в чашите. Льова Аргунов все още нищо не разбираше, но го обзе толкова остра тревога, че просто му беше трудно да я понесе.

— Стига си протакал де! — подвикна той на приятеля си. — Щом си решил да ми кажеш — говори, защото ме уплаши до смърт.

— Абе... нали знаеш, в градския комитет аз работя в отдела, който наблюдава административните органи, включително милицията. Та значи при нас задължително се изпращат сведения за произшествията в града. Само че, Льова, нищо не съм ти казвал, нали така?

— Ами ти и бездруго нищо не си ми казал. Можеш ли ясно да ми обясниш каква е тая история с коланчето?

— Разбираш ли, в Москва се е появил маниак, който отвлича малки деца от детски градини и училища. Убива ги и... е, разни неща. Няма да ти разказвам с подробности. Цялата милиция е на нокти, почти цяла година го търсят. Само че, Льова, повтарям, тази информация е класифицирана, в никакъв случай не бива да се разгласява, иначе в града ще настане паника.

— Абе разбирам — ядосано подвикна Аргунов. — Само че аз какво общо имам?

— Льовка, не ми се сърди, но спомняш ли си, ти веднъж ми каза, че като малък си имал пристъпи... Е, страдал си от нещо като лунатизъм.

— Сомнамбулизъм — потвърди Аргунов.

— Ходел си някъде насън, а после не си можел да си спомниш къде си бил и какво си правил. Дори веднъж за малко да те изгонят от пионерски лагер заради това. Нали?

— Така беше. И какво? Искаш да кажеш, че съм ходил някъде насън и съм откраднал това идиотско коланче? Ами че аз вече от много години не съм имал такива пристъпи.

— Льова, чуй ме. — Ситников посегна за цигарите си и трескаво запали една. — Твоите родители работят в Дубна^[3] и си идват в Москва само от време на време.

— Е, и?

— Ами фактически ти живееш сам. Разбираш ли? Абсолютно сам. Докато си живял с родителите си, те са виждали, че нощем ставаш, правиш нещо, а на сутринта нищичко не си спомняш и са можели да ти го кажат. А сега кой ще ти каже? Ако ходиш някъде насън, кой вижда това? А онзи, който те вижда, от къде може да знае, че всъщност ти спиш и нищо не разбираш, а после нищо няма и да си спомниш? Няма кой да ти каже. И ти живееш в щастливо неведение, мислиш, че пристъпите ти отдавна са престанали. А всъщност...

— Чакай, чакай — изплаши се Льова, — ти какво си мислиш — че аз съм този маниак ли? Че отвличам и убивам дечица? Абе ти да не откачи нещо?

Той почти крещеше, стиснал юмруци така, че кокалчетата на пръстите му бяха побелели. В този момент беше готов да убие приятеля си Славка Ситников. Беше го обзела такава ярост, че му притъмняваше пред очите.

И изведнъж се опомни. Ярост, неконтролируема агресия, желание да удари, да убие... Той, кроткият, безобиден аспирант, физикът теоретик, син на майка доцент и баща професор, перспективният двайсет и осем годишен млад учен Льова Аргунов, книжният плъх — излиза, че е способен на такива силни и

разрушителни емоции. Ами ако наистина?... Ако Славка е прав и пристъпите му не са престанали, просто сега той не знае за тях?

Льова опита да се овладее, да се успокои и съсредоточи. И спасителната идея го споходи веднага!

— Но нали децата са отвлечани от детска градина или училище?

— Да.

— Значи това е ставало денем?

— Различно. Понякога сутрин, понякога следобед, а понякога и привечер.

— Ето виждаш ли — Льова тържествуващо се усмихна. — Значи не е нощем. През нощта децата си спят по къщите и никой никъде не може да ги отвлече.

— Ей че го каза — усмихна се неприятно Ситников. — Ти какъв си? Чиновник в канцелария ли? Ти си аспирант, седиш си вкъщи и работиш върху дисертация, работното ти време не е от девет до шест, а когато ти си пожелаеш. Какво, да не би да не знам как работите? Ключате над книгите по цели нощи, а после по цял ден спите. Спомни си колко пъти съм ти се обаждал през деня, а ти ми отговаряше абсолютно сънен и ми казваше, че си си легнал в осем сутринта, защото предната вечер те е споходила поредната гениална идея, така че цяла нощ си я обмислял. Така беше, нали?

— Така беше — призна Льова. — Слушай, Слава, ти отдавна ме познаваш, кажи ми честно: наистина ли смяташ, че съм способен на такова нещо? Наистина ли мислиш, че съм аз?

— Стига, какво приказваш! — Ситников се усмихна успокояващо и отново наля вино. — Дай да пийнем.

Той гаврътна своята чаша и запали нова цигара.

— Ти си ми приятел, Льовка, и аз ти вярвам като на самия себе си. Но не всички хора на този свят са ти приятели и биха ти повярвали. Затова е по-добре никой да не знае за тази история с коланчето, разбираш ли? Аз няма да кажа на никого. И ти не казвай. Разбрахме ли се?

— Не, почакай. — Льова още не можеше да се успокои. — Аз искам да разбера какво става. Нали трябва да съм наясно...

— Нищо не трябва. — Слава леко повиши глас. — Не го вземай толкова присърце. Ама и аз съм глупак, не биваше да ти разказвам тези неща. Тоест не, правилно постъпих, като ти разказах, защото сега ти

разбираш, че не бива да приказваш наляво и надясно за това коланче и за твоите пристъпи. Разбра ли? А си казал на някого, а клюките го разнесли навсякъде, току-виж стигнало и до милиционерите, че като се вкопчат в теб, ще те изтормозят, а на всичко отгоре може да те пратят и на психиатрична експертиза. Пак добре, ако е амбулаторна, но представи си, че поискат стационарна? Това значи да те вкарат за цял месец в лудница. И край, кариерата ти е съсипана. Разбра ли ме?

— Разбрах. Но въпреки това искам да съм наясно имам ли пристъпи или не, а ако имам, какво правя през това време — твърдо каза Аргунов. — Не вярвам да съм убиец, но съм учен и обичам да проверявам всичко точно. Трябва да бъда сигурен.

— Ей, какъв човек си бе — усмихна се Ситников. — Добре, хвани някоя мацка да живее с теб и да ношува тук, тогава веднага ще научиш всичко. Ето например нашата приятелка — само ѝ намигни и веднага ще бъде твоя. Отдавна въздиша по теб, нали знаеш.

— Ти си луд — махна с ръка Льова. — Нея пък не ща и да я видя.

— Хайде стига, момичето е красиво, влюбено е в теб до уши, какво повече искаш? И най-важното: ако нещо не е наред, тя никога не би те издала. Схващаш ли мисълта ми сега?

— Не искам дори да говорим за това — отсече Аргунов.

— Но защо? Какво не ти харесва в нея?

— Не ми харесва — и толкоз. И изобщо съм сигурен, че няма да има никакво „не наред“.

— Е, то се знае — съгласи се Ситников.

Този ден те пиха много и повече не се върнаха към разговора за пристъпите на Аргунов и загадъчното коланче от детска рокля, стараяйки се да обсъждат всичко друго, само не и това.

Слава Ситников отдавна си беше отишъл, а Льова още седеше на дивана в хола, въртеше в ръцете си коланчето на червени точки и с ужас си мислеше: „Нима наистина съм го направил аз? Славка само се преструва, че ми вярва, всъщност е сигурен, че аз убивам и насилвам малки деца, но ми е приятел и е готов да ме прикрива. Готов е да ми помогне, дори направи служебна простъпка, като разгласи класифицирана информация, за да ме предпази от необмислени действия. Той знае със сигурност, че съм аз. А аз? Знам ли това аз?“

Близко месец след този разговор Льова Аргунов живя в постоянен кошмар. Всеки път, преди да си легне, внимателно оглеждаше жилището си и се стараяше да запомни кое къде и в какво положение се намира, поставяше хитри „капани“ и когато се събудеше, първата му работа беше да провери не личи ли по тях да е ставал насън и да е правил нещо. Сънят му от ден на ден ставаше все по-кратък и тревожен, в края на краищата той изобщо престана да спи, отслабна, почерня, изостави работата си върху дисертацията, по цели денонощия се тормозеше от съмнения и страхове. Той убиец ли е? Или не е?

После му полекна, в края на краищата всяка болка отслабва, а страхът става обичаен елемент от ежедневието. Минаха още няколко месеца и всичко се върна в обичайното си русло. Съмненията останаха, той нищо не забрави, но тревогата лека-полека се притъпи и Льова отново сериозно се зае с дисертацията и бързо я завърши. Ситников никога повече не заговори за убитите деца, а и Аргунов не го попита за тях. Страхуваше се, че ще чуе отговор, след който няма да знае какво да прави.

След още две години Льова съвсем се успокои и най-сетне направи предложение на младата жена, с която се срещаше отдавна. Ожени се, роди му се дъщеря, твърде успешно се изкачваше по стълбичката на научно-педагогическата кариера, промени научната си специализация, захвана се с приложна физика, патентова доста изобретения, които можеха успешно да се използват в строителните технологии, а когато се зароди новата икономика, започна — не без помощта на стария си приятел Слава Ситников — да се занимава с бизнес, като пушна на пазара въпросните технологии. Бизнесът се развиваше успешно, Аргунов стана заможен човек и сега, когато до шейсетгодишнината му оставаха само две години, вече се замисляше дали да не започне да се занимава с политика. С неговите пари това беше напълно реално, той би могъл да стане ако не второ, поне трето лице практически във всяка партия, щяха да го приемат с отворени обятия. Кошмарът от седемдесет и пета година почти бе забравен...

И изведнъж вчера той откри в гардероба си детската тениска. И всичко се върна. Вече от три години спяха в отделни спални с жена си. И не защото отношенията им се бяха разпалили, не, просто възрастта си искаше своето. Жена му отдавна се оплакваше, че нощем Лев Александрович хърка толкова силно, че не може да спи до него. Тя

пък, обратното, има лек сън и понякога сънува кошмари, след които се събужда със силно сърцебиене и трябва да става, за да вземе лекарство или просто да изпие чаша вода, а не иска да безпокои мъжа си.

Къщата беше огромна, триетажна, спалнята на жена му беше на втория етаж, а самият Аргунов спеше на третия и дори да ставаше нощем, тя определено не би могла да го чуе или види. Докато спяха заедно, жена му не беше му казвала за никакви пристъпи и Лев беше сигурен, че няма такива. Те бяха престанали много отдавна и той можеше веднъж завинаги да забрави за тях. Но знае ли човек какво е ставало през последните три години? В къщата имаше охрана, но нощем пазачите спяха дълбоко, Аргунов знаеше това. Тяхната работа беше да не позволят на външни хора да проникват на територията на дома, за което съществуваше постоянно включена електронна сигнализация. Те не бяха получавали задача да следят излизания от къщи домакин. И дори да бяха видели нощем Лев Александрович, само щяха да свият рамене: човекът просто излиза да се разходи, има право. Не е фигура от такъв мащаб, че телохранителите постоянно да се мъкнат подире му. Аргунов знаеше, че сомнамбулизмът е слабо изучено явление, специалисти му бяха казвали, че той и до ден-дневен е „бяло петно“ в науката и никой не може да каже защо човек в един момент започва да ходи насън и защо в друг момент спира. Причината може да е психическа травма, силен стрес, продължително нервно напрежение, дори инфекциозна болест — буквално всичко. А стресове в живота на един състоятелен бизнесмен винаги има, при това човек не свиква с тях с годините. Напротив, с възрастта ги понася все по-трудно, с все по-тежки последствия за здравето, това всички го знаят.

Всичко беше тъй благополучно, толкова спокойно... И не щеш ли, онова се върна. Но може това да е само сън? Не е имало снощи никаква детска тениска, само я е сънувал. И не е прекарал безсънна нощ, в действителност е спал дълбоко, толкова дълбоко, че сега не може да различи съня от реалността. Сега ще се прибере, ще вечеря с жена си, после ще се качи на третия етаж, ще влезе в спалнята си, ще отвори гардероба и ще се убеди, че няма и помен от никаква си детска жълта тениска със смешен заек на гърдите.

Ами ако има? Какво ще прави? Колко хубаво щеше да бъде, ако имаше внуци! Тогава можеше да си каже, че някое от децата е играло в дядовата си спалня и е пъхнало тениската си в неговия гардероб. И

нямаше да има никакви въпроси, мъка, съмнения и страхове. Но Аргунов нямаше внуци. Неговата единствена дъщеря се омъжи едва преди седмица и замина с новоизлюпения си съпруг на двумесечно сватбено пътешествие из Европа.

Той никога не бе мислил, че домът му се намира толкова близо до центъра на Москва. Когато колата влизаше в двора, Аргунов неволно се прегърби. Искаше му се да се смали, да стане незабележим, да изчезне, да се изпари от колата и да престане да съществува. Тогава нямаше да е нужно да влиза в къщата, да се качва в спалнята си и да отваря гардероба.

Не може да не го отвори. Трябва да го отвори. Защото в дъното на душата му все още трепка плахата надежда, че всичко е било сън и не е имало нищо подобно.

Ами ако ТОВА е там?

Тогава ще се обади на Слава Ситников. Слава е единственият, с когото може да си поговори за това.

* * *

Олеся отново постави два жетона на червено, един на „нечетно“ и три на втората дузина. „Всеки път прави едно и също“ — помисли си Ситников, загледан с усмивка в младата жена.

— Никога ли няма да ти омръзне да правиш едни и същи залози? — попита я ласкаво. — Поне за разнообразие заложил на „нула“ или на първата дузина.

— За нищо на света! — весело отсече Олеся и го млясна по бузата.

— Добре, тогава промени броя на жетоните.

— За нищо на света — повтори тя, без да откъсва очи от топчето, което трескаво се мяташе в колелото на рулетката.

— Това е въпрос на принцип. Червено, „нечетно“ и втората дузина. Ще играя дотогава, докато накрая спечеля с тези залози.

— Ами с тях не можеш да спечелиш много. Разбирам да залагаше на едно и също число. Това е въпрос само на търпение и рано или късно ще удариш голямата печалба. А така...

— Аз не искам много и наведнъж — усмихна се тя и се притисна до него. — За мен е важен процесът. Моля те, поръчай ми едно кампари ориндж.

Ситников се огледа, откри сервитьора и го извика с едва забележимо движение на пръстите. След миг симпатичното чернооко момче се наведе над него.

— Слушам ви.

— За дамата кампари ориндж, а за мен, ако обичате, еспресо и пакет „Вог“.

Той бавно пиеше кафето си, пушеше тънка „дамска“ цигара и се любуваше на Олеся. Боже, колко я обичаше! Когато я гледаше, всичко в него се разтапяше и се превръщаше в мека пухена възглавница. Тя нямаше недостатъци, беше свършена, както са свършени дъщерите за своите любящи бащи, а синовете — за своите любящи майки.

В чантичката на Олеся замърка телефонът. Тя ядосано сбърчи носле и без да поглежда, натисна копчето.

— Ало! Аз ли? В казиното съм. Ами да, играя... Не, не, не се тревожи, с татко съм... Ама престани, за бога, колко може да съм пила! Три кампарита, в тях колко е алкохолът — няколко капки. Добре, добре, разбрах. — Тя подаде слушалката на Ситников. — Приеми указанията на ръководството — прошепна му и отново се извърна към игралната маса.

— Разбира се, ще я откарам, не се тревожи — каза той, без да пилее излишни думи за поздрав. — Добре, ще се видим по-късно.

Ей, какъв мъж е намерил господ за момичето му! Същинска квачка. Впрочем в ролята на господ в случая се бе изявил самият Ситников. Какво пък, за всичко се плаща. Гриша има недостатъци, но кой ли няма? Затова пък този брак има сума ти преимущества и Вячеслав Антонович е спокоен за Олеся. Тя е в добри ръце. Във всеки случай в такива, които харесват лично на него, на Ситников.

— С татко си била — изхъмка той и ѝ върна телефона. — Намерила си прикритие. Мислиш, че щом татко ти е до теб, порокът в очите на съпруга ти престава да бъде порок, така ли?

Олеся се обърна и го погледна право в очите.

— Щом татко ми е до мен, значи до мен не е някой любовник — каза тя меко. — Та това е очевидно.

„Никак дори не е очевидно“ — саркастично си помисли Ситников.

Той така и не бе разбрал напълно какво я влече насам, към казиното, защо тя с такова упорство идва да играе на рулетката два пъти седмично, прави едни и същи залози и напуска заведението не когато свърши жетоните и парите, а в момент, известен единствено на нея. Тя играеше хазартно, вълнуваше се, стискаше длани, очите ѝ горяха, бузите ту пламтяха, ту ставаха мраморнобели, но след около два часа Олеся спираше да играе и си тръгваше. И колкото и да се бе мъчил, Вячеслав Антонович така и не бе получил смислен отговор — защо.

Той си поръча още едно кафе, отдалечи се от масата и седна в един мек фотьойл, до който имаше ниска дървена масичка с пепелник. Самият Ситников изобщо не играеше, никога и при никакви обстоятелства, нямаше влечение към хазартните игри, освен това беше държавен служител, ръководител на отдел в Министерството на икономиката, и трябваше да пази репутацията си. Добре е известно, че игрите в казино са лек и практически безконтролен начин за пране на пари, получени като подкуп, но за какво му беше на Ситников това главоболие? С Олеся обаче идваше в казиното с удоволствие, защото всяка минута край нея беше празник. Не играеше, а просто стоеше до нея или леко встрани, наблюдавайки как тя играе, разговаряше с нея. Ето и сега седеше и гледаше стегнатия ѝ в тънка трикотажна рокля гръб, изящната ѝ шия, поклащащите се дълги обеци, изискано подстриганите ѝ коси на тила и му се струваше, че на света не съществува нищо по-хубаво, нищо по-прекрасно. Колко милостива е все пак съдбата към него, щом му е дала Олеся и му е позволила да се любува на тази красота!

Отново иззвъня телефон, този път неговият.

— Слава...

В първия момент Ситников дори не позна гласа и се намръщи.

— Слушам ви — каза строго.

— Слава, аз съм.

— Господи, Льовка! Какво е станало с гласа ти? Да не си болен? Или се е случило нещо?

— Случи се Слава, трябва да говоря с теб. Много е важно и спешно.

— Какво, още днес ли?

Ситников хвърли поглед към часовника — десет и половина. Да, неприятно...

— Не ми отказвай, Слава. Загубен съм без теб.

— Ама разбира се, разбира се. При мен ли искаш да дойдеш?

— Аз... не знам. Нямам представа как ще е по-добре... Изобщо нищо не разбирам.

— Ясно. Вкъщи ли си?

— Да.

— Аз ще дойда.

— Кога?

Ситников отново погледна циферблата. Сега уличното движение е относително ненатоварено, няма да има задръствания. За да откара Олеся вкъщи, ще му трябват дващестина минути, от там до крайградската къща на Аргунов са още четирийсет. Но ще се съгласи ли Олеся да спре играта си веднага? Ами ако започне да капризничи, ако поиска да остане още? Тогава ще му се наложи да изгуби известно време за обяснения и увещания.

— След около час, час и петнайсет минути. По-рано няма да мога.

— Чакам те, Слава, чакам те с нетърпение.

Но не се наложи да губи нито думи, нито време. Още щом ѝ каза, че е време да тръгват, тя събра от масата останалите жетони и Ситников не забеляза ни най-малък признак на недоволство по красивото ѝ лице.

— Извинявай, че те прекъснах — виновно каза Вячеслав Антонович, когато се качиха в колата. — Но това наистина е важна работа.

Олеся мълчаливо взе ръката му, допря пръстите до бузата си, целуна я.

— Никога не ми се извинявай. — Гласът ѝ звучеше тихо, но твърдо. — Ти знаеш какво правиш и не съм аз тази, която ще ти каже правилно ли е то или не.

От тези думи буца заседна на гърлото му и Ситников имаше чувството, че всеки момент ще се разплаче. Стисна по-силно нейните тънки пръсти.

— Ти си най-голямото съкровище в живота ми. Така е, така ще бъде и никакви твои съпрузи няма да променят това. Винаги ще бъдеш моето съкровище, а не тяхното. Разбра ли ме?

— Защо „съпрузи“, защо в множествено число? — Тя лукаво се усмихна. — Аз имам само един съпруг. Или планираш за мен и някой друг?

— Човек предполага, а господ разполага — отвърна с шега Вячеслав Антонович. — В този живот всичко може да се случи.

Олеся рязко издърпа ръката си и се обърна към него. Паркингът пред казиното беше ярко осветен и дори в тъмното купе на колата лицето ѝ се виждаше отчетливо, до последната чертичка.

— Ти какво, сериозно ли? — попита тя напрегнато.

— За какво говориш?

— Питам сериозно ли смяташ, че може да имам и друг съпруг, освен Гриша.

— Всичко може да се случи — повтори той.

Харесваше му да я дразни.

— И ти ще допуснеш това?

— Че защо не? Любовта, Олесик, е неуправляема. Ще се влюбиш, ще си изгубиш ума, какво тогава ще правим ние с Гриша? Ще трябва да те заключваме, така ли?

— Да не си посмял да говориш така. Да не си посмял и да го мислиш. Не ми трябва никакъв друг съпруг.

Тя трябваше да изрече още една фраза, просто беше длъжна да я произнесе. Винаги я изричаше и Ситников се приготви да чуе тези думи. Но... Този път Олеся премълча. Тя произнесе тези думи мислено, личеше си по леко присвилите се очи, по трепкащите устни, но тя така и не изрече нищо на глас.

Вячеслав Антонович се усмихна вътрешно. И Олеся обичаше да го дразни. Какво пък, те бяха достойни един за друг. Старият печен вълк и младата острозъба вълчица.

* * *

Въпреки петнайсетте години, прекарани в безжалостния свят на бизнеса, Лев Александрович Аргунов в много отношения си бе

останал учен физик, напълно лишен от суетата на новобогаташите. Крайградската къща бе построил само защото дъщеря му рано или късно щеше да се омъжи (както и стана), щяха да му се родят внуци, така че щеше да е добре да си имат просторно красиво жилище, заобиколено от ели и борове. На него самия много повече му харесваше да живее в градския си апартамент в центъра на Москва и той от време на време оставаше там за през нощта, когато се освобождаваше късно от работа, а на другия ден му предстоеше да става рано и искаше да се наспи добре.

Не се вманиачи и за охраната на къщата си. Макар голяма, тя не беше богата, в смисъл че в нея нямаше нито антики, нито картини на баснословни цени, нито колекции или скъпоценности. Парцелът и самата къща бяха страшно скъпи, но практически там нямаше какво да се краде. Разбира се, жена му и дъщеря му имаха скъпи накити, и то доста, но те се пазеха в банков сейф, а самата банка се намираще срещу сградата, в която беше централният офис на фирмата на Аргунов. Ако трябваше, той просто отиваше в банката и вземаше от сейфа нужния калъф, а на другия ден го връщаше на мястото му. Разбира се, някои джунджурии, както се изразяваше той, се държаха и вкъщи, но те не бяха толкова ценни, нито в количество, заради което някой би нападнал къщата. Ето защо Лев Александрович бе осигурил безопасността на дома си с добра алармена система, трима възрастни мъже от близкото село, които дежуреха на смени — през две денонощия, и две кавказки овчарки, които лично той бе отгледал и дресирал. Никакви мощни борци с камуфлажни униформи, никакви бивши десантчици или спецназовци — всичко беше тихо, скромно, домашно.

Щом се прибра, дежурният този ден пазач Васил Василич подаде глава от своята стаичка:

— Добър вечер, Лев Александрович!

— Добър вечер, Васил Василич.

— Днес очаквате ли още някого?

— Не — машинално отговори Аргунов.

— Значи да включвам? Или тепърва ще се разхождате с кучетата?

— Включвайте. Нещо съм уморен. Ако изляза с тях, то ще е по-късно, а може и да не изляза. Ако реша, сам ще изключа алармата, а

когато се върна, ще я включа.

— Добре тогава — охотно се съгласи пазачът.

„Да — помисли си Аргунов, — за него е добре, просто е прекрасно. Сега ще погледа телевизия и ще легне да спи. Аз спокойно мога да стана през нощта, да изключа алармата и да изляза, после да се върна, да я включа и никой няма да узнае, че съм излизал. Кучетата няма да ме залаят. По дяволите! Колко са зле нещата!“

Той събра достатъчно самообладание, за да вечеря долу със съпругата си — Жана, но малко след десет се оплака от умора и главоболие, по съвета на жена си изпи някакво обезболяващо хапче и се качи в спалнята си. Ето, сега всичко ще стане ясно. Сега той ще отвори гардероба. Или да, или не. Той е с трезв ум и в пълно съзнание, не спи, не е пиян и това, което ще види сега, ще бъде реалност, която е невъзможно да опровергае.

Усети силна болка в гърдите, кръвта затупка в слепоочията му. Аргунов въздъхна дълбоко, като пред скок във вода, отиде до гардероба, завъртя ключа в бравата и рязко отвори вратичките. Жълтата детска тениска със заека на гърдите падна право в ръцете му. Ето я. Не е изчезнала, не се е изпарила заедно с нощните кошмари. Тук е.

Той бавно и грижливо я сгъна, сложи я на един рафт така, че да не пада, и пак заключи гардероба. Останал без сили, приседна на леглото, тъпо втренчен в едно квадратче от орнамента на килима, с който бе постлан подът. После се пресегна, взе мобилния си телефон и набра номера на Ситников.

След час слезе на първия етаж, в хола, където жена му, уютно полегнала на мекия диван и покрита с одеяло, гледаше по телевизията някакъв американски филм за полицаи и наркомафиоти.

— Не спиш ли? — учуди се тя. — Мислех, че отдавна си заспал. Как е главата ти?

— Почти ми мина. Ще изляза да се поразходя с кучетата.

Жана Викторовна с готовност се надигна.

— Искаш ли да излезем заедно? И за мен е полезно да се разходя преди лягане.

— Не, мила, не е нужно. Сега ще дойде Слава, има някакъв спешен проблем, ще си поговорим с него, хем междувременно ще разходя кучетата.

— Но защо навън? — Тя решително отметна одеялото и стана. — Сега ще сервирам масата, поне да пийнете чай. Защо ще обсъждате проблеми на този студ?

— Нали все пак трябва да разходя кучетата.

— Льовушка, твоите кучета и бездруго по цял ден са на въздух, препускат из двора като бесни. Та на какво прилича това: вече приближава дванайсет, а вие като бездомни хлапаци ще обсъждате момчешките си тайни на студа. Аз няма да ви преча. А, Льовушка?

Съблазънта беше голяма, но щом Аргунов си представи, че ще говори на глас за ТОВА тук, в дома си, където наблизо е жена му, където живееше и след два месеца отново щеше да живее единствената му дъщеря, където скоро щяха да пълзят, а после да ходят и тичат неговите внуци — буквално му призля. Не, само не това, не бива да се вкарва такава мръсотия в дома, в който живеят твоите любими, най-близки хора.

— Благодаря — топло отвърна той, — няма нужда. Ти си лягай, догледай си филма, а ние ще се поразходим. Напоследък изобщо не съм излизал на въздух, може би и затова получих главоболие.

— Добре — въздъхна Жана Викторовна, — прави каквото искаш. Ако не влезете със Славик, предай му много поздрав от мен.

Аргунов отиде при нея, целуна я по главата.

— Не се обиждай, мила, нямам тайни от теб. Просто наистина ужасно ми се прииска да се разходя.

Той си облече дебелото яке, изключи алармата, свали от закачалката дългите здрави каишки и излезе от къщи. Прозорчето в стаичката на пазача не светеше, Васил Василич вече спеше. Двете едри, страховити наглед овчарки веднага дотичаха при стопанина си, с готовност му позволиха да закачи каишките на нашийниците им и се втурнаха към външната врата. Когато се озоваха извън двора, те се приготвиха да се разхождат и погледнаха с обида и недоумение стопанина си, който, незнайно защо, не ги поведе към гората, а закрочи напред-назад покрай оградата. Защо тогава трябваше да излизат изобщо! Че и с каишки! Покрай оградата те и сами могат да тичат колкото искат, само че от другата страна, но нима има разлика, миризмите са едни и същи, а и растителността. Виж, гората е съвсем друго нещо. А така... Чиста подигравка.

Когато забеляза фаровете на приближаваща кола, Лев Александрович си погледна часовника: двайсет и три и четирийсет и пет. Както беше обещал, Славка пристигна след час и петнайсет минути, а Аргунов за кой ли път през дългите години на приятелството им се възхити на умението му да бъде точен, да пресмята времето си и да не закъснява. Не всеки може да го прави. Например самият той, бившият учен физик, се справяше с времето доста трудно.

Те тръгнаха към гората. Страхът, че някой може да ги чуе, не преставаше да преследва Аргунов, макар че по това време почти нямаше движение по улиците на селището, а неговата къща се намирал в самия край на горския масив, отдалечена от другите. Но страхът е ирационален и кара хората да вършат какви ли не глупости. Аргунов го знаеше съвсем сигурно.

— Това е много лошо, Льова — сериозно и загрижено каза Ситников, след като изслуша приятеля си. — Много лошо. Конкретна помощ от мен ли ти е нужна, или просто искаше да се изкажеш?

— И едното, и другото. Разбери, Слава, нямам на кого друг да кажа за това, освен на теб, нямам с кого да споделя. А не мога да го нося в себе си, сам не се справям... — Той трескаво си пое дъх. — Можеш ли да ми помогнеш?

— Готов съм, само кажи как.

— Можеш ли да разпиташ имало ли е наистина нещо... е, ти разбираш...

— Искаш да кажеш — дали е било извършено престъпление, жертва на което да е станало дете с жълта тениска?

— Да.

— Льова, разбери ме правилно. Да разпитам е възможно, само че как да обясня интереса си? Да, мога да направя така, че да ми покажат сведенията за Москва и областта, мога да измисля някакво обяснение. Да речем, ще прочета в тях, че е изчезнало дете или е бил намерен труп на дете. И после какво? В сведението не се посочва с какви точно дрехи е било облечено то. Как и кого трябва да питам за тениската?

— Ако е изчезнало дете, непременно се посочва с какви дрехи е било — възрази Аргунов, който почти цяло денонощие бе мислил върху проблема и беше готов с някои възражения.

— Прав си — съгласи се Вячеслав Антонович. — Ако е изчезнало, добре. А ако е труп? Тогава няма да има никакво описание

на дрехите. И какво ще правя по-нататък?

— Слава, ако знаех какво трябва да се прави и в каква последователност, нямаше да търся помощ от теб. Ти открай време имаш връзки в милицията, сигурно и до ден-днешен имаш там маса познати. Не можеш ли да измислиш как да разпиташ за това, за което те моля?

— Добре, непременно ще измисля нещо. Но не обещавам, че ще стане бързо. Льовка, разбери ме и ти: докато бях в комсомолските структури и наблюдавах административните органи, цялата милиционерска гилдия на Москва ми беше в джоба, но после преминах в друга система, минаха толкова години, а нали знаеш какво стана с милицията през тези години? Промени се от край до край. Старите си отидоха, дойдоха нови и аз нямам контакти с тях. Но ще се постарая да направя нещо, само че — повтарям — не очаквай бърз резултат. Мина времето, когато можех да вдигна телефона, да задам въпрос и след три минути да получа отговор. Сега не е така.

— Постарай се, моля те — тихо каза Аргунов. — Трябва да знам със сигурност.

— Чакай, Льова, не изпадай в паника. — Ситников внимателно хвана приятеля си за рамото. — Може би нещата не са толкова страшни? Хайде да помислим заедно, да поразсъждаваме могло ли е това по принцип да се случи или не. Знаеш, на страха очите са големи и онова, което ти смяташ за доказателство за евентуалната ти вина, всъщност може да се окаже абсолютно неутрален факт или дори доказателство за невинността ти.

Аргунов спря рязко, нарушавайки плавното движение на подтичващите далеч напред кучета. Овчарките дръпнаха каишките и недоволно заръмжаха.

— Така ли? Добре, намери ми тогава приемливо обяснение как тази тениска е попаднала в моя гардероб, в дома ми.

— Защо, у вас никога ли не идват деца? Не ти ли гостуват приятели с деца и внуци? Опомни се, Льова, това е чисто и просто детска тениска, а не камък от друга галактика.

— Вече мислих за това. За последен път имахме гости с деца преди една седмица, когато празнувахме сватбата на Лялка.

— Ето на, а ти ми говориш...

— Слава, в моя гардероб цари пълен ред. Главата си залагам, че и преди шест, и преди пет, и преди четири, и преди три дни тази тениска я нямаше там. В моя гардероб изобщо има малко дрехи, рафтовете не са претъпкани, аз отварям вратичките и веднага виждам кое къде е. Нямаше я там. От къде се е взела тогава?

— Ами домашната помощница? Нали у вас идва някаква жена да чисти. Може тя да я е пхнала случайно?

— Къде? Къде може да я е пхнала случайно? В заключения гардероб ли?

— Нима криеш ключа от гардероба? — учуди се Вячеслав Антонович.

— Не, той си стои в ключалката, но за какво ѝ е на нашата домашна помощница да го отключва?

— Господи, Льова, ти сякаш падаш от небето, ей богу! Ами изпрала е дрехите ти — ризи, фланелки, бельо, пижами, изгладила ги е и е отворила гардероба, за да ги подреди по рафтовете.

— Добре де — покорно се съгласи Лев Александрович, — отворила го е, подредила ги е. Моите дрехи. Моите, чуваш ли? Как е попаднала там жълтата тениска?

— Не знам, но можем да го измислим. Например нейният син или дъщеря са носили тази тениска, скъсали са я или са ѝ направили лекета и тя сега става само за парцали, така че вашата помощница я е взела, за да я използва при чистенето. Тоест попаднала е в дома ви съвсем закономерно, а в гардероба — случайно, заедно с другите дрехи. Е, какво, успокои ли се сега?

— Славка, аз наистина съм глупак, но все пак съм доктор на науките. Нима смяташ, че не съм се сещал и за това?

— Е, и?

— Ами нищо. Тениската е напълно здрава и по нея няма лекета, които да не могат да се изперат. И изобщо е почти нова, ако разбирам нещо от дрехи.

— Да бе, какво ли разбираш от дрехи ти, докторът на науките! Та ти не можеш да различиш „Бербери“ от „Черути“.

— А ти можеш ли? — с внезапен интерес попита Аргунов.

— И аз не мога — разсмя се Ситников. — Е, какво, олекна ли ти?

— Малко. Ще помисля как да проверя това.

Наистина му бе поолекнало. Да, напълно е възможно той отново да ходи насън, пристъпите на сомнамбулизъм да са се върнали, но нищо лошо не се случва, просто той ходи из своята спалня или дори из цялата къща. Може дори да излиза навън и да се връща. Но никого не е убивал или насилвал. А тази тениска я е донесла домашната помощница Татяна, тя май има две деца. Всичко е точно. Нещата се изясняват.

Колко е хубаво, че се обади на Славка Ситников. И колко е хубаво, че Славка дойде веднага и направи всичко, за да разсее страховете му. Колко е хубаво да имаш стари верни приятели.

* * *

През нощта Аргунов успя да задреме. Облекчението, което му донесе разговорът със Ситников, сякаш отвори вратичка във високата каменна ограда на ужаса и допусна малко тревожен сън. Но на сутринта Лев Александрович стана с твърдото намерение да изясни ситуацията поне с тениската. Предложената от Ситников версия за появяването на ТОВА в гардероба изглеждаше убедителна, но манталитетът на учения невинаги се съгласяваше да приема каквото и да било на доверие и настояваше за проверка.

Трябваше да подхване разговор за домашната помощница Татяна, между другото племенница на същия Васил Василич, който сладко спеше нощем в помещението за охраната. След като слезе за закуска и поздрави жена си, Аргунов направи недоволна физиономия:

— Искан да си облека сивия костюм и не намерих любимата си риза. Още миналата седмица я хвърлих за пране. Татяна само веднъж месечно ли пере?

— Защо веднъж месечно? Пере и глади всяка седмица — спокойно отговори Жана Викторовна. — Просто Таня е болна. Имаш цяла купчина ризи, не разбирам защо трябва да превръщаш това в проблем.

— Болна ли е? — учуди се Аргунов. — И от кога?

— Ами вече от пет-шест дена. Защо, не си ли забелязал? — Сега бе неин ред да се учудва.

— Не бях забелязал — призна той. — Какво й е?

— Хипертония. Качила е кръвното.

— Хипертония? На нейната възраст? Боже мой, накъде върви здравето на нацията — опита да се пошегува Аргунов. — Щом днес и младите имат високо кръвно налягане, какво ще стане утре?

— Льова, какво приказваш! — Сега вече Жана Викторовна погледна мъжа си крайно изумено. — Ти поне знаеш ли на колко години е Татяна? Изобщо виждаш ли я, или както обикновено, гледаш човека, а си мислиш за друго? Та тя е на петдесет и три години.

— Така ли? — смути се той. — Е, извинявай. Наистина не съм я заглеждал много. Просто си спомням, че имаше деца, та си помислих, че щом децата са малки, значи и майката е млада.

— Льова, като се каже „деца“, това не значи непременно, че са малки. Кой, ако не ти, би трябвало да го знае? Малкият син на нашата Таня е в казармата, а големият работи чак във Владивосток. Живее там със семейството си.

Сърцето на Аргунов отначало замря: големи деца не могат да носят толкова малки тениски. Но при последните думи на жена си се сепна:

— Нима има и внуци? Боже, аз пък бях сигурен, че е съвсем млада.

— Има малка внучка, на годинка и половина.

На годинка и половина... Не. Изобщо не става. Подобен номер тениска може да носи седем-осемгодишно дете. Господи, нима кошмарът се завръща?

— А ти какво така изведнъж се интересува от моята помощница?

— Абе просто се ядосах, задето не можах да си намеря ризата.

Той си наля чай, взе от големия кръгъл поднос препечена филийка бял хляб, намаза я с масло и мед.

— Е, как е Славик? — попита Жана Викторовна. — Наистина ли има служебни неприятности? Или е нещо лично?

— Лично е — кратко отговори Аргунов с надеждата, че няма да е нужно да навлиза в подробности. Не обичаше да лъже сложно и заплетено, а и не умееше да го прави.

— Няма ли да ми кажеш?

Той отрицателно завъртя глава.

— Защо? — невинно се поинтересува жена му. — Ако ставаше дума за служебни проблеми, нямаше и да питам. Но защо да не поговорим за това, щом е лично? Славка е вдовец, така че от етична гледна точка няма да нарушиш нищо, ако споделиш с мен. Та той ни е приятел, от толкова години се познаваме.

— Не мога, Жануся, наистина, не се сърди. Нали знаеш, мъжки работи. Как ги нарече ти? Момчешки тайни? Е, случаят е точно такъв.

— Ясно — въздъхна тя с усмивка. — Нашият Славик има проблеми с потентността. Това е единственото, за което ти не би ми казал. Добре, добре, край, мълча — разсмя се тя, когато видя колко объркан поглед ѝ хвърли мъжът ѝ.

„Е, добре — помисли си Аргунов, допивайки чая си, — нека Жана си мисли, че Славка има точно такива проблеми. В крайна сметка няма да задава много въпроси и ще можем спокойно да се виждаме насаме с него“.

След разговора за помощницата отново се разтревожи. Той умееше да се владее в присъствието на жена си, но знаеше: остане ли сам, качи ли се в колата, страхът отново ще го стисне с костеливата си жилава ръка за гърлото. Шофьорът Миша не влиза в сметката — когато той е наблизил, Аргунов се чувства напълно сам.

* * *

Минаха още два дни и му се обади Ситников. Гласът му беше строг и както се стори на Лев Александрович, леко отчужден. „Впрочем той се обажда от службата, сигурно наоколо има хора, така че не му е до сантименти“ — поуспокои се Аргунов.

— Лев Александрович, трябва да обсъдим нашия проблем.

— Да, да, разбира се. Къде и кога?

— Нека е след един час, аз ще дойда при вас.

— Добре.

На „ви“ и по собствено и бащино име. Ама разбира се, Славка просто не е сам, затова е толкова официален, хората трябва да си мислят, че ръководителят на отдела отива на делови преговори, а не да пие бира с приятел. А тонът... какво пък, тон като тон, човекът е на работа, знае ли се какви неприятности и конфликти могат да му

развалят настроението. Не, Славка няма да му каже нищо лошо и този негов напрегнат глас не е признак, че ще му съобщи лоши вести. Не.

Лев Александрович почти не си спомняше как е преживял този час между обаждането на Ситников и срещата с него. Но някак го бе преживял...

Точно след един час той слезе на улицата и застана под ръмящия есенен дъжд, без изобщо да го забелязва. Служебната кола на Ситников се появи след около три минути. Вячеслав Антонович слезе, мълчаливо стисна ръката на Аргунов.

— Да се дръпнем малко — каза той, като погледна към шофьора, останал в колата.

Отдалечиха се на няколко крачки по тротоара, Ситников отвори чадър и го вдигна над себе си и Аргунов.

— Е, какво има, Слава? Казвай — попита Лев Александрович.

— Лоша работа, Льовка. — Ситников сякаш едва разтваряше устни, за да изговаря думите. — Нещата са много лоши. През последните три месеца са изчезнали две момиченца — на шест и на седем години. Едното е било с жълта тениска със заек. Не знам какво да правим с това, Льова. Но те моля: не изпадай в паника. Ще помисля какво можем да предприемем. Разчитай на мен и не прави нищо, само ще влошиш нещата. Разбра ли?

— Благодаря. — Аргунов се учуди, че от гърлото му се изтръгна дрезгав шепот, а не пълнозвучен глас, както обикновено. — Благодаря ти, Слава. Това е ужасно. И какво ще правя сега?

— Нали ти казах: нищо. Нищо не прави. И не изпадай в депресия. Трябват ми няколко дни, за да помисля какво да правим. Обещай ми, че няма да вършиш глупости.

— Ама какви глупости мога да извърша?! — отчаяно изхриптя Аргунов. — По-лошо от това, което съм свършил, не може и да се измисли.

— Успокой се — Вячеслав Антонович стисна рамото му. — Успокой се и не изпадай в паника. Твоята задача за днес е да направиш така, че да си сигурен, че това повече няма да се случи. Помоли Жана да спи в твоята спалня или ти се премести в нейната, измисли причина — мисля, че не е толкова трудно. Изиграй изблик на любов или нещо друго... При съпрузите това се случва винаги, когато децата им се оженят. Някакъв инстинктивен стремеж да докажеш, че си още млад

или че не си толкова стар. Постарай се да не изпадаш в паника, спи в едно легло с жена си, а аз ще се помъча да измисля нещо.

Загледан след колата, която откара Ситников, Лев Александрович си помисли, че винаги се бе смял на фрази като: „върху него се стовари небето“ или „като гръм от ясно небе“, те му изглеждаха като евтини банални клишета, зад които всъщност не се крие никакво реално чувство.

Сега той със сигурност знаеше, че те не са клишета и че такова чувство съществува. И то какво!

[1] Агния Барто (1906–1981) — известна съветска детска писателка. — Б.пр. ↑

[2] Надежда Константиновна Крупская (Улянова) (1869–1939), съпруга на В. И. Ленин. — Б.пр. ↑

[3] Академично градче край Москва. — Б.пр. ↑

ГЛАВА 3

В края на октомври Андрей Мусатов се прибра в Москва. Още първия ден след пристигането си той отиде в службата, дълго се отчита пред ръководството, показва документи, коментира бизнес планове, обяснява схеми и чертежи, след което се върна вкъщи, просна се на леглото и потъна в сън, преодолявайки разстройването на биологичния си часовник. След като се наспа и се посъвзе, той се обади на Виктор Албертович Пинчук — частния детектив, който може би бе просто забавляващ се на стари години адвокат.

Гласът на Пинчук в телефонната слушалка звучеше дрезгаво и някак глухо.

— Болен съм — съобщи той на Андрей.

„Ето на — ядосано си помисли Мусатов, — започва се. Знаем ги ние тези номера. Сигурно нищо не е свършил — така става винаги, когато срокът за изпълнение е толкова дълъг“. Андрей знаеше това по себе си. В такива случаи ти се струва, че пред теб има много време и не е нужно да бързаш, че ще успееш сто пъти да свършиш работата, а в резултат доникъде не стигаш. Сега Пинчук ще започне да разказва колко тежко и отдавна боледува и че утре, а може би и още днес ще го вземат в болница, после ще го прехвърлят за възстановяване в крайградски санаториум, а след това ще замине да се лекува в Швейцария — или където там се ходи сега, в различни модерни клиники.

— Бих ви предложил да дойдете у нас — продължи да хрипти междуременно Виктор Албертович, — ако не ви смущава видът на възрастен мъж, увит в компреси и вълнени шалове. Или можете да почакате една седмица, докато се съвзема напълно. Ще направим, както решите вие.

— Днес съм свободен, а по-нататък не знам как ще съм. Ако позволите, ще дойда сега.

— Ще се радвам — изхриптя кратко бившият адвокат и продиктува адреса си.

Оказа се, че той живее на пет минути пеш от дома на Андрей, буквално на съседната улица. Каква случайност, а! Андрей дори не взе колата.

Отвори му симпатично момиче на двайсетина години с тесни панталонки „капри“ и миниатюрна блузка. Мусатов си спомни как преди половин година за пръв път се обади на Пинчук и си помисли, че тогава вероятно е чул по телефона нейния глас.

— Вие сигурно сте Андрей Константинович? — вежливо попита тя. — Влизайте, татко ви чака.

Апартаментът се стори на Мусатов огромен, във всеки случай дълго го водиха покрай много врати. „Да не би да е комунално жилище?“ — зачуди се той. Момичето сякаш прочете мислите му, защото се обърна в движение и с усмивка избъбри:

— Бивше комунално жилище е. Ние го ремонтирахме, но не променихме вътрешния план, оставихме стаите, както си бяха. Татко каза, че така било по-удобно.

— Защо? — попита Андрей.

Всъщност съображенията на Пинчук относно промените на апартамента не му бяха интересни, но момичето му хареса и той искаше да бъде любезен.

— Големите пространства ограничават свободата — весело поясни тя, — уж мястото е много, а си като на длан пред останалите. Когато има много затворени пространства, свободата е повече. — Тя отвори най-отдалечената врата и с жест го покани да влезе. — Тук е, заповядайте. Какво да ви предложи — чай, кафе, сок?

В САЩ по това време беше ранна сутрин, главата му още не беше в ред, така че Андрей помоли за силно кафе. Момичето кимна и тръгна обратно, без да влезе в стаята, на чийто праг бе застанал Мусатов.

Бившият адвокат Пинчук наистина представляваше най-малкото смешна гледка. Три дебели вълнени шала — около врата, на гърдите и на кръста — правеха неговата и бездруго не твърде стройна фигура абсолютно кълбовидна. Над голямата топка — туловището — се извисяваше по-малка, с подпухнал зачервен нос и сълзящи очи. Това същество, съставено от две топки, бе настанено на кожен кабинетен диван, обградено с възглавници, и излъчваше миризма на камфор, спирт и някакви лекарства.

— Извинете, че не ставам. — Пинчук подаде ръка на Андрей и подсмръкна. — Но освен бронхита и ринита, ме тормози и кръстът. Едва успях да намеря поза, в която не ме боли много, и гледам да не я променям. Сядайте, Андрей Константинович. — Той посочи голям фотьойл с висока облегалка. — Разбирате ли, имам алергия практически към всички лекарства, с които се лекува простуда — продължи да хрипти Пинчук, — така че моите дами ме лекуват с народни средства и на първо място — с компреси. Така че моля да ме извините и за вида, и за миризмата.

— Сигурно не биваше да идвам — поклати глава Андрей. — Толкова сте болен, че ви е трудно дори да говорите...

— А, не, не. — Виктор Албертович оглушително кихна и се закашля. — Радвам се, че дойдохте. Имам какво да ви разкажа. И после, ще ви разкрия една малка тайна: жена ми днес има рожден ден. Заради моята болест не поканихме гости, но все пак е добре да има някаква тържественост, нали така? Вие ще останете за обяд и ще се получи малък празник. Гостенин вкъщи винаги е хубаво нещо, ако човек се отнесе към това правилно. Съгласен ли сте?

Андрей кимна, макар че не беше съгласен. И не защото имаше принципни възражения, а защото просто не бе се замислял за това. Той беше от поколението, което няма навик да ходи на гости и да посреща гости. Ако трябва да се отпразнува нещо, хората отиват в сладкарница или ресторант, излизат на пикник извън града, събират се в клубове. В неговото обкръжение някак не беше прието да си ходят на гости просто за да се съберат. Вкъщи се водят момичета — и толкоз.

— Но аз нямам подарък — каза той неуверено. — Не съм купил дори цветя.

— Не е проблем — безгрижно махна с ръка Виктор Албертович. — Подаръкът изобщо не е задължителен, нали не се познавате със съпругата ми. А ако непременно искате да поднесете цветя, ще пратя Юля да купи.

— Моля ви се, неудобно е — запротестира Мусатов, като машинално си отбеляза, че симпатичното момиче се казва Юля.

— Удобно е, дори много удобно. Цветарският магазин е точно до нашия вход. Забелязахте ли го?

— Не.

— Колко сте разсеян. — Пинчук отново се закашля, при което нещо в гърдите му бълбукаше и клокочеше. — Извинете.

Юля донесе в стаята, която очевидно изпълняваше функциите на кабинет на Виктор Албертович, поднос с малка чашка кафе и голяма порцеланова, от която се разнасяше аромат на билки.

— Татко, твоята отвара — строго каза тя. — Андрей Константинович, наблюдавайте татко да изпие всичко, преди да е изстинало. Тази отвара се пие задължително гореща, иначе няма полза от нея.

— Добре, ще наблюдавам — усмихна се Андрей, който изведнъж се почувства учудващо спокоен, обграден от този уют.

— Юля, направи услуга на нашия гостенин, купи букет за майка си. Андрей Константинович ще се присъедини към нашата трапеза.

— Така ли? — зарадва се Юля. — Наистина ли ще останете?

— Виктор Албертович ме покани.

— Ах, колко хубаво! Тогава аз ще се преоблека за обяда. Какви цветя да купя?

Андрей извади пари от портфейла си.

— Най-красивите.

Замисли се за секунда, после извади още две банкноти.

— Юля, ако не ви затруднява, купете, моля, два букета.

— Защо? — учуди се тя.

— Единият ще е за майка ви, другият — за вас. Разбирам, че това изглежда съвсем идиотски...

— Не, не, всичко е наред — припряно го прекъсна момичето. — Аз ще донеса цветята, а вие ще ни ги подарите. Така дори е по-добре.

— Защо? — не разбра смутеният Мусатов.

— Защото знам какви цветя харесва мама и какви обичам самата аз. При такава организация на нещата можете да сте сигурен, че няма да сгрешите.

Тя весело се усмихна, взе парите и излезе.

— Ето виждате ли — прокашля се адвокатът, — щяла да се преоблече. Това е то да имаш гост вкъщи. А вие не вярвахте! Е, Андрей Константинович, започваме ли?

— Защо не си спестите бащиното, Виктор Албертович? — помоли Андрей, който през петте месеца, прекарани в англоезична

среда, беше отвикнал от дългото обръщение. — Просто Андрей. Става ли?

— Не, няма да стане. Разбирам, току-що сте пристигнали от там... — Пинчук махна с ръка някъде по посока на прозореца. — ... но съществува определена етика на общуването с клиент, в рамките на която фамилиарниченето е недопустимо. Ако обичате, подайте ми ей онази папка, черната.

Освен дивана и фотьойла, в стаята имаше бюро с компютър и много рафтове с книги, един от които му сочеше Виктор Албертович. Андрей взе папката и му я подаде.

— И тъй, Андрей Константинович, ще започна с най-важното. — Той отвори папката и извади няколко разпечатани на принтер и пристегнати с кламер листове. — Проучих делото по обвинението срещу вашия баща...

Андрей се намръщи.

— Бих предпочел да го наричате просто по име.

— Добре — закима с кълбовидната си глава Пинчук, — разбирам вашите подбуди, макар да не ги споделям. Но вие сте мой клиент и вашата дума е закон. Проучих материалите по наказателното дело във връзка с обвинението срещу гражданина Олег Петрович Личко в убийство и изнасилване на шест малолетни деца. Престъпленията са били извършени през седемдесет и четвърта и седемдесет и пета година на територията на Москва и...

Андрей почувства, че му се гади.

— Може ли без подробности? — със сподавен глас помоли той. — Не мога да слушам такива неща.

— Добре — отново стоворчиво се съгласи адвокатът. — Изложил съм подробностите в аналитичната справка, която изготвих за вас. — Той размаха листовете във въздуха и ги постави до себе си на дивана. — Можете да ги вземете и да ги прочетете, ако имате настроение за това. Съобщавам изводите си: делото по обвинението на гражданина Личко е от край до край фалшифицирано.

— Значи е бил невинен? — възкликна Андрей.

— Не съм казал това.

— Но нали...

— Драги Андрей Константинович, достоверността на материалите по делото има отношение към доказаността на вината, но

не и към самата вина. Разбирате ли?

— Не. Ако може, повторете, но по-простичко — помоли Мусатов.

— Добре, ще го кажа по-просто. Баща ви... извинете, вашият гражданин Личко може да е бил десеткратно виновен, но служителите от следствието и детективите не са успели да намерят доказателства за вината му — такива доказателства, които да минат в съда. Затова сами са изфабрикували тези доказателства. Ни най-малко не се съмнявам в това. Аз съм опитен адвокат и умея да чета наказателни дела. Доказателствата са фалшиви, няма и капка съмнение, но това не означава, че Личко не е убивал. Проследили са го, задържали са го, оперативните работници и следователите не са се съмнявали в неговата виновност, но не са могли да я докажат. Какво да правят тогава? Да пуснат на свобода един маниак детеубиец? За нищо на света! Онова, което те са направили, безспорно е незаконно, но съгласете се — можем да ги разберем.

— Значи и вие сте сигурен, че Личко е убиец? — обезкуражено попита Андрей.

— А, не, няма такова нещо — размаха ръце Виктор Албертович. — В моите задължения не влизаше да изяснявам въпроса за неговата виновност, не сте ми давали подобни пълномощия. Вие искахте да намеря свидетелката, върху чиито показания е изградено цялото обвинение. Намерих я. Почти — добави той, загледан настрани. — Освен това вие искахте моето мнение за качеството на материалите като цяло. Съставих справка за вас, в нея подробно е описано всичко, включително и факторите, които еднозначно говорят за фалшифициране на материалите. А вие, доколкото си спомням, се позовахте на мнението на психиатър, който бил сигурен, че вашият... ммм... Личко никого не е убивал и не е бил престъпник. Не греша, нали?

— Не.

— И искахте аз само да потвърдя или да опровергая това мнение. Моето заключение също говори, че вашият доктор не греша. Не намерих никакви фактори, които да свидетелстват, че психиатърът се заблуждава. Но това е само началото, много е рано да слагаме точка. Ако смятате да се заровите по-надълбоко в това дело, предстои ви огромна работа. Огромна.

— Но вие казахте, че сте намерили свидетелката... Тази...

— Елена Василевна Шляхтина — подсказа Пинчук. — Да, намерих я. Но добавих една малка думичка: почти.

— И какво означава това?

— За съжаление Елена Василевна Шляхтина е починала.

— Кога?! — отчаяно възкликна Андрей.

— Отдавна, Андрей Константинович, много отдавна. През седемдесет и шеста година. В края на седемдесет и пета е дала показания, изобличаващи гражданина Личко в извършването на убийства, а в средата на седемдесет и шеста се е самоубила.

— Виж ти! — проточи Мусатов. — Угризения на съвестта?

— Не знам, не знам. — Адвокатът поклати кълбовидната си глава. — Това трябва да се проучи. Но всичко, което успях да науча за нея, е в тази папка и вие имате възможност да се запознаете с него. Във всеки случай, сега не можете да отидете при нея и да я попитате защо е дала лъжливи показания и кой я е накарал да го направи. Там, в папчицата, има списък на хората, които са познавали Елена Василевна и могат да си спомнят едно друго за нея. Защото е минало мнооого време! Почти трийсет години. С някои от тези хора аз успях да се срещна и да разговарям, резултатите от тези разговори са също там, в папката. Да ви разкажа ли, или сам ще ги прочетете?

— Ако не ви затруднява, разкажете ми.

Елена Шляхтина била родена през хиляда деветстотин петдесет и първа година в Московска област, в малко село на самата граница със Смоленска област. През шейсет и осма година завършила средното си образование и дошла в Москва, започнала работа във фабрика „Червеният октомври“, получила място в общежитие. През седемдесет и пета година, когато протичали разпитите ѝ по наказателното дело в качеството на свидетел, тя работела там и живеела в същото общежитие. Адресът на общежитието фигурирал в наказателното дело, но това не било от голяма полза, защото в наши дни не само общежитието, но и самото здание вече не съществувало. С невероятни усилия Пинчук успял да намери двайсетина жени, работили преди трийсет години във фабриката и живели в общежитието. От тези двайсетина само една си спомнила за Лена Шляхтина, но за сметка на това тя помнела и имената на момичетата, които обитавали една стая с нея. Виктор Албертович издирил и тези три работнички — за щастие

всички те живеели в Москва или в близкото Подмосковие. Разбира се, те си спомняли за Лена, тоест спомняли си, че тя била в същата стая, спяла на съседното легло, но през тези трийсет години спомените им за нея претърпели какви ли не метаморфози, изтрили се, изопачили се и се допълнили с въображаеми събития. Още повече че нямало нещо особено за припомняне.

Лена Шляхтина била затворено, високомерно момиче, не се сближавала със съседките си по стая, така че те много-много не я обичали. Била много красива, за това и трите бивши работнички в „Червеният октомври“ били единодушни, но дали е имала приятел или годеник — това не знаели. Лена не ги посвещавала в личния си живот, нищо не им разказвала, а в общежитието никой не я посещавал — определено. И те никога не били чували името Олег Личко.

Припомнили си също, че Лена имала крехко здраве, често вземала болнични, но не се лекувала в общежитието. Имала някаква приятелка, която се грижела за нея, когато се разболявала. На въпроса от какво е боледувала Шляхтина съседките по стая само свивали рамене: нещо с главата, но не в смисъл на психично заболяване, а някакви мигрени, световъртежи, изобщо нещо такова. Самата Лена казвала, че в десети клас получила мозъчно сътресение, а наближавали матурите и тя не се излекувала както трябва, криела симптомите от лекарите, за да я изпишат по-бързо от болницата. Не искала да пропусне изпитите, защото щяла да кандидатства. Можели да ѝ дадат документ, че е освободена от матура по болест, но Лена се страхувала, че това може да навреди на кандидатстването ѝ. Все пак не е счупен крак, а нещо с главата — знае ли човек как ще погледнат на това. В кой институт щяла да кандидатства? Не, тя май не им била казвала това. Но щом същата година започнала работа във фабриката, значи е била скъсана на приемните изпити. А може и изобщо да не се е явявала. С една дума, след онази недоизлекувана черепна травма тя често излизала в болнични.

За най-голямо свое постижение Виктор Албертович Пинчук смятал това, че успял да научи името на приятелката, която се грижела за Шляхтина, когато тя боледувала. Тази жена изглеждала на адвокатата най-перспективната фигура — нали Елена определено е била свързана с нея по различен начин, не като със съседките по стая в общежитието, с които тя почти не разговаряла.

Една от бившите съседки — Лидия Смичкова, си спомнила, че веднъж слушала по радиото предаването „Млади поети“: в него млади поети четели свои стихове. Сред останалите тя изведнъж чула женски глас, който казал: „Посветих това стихотворение на моята приятелка Елена Шляхтина“, и последвало самото стихотворение. Лидочка Смичкова не разбираше от стихове и изобщо не се интересувала от поезия, така че не се вслушала в тях, а се замислила каква ли ще е тази Елена Шляхтина, на която хората посвещават стихове, дали изобщо е тяхната съседка, или е просто съвпадение? В края на предаването говорителят казал: „Чухте предаването «Млади поети». Стиховете бяха изпълнени от своите автори...“ И последвали няколко имена. Лида слушала внимателно, сред всички споменати женско било само едно име — Мая Истомина. Значи Мая Истомина била посветила своето произведение на Лена Шляхтина? Все пак било много интересно да научи тази Шляхтина тяхната Ленка ли е или някоя друга. И Лида, без да се притеснява, зададе този въпрос на Шляхтина. Лена пък, без да ѝ мигне окото, отвърнала, че да, Мая Истомина е нейна приятелка. И не каза нито дума повече. А момичетата не се захванали да я разпитват, виждали, че Лена и бездруго разговаря с тях през зъби, сякаш е някоя кралица, а те са пълни нули. Започнали ли да акцентират вниманието си на факта, че истинска поетеса ѝ посвещава стихове, тогава съвсем щяла да навире нос и да се самозабрави.

С една дума, момичетата не обичали Лена Шляхтина. Но Мая Истомина била нещо съвсем друго — нали човек не би посветил стихове на личност, която не му е приятна. Това означавало съвършено различно ниво и същност на отношенията помежду им.

— Така че, Андрей Константинович, решавайте кой да отиде при Истомина — аз или вие. Оставих на вас да решите това. Ако някой знае за отношенията на Шляхтина с вашия... извинете, с Олег Петрович Личко, ще е само тя. Ако не е тя, тогава изобщо няма кой. Такава картинка се получава.

— Аз ще отида — решително каза Андрей. — Вие сте направили за мен неща, които аз самият никога не бих могъл да сторя. Но има неща, които човек трябва да върши сам. Все пак това е мой семеен въпрос. Ако пък не се справя, тогава пак ще се обърне към вас.

— Както желаете — разпери ръце Пинчук. — Винаги съм на вашите услуги.

— Какво се знае за тази Истомина? Какво представлява, с какво се занимава, къде живее?

— Живее в Москва. — Пинчук кой знае защо въздъхна. — Ето така хората забравят за други — и сякаш изобщо не ги е имало.

— За Шляхтина ли говорите?

— Не, точно за Истомина. Навремето Мая Истомина беше известна писателка. Аз например четях произведенията ѝ в захлас, но това беше отдавна. Сега почти никой не си спомня за нея. А беше много известна! Ами добре, Андрей Константинович, нейните координати са в папката — адрес, телефон, — така че сам решавайте кога и как ще действате. — Той наведе глава настрани, сякаш се вслушваше в нещо, и доволно се усмихна. — Жена ми се е прибрала. Значи скоро ще седнем на масата. Юля! Юлка!!! — захриптя той и веднага мъчително се закашля.

Момичето дотича в стаята след няколко секунди.

— Какво става, татко? Лошо ли ти е?

— Абе аз съм си много добре! Къде са цветята? Майка ти си дойде.

— Цветята са при мен, в стаята ми. Да ги донеса ли вече?

— Донеси ги по-бързо, докато не ги е намерила майка ти. И това ми било велик конспиратор. Трябваше веднага да ги донесеш тук, ама не, чакаш да се прибере майка ти — мърмореше Виктор Албертович.

Впрочем в неговото мърморене имаше много повече обич, отколкото негодувание.

* * *

— Представяш ли си, дядо ми се е казвал Алберт Пинчук. Със сигурност здравата си е патил заради това екзотично име, съчетано с такава фамилия.

Андрей изсумтя. Абе да не би това да е тяхна семейна черта — четат мислите на хората? На няколко пъти той бе забелязвал как Виктор Албертович произнася на глас неща, които Андрей току-що си е помислил, и отговаря на въпроси, които той едва е възнамерявал да зададе, но още не го е направил. А сега ето че и дъщеря му демонстрира чудеса от проникателност.

— Знаеш ли, и на мен ми хрумна това, но не ми беше удобно да го кажа — призна той. — А ти сякаш четеш мислите ми.

— Я стига! — Юля безгрижно махна с ръка. — Няма нищо сложно. Просто ти разсъждаваш стандартно, а стандартният ход на разсъжденията се отгатва лесно. Но общо взето, съм го наследила от татко, той за нула време преценява когото щеш и със сигурност знае какво иска да каже отсрещният човек и в кой момент.

— Значи аз съм стандартен? — оскърбено попита Мусатов.

— Ама не се обиждай, това е хубаво. Във всеки случай няма нищо лошо. Кой е казал, че е лошо да си стандартен? Аз например съм абсолютно стандартна, средностатистическа, затова ми е лесно да си представя хода на мислите ти. Ние с теб мислим еднакво.

— Така ли? И за какво мисля аз в момента?

— Мислиш какво да правиш с мен. Дали да ме изпратиш до магазина и да си вземеш довиждане, или да почакаш, докато напазарувам, и да ме изпратиш до вкъщи, а може би и да измислиш претекст да ме поканиш у вас. Не можеш да прецениш харесваш ли ме или не, затова не можеш да решиш да се захващаш ли с цялата тази церемония на ухажването, или изобщо да не се занимаваш.

Тя беше права до такава степен, че бузите на Андрей пламнаха. Именно за това бе размишлявал той от момента, когато след тържествения обяд в чест на рождения ден на съпругата на Пинчук се пригответи да си тръгва, а майката помоли Юля да отиде до супермаркета за продукти. Излязоха заедно и Андрей не разполагаше с много време за мислене: супермаркетът беше на три минути от сградата, където живееше адвокатът.

— Слушай — учудено каза той, — ти си много млада, а пък си толкова умна. На колко години си?

— На двайсет и четири. Защо? Знаем, че изглеждам като хлапачка, но това е зрителна измама. По ума съм се метнала на татко — разсмя се тя, — а по външност — на мама.

Това беше истина — съпругата на Пинчук изглеждаше двайсет години по-млада от мъжа си, макар че, като се имаше предвид голямата ѝ дъщеря, тя не можеше да е на по-малко от четирийсет и пет, тоест всъщност беше по-млада от Виктор Албертович само с пет години.

— Е, какво ще правим тогава, умна таткова щерко?

— Ще пазаруваме.

— А после?

— После ще занеса покупките вкъщи. Може би ще бъдеш така любезен да поносиш тежките торби до дома ми. А може и да не бъдеш.

— Добре де, а ако бъда толкова любезен, после какво?

— Ами после ти ще решиш. Никой не те припира. — Юля хитро се усмихна. — Ако те интересува моето мнение, готова съм да го изразя.

— Хайде, слушам те.

— Андрей, не ме ухажвай, съгласен ли си? Вече не съм на възрастта, когато това вълнува.

— Тоест аз никак не съм ти интересен, така ли?

Незнайно защо, той се огорчи, макар че само преди минута наистина не можеше да разбере дали иска да продължи познанството си със симпатичната Юля.

— Не, неправилно ме разбра. — Тя сбърчи носле от досада. — Не ми е интересен процесът на ухажването.

— Защо?

— Ами просто ми е омръзнал. Винаги едно и също: цветя, ресторанти, клубове, подаръци. Скучно.

— Добре, но романтиката? — шеговито я закачи Андрей. — Срещите, разделите и...

— Аха, и другите глупости — подзе момичето. — Не забравяй и целувките във входа или на някоя пейка. Аз нямам време за тези безсмислици, трябва да се занимавам със смислени неща и да градя кариера.

— Ама какво, никакъв личен живот ли да нямаме? Това ли искаш да кажеш?

— Не, защо, човек трябва да има личен живот — сериозно отвърна тя, — но в рамките на разумното. Личният живот трябва да бъде именно за личен живот, тоест за душата, за общуването. А не за развлечения като ресторанти и клубове например. Развлеченията трябва да бъдат нещо отделно, без отношение към мъжа, с когото спя.

— Тоест да спиш с едни мъже, а да се забавляваш с други?

— Е, както се случи. Всъщност, ако избереш мъжа правилно, ще имаш напълно достатъчно свободно време за личен живот, а развлеченията — кучета ги яли. Не са задължителен елемент. На някои

са нужни, на някои — не. На мен например не са ми нужни: и без тях никога не ми е скучно.

Вече бяха влезли в магазина, Юля взе количка и мина през турникета. Мусатов помисли малко и реши също да напазарува: след петмесечното отсъствие вкъщи нямаше нищо освен чай, кафе, захар и останки от купения снощи от кулинарния магазин пилаф. Първо естествено тръгна към щанда с хранителни стоки и започна усърдно да трупва в количката различни видове макаронени изделия „Макфа“, като същевременно поглеждаше към Юля, която замислено избираше млечни продукти. Тя дълго разглеждаше опаковките, проверяваше сроковете на годност, вземаше някакви известни само на нея решения, според които изведнъж вадеше киселите млека и сметаната от количката, връщаше ги на хладилния щанд и избираше други. Личеше, че изборът на продукти за нея е сериозна работа. Впрочем, помисли си Мусатов, тя сигурно всичко прави с мислене и без да бърза. Вероятно е учила и избирала професията си след сериозен размисъл, а сега също така сериозно гради кариерата си. Впрочем той дори не я бе попитал в коя област гради тази кариера, каква е по професия. Интересно, и мъжете ли избира след такъв сериозен размисъл? Стана му неприятно, като си го помисли. Представи си как прави на Юля недвусмислено предложение, а тя дълго го обмисля, анализира всички „за“ и „против“, пресмята, изследва го сякаш под микроскоп. Бррр!

Продължи напред в магазина и започна да избира сосове за макароните и разни пушени меса.

— Е, какво измисли? — чу зад гърба си гласа на Юля.

Андрей трепна от изненада и се обърна.

— За какво говориш?

— За твоята любезност. Ако ще ме изпратиш до вкъщи, ще взема и повечко сокове, а ако не — няма, защото сама не мога да замъкна всичко.

Андрей видя до нея количка, претъпкана с продукти догоре.

— Разбира се, вземи и сокове, ще ги занеса.

— Да не се претовариш? — Тя хвърли насмешлив поглед към неговата количка, която също далеч не беше празна.

— Няма страшно. Разбира се, исках да ти предложа да ми сготвиш вечеря, но сега няма да рискувам — прекалено си делова.

— Не съм делова, а практична и целеустремена. И днес спокойно мога да ти сготвя вечеря.

— Умееш ли да готвиш?

— И то доста добре. Само че нека се разберем предварително: ако искаш да ти правя и закуска, предупреди ме още сега, за да си взема мюсли и кисело мляко — не закузвам нищо друго.

Не, това момиче може да подлуди всекиго!

Юля въртеше в ръцете си прозрачно пакетче с белени бадеми и примижала, се опитваше да прочете ситните буквички на етикета. Внезапно тя вдигна към Андрей сериозни очи, които в този момент му се видяха много красиви. Виж ти, два часа бяха седели на една маса, докато обядваха, а той не бе забелязал колко красиви очи има тя — зеленикави, с червеникаво-жълти точици, големи, с дълги гъсти ресници.

— Сигурно ти изглеждам цинична и прекалено праволинейна?

— Не, какво говориш...

— Просто аз ценя своето и чуждото време и не обичам да го хабя за всякакви ненужни глупости. Да — да, не — не, и без всякакви обиди.

— Да вървим тогава. — Андрей решително хвана дръжката на своята количка.

— Къде?

— Да вземем мюсли и кисело мляко. Ще ги сложа в своята кошница, да не би случайно да ги оставиш у вас.

Юля сви рамене, после направи смешна гримаса и се разсмя.

* * *

Обаждането на Мая Виталевна Истомина беше пълна изненада за мен.

— Игор Владимирович, мога ли да ви помоля да се отбиете у нас?

— Веднага ли? Какво се е случило? — развълнувах се аз. — След десет минути съм там.

— Не, утре в осем вечерта. Моля ви, ще ви бъда много задължена.

Така, започва се. Нищо не ѝ се е случило, а утре в осем вечерта ще ѝ дойдат някакви гости, на които тя иска да демонстрира нещо невиждано: интелигентен участъков милиционер, който разговаря грамотно и има прочут баща. Светски прием, видите ли, със задължителното участие на клоуни и дресирани мечки. Как да ѝ откажа по-учтиво? Хем не ми се щеше да се карам с писателката — нали тя се съгласи да говори безплатно в нашия клуб и дори обеща да покани някакви прочути в миналото журналисти, които също имат какво да разкажат.

— А какво ще има утре в осем вечерта? — предпазливо се поинтересувах аз, опитвайки се да спечеля време, за да обмисля стратегията на отказа си.

— Ще дойде един човек...

Ето на, знаех си.

— ... когото не познавам — продължи Истомина, — така че не ми се иска да оставам насаме с него.

Ами защо, интересно, се е съгласила той да я посети, щом я е страх от него? Ето такива същества са жените — първо правят нещо, после го обмислят.

— Какъв човек? От къде се взе?

— Той ми се обади по телефона и каза, че искал да поговори с мен за ранните ми стихове, които пишех още когато учех в Литературния институт. По-точно, интересувало го едно конкретно стихотворение. Отначало си помислих, че е някой млад литературовед, за когото не съм чувала, или студент филолог, който пише дипломна работа, и си уговорих среща с него. Но после ми стана някак... тревожно ли да кажа. И си помислих, че ще е по-добре, ако до мен има служител на милицията.

Охо, вече ме превърнаха в плашило. Впрочем Истомина по принцип е права, разбира се, по-добре е да се презастраховаш, отколкото да станеш жертва на обирджия. В края на краищата участъковите милиционери съществуват преди всичко за профилактика на престъпленията, макар че моето началство естествено е на друго мнение. Мога да разбера и началството, нали него държат отговорно за разкриването на престъпленията, така че то хвърля за това всичките си сили, а предотвратените, тоест

неизвършените престъпления — как да ги отчетеш, как да ги преброиш? Те не влизат в отчетите.

— Правилно, Мая Виталевна. Утре в осем ще бъда у вас.

Странни същества са това жените, особено писателките! Как може — даваш си адреса на непознат човек, когото дори не виждаш, а само разговаряш с него по телефона, и му разрешаваш да те посети! Просто не ми го побира умът! Като служител на милицията прекрасно знам, че огромен брой хора постъпват именно така, а после остават като гръмнати, че ги били обрала или измамили по някакъв начин, блещат се, скубят си косите и се сърдят пак на нас, милиционерите, че сме оставили престъпниците съвсем да се разхайтят, в пълна безопасност да обикалят града и безнаказано да нарушават спокойствието на гражданите. Добре че ние с Истомина успяхме да се запознаем и тя прояви благоразумието да ми се обади и да ме помоли да присъствам на срещата ѝ с прекрасния непознат. Ами ако не се познавахме? На кого щеше да се обади? И изобщо щеше ли да се сети, че на света съществува участъков милиционер с оръжие в кобура? Хм, едва ли. Та нали по-рано тя вероятно на никого не се е обаждала и никого не е канила за подсигуряване, а потвърждение за това са нейните преговори с някакъв си изчезнал в испанските дебри Ключев, представител на уж фалирало издателство. Благодаря ти, скъпи сеньор Ключев, задето те е имало, защото, ако те нямаше, писателката Истомина не би изпитала към мен топли чувства, нямаше да е така разумна и да ме помоли да отида утре при нея. Макар че книжката, за която ти добросъвестно си платил, не е излязла, все пак от теб има някаква полза. Само разговорът за клуба определено нямаше да е достатъчен, а така — благодарение на моите испански книжно — издателски приключения, ние с Истомина станахме почти приятели, във всеки случай сега тя определено няма да ме забрави. Защото си е голям късмет, че с тези свои лекомислени навици Мая Виталевна е още жива, здрава и досега не са я обрала. Просто много ѝ е провървяло в този живот.

На другия ден аз с радост открих, че от службата за контрол искат да проверя как съхранява огнестрелното си оръжие гражданин, който живее в един блок с Истомина. Този гражданин искал удължаване на срока на разрешителното му за ловджийска пушка, а в моите задължения като участъков милиционер влиза проверката дали

той разполага със специален заключващ се шкаф. Разбрахме се с гражданина ловец да отида в дома му в седем и половина. В осем без петнайсет, напълно доволен от резултата от проверката и от наличието на железен заключващ се шкаф за пушката, напуснах окиченото с ловджийски трофеи жилище и тръгнах към Истомина.

— Благодаря ви, че дойдохте — приветливо се усмихна Мая Виталевна. — Извинете, че ви обезпокоих. Знаете ли, ще трябва да почакаме, този човек се обади преди малко и каза, че закъснява — на Булевардното колело имало задръстване. Това проблем ли е за вас?

— Не е проблем — отвърнах великодушно, — надявам се, че няма да чакаме до късно през нощта.

— Елате, ще ви сложа да вечеряте — предложи тя.

Не пожелах да вечерям, но с голямо удоволствие се съгласих да пийна чай с торта. Истомина ме покани в същия хол, където бяхме разговаряли предишния път, сложи на масата торта, бонбони и разни други лакомства и отиде в кухнята да направи чая. Интересно, къде ли е съпругът ѝ? В моите книжа пише, че има такъв, а вече втори път съм тук, но не виждам никакъв съпруг. Може би са се разделили? Ако — не дай си боже! — е умрял, щях да получа сведения от службата по гражданското състояние. Значи е жив.

Разглеждах стаята и си спомнях изтъркания израз „останки от някогашен разкош“. Явно навремето обитателите на тази къща са били заможни, но тези дни отдавна бяха минали. Мебелите, които са били модерни и скъпи през осемдесетте години — времето на моето детство, бяха остарели не само морално, но и физически, макар че моето око на къщовник съзря старателни опити видът им да се запази. Всичко в тази стая беше идеално чисто, блестящо и полирано, грижливо пазено, но — уви — старо. И напълно отговаряше на това, което ми бе обяснила Светка Безрядина: Истомина навремето била много известна, популярна, но отдавна вече не пишела нищо. С други думи, някога в семейството е имало пари, и то доста, но сега Мая Виталевна живее повече от скромно. Естествено за нея онези пет хиляди евро, които ѝ е донесъл в плик Клюев, не са били без значение, затова тя не е прочела внимателно договора и не си е записала данните на издателството. Какво значение са имали те пред тази купчина пари?

Скръцна врата, после бавно се отвори и в стаята се появи първо главата, а после и тялото на грохнал старец, подпиращ се на бастун.

Кой ли пък е този? Определено не е съпругът, спомням си, че той беше записан като връстник на Мая Виталевна, а този дядо е на деветдесет, ако не и на повече. Дядото мълчаливо докуцука до масата и започна да се визира във фруктиерите и чинийките. Протегна трепереща ръка, алчно грабна шепа шоколадови бонбони и ги пъкна в джоба на широката си плетена домашна жилетка. После най-сетне благоволи да спре погледа си върху мен.

— Крада си бонбони, докато Маечка не ме вижда — съобщи ми той със заговорнически вид. — Защото иначе ще ми се кара. Не ми дава, купува ги за себе си, а аз си крада.

Той захихика, като продължаваше да ме пронизва с очи иззад дебелия стъкла на очилата.

— Сигурно не бива да ядете сладко — предположих аз. — Диабет ли имате?

— Аз ли? Хи-хи-хи... От къде на къде ще имам диабет? Нямам никакъв диабет.

— Може би някаква друга болест, заради която не бива да ядете сладко?

— Хайде де! Нямам никакви болести. Всичките ще ги надживея! Просто Маечка е стисната, купува всичко вкусно само за себе си и за своя Женечка, а на мен нищо не ми дава, мори ме от глад. Надява се да пукна. Но няма да го бъде, не и аз!

Той се опита гордо да се изправи, подпря се на бастуна с две ръце, като при това не откъсваше лакомо блесналите си очи от подноса с нарязаните парчета домашна торта. Така, появи се и „нейният Женечка“, тоест съпругът ѝ — Евгений Николаевич Чайнов, както гласят бележките в моите книжа. Ами вие кой сте, уважаеми? Вероятно бащата на Мая Виталевна. Във всеки случай подходате по възраст.

— Ами ти кой си? — попита ме дядото. — Ученик на Маечка ли? Донесъл си ръкопис?

— Не, аз съм от милицията, участъковият.

— О! Ето това е много добре! Много, много добре! Маечка е крадла, време е да я притиснете...

— Вуйчо Жора!

Истомина буквално се втурна в стаята, хванала в едната ръка голям чайник с вряла вода, а в другата — красиво чайниче за

запарване. Лицето ѝ беше едновременно негодуващо и кой знае защо — уплашено.

Дядото, наречен вуйчо Жора, се приведе, прегърби се и я загледа боязливо.

— Само не ме бий, Маечка, мило мое момиче — заломоти той, като тътреше нозе покрай нея към вратата, — нищо не съм сторил, само дойдох да кажа добър ден на младежа, все пак е гостенин, трябва да бъдем учтиви... Отивам си в стаята, отивам си... Вече ме няма.

Истомина тресна чайниците на масата и захлупи лицето си с ръце. Аз деликатно мълчах. Паузата се проточваше и ставаше тягостна. Най-сетне домакинята вдигна глава и предизвикателно ме погледна в очите.

— Знам какво ви е казал и горе-долу си представям какво сте си помислили. Елате.

— Къде?

— Елате — настойчиво повтори Мая Виталевна. — По-добре да видите с очите си, отколкото да слушате моите обяснения и да не ми вярвате.

Тя излезе в коридора и аз послушно я последвах. Влязохме в друга стая, където в дълбок мек фотьойл се бе разположил царствено вуйчо Жора с дистанционно в ръка. Срещу него имаше скъп телевизор с голям екран и старецът делово превключваше програмите, търсейки нещо, което да го заинтересува.

Огледах стаята и останах като гръмнат. Освен фотьойла и телевизора, тук имаше широк креват, спретнато оправен и покрит със златиста копринена кувертюра, гардероб, малко диванче с възглавници и вълнено одеяло и две маси. Едната — малка, изящна, се намираше до кревата, а на нея имаше телефон, нощна лампа, стъклена кана с вода, чаша и безброй шишенца и опаковки с лекарства, с една дума, беше типична масичка, каквато слагат до леглото на болен човек.

Виж, голямата маса, разположена до фотьойла, окончателно срази въображението ми: тя цялата беше отрупана с големи и малки кристални съдинки с бонбони, халва, пасти, локуми, най-различни видове бисквити. В отделна чиния имаше няколко големи парчета от същата торта, в която с такова възделение се бе взирал старецът, когато беше в хола. Трябва да призная, че на масата, край която щяха да ме черпят с чай, разнообразието от десерти не бе толкова изобилно,

колкото тук, при вуйчо Жора. И тази стая не беше малка, а завесите на прозорците бяха скъпи, за мебелите пък просто нямам думи. Дори аз, човекът, който е твърде далеч от дизайнерските капризи, разбирах, че тази стая е била обзаведена съвсем наскоро, и то без да се жалят парите.

Истомина стоеше до мен и ме гледаше изпитателно. А дядото сякаш не ни обръщаше никакво внимание и продължаваше да щрака с дистанционното, сменяйки програма след програма.

— Погледнете тук — настоятелно каза тя, отвори гардероба и свали от един рафт дървена кутия.

Вуйчо Жора обаче не бе толкова увлечен от телевизора, за да не забележи това.

— Защо пипаш там? — закрещя той. — Вече всичко ми открадна, това ми е последното, спестил съм си го за погребението. Ето, другарят е от милицията и аз официално заявявам пред него: ти си крадла, открадна ми всичко, остави ме накрая беден и бездомен. Аз имах всичко! А сега нямам нищо!

Помислих, че ще ми се пукнат тъпанчетата. Истомина пък сякаш нищо не чуваше. Тя отвори кутията и извади от там спестовна книжка и пачка долари.

— Ето, пребройте ги. И вижте колко са вписани в книжката.

— Но защо трябва да ги броя? — ядосах се аз.

Само това ми липсваше — да се набъркам в семейна кавга.

— Пребройте ги — твърдо повтори тя.

Покорно се подчиних. Две хиляди долара. Отворих спестовната книжка и погледнах сумата.

— Обърнете внимание на датата на последната вноска — каза Истомина.

— Защо?

— Ще ви обясня. За да няма недоразумения.

Погледнах. За последен път пари бяха внесени преди четири месеца. Върнах парите и книжката в кутията, която Мая Виталевна прибра отново в гардероба.

— Какво броят там? — кавгаджийски попита дядото.

— Броим парите — студено и леко раздражено отвърна тя.

— Какви пари?

— Твоите, вуйчо Жора. Твоите пари. И гледаме твоята спестовна книжка.

— Какво можеш да броиш там? — отново се разкрещя той. — От къде ще има там пари? Там няма нищо, та нали всичко ми откраднахте. Ти ме окраде. Окраде ме, сложила си в кутията някакви хартийки и ги показваш на всички, уж че са пари. Кого искаш да измамиш? Милицията ли? Няма да стане!

Мая Виталевна ме побутна по ръката и ние мълчаливо излязохме. Когато отново се озовахме в хола, тя тежко седна на един стол и обхвана главата си с ръце.

— Какъв беше този спектакъл, Мая Виталевна? Защо беше всичко това?

— Вуйчо Жора е брат на майка ми, напълно сам е, няма си никого освен мен. Жена му почина отдавна, нямаха деца. Аз имам помалка сестра, която живее в Канада с мъжа си, нашите родители заминаха при нея и се оказа, че съм единствената роднина на вуйчо. Той вече е много стар, на деветдесет и четири години е, не може да живее сам и с мъжа ми го приютихме тук. За вуйчовия апартамент вземаме петстотин долара месечен наем и аз внасям всички пари на сметката му в банката. Не всеки месец, разбира се. Когато се натрупа прилична сума, която вече е опасно да стои вкъщи, нося я в банката. За последен път съм внесла пари преди четири месеца. Наемът за последните четири месеца е в кутията, вие ги видяхте и преброихте. От тези пари не вземам нито копейка, разбирате ли? Нито копейка! — В гласа ѝ зазвуча отчаяние. — Издържам вуйчо Жора изцяло за своя сметка. Не мислете, че го смятам за подвиг, това е нормално, защото той цял живот беше много близък на семейството ни, винаги много ме е обичал, обичала съм го и аз. Правил е много за мен и аз винаги съм му била благодарна за това. Не ми тежи да се грижа за него, не ми се свиди да го храня и да му купувам лекарства, просто ми е страшно обидно, когато той започва да говори на всеки срещнат как съм го окрала, лишила съм го от жилището му, от парите му и изобщо от всичко. Ами че някои хора може да повярват, разбирате ли? Той страда от старческо слабоумие, сенилен е, но човек, който никога не се е сблъсквал с това, просто не може да си представи, че думите му може да не са истина. Хората, особено младите, които рядко са виждали

много стар човек, започват да мислят, че аз наистина съм се държала непочтено и че вуйчо Жора казва истината.

— Успокойте се. — Ужасно ми дожаля за тази жена и се постарях да говоря колкото може по-меко и сърдечно. — Успокойте се, Мая Виталевна, аз постоянно си имам работа със старци. Някои от тях са съхранили интелекта си, някои страдат от склероза, а има и такива като вуйчо ви. Знам какво е. Можете да бъдете сигурна: аз не се съмнявам във вашата почтеност.

— Благодаря — тихо каза Истомина.

Тя вече бе наляла чай в чашите, когато издрънка звънецът на вратата. Истомина отиде да отвори, а аз се приготвих да видя любителя на поезията, на когото писателката така лекомислено бе определила среща в собствения си дом.

Влезият в стаята любител на поезията никак не приличаше на студент по филология, а също и на преподавател — прекалено прилично бе облечен. Ако аз изобщо разбирам нещо от днешната икономика, професионалните трийсетинагодишни любители на поезия не могат да носят костюми „Хюго Бос“, ризи марка „Пайниър“ (лично аз нося такива, защото много лесно се гладят, което не е маловажно при моя ергенски живот, така че знам колко струват) и вратовръзки „Кензо“. И какво иска този далеч не беден нехранимайко от писателката Истомина? Целият се напрегнах и се постарях да се овладеея. Изглежда, лекомислената и доверчива Мая Виталевна не ме бе поканила напразно.

Гостенинът бе настанен до масата и обслужен с чай. Бях му представен като Игор Владимирович, без подробности като длъжност и звание.

— Андрей — подаде ми той ръка, която аз стиснах с демонстративно радушие.

— С какво мога да ви бъда полезна, Андрей? — попита Истомина. — Споменахте нещо за ранните ми стихове, ако не греша?

— За да бъдем по-точни, интересува ме едно стихотворение. Не намерих публикация и дори не знам дали е отпечатвано някъде, но съм сигурен, че съществува.

— О, така значи! — страшно се изненада писателката. — От къде го знаете тогава, щом не сте го чели?

— От радиото. Някъде в началото на седемдесетте години сте го чели в предаването „Млади поети“.

Истомина се усмихна и сякаш за броени секунди се подмлади.

— Да, имаше такова нещо, младежко увлечение — каза тя, леко смутена. — Но вие имате право, стиховете ми наистина не са печатани никъде. Тоест аз не се осъществих като поетеса. В онази програма прочетох „Твоят профил на полетата на стиховете ми...“. Него ли имате предвид?

Сега се смути гостенинът.

— Честно казано, не знам.

— Тоест как? Вие какво, абсолютно нищо ли не помните, нито ред от стихотворението, заради което сте дошли при мен? Това е някак странно.

Стори ми се, че Истомина дори леко се обиди. Ама иди, че ги разбери тези автори: току-що си призна, че не се е осъществила като поет и никъде не е публикувала стиховете си, а сега се обижда, че някой не си спомня нито ред от творчеството ѝ. Не, аз открай време знам, че певците и актьорите са хора с безброй странности, все пак баща ми е оперен певец и ние с мама сме усещали тези странности на собствения си гръб, но с писатели досега не съм имал работа, обаче излиза, че и те са прекалено нежни натури за разбиранията на еснаф като мен.

— Мая Виталевна, моля да ме извините — виновно заговори гостенинът със скъпия костюм, — но не съм чувал лично стихотворението, та това е било в началото на седемдесетте, а аз съм роден чак през седемдесет и четвърта. Говорили са ми за него.

— Така ли? — Тя надменно повдигна вежди над рамките на очилата си. — И какво ви казаха?

— Че е било посветено на някоя си Елена Шляхтина. Вярно ли е?

— Вярно е. Но аз нещо не разбирам, Андрей. Какво конкретно ви интересува и за какво ви е нужно това? И изобщо кой сте вие?

О! Ето ви образец за женска психика. Тя вече пусна човека в дома си, покани го да пие чай, обсъди с него несполучливото си поетично творчество и едва сега най-сетне благоволи да го попита кой е и защо се интересува от нейните стихове. Не, кажете ми честно: може ли човек да работи спокойно в участък с такова население? Може ли той да спи спокойно, като знае, че половината от това население е

от женски пол, а две трети от тези жени се държат също като Мая Виталевна Истомина? И още се чудя, че моите старци проявяват прекалена доверчивост и започват разговор с разни мошеници, които звънят на вратите на апартаментите им.

В отговор на този прекрасен и своевременен въпрос на домакинята гостенинът извади паспорт и ѝ го подаде.

— Аз съм Андрей Константинович Мусатов, специалист по нефтени сонди. Ще кажа веднага: не разбирам от поезия.

— Защо дойдохте тогава?

— Интересува ме Елена Шляхтина, на която вие сте посветили стиховете си. Интересът ми е чисто личен.

— Да, но... — Истомина се притесни и продължи безсмислено да върти в ръцете си паспорта, който така и не отвори. — Лена умря. Загина. Отдавна. Ако я търсите, не можете да я намерите. Тя не е между живите.

— Знам. Ако беше жива, щях да ѝ задам въпроси, които са много важни за мен. Но тъй като я няма, принуден съм да търся хора, които са я познавали, с надеждата, че те ще могат да отговорят на тези въпроси. Още веднъж моля да ме извините, Мая Виталевна, но аз дойдох при вас не като при поет, а като при приятелка на Елена Василевна Шляхтина. Искам да ви помоля да ми разкажете за нея всичко, което си спомняте.

Разбрах, че е време да се намеся. Несъмнено в поведението на този Мусатов засега нямаше нищо подозрително, но самата ситуация не ми харесваше. Да беше частен детектив и да събираще сведения за хора, макар и отдавна умрели, бих го разбрал. Но нали е специалист по нефтени сонди — поне самият той каза така. Какви са тези археологически издирвания?

— Тя ваша роднина ли е? — попитах невинно, като шумолях с обвивката на един шоколадов бонбон.

— Не. Тоест мисля, че не е — поправи се Андрей. — Във всеки случай, майка ми никога не е чувала за нея.

— Тогава от какво е обусловен интересът ви към тази дама?

— Ще ви обясня — въздъхна той. — Преди много години тя е била свидетелка по дело за убийство.

— Лена? — учудено го прекъсна Истомина. — Свидетелка? Не съм знаела нищо за това. През коя година се е случило?

— В края на седемдесет и пета.

— Странно — поклати глава тя. — За пръв път чувам. Ние много общувахме с нея, но не ми е казвала нито дума за това. Не, не може да бъде. Сигурен ли сте, че говорим за един и същ човек? Може би става дума за някоя друга Лена Шляхтина?

— Работела е във фабрика „Червеният октомври“, живеела е в общежитие...

— Да, така беше — потвърди Мая Виталевна. — Но може да е съименница? Защото фабриката беше голяма, с хиляди работници.

— Тя се е самоубила през седемдесет и шеста година — продължи Андрей.

— Да, да... Но как така? Не мога да разбера. Как може да е станало така, че аз нищо да не чуя? Впрочем Лена наистина беше доста потайна... Господи, но не чак до такава степен! Убийство, следствие, съд — та това са много сериозни неща, не разбирам как може да не ми е казала...

Така, моята писателка пак се отнесе в невярна посока. Вместо да се вайка по повод на потайността на приятелката си, по-добре да беше попитала защо нейният гост се интересува от старо дело за убийство. Не, няма да се сети. Явно ще трябва пак да се намеся.

— А защо ви интересува това, Андрей? Убийството е станало преди трийсет години, а вие събирате сведения за един от свидетелите. Нещо не схващам връзката между всички тези събития и инженера, специалист по нефтени сонди, който тогава е бил на една годинка.

Тази история изобщо не ми харесваше, не звучеше убедително и аз с всяка минута все по-силно подозирах, че Андрей Мусатов с костюма си „Бос“ е дошъл тук под явно измислен претекст и преследва някакви не съвсем благородни цели. Благодаря ти, жителю на слънчева Испания Сергей Иванович Ключев, ако не беше ти с твоето мижаво издателство, сега моята писателка щеше да седи насаме с мошеник и да се вайка, а този красавец щеше да я омайва, колкото си ще. А после тя щеше да дотича в милицията, за да пише заявление за обир или за нещо още по-лошо.

— Работата е там, че всъщност ме интересува не толкова самата Шляхтина, колкото човекът, когото са осъдили въз основа на нейните показания.

Е, това е то. Отначало ни интересуват стихове, после всъщност не стиховете, а Лена Шляхтина, на която тези стихове са били посветени, а сега вече не и Лена, а подсъдимият, срещу когото тя е дала показания. Още няколко въпроса — и ще се изясни, че го интересува не подсъдимият, а съдията, председателствал процеса, или някой следовател, после ще изплува съпругата на следователя, сетне нейна втора братовчедка... И така до безкрай.

— Разбирате ли — продължи междувременно Мусатов, — аз имам основание да смятам, че по някакви причини тя е наклеветила подсъдимия. Ако беше жива, щях да попитам нея какво се е случило в действителност. Но тя е умряла и аз съм принуден да търся хора, с които е общувала. Може да е разказала на тях какви отношения са я свързвали с... — кой знае защо, той се запъна, — ... с този подсъдим, може би му е отмъщавала за нещо.

— И вие смятате, че ако беше жива, тя щеше да ви каже истината? — попитах аз скептично. — Ей така, ще вземе да си признае на първия срещнат, че е давала лъжливи показания пред съда? Ама вие сте голям оптимист, господин Мусатов.

— Искате да кажете, че това е подсъдно?

— Именно.

— Но сроковете за давност са изтекли, така че не биха могли да я подведат под отговорност.

— За специалист по нефтени сонди вие сте доста добре осведомен — отбелязах аз.

— Консултирах се с опитен юрист — погледна ме той хладно. — В края на краищата, бих могъл да ѝ предложа пари, за да ми каже истината, която днес вече с нищо не я заплашва. Но това са празни приказки, защото Елена Василевна Шляхтина не е между живите. И моята единствена надежда са хората, с които тя е общувала в онези години. Те може да знаят нещо.

— А вас какво ви свързва с този подсъдим? — изведнъж попита Истомина, която най-сетне започна да задава правилни въпроси.

— Той е мой баща — кратко отговори Мусатов. — Бил е признат за невменяем, изпратен на принудително психиатрично лечение и е умрял в болницата. Но днес имам основания да смятам, че не е бил болен, че всичко е било изфабрикувано, нагласено в името на нечии интереси. Искам да се опитам да изясня какво се е случило в

действителност. Доскоро смятах себе си за син на убиец. Предполагам, разбирате, че това не носи положителни емоции.

Не мога да кажа, че се засрахих от подозренията си, но изпитах известно неудобство. Впрочем не се знаеше дали Мусатов не лъже.

— Лена — бавно издума Мая Виталевна, — Лена... Разбира се, ще ви разкажа всичко, което си спомням.

* * *

... Още от дете тя беше расла в благополучие в своето заможно семейство и още от дете се стесняваше от своето благополучие, притесняваше се, че живее по-добре от приятелките си, от съучениците, дори от съседите. Малката Мая патологично се страхуваше да не предизвика завистта на околните, защото знаеше: от завистта до омразата има по-малко от една крачка, а тя копнееше да се отнасят добре към нея. Угодничеше пред другите момичета, предано ги гледаше в очите, никога не настояваше на своето, никога не казваше, че не иска нещо или че нещо не ѝ харесва, за да не я смятат за фукла, която смята, че всичко ѝ е позволено и че нейната дума тежи най-много, защото баща ѝ е голяма клечка, директор на голям завод, Герой на социалистическия труд, лауреат отначало на Сталинска, а после и на Ленинска награда. Истомини имаха голям апартамент, хубава вила в близкото Подмосковие, тъмнозелена кола „Победа“, на която се возеше майката на Мая, и черен ЗИМ — служебен, с който шофьор караше баща ѝ. След време синя „Волга“ смени „Победа“-та, а вместо ЗИМ-а се появи черна волга, баща ѝ продължаваше да ръководи завода, а освен това стана член на бюрото на Градския комитет на КПСС, така че благополучието неотклонно нарастваше. А Мая чак до завършването на гимназия продължи да се стеснява, задето живее по-добре от заобикалящите я.

Тя винаги пишеше най-хубавите съчинения в класа и нито за миг не се съмняваше, че ще стане писателка. Много ѝ се искаше да стане писателка и сериозно се готвеше да кандидатства в Литературния институт, успешно издържа творческия конкурс, като представи три разказа. Включиха я в семинара на известен белетрист. Още щом Мая стана студентка, баща ѝ издейства за нея отделно жилище —

гарсониера. В онези години дори с неговите връзки и възможности бе нереално да осигуриш едностаен апартамент за сам човек. Затова пък гарсониерата беше просторна, светла, в нов блок и в хубав район, на тиха зелена улица в самия център на Москва.

Тя се запозна с Лена Шляхтина през пролетта, когато завършваше първи курс. Лена кандидатстваше за Литературния институт и представяше свои произведения за конкурса.

— Ако не ме приемат, през лятото ще кандидатствам за университета, журналистика — каза Лена. — И така може да се стане писател.

На творческия конкурс отхвърлиха Шляхтина, нито един майстор на словото не я взе в своя семинар и момичето се сбогува с Мая до юли, когато смяташе да се върне, за да държи изпити за университета. Понеже знаеше, че Лена живее някъде далеч и придвижването ѝ до Москва е бавно и сложно, Мая предложи:

— Когато дойдеш през юли, можеш да поживееш при мен, ако искаш. Ще се готвиш за изпитите спокойно, никой няма да ти пречи, а аз, ако трябва, ще ти помагам с едно друго. Все пак отделното жилище не е като университетското общежитие, там е невъзможно да учиш — знам това, разказвали са ми.

Лена прие предложението и в началото на юли, когато дойде време да се подават документите, се настани у Мая Истомина. Двете не се сблизиха кой знае колко, но живееха мирно, не се караха, делеха поравно битовите задължения, макар че Мая често се опитваше да свърши повече работа: да стане по-рано, докато Лена още спи, да измие нещо, да сготви. Тя ужасно се страхуваше да не би на Лена да ѝ се пада повече домакинска работа, да не би гостенката да си помисли, че Мая използва момичето от село като безплатна прислужница. Комплексите на заможното притеснително момиче далеч не бяха изчезнали.

За специалността журналистика също се държеше творчески конкурс, който Лена издържа, но я скъсаха на изпитите. Според комисията текстовете, написани от нея, били интересни, но от гледна точка на руския език — абсолютно неграмотни.

— Ще започна работа, а следващата година пак ще кандидатствам — решително заяви Лена. — Ще докажа на всички, че мога да пиша. И ще пиша.

Тя започна работа в „Червеният октомври“, получи място в общежитието, но периодично живееше и у Мая — понякога по пет-седем дни, а понякога и по две седмици. Упорито пишеше очерци и разкази и през пролетта отново представи някои от тях на конкурсите за Литературния институт и за журналистическия факултет. Този път я отхвърлиха и на двата конкурса...

— Защо, наистина ли пишеше лошо? — попита Андрей.

Истомина помълча, почуди се какво да отговори.

— Не мога да обсъждам това — отговори уклончиво накрая.

— Но защо?

— Мисля, че не е етично. Коя съм аз, та да съдя кой пише добре и кой — лошо? Комисиите са решили, че Лена не пише достатъчно добре, а моето мнение няма никакво значение.

— И все пак, Мая Виталевна — настояваше Андрей. — Имаше ли Шляхтина литературни способности?

— Не знам. Не съм чела това, което пишеше.

— Тоест как?! Изобщо не сте чели нейни работи? — слиса се Андрей.

— Изобщо. Не смятах, че имам право да искам да ми показва какво пише. А самата тя не изразяваше подобно желание.

— Нищо не разбирам... А защо не сте могли да поискате? Не се ли интересувахте? Нали самата вие сте учили в Литературния институт...

— Разберете, Андрей, тези неща са толкова деликатни, че... Господи, как да ви го обясня! Представете си, че бях прочела разказ, написан от Лена. Да допуснем, че той не ми е харесал и съм намерила в него някакви недостатъци. Какво можех да й кажа? Че разказът е написан лошо? И как щеше да звучи това, изречено от мен? Коя съм аз в края на краищата? Студентка, самата тя още не писателка, но от друга страна, живее в отделно жилище, не си брои джобните пари, облича се във вносни дрешки и има такъв баща, че не се знае дали са я приели в института заради таланта ѝ или заради баща ѝ. Ами че аз нямаше да смея да гъкна! Можете ли да разберете това?

— Честно казано, трудно — призна Мусатов.

— Естествено — въздъхна тя, — вие сте от друго поколение, с друг манталитет, вие никога няма да разберете как живеехме ние тогава, как разсъждавахме, как чувствахме нещата. Сигурно ще се

учудите, ако ви кажа, че в онези времена беше срамно да бъдеш богат. Тоест всички го искаха, всички се стремяха към това, но криеха стремежа си, защото беше срамно да искаш да си богат. Аз бях богата, и то не защото сама бях спечелила пари, а само защото имах късмет с родителите си. Нямах никаква лична заслуга за това. И постоянно се срамувах, защото ми харесваше да живея в отделно жилище, харесваше ми да бъда добре облечена, харесваше ми, че мога да поискам от баща си колата с шофьора, за да пътувам за някъде, ако ми се наложи. И се срамувах, задето всичко това ми харесваше. Именно това слагаше определен отпечатък върху отношенията ми с приятелите, в частност с Леночка. Впрочем на вас наистина ви е трудно да разберете. С една дума, не знам каква писателка е била тя.

... Мина още една година и всичко отново се повтори. Два института, два конкурса, два отказа. Лена продължаваше да работи във фабриката, периодично живееше по няколко дни у Мая, спокойно се съгласяваше приятелката ѝ да я храни със свои пари и да мие чиниите вместо нея. Нито веднъж през това време не продума за момчета, които я харесват, за такива, с които се среща, и у Мая се създаде впечатлението, че Лена някак не е загрижена за личния си живот. След трите несполучливи опита Лена Шляхтина заяви, че през следващите поне две години няма да кандидатства.

— А после? — попита Мая. — Смяташ ли по принцип да вземеш литературно образование или не?

— Още не съм решила. — Лена лениво се протегна на дивана. — Но все пак ще стана писателка, ще видиш. И то може би дори по-рано от теб, макар че ти учиш за писателка, а аз се трепя във фабриката.

През седемдесет и трета година Мая Истомина завърши института и започна работа в популярен всекидневник. За това ѝ помогна братът на майка ѝ, вуйчо Жора — Георгий Степанович, който беше не какъв да е, а главен редактор на „маститото“ литературно — публицистично списание „Епоха“. В живота ѝ се появи младият учен Женья Чайнов, с когото Мая започна да гради планове за бъдещето. Леночка Шляхтина май също се сдоби с постоянен приятел и макар момичето да не разказваше нищо за него, Мая забеляза, че и бездруго красивата Лена стана просто ослепителна. Лена продължаваше от време на време за кратко да живее у Мая. Наистина през последните две години пребиваването ѝ в жилището на Мая стана по-

продължително, най-малко две седмици, че и цели три. За Мая това беше неудобно, нали вече си имаше Женя... Но не смееше да каже на приятелката си, страхуваше се тя да не се обиди...

* * *

— Знам, че Елена е имала проблеми със здравето — каза Андрей. — Когато е боледувала, вие сте се грижели за нея, нали?

— От къде ви хрумна? — искрено се изненада Истомина. — Какви проблеми със здравето?

— Ами да, съседките ѝ по стая в общежитието са казали, че Лена често е вземала болнични и тогава е идвала да живее у вас, защото у вас е било по-спокойно и изобщо условията са били по-добри. Нима не беше така наистина?

— Нищо подобно! Когато живееше при мен, тя всяка сутрин отиваше на работа, не е ставало и дума за някакви болнични. Прибираше се вечер — понякога рано, към седем часа, а понякога съвсем късно, дори нощем. Сигурно е ходела на срещи, но не ми е разказвала подробности. Наистина аз я питах, това е напълно естествено, а тя ми отговаряше, че да, разбира се, но няма нищо сериозно, защото всички момчета са глупаци. Или нещо от този род. Осъзнавах, че тя просто отбягва откровен разговор, и не смятах, че имам право да настоявам. Не исках в отговор на моите въпроси да ми отвърне: „Смяташ, че като живея при теб и ям хляба ти, имаш право да се ровиш в душата ми, така ли?“.

— Но нали тя наистина е живеела у вас и е ядяла хляба ви — предпазливо отбеляза Андрей. — И ви е създавала големи неудобства.

— Да, но това не ми даваше никакви допълнителни права — сухо отговори Мая Виталевна. — Във всеки случай, аз смятах, че нямам. Лена имаше добри периоди, когато се веселеше и усмихваше, а имаше и много тежки, когато буквално почерняваше, изсъхваше, почти нищо не ядеше и не ми говореше. Идваше мълчалива, лягаше на дивана, обръщаше се към стената и не продумваше. Или пушеше. Тя много пушеше. Разбрах, че в такива периоди тя идва вкъщи не като при приятелка, за да сподели нещо, да снесе товар от душата си, да получи подкрепа, а допълзва в бърлога, където никой няма да я

закача, да ѝ задава въпроси, да иска нещо от нея и където ще може спокойно да ближе раните си. Затова се примирявах, че нищо не ми разказва.

А през седемдесет и шеста Лена Шляхтина се самоубила, като скочила от покрива на шестнайсететажен блок. Никога не била произнасяла името Олег Личко в присъствието на приятелката си Мая, както не била продумала и за следствието и съда, където се явявала като свидетелка.

— Но поне не е ли споменавала за някакви свои познати? — покрусено попита Андрей. — Каквито и да е имена, Мая Виталевна, умолявам ви. Вие сте последната ми надежда. Може би сте я запознавали с някои свои приятели или роднини и те после са контактували без вас? Спомнете си, моля ви!

— Не — поклати глава тя. — Нямахме никакви общи познати. Но ще помисля още и ако си спомня нещо, ще ви се обадя.

Андрей ѝ благодари за изгубеното време и готовността ѝ да помогне, но имаше чувството, че се е изправил пред изцяла желязна врата. Зад нея определено има нещо, това „нещо“ дори може да се зърне, но е невъзможно да се пипне.

ГЛАВА 4

— Не обичам есента — тежко проточи Даря и лениво измуши изпод одеялото тънката си мургава ръка с ярък маникюр. — Такава скука е...

— Скучно ти е, защото нямаме работа, а не защото е есен — също тъй лениво ѝ възрази легналият до нея мъж. — Радвай се на тази пауза, почивай си, наслаждавай се на живота.

— Че на какво да се наслаждавам? — капризно отвърна тя.

— Ако искаш, ще отидем някъде, където е топло и можем да се къпем. Например в Обединените арабски емирства. Или в Европа, ще ти устроим един хубав шопинг. А и тук, в Москва, можем да намерим развлечения, стига да имаш желание.

— Иии, стига! — Даря скри ръката си обратно под одеялото и този път измуши крака си. — Трябва ми драйв^[1], хазарт, всичко да ври и кипи, нищо да не излиза — и да рухвам в бездната на отчаянието, а после да озверявам, да започвам да троша всичко наоколо — и хоп, всичко да се получи, да изляза победител. Ето това обичам, а не някакъв си шопинг.

— Да излезеш победител, а? — скептично присви очи мъжът.

— Е, не просто аз. Ние с теб. Ние да сме победители. Не се заяждай.

— И не ми говори, че не обичаш шопинга — кой, ако не аз, е бил свидетел на твоите безумства по бутиците. Особено в Париж.

— Това е друго, Димка, съвсем друго. Шопингът след успешно проведена операция е нещо като награда, като заслужена почивка. А да харча пари за дрешки и други глупости просто от скука — не, това не ме вълнува. След последния ни рейд аз се възнаградих по достойнство, а сега вече две седмици се излежаваме. Защо не потърсим нещо сами? Още от лятото съм хвърлила око на една фирмичка, тя ще се предаде лесно — няма да има проблеми, и ако ти намериш купувач...

— Дашка, кротувай. — Дима тежко се обърна на другия си хълбок, за да вижда лицето ѝ. — Нямам сили, остави ме да си почина.

Нека поне се наспим като хората.

— Ама докога ще спим бе, човек! — възмути се тя. — Вече две седмици само спим и ядем, спим и ядем, писна ми. Времето си върви, а ние не печелим пари.

Пари... Дима, който по принцип не беше склонен към сантименти, изпита остър пристъп на жал към своята приятелка-колежка-партньорка. Той знаеше, че Даря никога не е била нито алчна, нито свидлива, просто животът ѝ се бе подредил по този начин. Случва се и така — всички нещастия да се струпат върху една и съща глава. Цялото ѝ детство и младост бяха преминали под два знака: нищета и болести. В семейството ѝ бяха боледували всички, освен самата нея, и то бяха боледували тежко. Баби, дядовци, родители, по-малката ѝ сестра — и за всички се бе налагало да се грижи тя, да изнася гърнетата на старците и да ги храни с лъжичка. Първо майката на Даря, а после и баща ѝ бяха останали инвалиди, и то такива, че не можеха да работят, а живееха от инвалидните си пенсии. Брояха копейките, едва свързваха двата края за храна и лекарства, а за що-годе прилично облекло на момичетата и дума не можеше да става. Даша добре си спомняше своето постоянно раздражение, умора, срама заради старомодния си вид. Всичко това постепенно прерасна в омраза към семейството, което само боледуваше и нищо не печелеше. Когато порасна и започна добре да припечелва, тя си постави цел: да спечели толкова пари, че да ѝ стигнат за дълъг живот, до дълбока старост, при добро здраве, и от никого да не зависи. Ако трябва, ще си намери добра болногледачка, но никога няма да моли децата си или други роднини да се грижат за нея, за да не я намразят по същия начин и да не очакват скришом смъртта ѝ. Трябваша ѝ пари, много пари, и тя ги печелеше фанатично, почти в изстъпление, без да знае умора и да иска почивка. Ето защо принудителното прекъсване в работата тя приемаше почти като катастрофа.

Дмитрий Найдъонов и Даря Брайко бяха любовници от дълги години и също толкова отдавнашни партньори. Зад гърба на всеки от тях бе останал по някой и друг не съвсем сполучлив брак. Даря бе имала цели два, затова пък Дима си имаше момченце. Ето вече близо четири години те бяха заедно и заедно печелеха парите си, като помагаха на едни фирми да поглъщат други. Това, с което се занимаваха, носеше официалното название „рейдърство“. Естествено

вършеха тази работа не сами двамата, напротив. Разполагаха с ловки юристи, опитни икономисти, чевръсти специалисти по преговори и зъбати пиари. А за себе си Дмитрий и Даря бяха оставили стратегическото и тактическото планиране, непрестанния контрол над всяка стъпка в операцията, над всяко взето решение и — най-важното в тяхната работа — търсенето на възложители. Тяхната рейдърска фирма не беше толкова известна, че възложителите да чакат на опашка, така че трябваше да търсят желаещи да „излапат“ чуждо предприятие, и то да го правят така, че тези желаещи да им се доверят.

— Я да видя какво си намерила — каза Дмитрий, стана от леглото и си наметна халата.

Включи компютъра и влезе в интернет.

— Провери пощата — чу се приглушеният глас на Даша, която говореше, свряла нос във възглавницата.

Дима зацрака с мишката и след малко учудено подсвирна:

— Пророчица излезе, Дашка! Имаме клиент.

Даря скочи от леглото като пружина, а след минута, увита в одеялото, вече стоеше до Дима пред компютъра.

— Покажи ми!

— Ами ето, чети. Или да ти го разпечатам?

— Не, ще го прочета на екрана.

Тя бързо хвърли поглед върху няколкото реда, после ги прочете втори път, вече по-бавно.

— Ама това е посредник — промърмори разочаровано или може би ядосано.

— Е, какво значение има това за нас? Работата е една и съща.

— Но ние не знаем кой възлага работата. Аз не обичам така.

— Чакай, Дашуня, не се ядосвай. Никой не крие от теб възложителя, просто е глупаво още в първото писмо да си разкрият всички карти. Авторът на писмото е посредник, неговата задача е да намери рейдъри за своя довереник, тоест засега той ни предлага работата, която ние може и да не приемем. Защо трябва да ни дава излишна информация? Виж, ако се съгласим, тогава той ще ни каже всичко. Е де, Дашка, защо не се радваш? Та ти току-що хленчеше и страдаше, че седиш без работа. Ето ти работа сега.

— Лошо е, той дори не се е подписал — упорстваше Даря. — Не е посочил и кого ще „кошмарим“. Тъмна личност.

— Дашуня, такъв е нашият бизнес — търпеливо я увещаваше Дима. — Той самият е тъмен, а който знае много, бързо остарява, това е стара истина. Искаш ли да се обади на Матвей, той да провери адреса?

— Обади му се — кимна тя. — А аз междувременно ще сготвя нещо.

Успокоена, тя отиде в кухнята. В техния екип, освен останалите, беше и изключителният хакер Матвей, който с удоволствие изпълняваше и най-сложните задачи по разбиване на компютърната база на предприятия, по които те работеха в момента, но не се гнусеше и от простички задачи, каквато смяташе да му възложи сега Дмитрий Найдъонов: да провери на кого принадлежи електронният адрес, от който бе пристигнало писмото без подпис.

В периоди на застой или лошо настроение Даря напълно губеше апетит, но започнеха ли работа, поглъщаше храна като обезумяла слоница. Като гледаше нейната тънка, крехка фигурка, човек просто не би могъл да предположи, че тя побира в себе си толкова количество храна, а най-важното — беше абсолютно непонятно къде побира всичко това, защото тя като че ли никога не напълняваше. Впрочем трябва да отбележим, че в периодите, когато губеше апетит и ядеше малко, сякаш по задължение, тя и не отслабваше. Човек имаше чувството, че тялото на Даря Брайко съществува някак съвсем отделно от храносмилателните и обменните процеси, протичащи в него.

Дима възложи работата на Матвей и влезе в банята. Вече свеж, грижливо избръснат, с мокра коса, той се появи в кухнята точно в момента, когато в два тигана се допържваха две свински пържоли с невероятни размери, а в трети — вече покрили се със златна коричка пържени картофи. Дима отдавна бе престанал да се учудва на още една смайваща дарба на неговата любовница: тя готвеше феноменално бързо, при това не в ущърб на качеството. Всичко пееше в ръцете ѝ, всичко ставаше сякаш от само себе си. Вземеше ли в едната ръка нож, а в другата — картоф, обеленото жълтеникаво кореноплодно след секунда по вълшебен начин се озоваваше в паницата с вода.

Огромната пържола, придружена от купчина пържени картофи, беше недвусмислен знак.

— Значи ще работим? — доволен, попита Дима.

— Ха, че как! Разбира се.

— Ами нещо ми се беше сторило, че се съмняваш...

— А! — Даря махна с ръка, стиснала ножа. — Съмненията са си съмнения, а работата — работа. Никакви съмнения не могат да ми попречат да работя и да печеля. Просто съмненията, ако се породят, трябва да се разпръскват и това става допълнителна точка в нашите планове — това е всичко. Глупаво е да отказваш работа, ако нещо не разбираш. Щом не разбираш — събери информация и разбери.

Матвей се обади точно в момента, когато те дояждаха последните картофчета, като ги топяха в кетчуп.

— Ето на! — Дима затвори телефона и весело погледна Даша. — Писмото е дошло от банка „Руски кредит“, а по-точно — от тяхното управление по икономическа безопасност.

— Супер! — радостно възкликна тя. — Тогава няма проблеми. Започваме.

— Може би първо ще пийнем кафенце? — с усмивка попита той.

— Ще пийнем, то се знае. Аз ще го сваря, а ти отивай да напишеш отговора. Хайде върви де, Димуля, не губи време.

* * *

След срещата с онзи Андрей Мусатов в дома на писателката Истомина минаха почти две седмици и покрай грижите на ежедневната си работа аз дори не си спомнях за този странен гостенин. Моята задача е да не допусна жителите на моя район да попаднат в лапите на мошеници и бандити, а тъй като Мусатов не приличаше нито на едните, нито на другите, се успокоих. Спокойствието ми обаче не трая дълго.

От известието за гибелта на един служител от нашето окръжно управление изпаднах в шок. Не се познавах с него отблизо, но бях сигурен, че този усмихнат енергичен човек живее в пълно съгласие и със себе си, и с околния свят. Във всеки случай, външно той правеше точно такова впечатление. И изведнъж... Не загинал при изпълнение на служебния си дълг, а се застрелял в работния си кабинет. Или все пак е загинал, тоест бил е застрелян?

То се знае, в управлението се вдигна голяма шумотевица, пристигнаха следователи и се захванаха да тормозят всекиго от нас: не

сме ли забелязали нещо странно в поведението му, дали е имало някакви изказвания или настроения, които да подсказват за тежка депресия... все в този дух. Докато слушах въпросите и добросъвестно отговарях на тях, аз изпитвах някакво вътрешно неудобство — дребно, но натрапчиво, сякаш през устата ми е влетяла мушица и сега се мята из хранопровода или трахеята ми.

Когато схванах каква е тази мушица, аз се обадох по телефона на Истомина и я попитах дали Мусатов ѝ е оставил своите координати.

— Разбира се — учуди се Мая Виталевна, — нали ме помоли да му се обадя, ако си спомня още нещо.

— Но вие още не сте си спомнили.

— Засега не.

— А ще ми дадете ли телефона му?

Истомина ми продиктува номера и аз веднага се обадох на Андрей. Беше разгарът на работния ден, затова не усуквах много.

— Имам една идея. Дори две. Ако ви е интересно, можем да се срещнем — съобщих кратко, след като се представих и се убедих, че Мусатов, неизвестно защо, прекрасно си ме спомня. Виж го ти, аз пък почти го бях забравил.

— Мога да дойда, където кажете — с готовност отговори той.

— Имате ли нещо против котките? Например алергия или просто неприязън?

— Не, не, обичам животните, всякакви животни.

— Тогава да се видим в моя дом — предложих аз. — Запишете си адреса.

До края на работния ден оставаха още четири часа, а аз вече така се бях скапал, че бях готов да падна и да заспя направо в кабинета си, ето защо перспективата да прекарам вечерта на обществено място, и то облечен в униформа, ме хвърляше в ужас. Искаше ми се да се преоблека в домашни дрехи, да пийна нещо и да се отпусна — все пак разпитите по дело за евентуално самоубийство ужасно разклащат психиката. Виж, непосредствената близост на моите любими котараци и котки много ми помага да възстановя въпросната разклатена психика. С една дума, искаше ми се по-скоро да споделя съображенията си с Мусатов, но същевременно ужасно ми се прибираше вкъщи.

Мусатов, който пристигна точно в определеното време, веднага отвори куфарчето си и извади бутилка хубаво уиски. Точен мъж, възпитан. Аз, на свой ред, любезно му предложих да сподели скромната ми трапеза, състояща се от леко препечена шунка и пресни зеленчуци. Днес просто нямах сили да напазарувам и вечерях с това, което бе останало в хладилника след обилната ми закуска. Както можете да се досетите, не бе останало много.

— А къде е котката ви? — Андрей се оглеждаше наоколо в търсене на обещаното животно.

Наивник, мисли си, че звярът ми е един. Нищо, ще му дойде времето и ще научи.

— Крие се — отговорих уклончиво, без да навлизам в количествените характеристики на моята менажерия, а вместо това бързо сервирах масата в хола. — Страхува се от външни хора. Сега ще ѝ замирише на шунка и ще довтаса.

— Аз пък съм чувал, че на котките не бива да се дава от храната на стопаните им.

— Не бива — съгласих се аз. — Но котките не знаят това и си искат, ако им е вкусно.

— И вие какво, не им давате? — недоверчиво попита той.

— Давам, и още как — позасмях се аз. — Сърцето ми не е от камък. Но по мъничко, и то не от всичко. Само кашкавал и варено пиле.

Донесох от кухнята вечерята, изпихме по една чашка и пристъпихме към храненето.

Първи, както обикновено, пристигна Ринго, който смяташе, че като старши не му подобава да се страхува прекалено дълго, това подронва репутацията му на ръководител.

— Майчице! — ахна Андрей, когато видя големия осемкилограмов котарак с костенурска окраска. — Какъв красавец! Сибирски ли е?

— Именно — с голямо удоволствие потвърдих аз.

Първо, всеки стопанин се разнежда, когато някой се възхищава на животното му. И второ, хареса ми, че моят гостенин разбира от породи. Наш човек.

Ринго погледна косо гостенина и изразително седна до моя стол, отдясно. Отдавна знаеше, че ако му давам нещо от масата, правя го с

дясната ръка. Престорих се, че не съм разбрал намека. Ринго измяука. Лапнах късче топла шунка и резенче домати. Ринго застана на задни лапи, а с предната се опита да ме дръпне за ръкава на жилетката. Аз нахално налях по втора чашка.

— Той проси — забеляза Андрей.

— Виждам — хладнокръвно съобщих аз. — Котките не бива да ядат свинско.

— Не ви ли е жал? Аз нямаше да издържа.

— Жал ми е. Но когато животните боледуват, също ми е жал. Не обръщайте внимание, Андрей. Ринго прекрасно знае, че няма да му дадем шунка, проси така, за всеки случай: може пък случайно да се замисля и както съм разсеян, да му хвърля парченце. Хайде да минем на въпроса.

Ринго тутакси се обиди, изфуча и отиде в другата стая. Ей богу, понякога се създава впечатление, че котките разбират човешкия говор. Като разумен притежател на котки аз знам, че те не разбират кой знае колко, а реагират само на интонациите на похвала или недоволство и на няколко познати думи, но нямат способността да разбират сложни изречения. Като опитен притежател на котки обаче знам със сигурност, че доста често поведенческите прояви у домашните животни съвпадат със смисъла на думите, които хората произнасят, и именно това ни кара да мислим, че те разбират какво казваме. Но защо съвпадат толкова често — това е въпросът.

— Андрей, знаете ли какво си помислих? Щом вашата Елена Шляхтина се е самоубила, трябва да има материали по делото, възбудено във връзка с откриването на група и прекратено при липса на състав на престъпление. Тоест намерили са тялото, започнало е следствие, с цел да се изясни какъв е случаят — убийство или самоубийство, извършили са редица действия, разпитали са маса народ, направили са най-различни експертизи и са установили, че Елена Шляхтина сама е скочила от покрива на блока. Разбирате ли?

— Не — погледна ме той от упор, без да мига. — Искате да кажете, че всъщност това е било убийство?

— За бога, нищо подобно! Какво убийство? Какво общо има тук убийството? Искам да кажа, че някъде в архивите се намира това прекратено дело и в него са налице показанията на хората, с които тогава са работили следователят и оперативните работници. Тоест там

са назовани хора, които са познавали вашата Шляхтина, които са можели да кажат нещо за нея. Сега разбрахте ли?

Мусатов ме гледаше объркано, сякаш току-що му бях показал фокус.

— А на мен и през ум не ми мина... Виж ти, колко било просто.

— Е, и на мен не ми мина през ума веднага — признах си честно аз. — Минаха почти две седмици, докато се сетя. Трябва да търсите човек, който има достъп до архивите.

— Ами че аз имам такъв! — радостно възкликна Мусатов.

— Кой?

— Ами човек, който има достъп до архивите. Нали той прегледа по моя молба делото на Личко, за да намери Шляхтина.

— Чакайте, Андрей. — За съжаление, бях принуден да охладя възбудата му. — Личко е бил осъден и неговото дело се намира в архива на съда. А делото за откриването на трупа на Шляхтина е било прекратено в стадия на предварителното следствие и следователно се намира не в съдебния архив, а в архива на прокуратурата. Впрочем възможно е да се намира и в архива на Градското управление на вътрешните работи. Поговорете със своя познат, той може да има връзки и в тези два архива. А пък ако няма, тогава ще трябва да търсите вие лично. Това е първата ми идея, но имам и втора.

Андрей сякаш малко се разстрои, когато чу, че неговият познат, който имал достъп до съдебните архиви, може да се окаже безполезен, но когато чу за втората ми идея, се поободри.

— Помислих си, че вие търсите сведения за Елена Шляхтина откъм страната на самата Елена. Но нали в тази история е имало и втора страна. Може би има смисъл да потърсите там. А?

— Нещо не разбирам...

— Хайде да пийнем още малко — предложих аз.

— На мен май ми стига, тепърва трябва да пътувам до вкъщи.

Приех това с разбиране и налях уиски само в своята чаша. Човек, който се стареа да не се напие, преди да седне зад волана, винаги буди уважение у мен.

— Ето вижте. Шляхтина е дала показания, уличаващи Личко в извършване на престъпление, нали?

— Да.

— А Личко после постоянно е повтарял: „Защо Лена постъпи така?“ или „Защо Лена направи това?“. Тоест той се е познавал с нея още преди съда, тя не е била случайна свидетелка, която е минавала покрай местопрестъплението и е видяла нещо. Но ако за това познанство не знаят хората, свързани с Елена, за него може да знаят други хора. Хора, които са контактували с Личко.

Стараех се да бъда максимално точен в изразите си, защото още по време на разговора в дома на Истомина бях видял колко болезнено реагира Андрей Мусатов, когато наричат Личко негов баща.

— Искате да кажете, че трябва да поговоря с колеги на Личко?

— Преди всичко трябва да поговорите с майка си — колкото бе възможно по-меко казах аз. — Помолете я да си припомни всички приятели и познати на мъжа ѝ, включително и колеги. Сред тях сигурно ще се намери някой, който е бил по-близък с него и може да е знаел за познанството на Личко с млада красива жена.

— И за какво ще ми е това? — Андрей се намръщи. — Аз и бездруго не се съмнявам, че са се познавали. Какво ще ми даде още едно потвърждение на този факт?

— Вие не разбирате. — Бях търпелив като учител на умствено изостанали. — Да речем, че имате приятелка, дама на сърцето, а също и близък приятел. Запознават ги, това е естествено. Или не ги запознават, но често говорите на приятеля си за нея. Например, че тя е заминала при леля си във Волгоград или че посещава някакви курсове, или че има приятелка Маша, просто непоносимо същество, което с часове говори по телефона и тормози вашето момиче с какви ли не глупости, като ви пречи да се отдавате на интимни радости. Бихте разказали такива неща на приятеля си, нали? Защо не? Това е нормално.

— Е, общо взето, да — съгласи се той. — Нормално е.

— И когато ние отидем при този ваш приятел и го попитаме какво знае той за вашето момиче, той ни разказва, че тя е посещавала някакви курсове, че има леля във Волгоград, а в Москва има шантава приятелка на име Маша. След което ние намираме във Волгоград лелята, а в Москва — курсовете и Маша, и им задаваме вече напълно конкретни въпроси за вашата приятелка. Хората, които са знаели за познанството на Личко и Шляхтина, може да знаят нещо за самата Шляхтина — или нещо за живота ѝ, или за други нейни познати. Тук

важното е да се намери краят на нишката, който можем да дръпнем. Засега вие нямате в ръцете си този край, във всеки случай издирванията откъм страната на самата Шляхтина не ви дадоха резултат. Защо тогава да не се опитате да го потърсите откъм страната на Личко? Какво ще загубите?

Разговаряхме още час и аз през цялото време със страх очаквах, че Мусатов може да прецени моето съчувствие към съдбата му като намек за желание да сътруднича и да ми направи конкретно предложение. Тогава трябваше да отказвам, а той можеше да ми предложи пари, след което аз трябваше да му обясня, че не ми е интересно да се занимавам с неговите археологически издирвания, а парите си печеля по съвсем друг начин, много по-приятен. Тогава той щеше да се обиди и да си тръгне, а аз щях да се чувствам виновен, с една дума — нищо добро. И защо ли като някой глупак се набърках в тази работа? Е, отначало както и да е — Мая ме помоли да отида и да поседя там, но защо се намесих днес? Какво, аз ли съм най-услужливият милиционер на света? Човекът си има проблем, нека си го решава, какво общо имам аз? От къде на къде? Очевидно трите дни, запълнени от край до край с приказки за самоубийството на колегата ни, съвсем ме бяха извадили от релси.

Но за мое огромно облекчение Мусатов нищо не ми предложи и за нищо не ме помоли, само ми благодареше и грижливо си записваше моите шантави идеи. В частност го посъветвах хубавичко да поразсъждава, да осмисли собствения си житейски опит и да състави за Мая Виталевна кратък въпросник, който би й помогнал да опресни спомените си за Елена Шляхтина. Например дали са ходили заедно на кино или театър? Или пък на изложби, концерти, литературни четения? Не са ли срещали по тези места познати или на Мая, или на самата Лена? Дали Мая не я е запознала с някого?

Истомина заяви, че с Шляхтина не са имали общи познати, но обикновено под общи познати ние разбираме хора, с които общуваме сравнително редовно. Ако аз вървя по улицата с някого, срещна познат и представя познатите си един на друг, след което ние приятно побъбрим пет минути и се разделим, на мен и през ум няма да ми мине да смятам тези хора за „общи познати“. Да, назовал съм имената им, те са си подали ръка и така всичко е приключило. Те няма да се срещнат никога повече. Но тук ние, хората, правим голяма грешка. Защо

смятаме, че те никога няма да се срещнат? Като нищо може да се срещнат и да се познаят, а после да се виждат, без да ми казват за това. Колко пъти се е случвало... Една моя приятелка се омъжи за един такъв мой приятел, с когото се срещнахме случайно на излизане от някакъв ресторант. Научих, че са станали близки, едва когато получих поканата им за сватба.

Нямаше да е лошо също Мая Виталевна да си спомни дали някой е идвал в дома ѝ в дните, когато при нея е живеела Лена. Ако е идвал, как тя е представяла Лена, как са общували с госта или гостенката. Тези хора също може по-късно да са срещнали някъде Шляхтина, да са се заприказвали и... така нататък.

Измислих още няколко начина, които биха могли да улеснят както процеса на припомнянето, така и издирването на точно онези краища на нишката, които бихме могли да дръпнем. Едни краища несъмнено щяха да се скъсат веднага, други — малко по-късно, но щяха да се намерят и такива, които можеха да размотаят цялата макара. Или цялото кълбо, както ви е по-удобно.

Трябва да отбележа, че моите зверчета проявиха неприсъща за тях деликатност, съчетана с безстрашие. Вероятно Ринго им бе съобщил, че гостенинът не е страшен, не посяга с ръце и не досажда с глупости, тоест не се опитва да гали и мачка, освен това определено не е котешки доктор, защото не мирише на лекарства. А шунка не дават. Пръв подаде любопитния си нос Айсор, но тъй като той е черен и надничаше от неосветения коридор, Мусатов не го забеляза. После събраха смелост и останалите — светото семейство в състав Приятел, Арина и Карма. Но никой не пристъпи прага на стаята. Мълчаливо се настаниха в отвора на вратата в еднакви пози, като поставиха предните си лапички в трета позиция (така твърди Светка, а тъй като тя се е занимавала с балет, аз ѝ вярвам), и зачакаха кога ще ги забележим и ще припаднем от тяхната неземна красота. Нито един звяр не дойде при масата и не поиска месо. Може Андрей да им бе харесал и те искаха да се покажат възпитани пред него, а може би все пак изпитваха боязън и бяха предпочели да не се приближават. Специално старият Ринго няма страх от нищо и от никого, стане ли нужда, използва тежестта си, но останалите ми дечица са по-дребни и по-плашливи.

Когато Андрей видя цялата ми сюррия, първо изпадна в шок, после, кой знае защо, дълго се киска, сетне произнесе една възхитена

тирада, която ме задоволи напълно. Определи безпогрешно и породата на светото семейство — американски екзот, поколеба се само относно Айсор. Казах му, че и аз не знам точно каква порода е той, защото беше подхвърлен — може би бенгалец, може би руска късокосместа, а най-вероятно — смес от едното и другото с нещо трето, например с бомбайска котка.

— Разбирате от котки — казах.

— Не много. Жена ми беше любителка и докато живяхме заедно, цялата къща бе препълнена с книги за котки, илюстрирани енциклопедии и справочници. Така че съм придобил знанията си по неволя. А собствен опит нямам, никога не сме държали котки вкъщи. Само кучета, и то отдавна.

На сбогуване дадох на Мусатов визитната си картичка — и аз не знам защо. Та нали нямах намерение да се набърквам в неговия случай и не исках да участвам дори частично, и то не защото по някакви причини ми е неприятно, просто това не ми е интересно, имам си сума ти други служебни грижи. Но си помислих, че щом пръв съм проявил инициатива и съм подсказал някои идеи, така съм му дал право да се обръща към мен поне с въпроси. Както е казал Малкият принц, ние сме отговорни за онези, които сме опитомили. Като протягаме ръка за помощ, ние сякаш даваме на отсрещните да разберат, че сме готови да помагаме и занапред. С една дума, сложни работи...

* * *

Вячеслав Антонович Ситников не можеше да понася да закъснява. За където и да било. За работа, за приятелски срещи, камо ли пък за срещи с жени. Да се появи в определеното време, точно на минутата, беше негова страст, с която Ситников се гордееше от младини. Наистина, във времената на неговата комсомолска и партийна младост в това нямаше нищо сложно, тъй като колите по пътищата бяха къде-къде по-малко и задръстванията бяха рядкост, но и сега, в епохата на тоталната автомобилизация, той съумяваше да не отстъпва от отдавна установеното свое правило.

И днес той се прибра вкъщи точно в часа, който бе обещал: осем и половина вечерта. На десетина метра от входа видя колата на Олеся

— тъмнозелена мазда. Докато прибираше пощата от кутията, чу сладникавия глас на портиерката:

— А Олесенка вече се прибра, чака ви за вечеря.

Застанал с гръб към любопитната и всезнаеща женица, Ситников гнусливо се намръщи, но когато се обърна, лицето му беше приятно във всяко отношение.

— Вие знаете дори за вечерята, така ли, Тамара Ивановна?

— Ами тя домъкна две чанти продукти. За кого друг, ако не за вас?

— За мен, за мен са били — снизходително се усмихна той и тръгна към асансьора.

— Добра снаха имате, грижовна — продължи да бърби портиерката след него. — Откак погребяхте Олга Павловна, не ви оставя сам...

Тя май се канеше да развие мисълта си, но вратата на асансьора се затръшна и Ситников с облекчение разкърши рамене. Олеся — съпругата на сина му Григорий, идваше тук, без да се крие, Ситников не превръщаше посещенията ѝ в тайна нито за съседите, нито за собствения си син. Какво особено има в това, че грижовната снаха навестява овдовелия си свекър, пазарува му, готви, разтребва жилището? Това не само е естествено, но и във всяко отношение похвално. Няма Гриша да готви на баща си я! Още повече че синът е много зает с бизнеса си, а неговата млада съпруга не работи никъде и има повече от достатъчно време да се грижи и за съпруга, и за свекъра си.

Олеся го посрещна с грейнала усмивка и страстна целувка.

— Сядай бързо на масата, всичко съм приготвила. Ау, Слава, колко ми харесва, че винаги се прибиращ навреме! Толкова е лесно да ти готвя вечерята — мога да пресметна времето си до минутата и да ти я поднеса топла-топла!

— Днес повечко ли ще останеш? — попита той, докато събличаше скъпия си кашмирен балтон.

— Повечко. — Тя отново щастливо се усмихна. — Гриша тръгна с приятелчета на баня, ще откарат до късно през нощта.

Вячеслав Антонович неодобрително поклати глава:

— Пак ли ще се прибере пьян? Знам ги аз тези бани с приятелчета.

— Това се нарича „леко на градус“ — разсмя се тя. — Аз нямам нищо против. Хайде, хайде да сядаме на масата по-скоро, толкова съм се затъжила за теб.

„Затъжила съм се“ се отнасяше естествено не за вечерята, а за онова, което щеше да става после.

Онова, което ставаше „после“, възхищаваше и същевременно плашеше Ситников, отпускаше го и в същото време го напрягаше. Той безумно обичаше Олеся, обичаше я така, както май не бе обичал никоя друга в живота си. През всичките пет години, откакто бяха заедно, така и не беше свикнал с тази любов, както не бе свикнал и с факта, че Олеся му отговаряше с взаимност. Целият ужас на положението се състоеше в обстоятелството, че той не й вярваше. Ей така някак. Страстно я обичаше, постоянно получаваше потвърждения за ответното й чувство, но не й вярваше. Сигурно това беше просто навик: на никого да не вярва.

Прегръщаше я — и не й вярваше, целуваше я — и не й вярваше, прекарваше дълги часове с нея в леглото, а понякога, когато ситуацията позволяваше — и цели нощи, пиеше кафето, което тя му носеше в леглото, лежеше с нея в пенливата вана, водеше я в извънградския клуб да яздят, ходеше с нея в казиното, слушаше любовните й думи — и не й вярваше. Вероятно именно за да притъпи това недоверие, се държеше с нея като диктатор, на когото е невъзможно да не се подчиниш.

... Преди пет години той за пръв път отиде на курорт сам. На жена му бяха открили рак, бяха казали, че е безнадеждно и че тя ще боледува дълго, бяха й предписали някакво поддържащо лечение, което нямаше да я спаси от рака, но поне донякъде щеше да облекчи живота й. Ольга Павловна не изискваше повишено внимание към нея и сама настояваше мъжът й да отиде на Алпите да покара ски, както той правеше вече няколко години поред. Движението, притокът на адреналин, чистият прекрасен въздух и здравият сън го зареждаха със здраве и сила за цяла година работа. Вячеслав Антонович остави Ольга на грижите на сина си и една самотна роднина и замина за Гармиш-Партенкирхен, любимия си баварски ски курорт.

През първите три дни, освободил ума си от всякакви мисли, той се наслаждаваше на стръмните склонове, изкачваше се на Цугшпице и

се стараеше да попие в себе си цялата заобикаляща го белота и синева. На четвъртия ден срещна Олеся.

Този ден беше решил да се качи на Хаусберг, да покара на най-умерените, „червени“ писти и повечко да поседи в някое ресторантче на открито, да се попече и да почете. Носеше си някаква увлекателна книга, беше я отворил предната вечер и едва я бе оставил, а сега нямаше търпение да научи какво ще стане по-нататък, но и не му се искаше да жертва ските. Реши да съчетае двете удоволствия, пъкна книгата в сака, паркира взетата под наем кола на огромния паркинг пред лифта, смени маратонките с тежки обувки за ски, купи си билет и пое нагоре.

Слезе от лифта и веднага изпита познатата заливаща те радост от пружинирация бяло-синкав простор, изпълнен с въздух, който може да се пие като вода. Беше съвсем рано, малко след девет, и горе все още имаше малко хора. Ситников разчиташе да се попързала, докато няма навалица, а след час — час и половина да се настани до една от поставените направо на снега дълги дървени маси, да поиска чай с апфелщрудел — топъл ябълков сладкиш със сладолед и разбита сметана, да отвори книгата и да се наслади на увлекателния сюжет.

Сложи ските и леко се заплъзга към ресторанта, където имаше заключващи се шкафчета, в които човек можеше да си остави сака. На минаване покрай медицинския пункт забеляза момиче, седнало на пейка. Яркочервеният му екип беше разкопчан и частично съблечен, на освободената ръка имаше гипсова превръзка. Лицето на момичето беше бледо и разстроено, в очите му блестяха гневни сълзи. Вячеслав Антонович разбра, че тя сигурно е дошла с първия лифт, който започва да работи в осем и половина, успяла е да се спусне веднъж и е наранила ръката си. „Горкичката — със съчувствена усмивка си помисли той, — сигурно е начинаеща, нарочно се е качила толкова рано, за да се попързала, докато склоновете са празни, и веднага е паднала“. И едва по-късно почувства как нещо вътре в него се сви и избухна с такава сила, че от очите му едва не бликнаха сълзи. Ужасно му дожаля за това момиче, което седеше в тъжна и ядосана самота, и му се дося да й каже нещо утешително. Ситников дори не се замисли на какъв език ще й го каже — той моментално и безпогрешно разпознаваше съотечествениците си. Момичето с червения клин несъмнено беше руския.

Едва по-късно, когато седяха заедно в ресторанта, подложили лица на слънцето, той я огледа както трябва. Да, красива беше, но такива хубавици в Москва колкото щещ. И все пак у тази имаше нещо, което накара Вячеслав Антонович да заговори с нея не само за времето и за неудобствата, свързани с травмата на ръката ѝ. Олеся дошла в Гармиш с приятеля си, била на два̀сет и две години и почивката на ски курорт — едно далеч не евтино удоволствие, ѝ се сторила главозамайващо забавление. Щяло да има какво да разказва на момичетата. Вземала уроци по ски в Подмосковието, на истинска планина била за пръв път, карала ски лошо, но това както и да е, на всеки склон било пълно с начинаещи и изобщо не било срамно да изглеждаш тромав, плашлив и несръчен. По-лошо било друго. Приятелят ѝ, макар че си донесъл собствени ски (казал, че да вземаш под наем било плебейско), хич не бързал да се пързалия. Първия ден заявил, че трябва да се наспят хубаво, а на втория ѝ обяснил, че се бил разбрал с някакви живеещи в Мюнхен приятели московчани да почиват заедно, а тази почивка се състояла в киснене по цели дни по барове и ресторанти, в наливане с бира и дегустиране на местната кухня. Олеся не обичала бира, а още повече не обичала миризмата на мъж, препил с бира, както и пиянско хъркане на съседната възглавница. Тя търпяла това цяла седмица, прекарвала времето си с всички, усмихвала се и се стараела да бъде дружелюбна, след което зарязала своя бирен любовник и решила да се качи на Хаусберг самостоятелно. Ситников добре усещаше времето, вътрешният му часовник отмерваше минутите безпогрешно, така че се оказа прав: Олеся наистина се бе качила с първия лифт и беше паднала още при първото спускане.

Вячеслав Антонович знаеше, че за своите петдесет и две години изглежда просто прекрасно — младолик, строен, с гъста коса и широки рамене, а освен това знаеше, че няма да му коства никакво усилие да запази за себе си това момиче за оставащите дни. Тя беше умна, умерено цинична и много трезва и Ситников съзря у нея сродна душа. Всичко беше прекрасно: разговорите им, кафето, греяното червено вино за Олеся, бързият умел флирт, стремителен и праволинеен (защото всеки беше напълно наясно какво иска), така че в момента, когато слязоха заедно и спряха пред колата на Ситников, оставаше само да обсъдят подробностите.

— В кой хотел живееш? — попита той.

— В „Ротер Хане“.

— Прекрасно. Аз пък съм в „Партенкирхнер Хоф“, само на две минути пеша. Държа апартамент — хол и спалня с легло за двама, така че трябва само да доплатим за твоите закуски. Ще можеш ли да събереш багажа си сама, или да дойда да ти помогна?

— Искаш да зарежа кавалера си и да се преместя при теб, така ли?

— И ти го искаш — уверено и спокойно отговори Вячеслав Антонович. — Имаш избор: да се мотаеш по бирарии и да слушаш нощем пиянско хъркане или да идваш с мен на пистата и да обядваш в тихи изискани ресторанти. Вярно, не можеш да се пързалияш заради ръката, но нали да седиш на чист въздух и да се печеш е по-приятно, отколкото да киснеш в някоя кръчма. Ако искаш, може да се разходим до Мюнхен или да прескочим до Австрия или Франция. Не мога да ти обещавам предварително сексът с мен да е по-добър, отколкото с твоя приятел, но всичко останало определено ще е по-прилично. И между другото, аз не хъркам.

— Какво ще ти дължа за това? Освен парите за закуските естествено.

Хареса му нейният делови подход.

— Закуските ти ще платя аз. Нека прекараме заедно времето до края на моя отпуск, а после ще видим.

Олеся почти не се колеба.

— Добре — кимна тя. — Ще ме закараш до моя хотел, аз ще се кача, ще си приготвя куфара и ще оставя бележка. Това ще ми отнеме двайсетина минути. Ще ме почакаш ли? Или трябва да дойда до хотела ти пеш?

Ситников мълчаливо ѝ помогна да се качи в колата, закара я до хотела, учуди се, когато тя помоли да ѝ помогне да свалят от горния багажник калъфа със ските.

— Защо? Ще те взема с всичкия ти багаж. Или смяташ пак да се връщаш тук?

— Ските са под наем. Нека тоя глупак да ги върне сам. Помогни ми да ги завлечем до гардероба.

Вячеслав Антонович подхвана калъфа и закрачи след Олеся, която му показваше пътя към сутерена, където клиентите на хотела

трябваше да държат ските си. В добрите хотели не беше разрешено ските да се качват по стаите.

Той се върна в колата, а след двайсетина минути слезе и Олеся с малък куфар на колелца.

Още два дни Ситников живя с пълната увереност, че „сполучливо си е хванал мацка за курорта“. На третата нощ се случи нещо неочаквано. Олеся някак непохватно се обърна насън, опря се на болната си ръка и застана. Вячеслав Антонович, който спеше леко, веднага се събуди и се хвана, че мисли: „По-добре да ме болеше мен, а не нея“. Помисли си го и след секунда се уплаши. Какви са пък тези мисли? От къде се взеха? „Да не би да си се влюбил, драги?“ — каза си ехидно и се опита да заспи отново. Но не можа да мигне. Изпитваше болезнена нежност към момичето до себе си — толкова силна и разтапяща всичко вътре в него, че Ситников се чувстваше като безформена безкостна медуза.

Сутрин ходеха по склоновете, а следобед Ситников я развеждаше из града, пиеха кафе с чудни десерти в сладкарницата на Банхофщрасе. Олеся изпитваше опасения от баварската кухня, ястията ѝ изглеждаха прекалено изобилни и калорични, затова за вечеря отиваха в елегантното ресторантче „Ел Греко“, където тихо звучеше гръцка музика. Младите симпатични гръцки сервитьори приветливо се усмихваха и им поднасяха вкусна и достатъчно диетична средиземноморска храна: печени на грил зеленчуци, риба, агнешки ребърца и сос „цацики“, в който Олеся просто се влюби. Тя усърдно учеше гръцките думи, отпечатани на салфетките, и след няколко дни смело изричаше „калимера“, когато влизаше в ресторанта, и „то логариазмо“, когато трябваше да поискат сметката, както и „паракало“ и „евхаристо“, което означаваше „моля“ и „благодаря“. След вечеря отново се разхождаха, наслаждавайки се на тихо сипещия се сняг, и вече накрая, на прибиране в хотела, изпиваха в бара по чаша червено вино. Ситников, който се грижеше за формата си, не си позволяваше друг алкохол по време на почивката. Олеся също нямаше влечение към концентратите.

Веднъж той ѝ показа комплекс от мрачни сиви сгради и ѝ обясни, че това е център за подготовка на специалните части на НАТО, а по-рано тук се е намирала натовската разузнавателна школа. Именно за нея бе говорил Михаил Тулев, героят на Георгий Жонов във филма за

резидента. Тази информация остави Олеся абсолютно равнодушна, от което Вячеслав Антонович си направи извода, че дори да бе гледала филма, сигурно бе само веднъж и не си го спомняше добре. В този момент особено остро почувства трийсетте години, които ги делиха.

Ситников постоянно очакваше, че един прекрасен ден те ще се сблъскат с Олесиния приятел и непременно ще последва някаква грозна сцена. Градът беше малък, всички туристи се тъпчеха из едни и същи улички и срещата му изглеждаше неизбежна. Но кой знае защо, тя им се размина. Сигурно този тип наистина прекарваше цялото си време в компанията на безброй халби бира, а може и да бе напуснал Гармиш. Във всеки случай маршрутите им нито веднъж не се пресякоха, макар че и двата хотела се намираха близо до гарата, на около триста метра един от друг. Най-учудващото беше, че той дори не се опита да намери Олеся по мобилния ѝ телефон. Вячеслав Антонович дълго се диви на този факт, после я попита.

— Ами изключила съм си мобилния, та да не ме тормози — равнодушно отвърна момичето. — Пък и му оставих напълно ясна бележка. Трябва да си пълен идиот, та след нея да се опитваш да ме намериш.

Вячеслав Антонович, който не забравяше обещанията си, я попита кога иска да отидат до Австрия или Франция, на което Олеся отговори, че и тук се чувства добре и изобщо не е почитателка на екскурзиите и дългите автомобилни преходи. Но ако той не се е отказал, би прескочила до Мюнхен. Първо, защото е близо, само на осемдесет километра по хубав аутобан, и второ, ще ѝ бъде интересно да зърне прочутата катедрала, в която на пода са отпечатани следите на дявола.

Отидоха до Мюнхен не само за да се разходят и да видят катедралата, но и за да сменят в агенцията на „Аерофлот“ билета на Олеся. Оказа се, че е за икономична класа, и то от най-евтините, и дори не може да се върне. С него може само да се лети, а ако не — да го изхвърлиш. Освен това тя трябваше да отлети два дни преди Ситников, което никак не му допадна. Той купи на момичето билет бизнес класа за своя полет. Разбира се, спокойно можеше да я пусне и два дни да остане сам, но кой знае защо не успя да го направи и това се превърна във второ звънче за Вячеслав Антонович. „Ама какво се вкопчих в тези два дни? Голяма работа, някакви си два дни! И билетът

е скъп. Човек би помислил, че не мога да я видя в Москва. Глупост някаква“ — повтаряше си той, докато се носеше със ските по стръмните склонове. Още тогава започна да разбира, че изобщо не е в състояние да се раздели с Олеся.

Решението дойде внезапно, когато вече пиеха кафе на мюнхенското летище.

— Искам ти винаги да бъдеш с мен. Но аз съм женен, съпругата ми е тежко болна, умира. Колко ще продължи това — не се знае, може да е година, а може да станат и пет. Не мога да я оставя.

— Разбирам — тихо каза Олеся. — Но ако искаш, аз ще те чакам. Искаш ли?

— Не. — Той каза това толкова рязко, че момичето трепна.

— Защо?

— Не искам някой да чака смъртта на жена ми. Това е жестоко. А не мога да ти предложа просто ролята на моя любовница.

— Защо? Аз нямам нищо против.

— Не, моето момиче, така не съм съгласен — позасмя се Ситников. — Повярвай ми, знам как става. Отначало сме луди един по друг, после ти започваш да капризничиш, защото не мога да прекарвам с теб отпуски, почивни дни и празници, не мога да ходя с теб вечер по ресторанти, клубове и където там ходят младите жени. Ще се срещаме тайно, като през цялото време ще изпитваме страх, че някой ще научи, някой ще ни види. Ти ще започнеш да се дразниш, аз ще започна да се уморявам от твоите претенции, а после ти ще кажеш, че искаш нормално семейство и дете, родено в законен брак. И аз няма да мога да ти възразя. Няма да мога да те задържа. Няма да имам в ръцете си нито един коз. Ето така става всичко — винаги. И то ще започне не след десет, а само след половин година.

— И какво предлагаш? Да се разделим още сега?

Тя вдигна глава и погледна Ситников в очите.

— Не искам да се разделям с теб — бавно изрече той, без да отмества поглед. — Затова ще се омъжиш за сина ми.

— Какво?!

— Ще се омъжиш за моя син — повтори той, като леко повиши тон. — И ще останеш в моето семейство. Ще имаш съпруг, ще можеш да родиш дете в брак. И ще имаш мен. И ние ще можем да се срещаме напълно открито, без да се крием от никого, защото ще бъдем едно

семейство. Ще се виждаме пред очите на всички и на абсолютно законно основание. Няма да е нужно да си звъним по телефона и да дишаме в слушалката или да измисляме несъществуващи хора, които уж са набрали грешен номер. Няма да е нужно да наемаме жилище или да молим за ключове познати, които в удобен момент заминават на вилата си. Всичко това е отвратително, примитивно и изтъркано донемайкъде. Аз намерих нов, неизползван от никого начин да запазя до себе си жената, която ми е скъпа. И никой никога няма да се досети какво става в действителност.

— Ловко се разпореди с моята съдба.

— Направи нещо по-добро, ако можеш. Е? Слушам твоите предложения. При това не забравяй, че моят син не е глупав човек, привлекателен е и успешно се занимава с бизнес. Тоест има пари. Не милиони наистина, но напълно достатъчно.

— Ти си толкова сигурен, че той ще поиска да се ожени за мен — промърмори Олеся, отпивайки от кафето си. — Ами ако не поиска? И изобщо как е той на любовния фронт? Има ли си постоянна приятелка?

— Това няма значение. Той ще се ожени за жената, която аз му посоча. Твоята задача е да се запознаеш с него и да направиш така, че да те представи на родителите си. Всичко останало остави на мен. След една седмица, най-много след две той ще смята, че никога не би намерил по-добра съпруга от теб.

— О, да, ти определено имаш дарба да убеждаваш. — Олеся допи кафето си и наля в чашата си вода от бутилката. — Мен ме омая за пет минути.

— И то при положение, че изобщо не те познавах — добави с усмивка Ситников. — А пък на сина си познавам и кътните зъби.

Той напрегнато чакаше какво ще каже тя. Ако започнеше да отказва, да се възмущава или да изрича тъпи клишета от рода на: нима не му е жал със собствените си ръце да даде любимата си жена на друг мъж; ако кажеше нещо от този род — значи се бе излъгал в нея, не бе разбрал нещо, не бе разчел, не бе усетил. А ако беше така, значи те не бяха сродни души, нищо подобно, и тогава можеше да става каквото ще, нямаше да му е жал. Момичета, красиви като нея, той лесно можеше да си намери за дву- тримесечни наслади.

— Бих искала да разбера какво рискувам — бавно проговори Олеся и Вячеслав Антонович облекчено си пое дъх.

Не беше сгрешил за това момиче. Тя беше същата като него. И с нея щеше да се чувства леко и комфортно.

— Нищо — весело отговори той, като се отпусна и запали цигара. — Не рискуваш абсолютно нищо. Щом нашите отношения се изчерпят или започнат да ти тежат, веднага ще се разведеш със сина ми и ще напуснеш семейството. Аз ще те пусна.

— Ами ако се роди дете? При наличието на дете бракоразводният процес ще се проточи заради разни ненужни затруднения, включително морални. А за какво са ми излишни затруднения?

Хареса му, че тя — макар и толкова млада — вече умее да разсъждава не само тактически, но и стратегически.

— Дете няма да има, докато аз не разреша — отсеке Ситников.

Тя учудено повдигна своите красиво очертани вежди.

— Тоест?

— За това ще поговорим по-късно, ако ти изразиш твърдо съгласието си. Защото детето не е въпрос на утрешния ден, надявам се?

— Добре. Ще поговорим за това по-късно.

— Значи си съгласна?

— Дай ми време поне докато стигнем в Москва — помоли Олеся. — Не обичам прибързаните решения, още повече такива нестандартни.

В Москва Ситников имаше поръчано прехвърляне и се зарадва, че не се бе разбрал със сина си той да го посрещне с кола. Сега щеше да има възможност да закара Олеся до дома ѝ.

Той нищо не попита. Защо? Ако реши, сама ще му каже, а премълчи ли — значи отказва. Колата спря пред нейния вход, Вячеслав Антонович извади куфара ѝ и го понесе към асансьора.

— Ето моя телефон — спокойно каза Олеся и му подаде малко листче, в което Ситников позна сметката от ресторанта на мюнхенското летище. — Това е номерът на мобилния.

— Аз ли трябва да ти се обадя? — попита той хладно.

— Ами как иначе ще науча къде и кога ходи синът ти? Не съм екстрасенс.

Той я целуна нежно и грижовно. Между тях всичко бе решено. Останалото беше само въпрос на време.

Запознаването между прелестното младо момиче Олеся и Григорий Ситников се състоя само след седмица. Вячеслав Антонович уреди всичко доста ловко, тоест на мероприятиято присъстваше и самият той с жена си — Олга Павловна, която по това време се чувстваше доста добре и можеше да излиза. Щом забеляза, че синът му разговаря с Олеся, той веднага отиде при тях и помоли Гриша да го представи. Ситников винаги умееше да прави онова, което му бе нужно, притежаваше не само дарбата да убеждава, но и способността да преценява хората — техните мисли, реакции и подбуди — и да насочва практически всяка ситуация в своя полза. Без тези си умения едва ли щеше да направи успешна административна кариера. След още половин час Олеся бе представена на Олга Павловна, а към края на светското събиране те вече седяха на една маса и весело крояха планове за следващия уикенд. За шишчета на вилата бе още раничко, все пак беше едва края на март, но спокойно можеха да отидат в извънградския клуб по езда. Олеся смутено призна, че не умее да язди, но цял живот е мечтала да се научи, Гриша снизходително се усмихна и каза, че няма нищо сложно, а инструкторите в клуба са много добри.

Към края на седмицата Олга Павловна отново се почувства слаба и страшно ѝ домъчня, че не може да отиде в клуба. Естествено тя не възнамеряваше да язди, но ѝ се искаше просто да поседи на чист въздух с чаша чай и книга в ръка. Но не можеше да направи дори това.

— Славочка, ти непременно иди — уговаряше тя мъжа си.

— И да те оставя вкъщи сама? — Той умело изиграваше негодувание, разбирайки, че всичко върви по съставения от самия него план. Да, беше се постарал Олга да каже именно това. Три дни се бе старал.

— Че какво ще ми стане? Ще полежа, ще почета, ще погледам телевизия. А ти непременно трябва да отидеш, чуваш ли?

— Не разбирам защо.

— Е, че как, Славочка? Трябва да наглеждаш Гриша, да не направи някоя глупост. Вече три дни ти говоря, че Олеся е тази, която му трябва, а всичките онези негови глупачки, с които той постоянно се свързва и после ги зарязва, не могат и да се сравняват с нея. У нея има нещо изискано, вътрешно достойнство, тя е доста умна, умее да се държи. Ако Гришка я изтърве — ще бъде катастрофа. Непременно иди и внимавай всичко да върви както трябва. В никакъв случай не ги

оставяй да се скарат. Защото аз го знам Гриша, кавгаджия е, не умее да се въздържа, не му ли допадне нещо — веднага вдига скандал.

Това беше истина, характерът на Ситников-младши далеч не бе приятен, така че такава тънка работа като сватосването трябваше да се следи изкъсо. Разбира се, Вячеслав Антонович отиде в клуба.

На другия ден Олга Павловна, въпреки че се чувстваше зле, започна планомерно да атакува сина си. Първата ѝ работа бе да ги покани с Олеся на вечеря и цялата вечер внимателно наблюдава кандидатката за снаха. Момичето бе на висота, невъзможно беше да се заяде нито с говора ѝ, нито с обноските, нито с израза на лицето. Вячеслав Антонович повече си мълчеше, пушеше и гледаше настрана, като с целия си вид показваше, че е незаинтересовано лице. Както реши синът му — така ще бъде. Докато Олга Павловна се възползва докрай от влиянието си върху сина си и ето че след един месец Гриша ѝ каза:

— Е, майко, щом Олеся толкова ти харесва, може пък да се ожения за нея, а? Поне ще бъда спокоен за отношенията помежду ви. Защото нали знаеш, тези кавги между снахи и свекърви... Вечно се получава някаква драма.

Те подадоха заявление и започнаха да се готвят за сватбата. Григорий замина на преговори в Нефтеюганск, където започваше някакво крупно строителство, така че изглеждаше напълно естествено, когато Олеся трябваше да обикаля магазините в търсене на аксесоари за сватбения тоалет, да я вози Вячеслав Антонович. Нали момичето нямаше собствена кола.

Това беше първата им среща насаме след пристигането им от Германия.

— Доволен ли си от мен? — попита Олеся. — Или нещо не е наред?

— Ти си ми умница. — Ситников прегърна момичето, притисна го до себе си. — Всичко върви както трябва. Още малко — и ще станем едно семейство и ще можем да се виждаме без проблеми.

— Мислех, че вече сме едно семейство от момента, когато станах официална годеница на сина ти.

— Потърпи мъничко. — Той я целуна по главата, после по челото, по устните. — Не бива да си навличаме излишни подозрения. Нали знаеш, че сватбите често се развалят заради дреболии? Моят син

е човек избухлив, темпераментът му е холеричен, не дай си боже да заподозре нещо, ще започне да те ревнува и като нищо ще ти избяга. Ние с теб не искаме това.

— Не го искаме. Но аз мислех, че поне днес... Има едно място, където можем да отидем, уговарила съм се.

Той събра цялата си воля, за да не се съгласи. Ох, колко му се искаше да отиде! Да забрави за всичко, да я притисне до себе си, да слуша стоновите ѝ и после нежно да гали нейната влажна от избилата пот кожа. Но не! Твърде дълго е живял на този свят, твърде добре знае какви непредвидени случайности понякога прекъръшват човешки съдби дори тогава, когато ти се струва, че всичко е изпитано до последната дреболия.

— Хайде да потърпим, моето момиче — ласкаво каза Вячеслав Антонович. — Струва си.

Той се страхуваше, че Олеся ще се обиди, но не стана нищо подобно. Момичето го гледаше сериозно, внимателно, но не обидено.

— Знам за какво искаш да ме попиташ, но не го правиш — каза тя изведнъж.

— За какво?

— За твоя син. Нали разбираш, че ние вече отдавна...

— Не желая да слушам за това — рязко я прекъсна Ситников.

— Може би — замислено каза Олеся — не желаяш да слушаш, но искаш да знаеш. Или аз изобщо не съм в състояние да те разбера.

Той трепна. Сякаш отвратителните призраци на миналото си пробиха път през стъклата на автомобила и го обградиха. Той не искаше да си спомня за това, изпитваше страх.

— Искаш да знаеш кой от вас е по-добър, ти или той — продължи междувременно Олеся. — И искаш да знаеш какво чувствам, когато си лягам с него. Ти си по-добър. Синът ти твърде много обича пиенето, а това поражда доста проблеми. Когато спя с него, аз върша работа, която ще бъде заплатена съответно, затова се старая да я върша добре. Изобщо аз съм човек изключително добросъвестен и правя всичко както трябва.

Призраците отстъпиха и на Ситников му олекна. Тя просто се опитва да го ухапе като отмъщение, задето не се съгласи да отиде с нея в някакъв апартамент, това е. Обикновен женски каприз.

Те дълго обикаляха магазините и търсиха обувки в нужния цвят и строго определен модел, после избираха обеци, гривна и украшение за коса, което също трябваше да бъде златно или поне позлатено. Този ден двамата повече не се върнаха към разговора за интимните им взаимоотношения.

Сватбата се състоя в началото на юни, а в края на месеца Ситников разбра, че е планирал всичко правилно и замисълът му оправдава очакванията. През лятото те с Олга Павловна винаги се местеха на вилата. Така стана и тази година, но с тази разлика, че Олга отново влезе в болница, а Гриша замина да открива филиал на фирмата в Челябинск и изпрати младата си съпруга на вилата на родителите си, за да не сучае сама в градските жеги. Вячеслав Антонович и Олеся останаха сами. Разбира се, всеки ден той ходеше на работа, вечер седяха на верандата, пред очите на съседите, дълго пиеха чай и гледаха малкия телевизор, а онова, което ставаше, щом настъпеше нощта, не можеше да проконтролира никой. И никой нямаше и най-малки основания да заподозре нещо.

Олга Павловна се мъчи със своята болест още година и половина. И всички приеха като повече от естествено младата снаха да се грижи за овдовелия си свекър, да го посещава няколко пъти в седмицата, да разтребва жилището, да готви, да му глади ризите, да носи бельото в пералнята, а дрехите — на химическо чистене. В очите на съседи и приятели Ситникови открай време бяха задружно семейство, в което всички се обичаха и се грижеха един за друг, така че поведението на снахата напълно се вписваше в общия семеен модел. А освен това всички знаеха, че съпругата на Гриша не работи, а и защо беше нужно — с такъв съпруг. Затова пък Гриша ѝ подари кола, така че на нея не ѝ беше трудно да се грижи както за мъжа си, така и за свекър си. Нещо повече, необходимостта да наглежда двама отделно живеещи мъже някак от само себе си отхвърляше въпроса за работа за Олеся. Че кога да работи? Няма време.

Въпросът за дете повдигна самият Вячеслав Антонович скоро след сватбата, точно когато живееха двамата с Олеся на вилата.

— Да не си посмяла да забременееш — безапелационно заяви той една нощ, докато се изтягаше в леглото, разнежен след бурните ласки.

— Какво, никога ли? — лениво попита Олеся.

— Само когато аз кажа, че може.

— А кога ще може?

— Ти какво, да не би да бързаш да станеш майка? — Той се надигна на лакът и я погледна недоверчиво. — Нещо не ми се вярва.

— За никъде не бързам, но искам да знам кое в живота ми от какво зависи.

Отговорът му хареса. Не, не беше сбъркал със своето момиче, не беше сбъркал. Тя дори бе по-добра, отколкото си бе помислил през първите дни на познанството им, защото се оказа, че прилича на него самия много повече, отколкото му се бе сторило в началото. На него и на онази, другата, за която му беше толкова болно и страшно да си спомня.

— Помниш ли пиесата „Любов под брястовете“? — попита той, очаквайки впрочем, че Олеся ще отговори отрицателно. Тя добре се ориентираше в съвременността, но за неща, случили се преди раждането ѝ, проявяваше невероятно невежество — къде ти ще знае за пиеса, поставяна преди половин век в театрите по цял свят.

Разбира се, тя отговори, че не само не я помни, но и никога не е чувала за тази пиеса.

— Виж сега, моето момиче, в тази пиеса има един баща, неговата млада съпруга и син от неговия предишен брак. Младата съпруга се влюбва в сина на мъжа си, а когато ражда дете, изобщо не се знае чие е то и какво се пада на двамата: дали е син на съпруга ѝ и съответно брат на любовника ѝ, или е син на младия ѝ любовник и съответно внук на мъжа ѝ. Аз не искам да изпадна в същото идиотско положение с детето, което ще родиш. За нищо не те питам, но мога да предположа, че редовно спиш със сина ми, както е редно за млада жена, която наскоро се е омъжила. И ако забременееш, никой няма да знае чие е детето. Нито ти, нито аз. А на мен това не ми харесва. Искам да знам със сигурност, че детето ще е мое, а не на Гриша.

— Но, Слава, има безброй начини... Нали знаеш, Гриша често, меко казано, е пийнал и на мен нищо не ми коства да го отбягвам цяла седмица или дори две. Той поначало не е кой знае какъв...

— Престани! Не искам да обсъждаме интимната страна на отношенията ти с моя син. Това не ме засяга.

— А какво тогава обсъждаме в момента? — хладно попита тя.

— Обсъждаме перспективите за твоето майчинство. Първо, като начало трябва да преживееш с мъжа си достатъчно време, за да се убедиш, че бракът ви е стабилен и Гриша няма да те зареже в близко време. Не бих искал да останеш сама с дете. Разбира се, няма да изпитваш материални затруднения — аз ще се погрижа за това, — но от морална гледна точка не е много хубаво. Съгласна ли си?

— Да речем — предпазливо отвърна тя. — Вярно, моралът ти е остарял, но аз съм готова да се съобразявам с него. И какво е „второ“?

— Второ, човек създава деца, когато финансовата му база е достатъчно стабилна. Гришка естествено си мисли, че вече е хванал господ за брадата и по-солиден от него е само Рокфелер, но повярвай ми, малката, неговото положение все още е твърде нестабилно. Ще ти позволя да родиш едва когато вече няма да се тревожа за финансовите дела на моя син.

— Убедително — усмихна се Олеся. — По-нататък?

— А по-нататък, мила моя, щом първите две условия са налице, ще трябва да изчакаме момент, когато Гриша няма да бъде в Москва достатъчно дълго. Аз трябва да съм абсолютно сигурен, че спиш само с мен.

— Няма да стане, Славочка. Ако Гриша отсъства дълго време, тогава началото на бременността и терминът за раждането няма да съвпадат. Той ще пресметне и ще се сети, че детето не е от него.

Ситников хитро присви очи.

— Ами ще го излъжеш! Милиони жени го правят и им се разминава.

Тя седна в леглото, наметна тънкия хавлиен халат и се обърна така, че да вижда лицето му.

— Слава — каза му много сериозно, — ако се съглася да излъжа Гриша по този начин, ти постоянно ще си мислиш дали не съм излъгала и теб. Хайде, помисли хубаво — нали ще става дума за две-три седмици, така че ти пак ще се съмняваш кого мамя, в чия полза лъжа — в твоя или в негова. Та нали е ясно, че преди той да замине, ние няма да спим в леглото като добри съседни. Представи си, че точно в този момент зачена?

— Ще се пазиш, но така, че той да не знае. Ще изпиеш някакви таблетки, сега има каквито щещ.

— А ти как ще провериш? Аз ще ти кажа, че съм пила таблетки, а ти ще се съмняваш — може пък да съм те излъгала. Слава, аз много добре те познавам — та ти не вярваш на никого. Дори на мен.

— Какво говориш, момичето ми, на теб ти вярвам — каза той колкото се може по-топло. — Ти си може би единственото същество на този свят, на което вярвам безпрекословно.

Но това не беше вярно. Той наистина не вярваше на никого, на Олеся също, и двамата го знаеха.

— Значи ще изчакаме момента, когато след заминаването на Гриша ще получим безспорно доказателство, че не си бременна.

— Но това е...

— Да, знам. Това не може да стане при всяка негова командировка. А и да стане, няма как да бъдем сигурни, че нашата близост през този период ще завърши с бременност. Това може да се проточи много дълго. Но ще го направим така и само така. Разбра ли ме?

— Общо взето съм схватлива — равнодушно отговори Олеся и не се разбра дали подобна перспектива ѝ харесва или не. — При всяко положение сега е рано да говорим за това, нали трябва да се изпълнят първите ти условия, а това може да се проточи дълго.

— Правилно — с облекчение каза Ситников и целуна своята млада снаха любовница.

Този път разговорът за детето приключи така, но го подновиха отново година и половина по-късно, след смъртта на Олга Павловна.

— Слава, а какво ще стане, ако напусна Гриша и се съберем с теб? — попита веднъж Олеся, — Ако се разведе с него и се омъжа за теб? А?

— И през ум да не ти минава — категорично заяви Вячеслав Антонович.

— Защо? Сега ти си свободен. Защо тогава да не го направим?

— Защото може да изгубя сина си. Мислиш ли, че ще ми прости, ако му отнема съпругата?

— Няма да ти прости — веднага се съгласи тя. — Друг може би щеше да го преглътне, но не и Гриша. Значи всичко ще си остане, както преди?

— Не разбирам какво не ти харесва — сви рамене Ситников. — Имаш положение на омъжена жена, съпруг бизнесмен, млад,

привлекателен. Живееш в много по-хубав от моя апартамент, имаш всичко, каквото пожелаеш, караш хубава кола, носиш скъпи дрехи. Аз не мога да ти осигуря същия стандарт, какъвто ти осигурява синът ми, защото съм само държавен служител. Вярно — високоплатен, да — със солидни странични доходи, но те при всяко положение не са толкова високи, колкото са тези на Гриша. Имаш любовник, не толкова богат, колкото мъжа ти, но който е луд по теб и с когото се срещаш през ден, а понякога и всеки ден. При това не е нужно да увърташ и хитруваш, за да измамиш мъжа си и да скриеш някоя любовна среща, живееш спокойно и не похабяваш нервните си клетки. Какво не ти харесва в този живот?

— Прав си, Слава, този живот няма недостатъци. Той можеше да бъде по-хубав само ако не беше побързал да ме омъжиш за сина си.

— Не исках да чакаш смъртта на Олга.

— Естествено, разбирам. И е добре, че не я чаках. Съвестта ми е чиста. Просто е жалко, че стана така.

— Не можеше да стане другояче — уверено отговори Ситников. — Или чакаш жена ми да умре и аз да мога да се ожения за теб, намирайки се в положението на тайна любовница, и то неопределено дълго време; или влизаш в семейството и ние с теб се срещаме открито и без опасения. Съвършено очевидно е, че вторият вариант от всяка гледна точка превъзхожда първия. А трети вариант изобщо не съществува.

— Но защо? — меко възрази Олеся. — Имахме и трети вариант.

— Какъв? — напрегна се той.

— Можехме да се разделим веднага след като се върнахме от Гармиш. Това не е ли вариант?

— И какво, щеше ли да ти допадне такъв вариант?

— На мен — не. Но като нищо можеше да допадне на теб.

Да допадне на него? Ситников изведнъж си спомни как пътуваха с колата от летището и как той чакаше какво ще каже тя в отговор на предложението му, и колко беше щастлив, когато Олеся се съгласи. Спомни си как после се прибираше и мислеше, че му е абсолютно невъзможно да се раздели с това момиче, което мисли и чувства също като него. Няма никакво значение, че е по-млада с цели трийсет години. Да, тя по-малко неща е виждала и преживяла, има незначителен житейски опит, но въпреки това е като него. Те имат

сродни души, във вените им тече една кръв. Следователно трябва да бъдат заедно.

Така бе размишлявал Вячеслав Антонович след завръщането си от Германия, така бе продължил да мисли и по-късно.

— Не — твърдо отговори той, — нямаше да ми допадне. Разбира се, мога да живея без теб, но не искам.

Минаха още три години и половина. През юни Григорий и Олеся отпразнуваха петгодишнината от сватбата си и Ситников можеше да констатира, че бракът на сина му е достатъчно стабилен. Във всеки случай, нито веднъж през тези пет години между младите съпрузи не се бе случвало нищо, което би могло да се квалифицира като криза. Без скандали или дори сериозни кавги, без опити да се разделят, придружени от стягане на куфари и затръшване на врати, без дори най-малки признаци на изневяра от страна на Гриша, макар че такива изневери несъмнено бе имало. Вячеслав Антонович разбираше, че за около деветдесет и пет процента от цялото това благополучие заслугата беше само на Олеся: тя търпеше изцепките на мъжа си, който имаше избухлив темперамент и крайно невъздържан език, никога не му се караше за прекаляването с алкохола и не предявяваше изисквания към интензивността на секса помежду им. Дори да забелязваше някои дреболии, говорещи за изневяра от страна на Гриша, тя мълчеше и нито с поглед, нито с жест не проявяваше недоволство. Защо беше нужно? Разпаднаше ли се този брак, тя щеше да изгуби възможността спокойно да се среща със свекъра си.

Вячеслав Антонович искаше да направи своята Олеся щастлива и бе твърдо уверен, че знае как да го постигне. Да, тя вече пет години живееше с необичан съпруг; да, вече двайсет и седем годишна, още нямаше деца; да, синът му беше женен за жена, която нито ден не му бе оставала вярна и която мълчаливо търпеше дребните и по-сериозни изневери на съпруга си — всичко това само защото така го бе измислил и решил в името на собственото си удобство той — Вячеслав Антонович Ситников. Но на него не му беше присъщо чувството за вина. Затова пък притежаваше чувството за цел, както и неукротимата енергия и цинизма на нестандартното мислене.

* * *

За срещата с посредника Дмитрий Найдъонов тръгна заедно с Даша. И двамата знаеха, че тя не е силна в преговорите и е по-добре да си мълчи. Тя не умееше да задава неудобни въпроси и изобщо не я биваше да се пазари, но не защото беше глупава или нещо не разбираше, а само защото прекрасно умееше да върши своята работа, но нямаше способността да се държи правилно с хората, които ѝ възлагаха тази работа. Въпрос на природни дадености. Дима пък притежаваше тези дарби. За сметка на това тя схващаше нещата много по-бързо от партньора си и ако по време на разговора с възложителя възникнеше необходимост нещо да се уточни предварително или да се изяснят някои стратегически въпроси, Даря беше незаменима.

Посредникът, който беше ръководител на службата за икономическа безопасност на банка „Руски кредит“, се оказа набит мъж на възраст и с кръгла глава, еднакво широк в раменете и в талията, бодър и сякаш дори весел. Представи се като Юрий Петрович.

Бързо уговориха финансовата страна на сътрудничеството — тарифите бяха стандартни и отдавна известни на всички. Юрий Петрович наистина бе само посредник и отказа да назове възложителя, но Дмитрий и Даря не се съмняваха, че съсипаното от тях предприятие на име „Баунет“ ще бъде купено евтино именно от банката, в която работеше Юрий Петрович. Беше поставен напълно приемлив срок — два месеца. Тоест без паника, всичко можеше да се върши бавно и внимателно.

Тъй като ставаше дума за открито акционерно дружество, създадено на базата на бивше съветско предприятие, приватизирано навремето с участието на трудовия колектив, стратегията бе добре отработена и не предполагаше никакви неприятни изненади. От човека, който държи регистъра, се купува списъкът на притежателите на акции и се започва работа с миноритарните акционери — с примамки или лека измама те биват подтикнати да продадат своите и бездруго евтини акции буквално за копейки. Същевременно се избират неколцина акционери, живеещи в онези региони на страната, където Дмитрий разполага със солидни връзки в съдилищата, та в нужния момент те да осигурят издаването на нужното съдебно решение по иска на въпросния миноритарен акционер спрямо неговата фирма. С една дума, всичко е известно, всички пътеки са отгъпкани, а Юрий Петрович дори им подхвърли допълнителна информация, която щеше

да помогне по-бързо и по-лесно да бъдат придумани миноритарните акционери, ако започнат да се опъват.

След срещата с посредника Дима и Даша отидоха да вечерят в ресторант, за да отпразнуват началото на новата работа.

— Много съмнителен е този квадратен Петрович — уверено избъбри Даря, въодушевено нагъвайки блини със солена риба. — Обаче стопроцентово работи за своята банка.

— Тъй да бъде — равнодушно отговори Дима. — Нас какво ни засяга?

— Нищо — съгласи се тя. — Вади бележника, ще съставим списък на екипа.

При различни стратегии те привличаха към работата различни хора. Ако стратегията предполагаше консолидиране на масив акции, основната работа се водеше с крупни акционери, които обикновено влизаха в ръководството на фирмата. В такъв случай трябваше да разполагат със солидни компромати срещу всекиго, та в случай на нужда да го притиснат, и тогава наемаха хора с връзки в правоохранителните органи, както и компютърния спец Матвей, който можеше да разбие всяка защита и да надникне във всеки компютър. Ако пък основната работа се водеше с миноритарни акционери, тогава им трябваша съвсем други хора.

До края на вечерята Дмитрий Найдъонов и Даря Брайко обсъдиха общия план на работата, получиха по телефона отчета на Матвей, когото бяха помолили да потърси информация за фирма „Баунет“, и стигнаха до извода, че не се очакват никакви затруднения при изпълнението на тази задача.

[1] Преследване, гонитба (англ.). — Б.пр. ↑

ГЛАВА 5

Обикновено към средата на декември всички нормални хора са в приповдигнато настроение и се готвят за Нова година. Бурно обсъждат къде ще празнуват, кой у кого ще отиде, за къде ще заминат, какво ще сложат на трапезата. Украсяват жилища и офиси, окичват елхи, купуват подаръци. С една дума, за нормалните хора втората половина на декември е изпълнена само с положителни емоции.

Аз пък не обичам Нова година. Не че никак не я обичам, не, аз изпитвам нежност към този празник, защото в детството и в младежките ми години той наистина беше Празник. Моите родители изпитваха към него трепет и възторг и винаги се стараеха да го направят радостен, весел, изпълнен с изненади и смешни обрати. От десетгодишна възраст мое задължение бе да съчинявам весели потпури от оперни арии, романси и естрадни песни, естествено без думи, тъй като се използваша авторските текстове, тоест онези, които бяха изначално предназначени за съответната музика, и това произведение се изпълняваше пред гостите, които си умираха от смях. Татко пееше със своя прочут баритон, а ние с мама му акомпанирахме, тя — на рояла, а аз — на цигулка. За всеки гостенин, а те винаги се събираха много, под елхата лежеше подарък в красива опаковка, трапезата се огъваше под ястията, които мама майсторски приготвяше, и беше шумно, и имаше много смях, музика и елегантни облекла.

Когато пораснах и започнах работа в милицията, отношението ми към Нова година се промени. Попитайте всеки милиционер, бил той участъков или оперативен работник, или някой от патрулно-постовата служба, и той ще ви обясни, че навечерието, първият ден на Нова година и трите дни след празника са най-тежките. Стават много пиянски сбивания и скандали, рязко нараства броят на така наречените престъпления „от махмурлук“, когато е просто жизнено необходимо да пийнеш, а нямаш с какво и намираш пари или самата бутилка чрез кражба, грабеж или обир. Във всички останали дни на годината броят на употребяващите алкохол е горе-долу постоянен, защото е в действие

законът на големите числа. Някои пият, някои работят. Съответно и броят на „пиянските“ престъпления е горе-долу един и същ. В новогодишната нощ и след нея пие цялата страна. А страдаме ние, тоест милицията.

За сметка на това моите родители и най-вече, разбира се, маминка, продължават да се вълнуват преди този празник и искат къщи да има много гости, шум и веселие. За съжаление от година на година това става все по-проблематично. Първо, моите родители не живеят в Москва, а в извънградската си къща, докъдето на трезва глава се отива лесно, но откъдето е много трудно да се измъкнеш, ако си пил и не можеш да седнеш зад волана. В Москва човек може да празнува чак до шест часа сутринта, а после спокойно да се прибере с метрото или да вземе такси. Опитвали ли сте да повикате такси извън града в новогодишна нощ? Не се и опитвайте, празна работа. Второ, сред заможните слоеве на населението стана модерно празникът да се прекарва в ресторант, на светско клубно парти или изобщо да се заминава за Нова година в Европа или по разни слънчеви краища, а приятелите на моите родители общо взето не са бедни. Кръгът им е музикално-театрално-продуцентско-директорски. Трето, те са все хора на възраст от петдесет до седемдесет години, тоест като правило имат не само деца, но и внуци, в чиято компания искат да посрещнат Нова година. И четвърто, макар че то плавно произтича от третото, тъй като приятелите на родителите ми далеч не са млади, те вече не могат, както навремето, да се веселят цяла нощ, когато имат температура, хрема и главоболие, така че ежегодната есенно-зимна грипна епидемия започна да представлява сериозна заплаха за комплектуването на поканените.

Какво означава това лично за мен ли? Само едно: предпразничната седмица се превръща за моята маминка в Кошмарен ужас. Толкова ѝ се иска да прекара пълноценно празника, както е било в дните на младостта ѝ, а грипът покосява поканените един след друг. Някой боледува лично, на другото се разболяват децата, а трябва да се гледат внуците, или обратното, боледуват внуците и съответно децата не могат да ги вземат там, където са искали, така че старите ги пускат да празнуват, като поемат грижите за внуците.

Поради първите три точки броят на поканените и без това година след година намалява, а пък четвъртата окончателно поставя новогодишния празник пред заплахата от провал. Ето защо една

седмица преди 31 декември маминка започва да ми вади душата, като ми описва собствените си преживявания и вълнения и ежедневно ми представя сводка за здравословното състояние на всеки от поканените. Не спасяват положението дори традиционните европейски и американски коледни концерти, на които татко пее всяка година. Мама не позволява на татковия продуцент да забравя за нашата семейна традиция и когато съгласува графика за гастролите на Владимир Дорошин, той винаги прави така, че последната му изява да се планира най-късно за 24 декември, след което родителите ми незабавно се прибират вкъщи и тогава настъпва поредният Кошмарен ужас.

Разказвам ви подробно за новогодишния празник, за да схванете заплетената логика на следващите ми постъпки. Да, и още нещо. Ако някой още не е разбрал: аз много обичам родителите си. Отнасям се към тях със здравословна критичност, особено към маминка, а това означава, че нейните Кошмарни ужаси по никакъв начин не са такива за мен. Причините, поради които тя започва да полудява от тревога, губи си съня и непрестанно пие валидол, в деветдесет процента от случаите ми се виждат нищожни, маловажни и явно незаслужаващи такова колосално късане на нерви. Но обстоятелството, че аз разбирам всичко това, не намалява тревогите и вълненията на маминка. Тя е такава, каквато е, аз я обичам и приемам такава, ето защо смятам за свой синовен дълг да направя така, че тя да се тревожи по-малко, естествено, ако е по силите ми. Именно затова седя до нея на татковите премиери или особено сложни изяви — дори никак да не ми се иска, и заради това пътувам в чужбина, макар че е невинаги в удобен за мен момент; търпеливо и съчувствено изслушвам мамините вайкания и подробните описания на всичко, което според нейните представи е Кошмар или Кошмарен ужас, и ако мога да сторя нещо за нея, непременно го правя.

Хубаво предисловие излезе, нали? Дето се вика, де е камилата, де е камилярят...

Та така, на двайсет и пети декември за маминка започна предновогодишният Кошмарен ужас.

— Егорушка — развълнувано подхвана тя в телефонната слушалка, — за Нова година е някакъв кошмар! Поканила съм...

На това място си позволих да се разсея и отидох да извадя касетата с котките. Списъкът на поканените с подробно описание на

техните семейства като цяло е достатъчно дълъг, за да успее да извадя касетата от видеомагнетофона, свързан с камерата, да я сменя с нова касета, а онази, която съм извадил, да занеса в хола и да я сложа във видеото. Успях да го сторя навреме.

— Представяш ли си, Анна Григоревна се е разболяла, и то толкова сериозно, че до трийсет и първи едва ли ще стане от леглото, а Павел Леонидович естествено няма да дойде без нея, защото...

На екрана се появи сладка двойка: Айсор и Карма. Те са връстници, но тъй като Айсор е лишен от мъжки достойнства, а Карма — от радостите на майчинството, приятелството им има нежен и платоничен характер. Карма лежи по хълбок, протегнала предните си лапички перпендикулярно на тялото, а Айсор седи пред нея и внимателно докосва с огромната си лапа една от нейните. Карма не само не възразява, но дори приветства тази закачка, защото на свой ред го докосва с изящно движение. Той — нея, тя — него. И муцуните им са от разнежени по-разнежени. Какви лицемери! Всичко това се върши, когато ме няма въщи, а пред очите ми те се нападат, ръмжат, застават на задни лапи, вкопчват се един в друг и уж се бият. Не до кръв, разбира се, но доста впечатляващо. Неподготвеният зрител би си помислил, че се бият на живот и смърт.

— У семейство Кучински също е пълна бъркотия — продължава повествованието си маминка. — Той трябва спешно да лети някъде за Заполярието, имало авария в предприятието, а тя иска да лети с него, в случай че му се наложи да се забави, за да бъдат заедно на Нова година...

Докато мама описваше катастрофалното положение с гостите, аз успях да видя не само играчките на Айсор и Карма, но и абсолютно позорната проява на Приятел, който скочи на бюрото, изтърколи до края му любимата ми писалка „Дънхил“, събори я на пода и започна в упоение да я гони из стаята, докато писалката се озова доста навътре под дивана. Той дълго се опитва да я извади, но не успя и напусна помещението, разочаровано размахвайки гъвкавата си опашка. Добре че имам камери из целия апартамент, инак щях да търся тази писалка до свършека на света.

— Просто не знам какво да правя, Егорушка — жално завърши мама своята скръбна епопея. — От петнайсет души осем определено не могат да дойдат.

— Но седем души също е много добре — бодро заявих аз. — Седмина гости, вие с татко и аз — ето че ставаме десет. Не е ли празник това?

Уж успях да я успокоя, но след два дни броят на гостите намаля на пет във връзка с грипа, от който внезапно се разболели някакви деца и внуци. На двацет и девети декември, два дни преди Нова година, от списъка отпадна още един гостенин и тогава пълно отчаяние обзе маминка. Доколкото си спомням нашите празници, никога не се е случвало на масата да има само седем души, включително домакините. За моите родители седем души не е Празник, а делова вечеря.

— Егорушка, защо не се обадиш на Светочка? — плахо помоли тя.

Какво пък, в това имаше резон — Светка Безрядина, мъжът ѝ и двете им деца правят една солидна бройка. Но аз не таях особени надежди, защото Светка и Борис имаха толкова плътно светско разписание, че моята маминка с нейния Кошмарен ужас по никакъв начин не би могла да се вмести в него.

— Ох, Игорьочек, няма да стане — със съжаление каза Светка, когато чу молбата ми. — В новогодишната нощ трябва да бъдем в клуба на Джаник, Боря тържествено му обещал, че ще отидем. Не се сърди.

— Ама естествено, Свет, разбирам те. Просто мама ме помоли да те поканя, ето че го направих.

— Татяна Василевна много ли се притеснява? — съчувствено попита моята милозлива приятелка.

— Ужасно. Напазарувала е за двацет души, толкова ѝ се искаше да дойдат много хора, а сега всичко ще се провали. И изобщо — нали познаваш майка ми — домашни седенки не са ѝ достатъчни, тя обича големите приеми, за нея петнайсет души са малко, а пък четирима си е направо смешно.

— Извинявай, Игорьок, но честна дума, няма начин да дойдем.

Светка май вече се чувства виновна. Само това липсваше!

— Стига, Светуля — колкото може по-весело казах аз, — не го вземай толкова присърце. Ще измисля нещо.

Като начало звъннах на Иван Аркадевич, състудент на татко от консерваторията. За мен той дълги години беше просто чичо Ваня, басът профундо, на чиито колене аз нахално се катерех и исках той да

ми пее „Бълха“ на Мусоргски, която, незнайно защо, обожавах в сополиването си детство. Чичо Ваня послушно ми пееше, а аз притисках буза до мощната му гръд и с възторг усещах вибрацията на въздушния стълб, който тогава си представях като някаква златна тръба, скрита в едрото тяло на чичо Ваня. Иван Аркадевич Люц вече петнайсет години не бе сред близките приятели на татко, които задължително бяха канени на гости по различни тържествени поводи. Не че двамата певци се бяха скарали, просто някак се бяха разминали, макар да изпитваха същите топли чувства един към друг и миналата есен да бяха пели заедно в „Трубадур“: татко — партията на граф Ди Луна, а чичо Ваня — на Ферандо. Тогава, на премиерата, мама ми каза, че чичо Ваня имал връзка с мецосопраното, която в същия спектакъл пееше Азучена, и аз се надявах да извлека от тази ситуация максимална полза.

Иван Аркадевич ужасно се зарадва на моето обаждане, разбра всичко от половин дума и само след половин час ми звънна моята въодушевена маминка:

— Представяш ли си, Егорушка, колко хубаво става! Обади се Ванечка Люц! Толкова внезапно! Нямал никаква представа къде да отиде за Нова година, правел някакви планове, но всичко се провалило, така че той ни покани с татко ти на ресторант, а аз му казах...

Е, и бездруго можех да се досетя какво му е казала маминка. Иван Аркадевич щеше да дойде на Нова година у нас със своята възлюбена мецосопрано и да вземе със себе си и директора на операта, в която те с татко пеят в „Трубадур“. Естествено директорът щял да бъде със съпругата си. И тъй, осем души гости и ние тримата — ставаме единайсет. Напълно прилична бройка.

— Ах, Егор, ако беше се оженил навреме, вече щеше да имаш деца, а ние с татко ти — внуци. Все пак колко е хубаво семейството да е голямо! — отново подхвана маминка нескончаемата си песничка относно моя неправилен начин на живот.

Изслушах тази песничка мълчаливо, като междувременно четях книга. Отдавна съм се научил да върша тези две неща едновременно, без да изпускам и дума нито от текста, нито от телефонната слушалка.

И същия ден, вече съвсем късно, неочаквано се обади Андрей Мусатов, когото вече бях забравил толкова трайно, че си спомних кой е с доста усилия — едва когато той се представи.

— Бих искал да се посъветвам с теб, ако може — учтиво и ненатрапчиво каза той.

— Може, разбира се, защо да не може — без особен ентузиазъм отговорих аз. — Доколкото си спомням, ти имаш опитен консултант от адвокатското съсловие. Нещо не е наред ли?

— Не е там работата. — Андрей направи пауза и на мен ми се стори, че се колебае дали да ми каже нещо или не. Вероятно реши да го каже. — Разбираш ли, имам връзка с дъщеря му.

— С чия дъщеря? На този Албертович със смешното фамилно име ли?

— Ами да. И сега се чувствам неудобно да използвам услугите му. Той е много умен човек, много опитен, а и връзките му са много широки, но... Разбираш ли, постоянно имам чувството, че ми взема по-малко пари, отколкото би вземал от друг клиент... С една дума, не знам, не мога да го обясня, но ми е неудобно.

Не бях сигурен, че Мусатов е прав, но ми хареса, дето не му бяха чужди известна деликатност и дори душевен финес.

— Защо, отношенията ви с момичето сериозни ли са?

— Това теб какво те засяга? — рязко попита той.

Готов съм да се закълна, че в този момент той се навъси и сви устни. Макар естествено да не го виждах.

— Помислих си, че ако не са сериозни, може би няма да е зле да ги пожертваш, за да си запазиш опитния консултант, а? Защото твоят проблем е дълбоко личен, семеен, а не служебен, който може да се претупа. Стараеш се за себе си. Твоят Албертович има връзки, познанства, знания, а това струва скъпо. И после, той има едно съществено предимство пред мнозинството днешни частни детективи: на подходяща възраст е за твоя проблем, разбираш ли? В средата на седемдесетте вече е работел, въртял се е в правоохранителните структури и може чрез общи познати да намери хората, които са познавали и си спомнят и досега твоя Личко. За него това е по-лесно, отколкото за нашите връстници. Така че си помисли добре кой е по-важен за теб — таткото или щерката.

— Благодаря за съвета — сухо отговори Андрей. — Моите отношения с Юля са доста сериозни, затова исках да помоля за помощ теб. Но ако ти...

— Е де, недей така — засмях се аз. — Защо си толкова обидчив? Не ми се връзвай, нали знаеш, че ние, ченгетата, сме простаци. Грехота е да се сърдиш на простодушно момче като мен. Между другото, не искаш ли да посрещнеш Нова година с мен, моите родители и техни приятели? Такова едно театрално-музикално купонче в къща извън града. Тъкмо ще можем да си поприказваме. Естествено поканен си с твоята дама.

Честно казано, на нищо не разчитах, когато канех Мусатов. Смешно е да се предполага, че един млад преуспял служител на богата фирма два дни преди Нова година няма определени планове за празничната нощ. Но тъй като си бях поставил за цел да направя маминка доволна и щастлива, стрелях по всички мишени наред с надеждата някъде да уцеля. И колкото и да е странно, уцелих. Оказа се, че Юля категорично не пожелала да заведе Андрей в компанията на своите познати и също толкова категорично отказала да се запознае с приятелите на Андрей. Вече били решили да посрещнат Нова година само двамата у Мусатов, така че моето предложение му се видя достатъчно приемливо. Трябвало само да получи съгласието на момичето.

На другия ден той се обади и каза, че ще дойдат. Маминка беше в пълен възторг.

Ето така се получи, че посрещнах 2005 година в компанията на приятни хора, сред които се оказаха Андрей Мусатов и неговата приятелка Юля Пинчук. Сега разбирате ли за какво ми беше необходимо цялото това дълго и скучно предисловие?

* * *

Лев Александрович Аргунов притежаваше качество, което би могло да се нарече интелектуална лабилност. С една дума, той умееше да не размишлява дълго върху неприятна ситуация и след периода на остра и болезнена реакция доста скоро настъпваше привикване и примиряване с неблагоприятните обстоятелства. Не, той не забравяше за случилото се, не се успокояваше окончателно, а си спомняше за него с тягостно чувство, но вече можеше да спи нощем, макар и не съвсем спокойно, но все пак...

Той не разпускаше персонала за коледна почивка: заводът трябваше да работи непрекъснато и денонощно, затова два дни преди Нова година се прибираше стегнато и в работно настроение, а не радостно отпуснат, както става преди дълга поредица празници. Жана Викторовна го посрещна със спокойна усмивка и както всеки ден, му съобщи, че вечерята е готова и след пет минути могат да седнат на масата. Аргунов бързо се преоблече и слезе в трапезарията.

— Днес те търсиха от милицията — каза жена му, докато пълнеше чинията му с пригответените на скара зеленчуци и месо.

На Аргунов му се стори, че за миг е оглушал и е чул нещо неправилно. Не, не можеше да бъде Жана да е казала „от милицията“. Не, само това не! Трябва да поиска тя да повтори и да се убеди, че става дума за съвсем друго нещо.

— От къде ме търсиха?

Той се овладя с усилие, но все пак се овладя, като си повтаряше мислено: „Не съм чул правилно, няма нищо страшно, нищо не се е случило. Сега ще поискам тя да повтори, тя ще отговори и ще се окаже, че са ме търсили от някоя общинска служба, от кметството, от санитарната инспекция или от ветеринарния надзор във връзка с кучетата, или от пожарната...“

— От милицията. Питаха за теб.

Той гледаше чинията и не можеше да разбере какво има в нея. И защо това нещо е в чинията му. И изобщо къде се намира той?

— Какво питаха?

Все пак успя да произнесе две думи, без да разбира добре уместни ли са те или не.

— Ами имат някакви въпроси към теб. За съжаление аз не можах да отговоря. Нещо във връзка с кола, която може да си видял, или за някакъв човек... С една дума, нещо си там се е случило, някой е бил убит, та са се намерили хора, които са казали, че са те видели наблизко. Така че в милицията смятат, че ти може да си видял или чул нещо.

— Нищо не съм виждал!!! — почти изкрещя Аргунов.

И се опомни. Но вече не можеше да се овладее.

— Ти трябваше да им кажеш, че нищо не съм видял!!! — продължи той. — Защо не им каза?

— Първо, ти не знаеш какво съм им казала и какво не — сухо отговори жена му. — И второ, от къде да знам какво си видял и какво

не? Ти постоянно излизаш да разхождаш кучетата късно вечер, няма те по час и половина — два, прибираш се късно през нощта, когато аз вече спя, и не ми докладваш за впечатленията си. И трето, да не си посмял да ми крещиш.

Аргунов разбираше, че тя е права. Но вече не можеше да се овладее. Беше си изтървал нервите, изпитваше нужда да се накреци, страхът, който дремеше у него, се бе пробудил, започваше да набъбва и се бе устремил навън, така че той трябваше да го пусне по какъвто и да е достъпен за него начин, за да не се пръсне гръдният му кош.

— Колко пъти съм ти повтарял, че мразя милицията! Колко пъти съм ти повтарял, че няма да търпя тези дегенерати в дома си! Как си посмяла да ги пуснеш?!

— Льова, ти имаш право да обичаш или да мразиш милицията — това си е твой личен избор, но хората си вършат своята работа. Защо трябва да им преча? Нима ти е трудно да отговориш на няколко прости въпроса, без да правиш от това трагедия?

С крайчеца на съзнанието си той успя да се учуди, че Жана търпи крясъците му и не избухва в отговор. Той беше отишъл толкова далеч, а тя бе толкова спокойна...

— Нямам намерение да разговарям с тях! Абе те да не са откачили? Как смеят да идват в дома ми с идиотските си въпроси?! Да не съм ги видял повече в дома си!!!

— Ще дойдат довечера, по-късничко, казах им, че се прибираш към десет. Льова, не ти ли се струва, че се държиш неприлично?

Ето на, значи тя не е чак толкова спокойна, просто Жана умее добре да се владее.

— И ми позволи да ти напомня, че това не е само твой дом, а и мой — продължи Жана Викторовна. — Или вече нямам право да пускам тук когото сметна за нужно?

— Защо си им казала, че се прибирам към десет? Кой те е молил да ги информираш за моя дневен режим? Защо се бъркаш в чужди работи?

Той с ужас се слушаше сякаш отстрани и разбираше, че е започнал отвратително просташка кавга и произнася глупави и недостойни думи, след които ще бъде много трудно двамата да се върнат към нормалните си взаимоотношения. Но нищо не можеше да направи. Не беше по силите му.

— Не желая да виждам твоите милиционери — заяви той и рязко се дръпна от масата. — Ако дойдат, ще им кажеш, че съм заминал за няколко дни по работа. Не знаеш кога ще се върна. Ако много съм им потрябвал, да почакаат или пък да се оправят без мен.

Без да погледне жена си, той тръгна към стълбището за втория етаж. В спалнята бързо събра всичко необходимо, взе куфарчето с документите и слезе долу.

— Ще поживея в московския апартамент. И да не си посмяла да кажеш на тези кретени, че съм в Москва, и да им дадеш телефоните ми.

Жана Викторовна седеше неподвижно до масата — в същата поза, в която я бе оставил преди двайсетина минути. Храната в чинията ѝ бе останала недокосната. Тя дори не вдигна глава и не се обърна към мъжа си.

— Жануся, хайде, прости ми — помирително каза Лев Александрович. — Изпуснах си нервите. Безобразно избухнах. Имам неприятности в завода, целият съм кълбо от нерви. Представяш ли си какво ще стане, ако се нахвърля така на твоите ченгета? Като нищо може да ме арестуват за дребно хулиганство.

Аргунов направи несръчен опит да се пошегува и така да тушира конфликта, но не успя. Жена му мълчеше.

— Е, аз да тръгвам, нали?

— Тръгвай — глухо издума тя. — Отвратителен си. Колкото по-дълго не те видя, толкова по-добре.

Той не извика шофьора Миша, изкара от гаража своя лексус и потегли към града. Пътувайки по околоръстното шосе, извади мобилния си телефон и набра номера на Слава Ситников.

— Слава, онези ме потърсиха — кратко съобщи той, като се стараеше гласът му да не трепери.

— Кои? — не разбра Вячеслав Антонович.

— От милицията.

— Такааа — проточи Ситников. — За... онова ли?

— Сигурно. Не знам точно — припряно заговори Аргунов. — Нямахте ме вкъщи, Жана е разговаряла с тях. С една дума, не е за телефон. Отивам в апартамента на „Маросейка“.

— Кога ще пристигнеш там?

— След трийсетина минути.

— Добре, ще дойда.

Лев Александрович обичаше нежно и предано московския си апартамент — беше същият, в който бяха минали детството и младостта му. Не променяше в него друго, освен нещата, които явно излизаха от строя. Например смени санитарните съоръжения, но остави старите мебели, онези, които бяха купили още родителите му. В този апартамент той се бе готвил за матура, после беше писал дипломна работа, сетне дисертация и други научни трудове, тук преди много години доведе Жана, тук дъщеря му — Лялка, направи първите си крачки. От тук за последен път взеха в болница родителите му — първо баща му, а после, след пет години, и майка му. Тук бяха дошли да ги поменат техните приятели. Ако не беше Жана, нейната настойчивост и активност, той и до днес щеше да живее тук, в просторния тристаен апартамент в центъра на Москва.

Именно Жана преди доста години, в края на осемдесетте, бе започнала да го врънка и уговаря да вземе пример от другите, които зарязваха науката, захващаха се с бизнес и забогатяваха буквално за дни. Тя постоянно се оплакваше, че парите не стигат, и се възхищаваше на практичността на бившите колеги на Аргунов. Молеше, вдигаше скандали, притискаше го. И постигна своето. Сега Лев Александрович Аргунов живее в извънградска къща с хубав парцел, притежава печелившо производство на строителни конструкции, разработени въз основа на собствени и патентовани технологии, но при всеки удобен случай идва в апартамента на „Маросейка“ — ту следобед, да си почине малко, ту пък вечер, за да пренощува.

Аргунов влезе в антрето, непоглеждайки, остави на пода сака с багажа и куфарчето с документите и без да пали лампата или да се съблича, отиде в хола и се тръшна на дивана. Диванът старчески въздъхна и недоволно изскърца. Беше на много години, отдавна се канеше да предаде богу дух, но Лев Александрович търпеливо го бе ремонтирал поне десет пъти, бе викал тапицери, за да сменят протритата и прокъсана на места дамаска, но и през ум не му бе минавало да го изхвърли. Това беше същият диван, на който родителите му вечер бяха гледали телевизия и на който той като студент и аспирант бе започвал да прелъстява познати момичета, преди елегантно да ги поведе към своята стая.

Поседя няколко минути със затворени очи, после бавно протегна ръка към лампиона, дръпна копринения шнур и се огледа. Ами че той редовно идва тук... Ами ако тук спи и... Не вкъщи, не извън града, а именно тук, както някога, преди много години. Той заспива и после става нещо такова, за което никога не си спомня. Отива някъде, прави нещо и се връща тук, за да се събуди и нищо да не знае. Защо това не му беше хрумвало по-рано? Защо си мислеше само за вкъщи, за Жана, за спящия пазач? От друга страна, нали милиционерът е идвал ТАМ, извън града, значи са го виждали ТАМ, а не тук. Впрочем това нищо не означава, може би са го виждали на съвсем друго място, а милиционерът е отишъл там, където той живее, на известния адрес. Жана не му каза за кое място конкретно е ставало дума. Защо не му каза? Защото той, Аргунов, не я попита, не ѝ зададе нито един нормален въпрос, а веднага изпадна в истерия, разкрещя се и измести целия разговор към съвсем друга плоскост. Впрочем възможно беше тя да не знае на кое място са го виждали, милиционерът може и да не ѝ е казал. Трябваше да се обади на Жана и да поговори с нея спокойно, да я помоли за извинение, а когато тя омекне — да ѝ зададе всички нужни въпроси, за да си изясни какво точно ѝ е казало онова ченге и за какво е питало.

Или не биваше да ѝ се обажда? За нищо да не пита и нищо да не знае? Още повече че идваше Нова година, двамата с жена му имаха големи планове за празника, а той си тръгна и не каза нищо за 31 декември... Жана щеше да иска обяснения, а за обяснения, които тепърва трябваше да измисли, той нямаше сили.

„Мислех, че си Лъв^[1], а ти се оказа обикновен Лъвочка“ — така му беше казало преди много години едно момиче, което му се предложи, но без резултат. Аргунов никак не я харесваше, тя не му беше нужна и той дори не опита да се преструва или да се прави на нещо специално. Сигурно не се бе държал твърде тактично — в онези години още не беше натрупал опит да отказва на момичета, беше се смутил и очевидно бе изрекъл нещо неприятно, а може би и грубо. Сега той вече не си спомняше как именно се бе държал, но ето че задълго бе запомнил думите ѝ. Ти не си Лъв, ти си Лъвочка. Ето че тя се оказа права.

У него винаги бяха живели двама души — Лъв и Лъвочка. Единият притежаваше буден ум и стремеж да стигне до същината на

нещата, да доведе мисълта докрай, беше търпелив и методичен, но само в онова, което се отнасяше за любимата му наука. Докато вторият — Львовочка, беше боязлив, слаб и непослователен, не умееше и не обичаше да си изяснява отношенията с хората, страхуваше се от конфликти и се старееше да избягва всичко неприятно, което можеше да го изкара от релси. Лев разсъждаваше логично и ясно, докато Львовочка бързо се уморяваше от тягостни преживявания и умееше твърде успешно да изтиква от съзнанието си всичко, което пречеше на душевното му спокойствие. Преди много години, когато намери коланчето от детска рокличка на точици, Аргунов около два месеца беше Льв, опитваше се да се самонаблюдава и да научи истината. В течение на първия месец той постоянно изпитваше ужас от самия себе си, втория месец прекара в страх, че ще го хванат и хвърлят в затвора, а на третия месец се превърна в Львовочка, който нищо не иска да знае, защото всичко това е прекалено сложно, прекалено страшно и прекалено натоварващо. Душата, която не можеше да се справи с тежкия товар, предпочете да се престори, че този товар не съществува. Аргунов мразеше онези страни на битието, които не можеха да се опознаят с помощта на логически анализ и изискваха емоционални усилия.

Бяха минали почти два месеца, откакто намери в гардероба си детската тениска. Той вече се бе поуспокоил и не щеш ли, някакъв милиционер...

Нетърпимо му се допи, но той реши да почака Ситников. Неприлично е някак да пиеш сам, много прилича на алкохолизъм.

Вячеслав Антонович пристигна, както обикновено, без закъснение, точно трийсет минути след обаждането на Аргунов.

— Защо не си светнал лампите? — сърдито попита той, когато влезе в апартамента. — Да не си в траур?

— Славка, какво да правя? — веднага започна Аргунов. — Бях сигурен, че и този път се е разминало, и не щеш ли — милиция... Можеш ли да научиш какво са искали?

— Е, как да науча, как?

Ситников извади от барчето бутилка, наля половин водна чаша уиски и я подаде на Лев Александрович.

— Пийни и се овладей, Льова. Какво мога да науча? Как? Едно е да си пъхнеш носа в сводка за града или областта и съвсем друго — да

проявиш интерес към хода на някое следствие. Никой нищо няма да ми каже, а ако размърдам силните си връзки, ще трябва някак да обясня любопитството си. Ти по-добре ми кажи: продължаваш ли да спиш сам?

Аргунов изпи уискито до дъно и каза:

— Да.

— Защо? Нали те посъветвах да спиш в една стая с Жана, за да провериш ходиш ли насън или не.

— Опитах, но тя не иска. Вече е отвикнала да спи с мен, сама ѝ е по-удобно. И после, има някакви проблеми... по женската част, знам ли. С една дума, става често и ѝ е неудобно... Не знам. Жана отказа да спи в моята спалня и не ме пуска в своята. Казва, че съм хъркал много силно и съм ѝ пречел.

— Добре. Къде дяна тениската?

— Изгорих я, както ми каза.

— Браво. Хайде пийни още малко, че си съвсем неадекватен.

Той отново наля и подаде чашата в ръката на Аргунов.

— Сега ме чуи много внимателно. За една нощ ли си дошъл тук, или ще останеш?

— Ще остана. Ще поживея тук известно време.

— И това е правилно. Значи така: незабавно си намиращ любовница и я настаняваш в този апартамент, ясно? Дори случайно насън да се опиташ да отидеш някъде, тя няма да те пусне.

— Но това не може да продължава до безкрай — запротестира Лев Александрович. — Докога смяташ, че мога да остана тук? Седмица, две. В краен случай — месец. А после какво? Та аз не мога да се преместя в Москва завинаги, а Жана да оставя извън града. Днес се скарахме, аз се държах ужасно грубиянски и си тръгнах, но рано или късно ще трябва да се сдобрим. И тогава ще се наложи да се върна.

— Или да се разведеш — присмехулно подхвърли Вячеслав Антонович.

— Да не си луд?

— Аз — не. А за теб още не знам. Ти за какво мислиш, Льова? Че е много лошо да се развеждаш с жена си? А помисли ли колко е лошо да лежиш в затвора или в лудницата? Ти си убиец, колкото и да е печално това. Досега някак се измъкваше, но ако искаш да останеш на

свобода, ще трябва да живееш по друг начин, дори никак да не ти се ще. Длъжен си да вземеш всички мерки, за да не се повтарят повече тези твои лунатични подвизи. На твое място аз бих поговорил откровенно с Жана, бих ѝ разказал всичко — и за миналото също. Тя би ти помогнала. Но ти си различно устроен, не можеш да признаеш на жена си. Е, тогава ще трябва да доведеш тук друга жена, която нищо няма да знае, но поне ще те следи и няма да те пуска навън в безумно състояние. Трябва само да направиш така, че Жана да не идва тук. Ще можеш ли?

— Господи, Славка — простена Аргунов, — какви ги говориш? Каква жена? От къде ще я намеря?

— По-рано намираше. Мисля, че нямаше проблеми с тези неща.

— А как да направя така, че Жана да не идва тук? Та аз не мога да ѝ забраня да идва.

— Смени бравите. Престани да се паникьосваш. И да не ти е хрумнало да бягаш от милицията — това ще събуди подозрения. Ако дойдат още веднъж — поговори с тях, отговори на въпросите им. Засега те в нищо не те подозират, мислят, че си свидетел, който може да е видял престъпника. Е, кажи им, че не си видял никого. Или измисли, че си видял, хубавичко ги излъжи. Дръж се спокойно и дружелюбно.

— Защо смяташ, че не ме подозират?

— Ами ако те подозираха, щяха да те чакат у вас, докато се прибереш, после да те задържат и да те закарат в участъка с белезници, а нямаше да си отидат ей така, без нищо. И при всяко положение онзи милиционер нямаше да дойде у вас сам, щяха да бъдат двама или трима, ако смятаха, че си престъпник. А той е бил сам. Нали?

— Жана каза... Май е бил сам.

— А какво конкретно ти каза? Можеш ли да повториш дословно?

— Че са ме търсили от милицията.

— Търсили са те — замислено повтори Ситников. — Могъщ е руският език, понякога не можеш да разбереш за какво става дума. Дали е безлично изречение, или милиционерът не е бил сам. Ама ти защо не я попита за подробности?

— Притесних се, нервирах се. Започнах да ѝ крещя. Е, да, сглупих, държах се като последния идиот, но какво сега, и ти ли ще ме

тормозиш до безкрай? Повиках те като приятел, за да ми помогнеш, а не за да слушам забележките ти!

Алкохолът бе подействал и Аргунов беше станал агресивен.

— Сега крещиш и на мен — поклати глава Вячеслав Антонович.
— Ех, Льовка, Льовка. Хайде лягай си, утрото е по-мъдро от вечерта. Когато се наспиш, помисли за това, което ти казах. Ако е проблем да си намериш жена, ще ти помогна. Изобщо не е задължително да си играеш на романтика, можеш просто да я наемеш за пари и да ѝ обясниш в какво се състоят задълженията ѝ.

— Какво, да не би според теб да трябва да ѝ обяснявам, че насън излизам от къщи и убивам деца? — разяри се Лев Александрович. — Ти да не откачи напълно?

— Не ми викай — повиши глас Ситников. — За жената можеш да измислиш каквато искаш легенда, колкото да те пази, докато спиш. На никого нищо не бива да признаваш, запомни това. Край, тръгвам си, утре трябва да ставам рано. А ти си пийни още и лягай да спиш.

— Значи ти няма да ми помогнеш? — ядосано попита Аргунов.
— Напразно ли разчитах на теб?

— Льова! — Ситников, който вече се бе приготвил да си тръгне, отново седна и сложи ръка на рамото на приятеля си. — Аз не мога да направя това, за което ме молиш. Разбираш ли? Не мога. Нямам такива възможности. Мога да ти помогна само със съвет и приятелско съчувствие. Но ти не искаш да чуеш съветите ми. Ще трябва да се задоволиш само с моето съчувствие. Какво друго мога да направя за теб?

С трепереща ръка Аргунов си наля уиски, този път пълна чаша, и го изпи на няколко големи глътки.

— Не ме оставяй — продума той, притворил очи. — Не ме оставяй сам. Пренощувай тук. Та теб никой не те чака вкъщи. Какво значение има къде ще спиш? Страх ме е, Славка. Ами ако заспя и...

— Не мога — меко каза Вячеслав Антонович. — Виждаш ли в какъв вид съм дошъл? Дънки, пуловер. Не мога утре да отида на работа в този вид. И всички документи, които ще ми трябва, са вкъщи. Трябва да се прибера.

— Добре, ами аз? — Пиянски сън вече надвиваше Аргунов и на мястото на агресивността дойде почти неразбираемо ломотене. — Представи си, че...

— Ще те заключа. Ще взема ключовете и ще заключа вратата. А утре сутринта преди работа ще мина отгук и ще отключа. Няма къде да се денеш от заключен апартамент. Хайде ставай, ще те сложа да си легнеш.

Вячеслав Антонович грижовно заведе приятеля си до спалнята, помогна му да се съблече и да си легне. Взе ключовете, заключи и двете брави и си замина.

На сутринта Лев Александрович се събуди с натежала глава, но определено по-спокоен. С неудоволствие си спомни снощния си разговор със Ситников и леко се разкритикува за невъздържаността и грубостта си. Така де, какво иска от Славка? Та нали Славка не е министър на вътрешните работи и дори не е началник на Московското управление на вътрешните работи, той е само началник-отдел в Министерството на икономическото развитие. Нищо общо... Аргунов искаше от него невъзможното. Но все пак той е истински приятел, дотича още след първото повикване, постара се да го успокои, даваше му някакви съвети. Може би невинаги умни, но пък от сърце, с искреното желание да помогне. След разговора с него всичко започна да изглежда не толкова катастрофално. Ами ако наистина проблемът изчезне от само себе си? Онзи път, преди трийсет години, се размина, защо и сега да не може да се размине? Може. Той, Аргунов, е извършил само един, както се изрази Славка, лунатичен подвиг, оттогава са минали почти два месеца и нищо не се случи. Повече подвизи няма да има и никой нищо няма да научи.

Лев Александрович стана от леглото и веднага отиде в антрето. Ключовете от апартамента бяха на поличката, където ги бе оставил снощи, когато бе дошъл. Значи Ситников вече бе успял да дойде и да отключи. Да си хванел любовница... Пфу, каква глупост! Трябва просто да се разбере със Славка всяка вечер да го заключва, а на сутринта да донася ключовете — това е то. Тогава няма да има проблеми и с Жана, ако тя реши да го посети в градския апартамент.

Той взе душ, избърсна се, закуси и отиде в офиса. В навечерието на Нова година суетнята беше по-голяма от обикновено, сякаш от нищото се бяха появили спешни въпроси, които той трябваше непременно да реши преди празниците. До вечерта Лев Александрович почти напълно се отърси от вчерашните сътресения, предизвикани от посещението на милиционера и скандала с жена му, изпрати

секретарката Ларочка в близкия китайски ресторант, като ѝ поръча да му вземе две порции гъби *му-ер* с бамбукови кълнове и две порции ориз със скариди. Не му се искаше да вечеря пред хората, а сам не умееше да готви. Когато момичето се върна с фирмения пакет с гореща храна в опаковки от прозрачна пластмаса, Аргунов повика шофьора и замина за „Маросейка“.

Лев Александрович дори успя да изпита удоволствие от храната, притоплена в микровълновата фурна. „Няма нищо страшно — повтаряше си той, — всичко ще се оправи, онзи път се размина — и сега нищо няма да се случи“. Малко се тревожеше, задето още не можеше да намери Ситников по телефона, за да го помоли да дойде, да заключи и да вземе ключовете до сутринта, но знаеше, че приятелят му може да закъснее много на някое съвещание с ръководството или да подготвя документи в комисията при Думата; в такива случаи той изключваше мобилния си телефон. В края на краищата Аргунов му изпрати SMS и търпеливо зачака Ситников да му се обади.

Изгледа някаква глупост по телевизията и осъзна, че не може да се съсредоточи и не разбира какво му говорят от екрана. Поразмотава се из празния апартамент, на няколко пъти вдига слушалката на телефона, за да се обади на жена си, но се отказваше. Трябваше да се заеме с нещо, с нещо такова, което не изискваше умствени усилия, на които Аргунов просто не бе способен в момента. Изми останалите след вечерята мръсни съдове. Запари си пресен чай и реши да разчисти кухненските шкафчета. Казват, че преди Нова година човек трябва да изхвърля старите, негодни за използване вещи, ето на тогава — и той ще изхвърли продуктите с изтекъл срок на годност и всички стари чаши и чинии, по които намери пукнатини.

Решително разчисти масата и започна да нарежда върху нея всичко, което вадеше от окачените шкафове от кухненското обзавеждане, като междувременно си припомняше как майка му тичаше да си пази реда на опашката за ето тези покрити с гетинакс мебели, които тогава, в началото на осемдесетте, изглеждаха връх на удобството и красотата. Ами тези тенекиени кутии с капаци на червени и бели точки! В тях държаха брашно, захар, сол, чай, фиде, и то не вътре в шкафовете, а задължително на откритите полици, като украшение на интериора. Кутиите се продаваха далеч не навсякъде,

трябваше човек да ги „намери“, така че те бяха гордост и се държаха на показ.

В една от кутиите той намери остатъци от брашно, смесено с буболечки. Виж ти, няколко години Аргунови живеят извън града, Жана отдавна нищо не е пекла в този апартамент, а брашното е останало... И половин буркан чай. Когато отвори третата кутия, Аргунов се вцепени. На дъното сиротно се подмятаха няколко сухи късчета фиде. Там имаше и пластмасова розова шнола за коса. Малка. Детска.

„Не — трескаво затупка в главата му спасителна мисъл, — не, това не може да е СЪЩОТО. Това е на Лялка. Лялка като мъничка носеше такива шноли. Няма значение как се е озовала тук, важното е, че това е шнола на дъщеря ми“.

Лев Александрович безсилно се отпусна на стола. Той си спомни, че Лялка винаги беше късо подстригана, не можеше да търпи дълга коса. Но може би... Просто е забравил. Разбира се, просто е забравил, той не може да си спомня такива подробности — като прическата на дъщеря му в ранното ѝ детство. До определена възраст децата не си избират прическата, правят го родителите им, обикновено майките. Да, вече в съзнателна възраст Лялка не носеше дълга коса, тя беше много гъста и къдрава и беше истинско мъчение да я сресва, особено след като я измиеше. Ами по-рано, когато беше съвсем малка? Трябва веднага да се обади на Жана и да я попита, тя е майка, длъжна е да помни по-точно. Впрочем как така ще се обади на Жана? И какво ще ѝ каже? Как ще я попита? Как ще обясни интереса си към външността на дъщеря им, когато е била на седем-осем години? Или дори на пет-шест? Глупости, глупости, глупости! Трябва да намери детски снимки на Лялка. Само че в този апартамент няма снимки, всичките са там, в извънградската къща.

Но какво става със Ситников? Защо не се обажда?! Къде е той в края на краищата?!

Лев Александрович грабна телефонната слушалка и отново набра познатия номер. Този път телефонът на Ситников не беше изключен, но Слава дълго не отговори. Най-сетне Аргунов чу познатия глас:

— Да, Льова. Какво се е случило пак?

Гласът беше недоволен и дори малко раздразнен, но Аргунов не обърна внимание на това.

— Слава, ела веднага — настоя той.

— Защо?

— Намерих...

— Какво намери?

— НЕЩО.

— Пак ли?!

— Да — с усилие изрече Аргунов.

— По дяволите... Ама нали те заключих! Как си успял?

— Това е тук отдавна... Дори не мога да си представя от кога.

— И какво е то?

— Детска шнола. Шнола за коса. Розова. От пластмаса. Беше в една кутия в кухнята. Нали ги знаеш онези тенекиени кутии с капаци, в нея сме държали фиде...

Кой знае защо, Аргунов имаше чувството, че колкото повече подробности за страшната си находка изброи, толкова по-лесно Ситников ще намери приемливо обяснение и ще разсее кошмара.

— Сигурен ли си, че не е на Лялка? — Гласът на Вячеслав Антонович вече не бе раздразнен, а доста разтревожен.

— Не знам... Не си спомням.

— Ами погледни я по-внимателно — посъветва го Ситников. — Може там да пише нещо.

— Какво да пише?! Какво може да е написано там?

— Например инициали. Л. А. — Ляля Аргунова.

Аргунов вдигна шнолата до очите си. Не, нищо не се виждаше. Имаше някакви букви — определено, но без очила той почти нищо не виждаше.

— Почакай, ще си взема очилата — каза той в слушалката и отиде в хола да извади очилата си от джоба на самото.

След като се въоръжи с оптика, Лев Александрович отново се зае да разглежда парчето розова пластмаса. Сега буквите се виждаха отчетливо и гласяха, че изделието е произведено във Франция. Във времената на Лялкиното детство, началото на осемдесетте, в Русия не можеше да има такива шноли, не се продаваха. Може да я е донесъл някой познат? Така развълнуван, Аргунов не можеше да си спомни някой да им е носил сувенири от Франция. Пък и никой от неговото

обкръжение не беше ходил във Франция, в онези времена дори пътуването до България се смяташе за голям късмет. А почти всички негови познати от научните среди бяха от категорията, на която бе забранено да излиза в чужбина.

Освен това на шнолата имаше малка цветна рисунка, изобразяваща момче с кръгли очила и черна мантия. Хари Потър. Него го бяха измислили съвсем наскоро, само преди няколко години.

— Не е на Лялка — дрезгаво изрече Аргунов. — Какво да правя, Слава? Няма да понеса това, ще полудея.

* * *

Новогодишният празник има една особеност: колкото и да се готвиш за него, той се прокрадва внезапно и непременно се оказва, че не си свършил още много неща, не си решил сума ти въпроси и в последния момент изведнъж ти хрумва, че си забравил да купиш подарък на някого. Не знам как е с другите, но с мен винаги е точно така. 31 декември се е превърнал за мен в ден на суетливо и глупаво тичане напред-назад из района — заради ежедневните служебни задачи и спорадичното влизане в някой магазин. Първо си спомних, че не съм купил подарък за приятелката на Мусатов, а ако под мамината разкошна елха не се намери празнично опаковано пакетче за нея, маминка няма да ме разбере. Бях повече от сигурен, че вече е купила нещо от себе си за това момиче, което нито тя, нито аз бяхме виждали. Но в традициите на родителския ми дом беше да има подаръци от всекиго за всекиго. Тоест отделно от родителите и отделно от другаря капитан Дорошин. А аз не знаех дори името на момичето... Мусатов май веднъж го беше споменал в разговор, но аз не бях обърнал внимание и не бях го запомнил. Добре че след перестройката в нашия новогодишен бит навлязоха персонажите от източния календар: ако не знаеш какво да подариш — подаряваш съответната фигурка, това не може да се сбърка. Настъпващата година е година на Петела, така че за госпожицата на Мусатов аз избрах симпатична жълто-червена плюшена кокошка, която предизвикателно кудкудякаше, когато я натиснеш по гърдите.

След около два часа внезапно ме обля пот: нямам подарък за татко! По дяволите, как съм могъл да забравя?! Та нали още преди месец бях мислил за това и дори бях решил какво точно ще му подаря, а ето че бях забравил да го купя. Кой знае защо, имах ясното усещане, че съм го купил... Обаче не. Само го измислих. Наложих се да се кача в колата и трескаво да обикалям от цветарски магазин на цветарски магазин, търсейки растението, което толкова бе харесало на татко по време на гастрола му в Барселона. Такова цвете стоеше на перваза в гримьорната му и татко просто бе полудял по него. Ако поне знаех как се казва! Пак хубаво, че си спомнях как изглежда. Продавачките ме гледаха, сякаш бях идиот, когато сновях с безумни очи по лавиците и етажерките и мучах нещо неразбираемо за „едни такива продълговати листенца с пъпчици, отгоре червенички и с жилчици“. Към седем вечерта, когато магазините вече затваряха, най-сетне намерих каквото търсех. Разбра се, че се казвало кротон. Господи, дано сега не забравя как се казва.

Вкъщи на бърза ръка честитих на котките настъпващия празник, което се изрази в завързване на синя панделка на шията на Арина (никой друг не понасяше такива волности) и раздаване на прясно месо на всички без изключение. По принцип котешкият доктор не разрешаваше на кастрирани котки да се дава сурово месо, освен на големи празници, така че цялата ми банда се хранеше предимно със суха храна и специални пастети. Но на Приятел и Арина, на които бе разрешено да имат деца, веднъж на два-три дни давах сурово месо, заради което трябваше да ги примамвам в кухнята и да затварям вратата, та останалите да не виждат, да не завиждат и да не крадат. Останалите, разбира се, не виждаха, но усещаха, и то много добре, и правеха пред затворената врата гръмки протестни демонстрации. С ум и съобразителност особено се отличаваше старият Ринго, който, щом видеше, че вземам на ръце едновременно Приятел и Арина, се сецаше каква е работата и се втурваше към кухнята, събаряйки всичко и всички по пътя си, сядаше пред хладилника и си придаваше скръбния вид на същество, което никога не е било хранено. Тоест свиреше на струната на съжалението ми. Мен с такова нещо не могат да ме трогнат, но подозирам, че приятелката ми Светка Безрядина, която храни котките в мое отсъствие, се поддава. В чест на празника днес месо получиха всички.

На масата намерих дългия списък, продиктуван ми сутринта от маминка: онова, което тя не е успяла да купи и което аз трябва да занеса на всяка цена. Естествено аз благополучно бях забравил за този списък. Прегледах го бегло, за да преценя в кои магазини трябва да отида, и се натъкнах на непозната дума. Това пък какво е? Когато сутринта пишех под диктовка, бързах и не попитах. Някакъв си асклезан. Може би е лекарство? Името подхожда за лекарство.

Градският телефон на родителите ми беше постоянно зает, безрезултатно набирах петнайсетина минути, при което мобилните телефони и на двамата бяха включени, но вероятно се намираха далеч и от мама, и от татко. Беше вече осем и половина, в десет бях обещал да мина да взема Мусатов и приятелката му, така че времето ме притискаше и аз реших все пак да тръгна да пазарувам, включително тайнствения асклезан. Щом намерих цветето, без да знам как се казва, все някак ще се оправя и с него.

Към девет и половина, напълнил цяла количка с продуктите, споменати в списъка, минах през касата, унило погледнах затворения аптечен павилион, натоварих покупките в багажника на колата до татковото цвете (май отново бях забравил как се казва) и останалите подаръци и се завтекох към денонощната аптека. На моя въпрос за асклезана веднага ми отвърнаха с удар под лъжичката:

— Таблетки ли искате или мехлем?

Наложи се да звъня по телефона. След като набрах номера, попитах възрастната фармацевтка:

— А за какво е то? Срещу каква болест?

— Проблеми с вените. На краката или пък хемороиди...

Ах, да, вените. Разбира се, това е за татко, съвсем бях забравил. Певците постоянно са на крак и вените са слабото им място. Седнал не се пее, няма опора.

Този път ми провървя, мама вдигна веднага:

— Ама разбира се, че таблетки. Та нали ти казах сутринта.

Така ли? Виж ти, някак е минало покрай ушите ми. Впрочем можех и сам да се досетя. Татко е публична личност, в смисъл, че част от репетициите и всички спектакли стават пред хора и невинаги е удобно да си сваля панталона и да си маже краката.

— Таблетки — казах полугласно на продавачката и започнах едновременно да вадя пари и да слушам мамините вайкания.

Колко лош син съм бил, как не съм можел да запомня какви болести има татко и с какво ги лекува. Оказа се, че той използвал асклезан от цели две години... Повече не я слушах, защото в главата ми се зароди план за едно дребно отмъщение. Не на мама, разбира се. На татко. Още не можех да му простя любовната забегка, която се бе разкрила миналата есен и за която мама естествено нищо не знаеше. Но аз знаех. И му подготвих една малка гадост, която щях да пусна в действие, ако татко кажеше нещо, което не би ми харесало.

В десет и пет стигнах на мястото на срещата ми с Мусатов. Андрей държеше голям пакет — вероятно подаръци за всички участници в тържеството. Маминка щеше да бъде във възторг. Тя толкова обича под елхата да се издига цяла камара подаръци! До Мусатов бе застанала стилна дребничка мацка с ярки живи очи.

— Запознайте се: Игор, Юля — представи ни Андрей.

Те се качиха в колата, Юля седна до мен отпред, Андрей — отзад, и полетяхме към околоръстното шосе.

— Игор, а вярно ли е... — започна Юля.

Ето на, сега ще попита вярно ли е, че съм участъков милиционер. И ще започне да задава идиотски въпроси за какво ми е потрябвала такава работа. Или как при такава работа имам толкова скъпа кола. Или вярно ли е, че баща ми е онзи същият Дорошин. Господи, колко ми е омръзнало всичко това!

— ... че имаш пет котки?

Добре че мълчах в момента, инак щях да се задавя.

— Чиста истина.

— Тогава разбирам.

— Какво разбираш?

— Защо си участъков милиционер.

О, и тая си я биваше! Познава ме от пет минути, а вече всичко разбираше!

— Така ли? — скептично попитах аз. — И защо съм участъков милиционер?

— Защото умееш да обичаш и да се грижиш за онези, които не те обичат. Не всеки го може. Повечето хора се стремят към гарантирана взаимна любов, а да обичат просто така, без да разчитат на отговорно чувство, умеят и искат единици. В нашата страна никой не обича милицията, така че и на милиционерите им е трудно да обичат хората.

Изгубих дар слово. Разбирах, че трябва да поддържам разговора, но не можех да отговоря. Като че онемях. Слава богу, на помощ ми се притече Мусатов.

— Ей че го каза, Юлка! — засмя се той. — А котките какво общо имат тук? Каква е връзката?

— Ами съвсем пряка е — невъзмутимо отговори момичето. — Котките не са кучета, те се отнасят към стопаните си чисто потребителски. Те не са стадни животни и не се нуждаят от любовта и одобрението на водача. Виж, кучетата се нуждаят, затова за тях е толкова важна любовта на стопанина им и те се стараят по всички достъпни за тях начини да заслужат тази любов. Котките пък не се нуждаят, те са независими, индивидуалисти. Те просто позволяват на стопанина да обитава тяхната територия, при условие че стопанинът редовно изпълнява възложените му функции. Да ги храни, да им чисти и така нататък. Човек, който има пет котки, не може да не разбира това. Ти го разбираш, нали? — обърна се тя към мен.

— Разбирам го — промълвих аз.

— Ето виждаш ли — отново се обърна тя към Андрей. — Игор разбира. И въпреки това ги обича. Значи по принцип е способен на безкористна и несподелена любов. А човек, който не е способен на това, не може да работи като участъков милиционер.

— Ако човек те слуша, значи у нас всички участъкови милиционери са способни да изпитват несподелена любов — позасмя се Мусатов.

— Не пресилвай, не казах точно това. Имах предвид, че истински добър участъков милиционер може да стане само онзи, който е способен на тези неща. А останалите ще работят по принуда.

Вцепенението ме поотпусна и аз си възвърнах способността да говоря.

— Приятели, идва празник, хайде да не обсъждаме моята работа, става ли? Оставете ме да позабравя за нея.

— Ох, извинявай — виновно каза Юля. — Не съобразих. Тогава, момчета, защо не си поговорите по вашия въпрос? Защото започнем ли да празнуваме, ще забравим всичко. Не ми обръщайте внимание, говорете си.

Честно да си кажа, на мен за нищо не ми се говореше. И най-малко от всичко на света ми се искаше да обсъждам проблемите на

Мусатов, който не можел или не искал вече да използва услугите на бащата на Юля. Исках само едно: да остана с това момиче насаме за много, много часове, да ѝ задам множество въпроси и да чуя отговорите ѝ. Не съм особено силен по психология, има само три неща, от които що-годе разбирам: музика, котки и работата на участъковия милиционер. И нито веднъж в живота си не бях успявал така разбираемо дори за самия себе си да формулирам онова, което тази хлапачка каза за мен на третата минута от запознанството ни. Изпитах чувството, че мозъкът ми е бил видян на рентген и резултатът е бил мигом разшифрован. И сега не е нужно да обяснявам нищо на никого, защото всички и бездруго знаят и разбират всичко за мен. И кой знае защо, това не ме плаши, не ме засрамва и не ми е неприятно, а обратното — носи ми радост и спокойствие.

Но отпъдих тези опасни мисли. Юля е момичето на Мусатов и аз имам право единствено да оценя интелекта ѝ и евентуално да го похваля, но без да влагам каквито и да било емоции.

— Дай тогава по въпроса — съгласих се аз, като се престорих на ентузиазиран. — Какво успя да намериш?

— Получих списък на хората, които са работили в един отдел с Личко, но засега не знам къде се намират те в момента и как да ги намеря.

— А нещо за самоубийството на свидетелката? Забравих как се казваше...

— Шляхтина — рече Андрей. — Елена Шляхтина. Засега нищо не се знае. Виктор Албертович, бащата на Юля, каза, че ще намери материалите по делото, а когато го попитах колко ще ми струва това, той отговори, че нищо. Та от този момент всъщност всичко се застопори. Така де, аз не съм дете, разбирам, че никой няма да му извади безплатно делото от архива, за това трябва да се плати. Нали аз платих за делото на Личко, защо тук да е безплатно? Стана ми ясно, че Виктор Албертович... как да се изразя... ме покровителства или нещо подобно, защото ние с Юля... С една дума, това ми връзва ръцете. Не искам така. От къде на къде той ще плаща от джоба си заради моите проблеми...

— Аха, а капризната Юля току-виж заявила, че младежът нещо не ѝ харесва — намеси се момичето. — Разбираш ли, Игор, татко е

много загрижен за моята женитба. Страх го е, че или ще се омъжа за някой нехранимайко, или ще си остана стара мома.

— Така ли? — изненадах се аз. Не можех да си представя такова момиче да остане „стара мома“. — Той има ли основания да си мисли така?

— Има. Характерът ми е отвратителен, както на всички млади психолози.

— Значи ти си психолог?

— Ами да. Извинявай, ако това не ти допада.

— Защо, характерите на младите психолози не са ли като на старите? — поинтересувах се аз.

— Разбира се, че са различни. Старите психолози са умни, защото живеят отдавна на този свят, а младите психолози са глупави, защото са млади. Те вече знаят много неща и умеят много неща, така че непременно трябва да демонстрират това на всяка крачка. Някой човек при приятелски, непринуден разговор им каже нещо за себе си, а те веднага: „Просто сте депресиран“. Той им говори за душата си, за проблемите си, а те: „Страдате от когнитивно разстройство“... Е, кой може да издържи подобно нещо? Нали човекът не е отишъл на преглед при психиатър, за какво са му тези диагнози? С една дума, малко хора могат да ме понасят. Бягат от мен като от чумава. А Андрюша, първо, не бяга, и второ, татко много го харесва, затова е решил с всички сили да укрепва нашия съюз. Татко вижда в Андрей бъдещ зет и се опитва да му помогне. А Андрюша не иска да му бъде задължен. Съвсем отскоро сме заедно, връзката ни може да не стигне доникъде, тогава ще излезе, че той е излъгал татковото доверие и го е вкарал в напразни разходи.

— Разбирам — кимнах аз, учуден от пълната липса на комплекси у това момиче. Не всеки може да обяснява такива деликатни неща на страничен, чужд човек, без ни най-малко да се смути. — И какви ще бъдат следващите ви стъпки?

— Не знам — отговори Мусатов. — Исках да се посъветвам с теб. Може би ще се заемеш да ми помогнеш? Естествено, не безвъзмездно. Ще плащам и на теб, и на хората, които ти предоставят информация.

Щял да ми плаща! Да се пукнеш от смях. Ами че аз за два часа, прекарани пред рояла, ще спечеля повече, отколкото за два месеца

непрестанни частни разследвания. Хайде де, намерил и той детектив любител.

— Андрей, не се обиждай, но едва ли ще мога да ти бъда полезен.

— Не ти ли трябват пари? — учуди се Мусатов.

— Пари трябват на всички — казах философски. — Но аз нямам свободно време, за да ги печеля с частни разследвания. Разбери, от случай до случай има разлика. Случай като твоя изисква работа предимно в работно време, в делнични дни от девет до шест, разбираш ли? Например вземи архива: та това е държавно учреждение, така че да намирам хора, да ги придумвам, да им обяснявам, да им плащам, после да влизам в самия архив, да чакам, докато ми намерят материалите, да ги чета, да си правя извадки — това трябва да става все през деня, когато и аз съм на работа. Да се поговори с хората, които са работили заедно с Личко — това може да се прави и вечер, но аз не съм ти необходим за това, ти сам ще се справиш.

— И какво да правя? Да търся друг частен детектив, така ли?

И тогава ме осени идея. Валка Семьонов, старши участъковият, е стар мой приятел. Той има семейство, деца, господ не го е надарил с музикален талант, а трябва да печели парички. Защо не? Той има сума ти разни и разнообразни връзки, в това отношение аз не мога да се меря с него.

— Знаеш ли, Игор, все пак ми се искаше ти самият... — промърмори Мусатов.

— Ама защо?! Какво значение има дали ще съм аз или някой друг?

— Защото аз не мога повече... Уморих се да обяснявам от самото начало цялата тази гнусна история. Първо докторът в лудницата, после Виктор Албертович, Истомина... Не мога повече. А ти все пак си наясно, знаеш как стоят нещата.

Той още дълго ме придумва, а аз се съпротивлявах, впрочем не много активно, защото бях ядосан и разстроен. Ядосан на себе си заради мислите за седналата до мен Юля и разстроен по същата причина. Вече бяхме излезли на околоръстното шосе и летяхме право към дома на родителите ми, когато се предадох. Наистина, с някои уговорки.

— Добре, така да бъде. Ще те отърва от обясненията. Но пари няма да ти взема, вече си ми почти като роднина. Ще плащаш на колегата ми, който ще върши цялата организационна работа, без да задава излишни въпроси. Договорихме ли се?

— Договорихме се — облекчено каза Андрей. — А той ще се съгласи ли?

— Че къде ще върви, като трябва да храни семейство.

Мама ни посрещна на външното стълбище, наметнала на раменете си жакет от норка, изпод който се виждаше празнична дълга рокля. Всички прозорци в къщата ярко светеха, а на десетина метра от стълбището грееше осветената от специален прожектор украсена елха. Маминка открай време много я биваше да организира истински празници.

И се започна! Оказа се, че всички вече са се събрали и за пълно веселие очаквали само нас. Жалко, разбира се, че повечето от поканените гости не бяха успели да дойдат, но пък онези, които бяха дошли, не бяха изгубили с годините способността си да се радват на живота, да пеят и танцуват. Глъчката и смехът бяха такива, че ми идеше да си запуша ушите. Имаше много музикални импровизации и в художествената част на вечерта значителен принос внесоха басът чичо Ваня Люц и неговата приятелка мецосопраното, която, разгледана потблизо, се оказа прелестна лелка на около петдесет години с невероятно чувство за хумор. Тримата с татко прекрасно изпълниха от партитурата потпурите, които бях написал на бърза ръка. Естествено бях донесъл партитурата в единствен екземпляр, но родителите ми имат ксерокс, така че бързичко направиха копия според броя на изпълнителите. Мама седна на рояла, аз грабвах ту цигулка, ту китара, ту притичвах до мама и с нея свирехме на четири ръце. Гостите дружно пригласяха, разбира се, ако не се задавяха от смях. С една дума, празнувахме си великолепно.

След активната част, песните, танците и раздаването на подаръците, към два часа през нощта мама обяви пауза за почивка преди „второто сервиране“ и народът се разпръсна из къщата, съставяйки малки „групи по интереси“. Когато забелязах, че татко тръгва към зимната градина в компанията на Мусатов и неговата приятелка, аз побързах да ги последвам. Всъщност отдавна исках да поговоря с татко, но не се решавах, защото си представях неговата

реакция. Сега обаче той беше в прекрасно настроение, още повече че, първо, го зарадвах с цветето, и второ, той обикновено се държеше доста тактично в присъствието на външни хора. Е, бяха се случвали и изключения, дума да няма, бяха се случвали... Но само когато татко губеше душевното си равновесие, а в момента той нямаше никакви основания за това.

В зимната градина татко с умен вид оглавяваше съвета по решаването на въпроса: къде е най-добре да се постави моят подарък. Доколкото разбрах, Андрей беше привърженик на емпиричния подход, тоест предлагаше саксията с цветето да се постави „някъде“, на първото попаднало място, и да се види как ще се почувства то. Ако се чувства зле, да се мести, докато не се намери оптималното за него местоположение. Юля пък настояваше да намерим книги за стайните растения и първо да прочетем всичко, а после да решаваме.

— Докато го разнасяш от място на място, цветето ще загине — горещеше се тя. — Та то е живо, с него не може да се експериментира.

— Струва ми се, че Юлия е права — с професионално поставен кадифен баритон говореше татко и нежно галеше раменцето на Юля.

Аха, така значи! Юлия била права. И раменцето ѝ е толкова крехко, изваяно, изключително бяло в контраст с тънката черна презрамка на вечерната рокля, общита с мъниста. Добре, добре, да видим какво следва...

— Юля винаги е права — съгласяваше се Андрей, — но мисля, че много по-интересно е да наблюдаваш, да правиш изводи и да вземаш решения сам, въз основа на собствения си опит, отколкото да използваш чужди наблюдения и изводи. Не е ли така?

Както се казваше в онзи стар еврейски анекдот, „и ти си права, Сарочка“. По принцип гледната точка на Мусатов ми допаднаше повече, та нали и аз постъпвах точно така с моите котки. Можех да прочета милиони книги за поведението на котките и за зоопсихологията, но ми беше по-интересно да напълня апартамента с апаратура за видео наблюдение и да изучавам поведението на моите питомци самостоятелно, да водя дневници, да анализирам. Един ден ще напиша своя собствена книга за котките. Може и да не открива Америка и да не изобретя велосипеда, но определено ще изпитам удоволствие.

— Ами ако цветето загине, поставено на неподходящо място? — възмущаваше се Юля. — Как не разбирате, та то е живо. Всички

растения са живи, те се раждат, развиват се, узряват, нужни са им храна и вода, те имат нервна система. Не могат само да се движат и да говорят, а във всичко останало са също като животните. Игор, хайде, кажи на Андрей, обясни му, след като не разбира! Нали ти имаш котки, сигурно разбираш! Не бива да се рискува с жив организъм.

— Юленка, вие сте очарователна. — Татко леко прегърна момичето и бащински го целуна по челцето. — От къде у вас толкова любов към всичко живо? В наше време това се среща толкова рядко, особено сред младите.

Ах, този татко! Сигурно и гробът няма да го оправи. Да имаш такава съпруга като моята маминка, умна и красива, грижовна и предана, живееща само с интересите и живота на мъжа си — и да се разнежваш от млади въртиопашки. Впрочем Юля, разбира се, не прилича много на въртиопашка, но все пак...

Ами Юля, вижте я само! Притиснала се е до татковото рамо — сякаш като дъщеря отвръща на неговата бащинска целувка.

— Аз съм дъщеря на адвокат, Владимир Николаевич. А баща ми ме е учил, че никога не бива да се рискува чужд живот.

Татко грейна в усмивка и се обърна към мен:

— Ами ти, сине, какво ще кажеш? Ние тук разсъждаваме къде най-добре да настаним твоя подарък.

Аз живо се включих в обсъждането, защото трябваше да се подмажа на татко. Най-сетне ми се стори, че е настъпил съвсем подходящ момент, татко е разчувстван и размекнат, затова храбро се хвърлих с главата надолу в дълбокото.

— Татко, какво би казал на предложението ми да гостуваши в клуба на моите старци?

— Ти да не искаш да пееш пред тях?

Цялата му фигура, да не говорим за лицето и гласа, изразяваше недоумение и учудване. Така де, как е възможно? Той, великият Владимир Дорошин, да пее пред някакви си пенсионери в някакъв си там задръстен старчески клуб. Немислимо!

— Не е задължително да пееш. Те с удоволствие ще послушат твоите разкази, спомени. Ти много гастролираш, общуваш с известни музиканти по цял свят. И после, би могъл да поговориш с тях за кумирите на тяхната младост, та нали ти си заварил още Козловски, дори сте пели заедно на един концерт. Познавал си Щоколов, Гмиря,

излизал си на една сцена с Вишневская и Ростропович. На тях би им било много интересно.

— Ама ти да не си полудял?

— Защо? — невинно попитах аз.

Тоест прекрасно разбирах защо беше това „полудял“, но ми бе интересно дали татко ще посмее да изрече това на глас, и то пред външни хора. Бях сигурен, че няма да посмее. И ще се принуди да подбира за отказа си други аргументи, които — дай боже — аз ще успея да оборя и все пак да изтръгна неговото съгласие.

Но бях подценил баща си. И през ум не му беше минавало да откаже. Не че бе решил да се съгласи. Той изобщо не започна да обсъжда този проблем, а прехвърли разговора веднага към мен, към моята неправилно избрана професия, към моя погубен талант и към факта, че съм го бил лишил от най-голямата радост за всеки баща — възможността да се гордее със сина си. И нито Мусатов, нито красивата му млада придружителка не му попречиха в това.

Не, татко не крещеше и дори не използваше остри изрази, неговият силен баритон звучеше спокойно и сочно. Нещо повече, той беше прелъстително мек. Наричаше ме „синко“, а обичайните „ти трябва“ бе заменил с „винаги съм имал чувството, че ти би могъл“. С крайчеца на окото си наблюдавах Андрей и Юля и бих могъл да се закълна, че Мусатов искаше да излезе и да ни остави насаме с баща ми, но на добрите му намерения пречеше Юля, която, както бе стояла, подпряла крехко рамо на великолепия Дорошин, така и продължаваше да си стои. Нещо повече, докато произнасяше своята трагична тирада, баща ми нежно галеше момичето по главичката. Сиреч, аз изобщо не съм ядосан и това, което чувате тук, не е семейна сцена, нито скандал, а просто мило чуруликане на случайна тема, всъщност не чак толкова важна.

От всичко казано аз схванах едно: татко няма да дойде в моя клуб, защото го смята за безсмислено и глупаво начинание, което не си струва добрата дума. И изобщо няма намерение да ми помага в работата ми, защото колкото по-скоро я напусна, толкова по-добре ще бъде за всички и на първо място — за самия мен.

— Добре, татко, благодаря — усмихнах се аз колкото можах по-радостно, — всичко разбрах. Та какво решихме за цветето? Къде ще го сложим?

Всички облекчено си поеха дъх. И тогава аз извадих от пазвата си своето малко отмъщение, с което се бях сдобил в аптеката:

— Между другото, татко, не се тревожи, донесох ти таблетките срещу хемороиди. Лекувай се със здраве.

Неслучайно, неслучайно казват за баща ми, че е не само велик певец, но и превъзходен актьор. Всеки може да завиди на неговото самообладание. Лицето му остана все така оживено, гърбът — изправен, гърдите — изпъчени, главата — все така високо вдигната. Ала почти никой на този свят не е в състояние да контролира реакциите на вегетативната си нервна система. Така че татко позеленя. И то твърде забележимо.

— Имаш своеобразен хумор, синко — прозвуча като тътен гласът му, което не предвещаваше нищо добро.

В тези исторически минути в зимната градина нямаше глупаци. Нито един. Ето защо всички разбраха всичко.

— Владимир Николаевич! — Юля хвана баща ми за ръката и го помъкна към вратата. — Мисля, че е време да докажем на сина ви, че не страдате от хемороиди. Какво ще кажете за една мазурка? А Игор ще ни посвири.

Оцених нейната находчивост, макар че относно мазурката нещо се съмнявах. Е, татко несъмнено щеше да се справи без проблеми — трийсет години на сцената все значат нещо, — относно Юля обаче никак не бях сигурен. Влязохме в хола, където беше роялът, и аз гръмка обявих:

— Мазурка! Каним всички желаещи! Солисти — Владимир Дорошин и Юлия Пинчук.

Гостите изненадано се оживиха (или оживено се изненадаха?) и се приготвиха за поредния майтап. Познавах тази компания от много години: освен маминка, никой не би могъл да танцува мазурка, но тъй като татко вече беше ангажиран от Юля, за нея нямаше да се намери кавалер. Засвирих нещо по-лесно, от Шопен (отдавна съм си изгубил техниката за по-сложните творби), а татко и Юля затанцуваха. И то как! Не бях предполагал, че татко все още е способен на такива пируети. Впрочем защо ли се учудвам? Наглед той не е кой знае какво, но се грижи за формата си просто перфектно. Всеки ден плува в басейн цял километър с мощен бруст, за да си поддържа дишането.

Мусатов се облегна на рояла и се наведе към мен:

— Защо го сдъвка така? Стари дрызги ли?

— Аха — кимнах аз, без да прекъсвам бързия пасаж. — Болна тема. Не одобрява избора ми на професия. Слушай, а твоята Юля къде се е научила толкова добре да танцува мазурка?

— Като малка е учила бални танци.

— Ааа... Ти нали не се сърдиш, че татко флиртува с нея? Не обръщай внимание, той обича млади жени, но чисто естетически. Работата няма да отиде по-далече от погалване по главицата или рамото.

Нагло си кривях душата, защото прекрасно знаех: ако татко пожелае, работата ще отиде именно там, където той пожелае. Любовницата му, за която научих съвършено случайно, беше млада и ослепително красива.

— Надявам се — засмя се Андрей. — Макар че общо взето не съм ревнив.

Мазурката отиваше към края си. Внимателно взех последната нота — безтегловна, въздушна — и отлепих пръсти от клавишите. Сред стоварилата се върху танцьорите буря от аплодисменти и приветствени викове влезе мама и покани всички на масата. Празникът продължи.

След втората трапеза всички се изсипахме навън от къщата и започнаха забавленията около украсената елха. Чичо Ваня Люц изнесе китарата, аз взех цигулката и организирахме танци на снега. Оказа се, че пристигналата с Люц певица е донесла костюм на Азучена, така че ние на бърза ръка запалихме огън и тя ни демонстрира цигански танц, след което превключи на цигански песни, под звуците на чиито жарки мелодии вече танцуваха всички.

Аз не умеех да свиря на цигулка и едновременно да танцувам, така че стоях неподвижно и след известно време така премръзнах, че бях готов да рухна в безсъзнание. Добре си бяха онези, които пийнаха, а аз тепърва трябваше да шофирам. Обикновено на Нова година оставам да ношувам при родителите си и не отказвам алкохол, но днес трябваше да закарам в града Юля и Андрей, така че нямах право да се стопля с чашка. Трябваше да се задоволявам с много горещ чай. Изчаках една пауза в танците и изтичах в къщата, кипнах чайника и като се парех, изгълтах огромна чаша сладък чай с три пирожки. Или с четири. Или дори с пет... Още не бяха поднасяли десерт и блюдата с

красиво подредени млинове, пирожки и пасти стояха в кухнята — толкова съблазнителни наглед, излъчващи умопомрачителни аромати. Много ясно си спомням как си взех първата пирожка с ябълки и колко ми беше вкусно, а после паметта ми фиксира само момента, когато изведнъж забелязах как купчинката в блюдото някак подозрително е намаляла, и то е намаляла твърде забележимо.

Засрамах се, постарях се да пренаредя останалите пирожки така, че купчинката да изглежда по-богата, бързо изплакнах чашата и тръгнах към входната врата. Докато си навличах якето, чух зад вратата гласове. Двама души разговаряха, застанали на външното стълбище. Притихнах и се ослушах. Андрей и Юля. Не ми се щеше да подслушвам и вече смятах да отворя вратата, когато изведнъж разбрах, че те говорят за мен. Ако говореха за себе си, за своите отношения, със сигурност щях да изляза веднага и да се отдалеча. Но ставаше дума за мен... Едва ли някой би устоял на съблазънта да научи какво говорят хората за него зад гърба му. аз съм човек стандартен, далеч не оригинален, затова постъпих така, както би постъпило мнозинството: притихнах и наострих уши.

— ... невероятен. Спомняш ли си как в колата говорех за способността да обичаш несподелено?

— Спомням си.

— А сега казваш, че бил на нож с баща си заради избора на професия. Мисля, че същото се отнася и за майка му.

— Защо реши така?

— Ами погледни майка му. Та тя не откъсва очи от мъжа си, отгатва всяко негово желание. Едва ли би се осмелила да има мнение, различно от неговото. Така че Игор има проблеми и с двамата си родители. При това той много ги обича! Разбира всичко за тях и всичко им прощава, макар че и сляп таралеж би видял, че това му е неприятно.

— Да, здравата го ухапа с онези хемороиди — позасмя се Мусатов. — Помислих, че таткото ще получи удар.

— Нали и аз това казвам? Точно в този момент ме беше прегърнал и почувствах как се напрегна. Помислих си, че ще ме смачка като сурово яйце — така се затресе. Разбираш ли, Андрюша, способността да обичаш някого, независимо от неговото отношение към теб, е признак за огромна душевна сила. Слабите хора дълбоко в

себе си са враждебни, те знаят, че са слаби, затова се стараят да ограничат възможностите да им нанесат удар, тоест изначално виждат у всички хора врагове и се сближават само с онези, които гарантирано няма да ги наранят, обидят, унижат, оскърбят. А един силен човек от нищо не се страхува, той знае, че ще понесе всякакъв удар, затова може да си позволи разкоша да обича всички. Е, може би не да обича, но да се отнася добре към тях. На него не му трябват гаранции за споделеност. Разбираш ли за какво говоря?

— Горещо-долу. Смяташ, че Игор е именно такъв, така ли? Та ти изобщо не го познаваш, едва днес се запозна с него.

— Не ми е и нужно да го опознавам. По-точно, достатъчно ми е това, което вече знам. — По гласа на Юля пролича, че започва да се горещи. — Ето виж: сега е организиран някакъв клуб за възрастни хора, тоест грижи се за старците, съчувства им, старее се да им помогне някак. Нали така?

— Сигурно. И какво следва от това?

— Ами това. Ти имал ли си баби и дядовци? Завари ли ги живи?

— Имах, разбира се. Заварих жива дори прабаба си, бабата на втория ми баща. Живя до деветдесетгодишна възраст. Бях на десет, когато почина.

— Ето на, спомни си каква е била тя. Памет, говор, навици, изисквания, спретнатост... Спомни ли си?

— Е, да — Андрей отново изхъмка. — Не беше цвете за мирисане.

— Именно. Сигурно е трябвало да те пердашат, за да прекараш с нея поне половин час.

— Точно така. — Сега той се разсмя някак леко и добродушно. — И десет минути беше трудно да ме удържат. Дори Костя, вторият ми баща, едва я понасяше. А пък майка му, моята баба, която живееше с нея, място не си намираще — буквално. Права си, трудно е да обичаш стари хора, обикновено те имат тежък характер, капризни са, разсеяни, поискат нещо, а като го направиш — крещат, че си го бил направил, „кой ти каза“ и така нататък. Моята прабаба например много обичаше да гони дъщеря си от къщи. Представяш ли си? Дъщерята е близо седемдесетгодишна, а току дойде у нас, плаче, вика — мама пак ме изгони, каза да не се връщам при нея. Върви си, викала, откъдето си дошла. И защо, мислиш? Ами защото баба се забавила в магазина,

имало опашка за салам. Мама я успокоява, пият чай двете, а след известно време прабаба ми звъни и почва да плаче в слушалката, че всички са я изоставили, дъщеря ѝ излязла и не се прибира, няма я още от вчера и сигурно нещо ѝ се е случило. Вече не помни, че преди два часа баба си е била вкъщи и тя самата я е изгонила. Мама ѝ казва: „Ами вие самата сте ѝ казали да се маха и да не се връща повече“. А прабаба ми отговаря: „Недей да лъжеш, Ксенка! Само лъжеш! Това не може да бъде“. Ето така си живееха моите баби.

— А Игор обича старците. Ти разбираш ли какво означава това? Той е човек с огромна душевна сила. Само такива хора са способни да обичат безрезервно, да обичат без споделеното удоволствие. Да обичат просто така. Просто да обичат. Разбираш ли?

Стана ми някак неудобно. И много тъжно. Честита Нова година!

А за мен настъпващата година едва ли ще бъде честита. Впрочем, ако Юля е права, тя ще си остане момиче на Мусатов, а аз ще я обичам просто така. Просто ще я обичам. Интересно, дали наистина ще мога?

[1] Лев (рус.) — лъв. Льова, Льовочка са умалителни от името Лев. — Б.пр. ↑

ГЛАВА 6

Не бях сбъркал в очакванията си, че нашият старши участъков Валка Семьонов с радост ще се вкопчи във възможността да припечели. Веднага след новогодишните празници той взе от мен документите, които ми бе дал Мусатов, и се впусна да търси бивши колеги на Личко според списъка, съставен от бащата на Юля, и да действа за издирването в архива на делото за самоубийството на Елена Шляхтина. Имах чувството, че Валка ще се справи с всичко бързо и ловко. Той изобщо си е чевръсто и контактно момче, навсякъде има познати и приятели, но за мое голямо учудване, нещата с архива се закучиха. Кой знае защо, там не се намериха материалите за Шляхтина. Или не можеха да ги намерят, или... Не искаха? Странно. Какво толкова можеше да има в тези документи? Делото вече бе плесенясало, бяха минали почти трийсет години. Или това дело просто го нямаше там. Тогава къде можеше да бъде? За всеки случай Валка хвърли въдицата си не само в архивите на Московската градска прокуратура, но и в архивите на Градското управление на вътрешните работи, там обаче също не сполучи. В онези времена делата за убийства обикновено се водеха от следователи от прокуратурата, понякога ги даваха на наши следователи от МВР докато делата за самоубийства попадаха при прокурорските и при нашите приблизително с еднаква вероятност. Ако според първи впечатления изглеждаше, че случаят все пак не е самоубийство, а убийство, замаскирано като суицид, тогава, разбира се, главна роля заиграваше прокуратурата, а ако случаят беше очевиден, нямаше какво толкова да се мисли. При всяко положение делото, възбудено във връзка със смъртта на Елена Шляхтина и прекратено във връзка с липса на състав на престъпление (Какви формулировчици има обаче в нашия процесуален кодекс, а? Как пък можаха да го измислят този „състав на престъпление“! Велик и могъщ е руският език наистина.), трябваше да се намира или в архива на Градското управление, или в архива на

Московската прокуратура, къде другаде. Обаче го нямаше. И какво щяхме да правим сега?

По принцип можеше да се откажем от неговото издирване, там и бездруго нямаше да намерим отговори на въпроса какво се е случило с Олег Петрович Личко и защо Шляхтина е „направила това“. Но Валка се вманиачи. Парите, които според общоприетите тарифи трябваше да му плати Мусатов, изглеждаха на моя приятел Семьонов просто фантастични в сравнение със заплатата му и той искаше да ги получи на всяка цена. Ето защо Валка започна да търси връзки с архивите на по-високи инстанции и след два месеца, към края на февруари, все пак изкопа въпросното дело. И от къде, мислите? Ни повече, ни по-малко — от Генералната прокуратура. Че каква фигура е била тази Елена Шляхтина, щом с нейното самоубийство се е занимавал следовател от Генералната прокуратура?

Разрешили на Семьонов само „да види“ делото, не му позволили да го изнесе от сградата, но с лекота се съгласили да ксерокопира отделни листове. Аз имам доверие на Валка, опитно ченге е, така че не е пропуснал нищо важно от материалите по делото. Валка ми донесе папката с копията на документите и своя бележник със записки и в първия почивен ден аз се захванах с историята за гибелта на Елена Шляхтина, основната свидетелка по делото на маниака Личко. Трябва да призная, че се захванах с известно вълнение — та нали в материалите непременно трябваше да има нещо, което да хвърли светлина върху тази някогашна история, неслучайно се е включила Прокуратурата на СССР.

И какво? Ами нищо. В донесените от Семьонов материали нямаше кой знае какво. Падане от високо, смъртта е настъпила мигновено. Личността на загиналата е установена. Тя е родена през 1951 година в Московска област, след завършване на гимназия и до трагичната си смърт е работила във фабрика „Червеният октомври“, няколко пъти е участвала в творчески конкурси за постъпване в Литературния институт и във Факултета по журналистика при Московския държавен университет, но не е била приета. Толкоз. И всичко буквално съвпадале с онова, което и без това вече знаехме. Нито един нов факт, нито една нишка. Но нали Генералната прокуратура... Не, тук нещо не беше наред. От кога следователи от такова високо ниво се занимават със самоубийства на обикновени

фабрични работници? Ако се беше самоубил член на ЦК или министър, тогава ясно, но тук? Отговорът се натрапваше от само себе си. Въпросът не е бил в личността на загиналото момиче. Въпросът е бил в личността на нейния убиец или на човека, който я е докарал до самоубийство. Трябвало е той да бъде спасен с всякакви средства, бил е толкова голяма клечка, че са взели делото в най-висшата инстанция и са го възложили на доверен следовател, който е нямало да допусне някаква глупост.

Изводът не ме зарадва. Разбира се, у нас всичко отдавна е преустроено и е различно, но аз съм човек трезв и разбирам, че ако за смъртта на Шляхтина е виновен — пряко или косвено — някой от върхушката на обществото, едва ли ще ми позволят да разровя това сега. Разбира се, двайсет и девет години са доста дълъг срок, но ако се замислим — не чак толкова дълъг, и човек, който тогава, през седемдесет и шеста, когато е загинала Шляхтина, е бил на не повече от четирийсет, днес е на не повече от седемдесет и почти със сигурност е още жив. А ако ѝ е бил връстник, тоест синче на някоя партийно-правителствена клечка, днес си е направо мъж в разцвета на силите и на върха на своята служебна или бизнес кариера. И какво мислите, ще ми позволи ли той да го изоблича като убиец? Хайде де!

Но въпреки това трябва да го намеря, защото той може да знае какви отношения са свързвали Елена и Личко и защо тя е „направила това“. Пинчук смятал, както ми каза Мусатов, че Елена е дала лъжливи показания срещу Личко, въз основа на които той е бил осъден. Но е възможно тя да е направила и нещо друго.

Записах си на отделно листче името на следователя, който бе водил делото. Семьонов трябваше да го намери — ако беше жив, разбира се. Само че предварително трябваше да получим съгласието на Мусатов, нали той щеше да плати за работата.

А Шляхтина наистина е била красавица, ако се вярва на снимката, която Семьонов също бе преснимал. Вярно, на ксерокс, затова и ефектът не беше същият, но и това бе достатъчно, за да съдя за външността на загадъчната госпожица. И при такава красота тя се е обличала със заплатата на работничка с доста ниска квалификация. Тоест, по-просто казано, обличала се е „неинтересно“, според възможностите си, защото не е имала пари за „интересни“ дрехи: спекулантите са скубели тройни цени. Мога да си представя колко

безумно е завиждала на приятелката си Мая Истомина, която с доста средните си външни данни е изглеждала като картинка с вносните си дрешки, купени от татко ѝ.

Още веднъж прелистих материалите, сега вече по-внимателно. Защото първия път гледах само документите, където можеше да се съдържа обяснение за подобно внимание от страна на Генералната прокуратура към една скромна работничка от сладкарска фабрика. Сега вече четях всичко наред, включително и заключението на посмъртната съдебнопсихиатрична експертиза, където пишеше, че загиналата Е. В. Шляхтина е била наследствено обременена (майка ѝ е страдала от маниакалнодепресивна психоза и неведнъж е била подлагана на стационарно лечение в психиатрична болница, извлечение от историята на болестта и справка от психоневрологичния диспансер бяха приложени); че самата Шляхтина на шестнайсетгодишна възраст е получила черепно-мозъчна травма, следствие от която са били систематичните мигренозни болки, които са я лишавали от трудоспособност (беше приложено извлечение от амбулаторния картон от поликлиниката, където по време на работата във фабриката е била наблюдавана Шляхтина); че родният брат на Шляхтина също е страдал от психично разстройство и се е самоубил няколко месеца преди сестра си, през януари седемдесет и шеста година (документите бяха приложени). Аз дори не погледнах приложените документи. За мен беше очевидно, че те са фалшифицирани и че всичко това е изфабрикувано, за да се убедят всички в разклатеното психично здраве на момичето, което внезапно е изпаднало в изключително тежка депресия и е посегнало на живота си. Тоест хвърлило се е от покрива на многоетажна сграда. Истината във всичко това беше само една: преди матурата Шляхтина е получила мозъчно сътресение, за което сама е разказвала на съседките си по общежитие, и периодично я е измъчвало главоболие — толкова силно, че са ѝ давали болнични.

Стоп! Та това вече го имаше, имаше го... Лидия Смичкова, която живеела в една стая с Шляхтина, каза, че когато е боледувала, Лена е отивала да живее у приятелка, която се грижела за нея. Тази приятелка може да е била само Истомина. Но Истомина категорично отричаше да се е грижела за нея като за болен човек. Когато е живеела у нея, Шляхтина всяка сутрин е отивала на работа, а се е прибирала по

различно време — ту вечер, ту късно през нощта, тоест водела е живот, далеч неприсъщ на болен човек. А и не се е оплаквала от нищо. Какво излиза? Излиза, че Шляхтина е вземала болнични, не е ходела на работа, но въпреки това е прекарвала някъде цели дни и е изглеждала напълно здрава. Може би именно това е тайната страна на нейното битие, заради която Генералната прокуратура толкова се е постарала? И въпросът не е в личността на убиеца (макар че и тя има значение), а все пак в личността на самата Шляхтина. Каква е била тя всъщност? Служителка на Комитета за държавна сигурност или на Главното разузнавателно управление, внедрена в сладкарската фабрика, за да изпълнява задачи от държавна важност? Или американска шпионка, внедрена също там и със същата цел? Дръжте ме, че ще падна от смях.

Какво тогава? Момиче „за специални интимни поръчки“, което е било викано или пращано при високопоставени чиновници? Виж, това е възможно. Но тогава...

Отново отворих папката и намерих извлечението от амбулаторния картон на Шляхтина, където подробно (че как иначе, нали трябва да демонстрират на всички, които се интересуват, колко често Елена е имала „главоболие“) се изброяваше кога, за колко и във връзка с какво заболяване са й били давани болнични. Диагнозата почти винаги беше еднаква: вегетативно-съдова дистония от хипертоничен тип, само на два пъти за осемте години, през които Шляхтина бе живяла в Москва, бяха й давали болнични във връзка с грип. При това и двата пъти бе боледувала от грип само по три дни, после се бе връщала на работа. Виж, от дистонията си бе боледувала солидно и с удоволствие, по десет-петнайсет дни. За какво е нужно момиче за интимни услуги за седмица и половина — две? За да го вземеш със себе си на почивка или в командировка. Но Шляхтина не е заминавала никъде, тя е продължавала да живее в Москва, нощувала е у Истомина. Освен това такава момиче може да се наеме, когато заминава съпругата и жадуващият нестандартни плътски наслади крупен ръководител остава в Москва сам. Това би обяснило факта, че Шляхтина не е напускала града, но по никакъв начин причината да не нощува при клиента си, а всеки път да се прибира при Истомина. Кога го е дарявала с ласки, ако не нощем? Денем, в работно време? Какво пък, и това се случва. Да речем, чиновникът не може да си заведе дама вкъщи, защото във входа има охрана, портиери и тем подобни зорки и

бъбриви личности, а и той не може да нощува извън дома си, защото неявяването му вкъщи незабавно ще бъде забелязано. Той се среща с Шляхтина денем в някакво жилище. Съмнително, но възможно. Но защо тогава това не може да се прави редовно, а трябва непременно да се чака отсъствието на съпругата?

До вечерта си блъсках главата над странната „история на заболяването“, но така и нищо не измислих, освен едно: именно в тези епизоди, свързани с болничните листове, се крие тайната на личността Елена Василевна Шляхтина. Тази тайна безспорно ще обясни интереса към смъртта ѝ, проявен от Генералната прокуратура. Но дали тя ще хвърли светлина върху историята на Олег Петрович Личко, заради която всъщност сме се заровили във всичко?

Ето в това аз вече се съмнявах. Разбира се, тук можеше да се проследи някаква психиатрична тематика. Фалшивата диагноза на Личко, за която настоявал доктор Юркунс. Фалшивата история за наследствената обремененост на самата Шляхтина, в която бях сигурен аз самият. Но какво от това? Психиатрията в съветските времена е била вълшебна спасителна пръчица при много ситуации, когато е трябвало да се обясни поведението на някой човек така, че никой да не си задава излишни въпроси. Дисидент, несъгласен с режима? Глупости, той е просто луд, няма здравомислещ човек може да не бъде съгласен с такъв прекрасен режим? Убийството, замаскирано като самоубийство, когато са премахвали неудобни хора, също е било достоен повод за привличане на знания от областта на психиатрията: та нали се е смятало, че само психически нездрав човек може да посегне на живота си. Спомням си как са ми разказвали, че в съветско време дори опитът за самоубийство е бил основание за принудителна хоспитализация в психиатрична болница. Освен това в Наказателния кодекс е имало член (и сега го има, никъде не се е дянал) „Склоняване към самоубийство“. И ако човекът, довел друг човек до трагичното решение, е бил някой „недосегаем“, пак са пускали в ход разни депресии и психози. Колкото до Личко, напълно вероятно е лекарите да са изхождали не от особеностите на неговата личност, а от описанието на онова, което е извършил. Нали шестте детски трупа са били доказани? Доказани са били. Какви основания са имали лекарите да се съмняват? Никакви. Те не са съдии, те са лекари и са поставени пред факт. Казали са им: за експертиза ни е доведен човек, изнасилил и

убил шест малки деца. Нима човек със здрава психика е способен на такова нещо? Не, разбира се. И ето ви я диагнозата.

Така че наличието на психиатрична съставка в двата случая не може да се смята за признак, обединяващ двете дела (как формулирам, а?). Просто двете дела съдържат елементи на фалшификация, по-просто казано — измама, от тук и психиатрията. Ще ми се обаче да знам дали същността на въпросната измама и в двата случая е една и съща. Ако не е, тогава няма смисъл да се ровим в самоубийството на Шляхтина, не е нужно да търсим и следователя. Защото за какво ми беше нужно това дело? За да видя дали в протоколите няма да се мярнат имена на някои познати на Елена, които не сме намерили, но които знаят нещо за нейния тогавашен живот. В материалите, донесени от Валка Семьонов, нямаше нищо подобно, така че въпросът може да се смята за приключен. Ще поспестя пари на Мусатов и собственото си време.

Ами ако същността на измамата все пак е една и съща? И смъртта на Шляхтина е пряко свързана с обвинението срещу Личко за серия убийства?

Тогава ще трябва да се поразровя. Но е нужно непременно да поговоря за това с Мусатов.

Погледнах часовника: десет и половина вечерта, събота. Според мен все още беше прилично да се обадя по телефона. За да не отлагам много, трябваше да си уговоря среща с него утре — тогава в понеделник Валка щеше да може да направи нова стъпка в своята добре платена работа.

Набрах номера, като се стараех да не мисля, че слушалката може да вдигне Юля. След Нова година не бях я виждал, но мислех за нея по-често, отколкото е прилично, както се казваше в прочутия филм „Служебен роман“.

От каквото се страхуваш, това става. Законът за всемирната гадост. Разбира се, именно Юля вдигна телефона. Учтиво поздравих и я помолих да повика Андрей Константинович. Не се представих, а тя естествено не позна гласа ми — та нали се познавахме толкова слабо. Не, няма да лъжа, имаше съблазън, имаше. Доця ми се да се представя и няколко минути да побъбря с нея, да послушам гласа ѝ. Ами ако ми се зарадваше? Разбира се, не в смисъл, че не може да ме забрави и

денем и нощем чака удобен случай да пообщува с мен, а че има хубави спомени за мен и ѝ е приятно да си побъбрим.

Но устоях. Не бива. Няма защо. А и не е честно по отношение на Андрей.

— Андрей Константинович ще си дойде след половин час. Да му предам нещо? Може би да запиша номера ви, за да ви се обади той? — доброжелателно, но съвсем неутрално каза Юля.

Е, как, как да не се представя в такава ситуация? Просто случаят работи в моя полза. Да си кажа името и телефона. Разбира се, Андрей има моя номер, но Юля го няма, а сега вече ще го получи...

— С ваше позволение, ще се обадя след около четирийсет минути — отговорих учтиво. — Дали не е много късно?

— Не, не, моля. Ще предупредя Андрей Константинович, той ще очаква да му се обадите.

Идеална секретарка. Интересно как бих реагирал аз, ако тя, като много момичета в подобна ситуация, кажеше: „Не е късно, още няма да сме си легнали“.

След около четирийсет и пет минути вече се канех отново да набера номера на Мусатов, но се обади той.

— Търсил си ме?

— От къде знаеш? — смаях се аз. — Интуиция ли?

— Юля ми каза, че си ме търсил.

Опа! Значи ме е познала. Ах, колко неудобно се получава...

— Търсих те — потвърдих аз.

— Защо тогава се държиш като непознат? Все пак се познавате — долових някакъв упрек в гласа му.

— Ами... не бях сигурен, че е тя — излъгах аз. — Защото не запомням гласове. Ами ако имаш нова приятелка? Да я нарека Юля, а тя да се обиди и после да ти вдигне скандал, така ли?

— Добре де. Та за какво си ме търсил? Нещо ново ли има?

— И да, и не. Трябва да се видим, да поговорим.

Разбрахме се на другия ден да пийнем бира в едно приятно заведение и да обсъдим всичко. Валка Семъонов бе започнал дейността си в областта на частната детективска работа с предоставяне на списък с адресите и телефоните на бившите колеги на Личко, чиито имена бе назовал Виктор Албертович Пинчук, и Андрей трябваше

лично да се срещне с тези хора и да ги разпита за Олег Петрович. Така че и той имаше какво да ми разкаже.

За съжаление двумесечните издирвания бяха минали за Андрей не по-плодотворно от моите. Картината станала по-пълна, но той така и не получил отговори на най-важните си въпроси.

Като начало майката на Мусатов не била чувала за никаква Лена Шляхтина и не си спомняла никакви познати на първия си съпруг с такава име.

Оказало се, че макар и да работел на легендарната „Петровка“, Олег Петрович не бил оперативен работник, а се занимавал със сведения, статистика и аналитични прегледи в информационно-аналитичния отдел при щаба на Градското управление на вътрешните работи, вместо с пистолети, засади и бандити. Тоест — никаква романтика, обикновена кабинетна рутина. Кой знае защо, служителите на милицията рядко доживяват до старост — от целия списък на хората, които по онова време работели в щаба, далеч не всички били живи. В самия щаб работели осемнайсет души, шестима от тях — в информационно-аналитичния отдел, освен това двайсетина души работели в дежурната част, която също била към щаба. От приблизително четирийсетте души, с които Личко имал служебни контакти, били починали двайсет и осем, двама били напуснали Москва, с останалите Мусатов се срещнал. За съжаление не всички си спомняли Олег Личко, което е напълно естествено. От дежурната част например Олег Петрович търсел само ежедневните сведения, те нямали никакви други общи служебни задачи, така че служителите в това поделение изобщо не си го спомняли. Кой ли само не бил идвал при тях за сведения преди трийсет години! Така че само четирима от бившите служители в щаба могли да споделят що-годе свързани спомени.

Най-добре от всички си спомнял Олег Личко Зураб Самсонович Шаламберидзе. Лошото било обаче, че Зураб Самсонович бил на седемдесет и осем години и макар че повечето възрастни хора на тази възраст запазват будната си и ясна мисъл и отчетливия говор, бившият старши инспектор от щаба нямал късмет със здравето: съдовете на главния мозък отказвали да поддържат интелекта му в подобаващо състояние и Мусатов през цялото време имал чувството, че Зураб

Самсонович... ами, май послъгвал. Измислял си, за да не признае, че не си спомня или не знае нещо. Съчинявал на момента.

А като цяло неговият разказ се свеждал до това, че Олег бил младеж с доста необичайно поведение и поради тази причина колегите му никак не го обичали. Бил рязък в оценките си и нестандартен в съжденията, много знаел и четял цели купища научна и научнопопулярна литература (и това напълно съвпадало с разказаното от майката на Мусатов), но същевременно бил непростимо високомерен с хората, които знаели по-малко. „Невежеството не е аргумент“ — повтарял често. Особено нетолерантен бил Личко към един служител, който наистина не бил годен за щабна работа, нищо не знаел, нямал никакви умения, но бил стар приятел на някого си и благодарение на това си чакал пенсията на спокойната щабна служба в столицата на нашата родина. В миналото този човек бил началник на колония със строг режим. Сигурно е бил добър началник, но не умеел да работи с информация и статистика. „Съветската власт не е сиропиталище“ — казвал Личко всеки път, когато началникът на отдела му давал написан от колегата му документ с указание да редактира всичко от началото до края, с други думи, да го напише наново, и то до утре сутринта, защото срокът отдавна бил минал.

Когато в началото на седемдесет и пета година се чуло, че в Москва някакъв маниак убива и насилва малки деца, Личко на всички съвещания започнал да говори, че следствено-оперативната група подхожда неправилно към неговото издирване, че действат по стари, вече негодни методи и никога няма да намерят престъпника, ако не си служат с най-новите постижения на науката. При това той произнасял толкова много неразбираеми и неизвестни на колегите му думи, че всички се потрисали. Именно тогава за пръв път се заговорило, че Олег нещо не е в ред. Той пишел аналитични обзори по чуждестранни изследвания и настоявал ръководството на отдела да ги представи на ръководството на щаба и на началника на Градското управление, но всеки път получавал отказ. Видите ли, обзорът не бил написан както трябва, мислите били неясни, текстът — лошо структуриран. Той го пишел наново, пак го занасял и отново му го връщали. Накрая началникът на отдела изразил мнението си публично и пределно ясно:

— Абе, Личко, ти не разбираш ли, че всичките тези западни номера не подхождат за нас? Какви разработки ми цитираш тук, а?

Американски! Измислили са ги псевдоучени от света на загниващия капитализъм! В тях няма нито дума истина. Цялата американска наука е поставена в услуга на буржоазния морал, а ние сме съветско общество. Схващаш ли разликата? Ти какво си въобразяваш? Мислиш, че като учиш задочно адюнктурa, сега си най-големият учен в нашата страна? Показах твоята докладна на един професор от Висшата милиционерска школа, а той знаеш ли какво ми каза за твоите драсканици? „Ломброзианско тресавище“ — това ми каза! Така че зарежи ги тия твои фокуси, твоята задача е да анализираш оперативната обстановка в града. И не си ти, дете ще даваш акъл на следователите. Нали я знаеш приказката: ако учиш учения, само го разваляш. Първо научи както трябва руския език, а после занимавай началството с твоите писания.

— Какво общо има тук руският език? — слисано попитал Олег.

— Ами това, че дори не можеш да напишеш правилно думата „емпиричен“, а ми се правиш на много умен, из небесата витаеш.

На това съвещание Зураб Самсонович Шаламберидзе седял до Личко и когато началникът, неописуемо ядосан, хвърлил на Олег документа, не се сдържал и надникнал в него. Думата „емпиричен“ била подчертана с дебел червен молив, а първата от двете букви „и“ била поправена на „е“. „Емперичен“. Тоест нямала нищо общо с „емпиризм“, а началникът не схващал връзката между двете думи и очевидно значението им. Изведнъж Олег избухнал в силен, неудържим смях. Не можел да се спре и се наложило да излезе от кабинета, където се провеждало съвещанието. Всички присъстващи сметнали, че е в истерия, че момчето не е в ред не само с ума, но и с нервите, след което на Олег Личко стабилно лепнали прякора Нашия луд, употребяван изключително зад гърба му. Естествено не го наричали така в очите, но започнали да се отнасят към него с предпазлива насмешка.

Някъде през юни, ако Зураб Самсонович не грешал, Личко изведнъж казал:

— Искате ли да отгатна къде и кога ще се случи следващото отвличане на дете?

Всички се засмели, а Личко назовал конкретен район в Москва — Бабушкински — и приблизителната дата: между пети и осми юли. Никой не взел думите му на сериозно, само показали с жест, сиреч:

„Нашия луд подхвана репертоара си“. Осми юли минал, не се случили никакви убийства на деца и най-злопапетните все пак си спомнили самонадеяното изказване на Олег. Започнали открито да му се подиграват и да настояват като изгубил бас да купи за отдела каса коняк. На единайсети юли в мазе в покрайнините на Москва бил открит трупът на шестгодишно момиченце, което някой отвлъкъл от детска градина, намираща се в Бабушкински район. В този момент това не предизвикало никакви съмнения.

— Айде стига бе, просто случайно е отгатнал. Нали не уцели датата. Приказвал си е напосоки — говорели си колегите.

— Сбъркал съм с пресмятанията — обяснявал Личко. — Сега ще взема предвид тази грешка. Но съм сбъркал само с три дни...

Той отслабнал, пребледнял, очите му хлътнали в орбитите и станали съвсем безумни. Бил разсеян, вгълбен в себе си и както биха казали специалистите — неадекватен. Можел с часове да седи мълчаливо, без да отговаря на въпроси, без изобщо да продумва, зад бюрото си и да пише нещо или пък внезапно да изкрещи, или да се разсмее в отговор на някоя безобидна реплика на някого от колегите в стаята.

В края на август заявил:

— Ще имаме нов труп на четиринайсети септември. Ще вземат детето от училище в Черьомушкински район. Пресметнал съм всичко точно, не може да има грешка.

— Слушай, я ни се махай от главата — посъветвали го колегите. — Дошъл си до гуша на всички с твоята наука. Щом си толкова умен, премести се на оперативна работа, а на нас не ни бъркай в мозъците — и без това имаме страшно много грижи.

Вечерта на 14 септември на дежурния телефон постъпил сигнал от жена, чиято дъщеря, първокласничка, не се прибрала от училище, намиращо се в Черьомушкинския район. Милицията се разтичала да търси детето. Намерили го призори на 15 септември. Било починало предната вечер.

И тогава някой се сетил:

— Това не може да бъде случайност. Олег не отгатва напосоки.

— А какво прави? — възразили му. — Да не искаш да кажеш, че е изобретил революционен метод за залавяне на манааци?

— Той знае със сигурност. Защото самият той е този маниак. Смята всички нас за идиоти и ни води за носа.

И те си спомнили всичко: внезапните промени в настроението му, продължителните периоди на мълчание, редуващи се с истерични викове, безумно горящите очи, неадекватното поведение, нестандартните разсъждения и много други неща. Намесили дори „невежеството“ и „сиропиталището“ — сега всяка дума се превърнала в обвинение срещу Олег.

Началникът на отдела незабавно се свързал с ръководството на Градското управление, откъдето обещали да сведат информацията до изпълнителите. Очевидно изпълнили обещанието си много бързо, защото само след няколко часа започнали да показват снимката на Олег Личко на всички жители на микрорайона, в който се намирало училището. И се намерили няколко души, които категорично заявили: да, те видели този млад симпатичен мъж да седи на пейка близо до училището преди два дни, когато изчезнало момиченцето. Тези хора абсолютно независимо един от друг описали дрехите му по един и същ начин: модерно сиво яке с външни джобове и капаци и небесносин пуловер. Всички колеги на Личко знаели това яке и този пуловер — той идвал с тях на работа, а милиционерската униформа, както много други, обличал в кабинета си.

След още един час Олег Личко бил задържан.

Това всъщност било всичко, което разказал на Мусатов старият Зураб Самсонович. Каква част от разказа му била истина и каква — измислица? За думичката „емперичен“ вероятно било истина: човек не може да си измисли такова нещо. Както и за „ломброзианското тресавище“. Виж, обаче за безумните очи и неадекватното поведение — не се знае. Когато ни кажат, че даден човек има психично заболяване, много от нас неволно започват да си „спомнят“ различни факти, потвърждаващи това. Докато не сме знаели за болестта, сме си мислели, че то е някаква симпатична странност, или пък не сме обръщали внимание. Когато обаче чуем подобна „диагноза“, всичко се подрежда в съзнанието ни.

Е, все пак убил ли е Личко тези шест дечица, или не ги е убил? И какво е „направила“ Елена Шляхтина?

— Знаеш ли, да убиваш деца, за да докажеш научната си правота, е още по-лошо, отколкото да бъдеш просто луд — каза разпалено

Мусатов. — Мислех си, ще мога да докажа, че Личко е бил нормален човек, а излиза, че е бил чудовище. Бях при Шаламберидзе в понеделник, днес е вече неделя, а аз още ходя като смачкан. Понякога ми се струва, че дори не мога да си изправа гърба, толкова ми е тежко.

— Чакай, Андрей, не се паникьосвай. Дай да помислим малко.

Докато слушах неговия разказ, все ми се струваше, че някъде ми „убива“. На мозъка ми му беше неудобно като на крака в тесни твърди обуца. Нещо не беше в ред, нещо не се връзваше. Но не можех и не можех да разбера какво именно. За да се откъсна от това чувство, пристъпих към моята част от отчета и разказах на Андрей съображенията си относно самоубийството на Елена Шляхтина.

— Сега ти решаващ — казах накрая. — Каквото кажеш, това ще правим. Ще търсим ли следователя, който е водил делото? Разбира се, ако е жив.

— Търсете го — вяло отговори Мусатов.

Разбрах, че сега той е изцяло под впечатлението на онова, което е научил за Личко, и някаква си Шляхтина съвсем слабо го интересува.

— Но това ще струва пари — напомних му аз.

— Ще платя.

Той извади от джоба си плик и ми го подаде.

— Тъй и тъй се видяхме...

— Какво е това? — не разбрах аз.

— Предай ги на Семьонов. Това е хонорарът за архивното дело. А за следователя сега ли да платя?

— Не, когато го намери. Моят приятел Семьонов не взема пари в аванс, само хонорар за извършена работа.

Ужасно ми се искаше да го попитам как се развиват отношенията му с Юля, доволен ли е баща ѝ, или има основания да се безпокои. Какво толкова? Можех да попитам така, просто приятелски.

Но не го направих.

* * *

Лев Александрович Аргунов отдавна се беше сдобрил с жена си и се бе прибрал от апартамента на „Маросейка“ вкъщи, на „Рубльовка“. След онази страшна находка в навечерието на Нова

година не се бе случвало нищо особено и той бе решил, че за пореден път му се е разминало. Не беше идвал никой от милицията и той се бе поуспокоил, макар че така и не бе овладял нервите си окончателно, което естествено не остана скрито от служителите във фирма „Баунет“.

Вече на няколко пъти от сутринта секретарката Лара напомняше на Аргунов, че ръководителят на юридическата служба настоява да го приеме, но на Лев Александрович не му беше до него, той се занимаваше с уреждане на отношенията с доставчиците на суровини, които незнайно защо в края на зимата бяха решили да се разбунтуват и да променят в своя полза условията по договора, уж подготвен за подписване още преди две седмици. Чак в края на работния ден Аргунов помоли Лара да му донесе чай и сандвичи.

— Лев Александрович, Чорних ви чака цял ден — отново му напомни тя. — Помоли ме да ви съобщя, че се появило нещо спешно.

— Добре — обречено махна с ръка той, — кажи му да влезе.

Ръководителят на юридическата служба при „Баунет“ Чорних беше дребно пъргаво човече с гъста кестенява коса и идеално правилни черти на лицето. Толкова правилни, че бе невъзможно човек да го запомни от пръв поглед, та дори и от втори. Нито една индивидуална особеност, която можеше да се набие в очи. Той имаше изключително интересна походка — толкова плавна, ритмична и бърза, че сякаш не крачеше, а караше ролкови кънки. Благодарение на ниския си ръст — под метър и шейсет — той правеше впечатление на нещо подобно на играчка, което в съчетание с походката бе дало на служителите основание да го наричат зад гърба му Механичното мишле.

Чорних се плъзна в кабинета само след две минути.

— Лев Александрович, имам лоши новини — започна той сериозно. — Ако не сте в настроение, по-добре ми кажете веднага и аз няма да ви го развалям повече. Но въпросът не търпи отлагане.

— Говорете — уморено въздъхна Аргунов. — Вашите юристи и бездруго днес така ме подведоха, че цял ден им оправях бакиите. Вече не очаквам нищо добро от вашата служба.

— Някой изкупува акциите ни — спокойно произнесе Чорних. — Знаете ли за това?

— По дяволите!

Аргунов сви юмруци и ги стовари върху дървената повърхност на бюрото. Само това липсваше.

— Значи не знаете — констатира Чорних. — Е, аз ви го съобщавам. Изкупуването се извършва бързо от миноритарните акционери. Тази сутрин сме изгубили двацет и четири процента от акциите ни. Ще дадете ли някакви указания?

— Да!!! — разкрещя се Аргунов. — Научете кой иска да ни погълне. И му откъснете главата!

— Това указание не трябва да е насочено към мен. В нашата фирма имаме служба по безопасността, това са нейни функции. Ние сме по другата част. Ако кажете, можем да започнем да обременяваме активите си, тогава „Баунет“ ще стане непривлекателна и ще ни оставят на мира. Има и други варианти...

Двацет и четири процента! Те са вече в чужди ръце. Още толкова, после още мъничко — и контролният пакет ще се озове... При кого? Засега не се знае. А той можеше да го предвиди и да вземе превантивни мерки, можеше, можеше! Още преди месец при него дойде помощникът по кадрите и му каза нещо странно: че сред работниците в завода за строителни конструкции се носела мълва, че фирмата се клати и аха-аха ще рухне, защото него, Аргунов, скоро щели да го тикнат в затвора. А нали именно работниците са въпросните миноритарни акционери. Те са повярвали на слуховете, уплашили са се и сега се освобождават от акциите си на безценица, докато за тях дават някакви пари, защото изтървеш ли момента — съвсем ще се обезценят. Тогава помощникът по кадрите го попита:

— Да не би да имаме някакви неприятности с данъчните органи?

— Ами не — сви рамене Аргунов. — Финансистите и юристите се кълнат, че нямаме задължения, всичко било чисто.

— Може би управлението за борба с икономическите престъпления има претенции към нас? Някой да ви се е обаждал?

— Не — повтори Лев Александрович. — Никакви сигнали. Това са глупости. Изхвърлете ги от главата си.

Тогава на десетата минута забрави за този разговор. Финанси, данъци, юридическата страна — в това отношение се чувстваше стабилен. Нямаше за какво да го вкарват в затвора. Но миноритарните акционери, дявол да ги вземе, не знаеха това и се бяха уплашили.

Значи рейдърите, които неизвестен засега противник бе насъскал срещу „Баунет“, бяха поработили добре с общественото мнение.

Но... Във всичко това имаше едно голямо НО. Той действително може да влезе в затвора. Само че за други неща. За ОНЕЗИ НЕЩА. И тогава „Баунет“ наистина ще рухне. А какво ще остане за дъщеря му? Ами за жена му? Да, на пръв поглед те имат всичко, но нали трябва да се купуват продукти, да се плаща за бензина. Ами поддръжката на къщата на „Рубльовка“? За това са нужни много пари. Лялка вече е бременна, скоро ще се народят внуци и какво ще им остави Аргунов?

Фирмата трябва да се спасява. Спешно. Необходимо е да намери някой много доверен човек и да прехвърли на негово име всички активи.

Първият, за когото се сети, естествено беше Ситников. Той е държавен служител, няма собствени интереси в бизнеса, така че неговите съвети ще бъдат абсолютно обективни.

— Хайде да вечеряме заедно — предложи Вячеслав Антонович, — сега се намирам в Държавната дума, ще се освободя след час, а ти избири кой да е ресторант на „Тверская“.

Една от множеството слаби страни в характера на Аргунов беше, че в състояние на стрес — било то от ярост, объркване или страх — той не умееше да разсъждава ясно и логично, ето защо дори незначителна задача като избора на ресторант на строго определена улица се оказа непосилна за него. В края на краищата мястото на срещата определи самият Ситников.

— Кое е най-ценното, което имаш? — попита Вячеслав Антонович, когато им донесоха поръчката — нещо екзотично от раци. — Зданията, оборудването?

— Най-ценното са технологиите. Здание може да се построи, оборудване — да се закупи, но моите технологии са оригинални и дават луди печалби.

— Тогава си прав, безсмислено е да се обременяват активите, трябва да се прехвърлят на други сметки. Имаш ли такива?

— Не, исках да се посъветвам с теб.

— Е, това ще ти го уредя, няма проблеми. Имаш ли поне някаква представа кой може да е възложителят? Кой е насъскал рейдъри срещу теб?

— Нямам никаква представа — ядно отвърна Аргунов, — никой не ми се е умилквал с хитри предложения, така че на никого не съм отказвал.

— А какво казва твоята служба за безопасност? Не върши ли работа?

— Абе знам ли ги — нервно рече Лев Александрович. — Съвсем са се разхайтили, разглезил съм ги. И най-вече аз като глупак съм изтървал момента: още преди месец ми казаха, че сред работниците се носели разни слухове, че скоро съм щял да вляза в затвора. А аз не обърнах внимание.

— Какво? — рязко вдигна глава Ситников. — Слухове, че ще влезеш в затвора ли?

— Ами да. Помощникът ми по кадрите ми съобщи. Тогава си рекох — глупости, приказки, колкото да се намират на работа...

— Това е лошо, Льовка. Много лошо.

— Но аз нямам проблеми с държавата, всички данъци са платени...

— Ти не разбираш. Данъците нямат нищо общо. Това значи, че враговете ти, които искат да те излапат, имат източници в милицията. И от тези източници са научили, че името ти се мярка в техните книжа. Разбираш ли с какво те заплашва това? Осъзнаваш ли, че по някакъв начин те вече са те фиксирани и сега се прокрадват все по-близо? Може би следят всяка твоя крачка и чакат кога ще получиш нощна криза и ще тръгнеш на поредната си разходка. И тогава от твоя „Баунет“ само за час ще остане купчинка боклук. Ето, седим си с тебе тук, хапваме си вкусни неща, а те може да седят на съседната маса и да ни наблюдават. Льова, не бива да се губи нито минута. Още утре ще ти дам всички документи и реквизити, за да прехвърлиш активите си на друга фирма чрез покупко-продажба. Предупреди юристите си, финансистите, службата за безопасност — всички, които са нужни, утре сутрин да са по местата си. До утре вечерта формално трябва да останеш гол и бос, разбра ли ме?

— Но...

— Льова, съсредоточи се. Аз ще се обадя, където е необходимо — ще приемат твоите хора без ред и ще оформят всичко на място. Данъчните, разбира се, няма да свършат толкова бързо, но това вече няма значение — важното е да подадеш документите. И още сутринта

при теб ще дойде нотариус, който умее да върши всичко необходимо в такива случаи — бързо, точно и без грешки. Не бива да губиш време. Ако ми се беше обадил преди края на работния ден, можехме да започнем още сега. Защо си протакал до вечерта?

— Ами аз ти се обадох веднага щом научих — оправдаваше се Лев Александрович, като вътрешно се проклинаше, задето цял ден не бе приел Механичното мишле. Слава беше прав, можеше да научи всичко още сутринта и до тази вечер част от работата щеше да е свършена.

Но все пак колко е хубаво, че има приятел, който заема висок пост в Министерството на икономическото развитие. Много е полезно.

* * *

Юрий Петрович Забелин, ръководител на службата за безопасност при банка „Руски кредит“, никога не бе обичал кой знае колко жена си, отнасяше се към нея спокойно и дружелюбно, през трийсет и четирите години съвместен живот отгледа две деца и смени безброй любовници, с които създаваше ту кратки и необременителни, ту доста сериозни отношения. Мисълта за развод не го бе спохождала никога, той ценеше своя психологически комфортен брак и го пазеше, така че бе достигнал върховете на майсторството в криенето на любовни похождения. Дори във времената, когато живееше само от заплата, Юрий Петрович не си позволи глупостта да се среща с приятелки в дома си или в служебния си кабинет. Тъй като имаше богато милиционерско минало, той добре знаеше, че точно от такива глупости изгарят мъжете, дори най-умните и най-свестните. А когато приключи със службата си в органите и започна ситият му живот в бизнес структурите, тогава вече, дето се вика, сполай на бога... Финансовите възможности за безопасно организиране на личното свободно време бяха налице.

Днес след работа той отиде на улица „Стоманолехари“, за да огледа добре апартамента, който бе наел миналата седмица. Апартаментът беше просторен — стая, хол и кухня, след добър ремонт и скъпо обзаведен, вярно, наемът беше висок, но си струваше. Ах, каква жена! Юрий Петрович мислено се облиза, като си спомни

младата красавица, с която се запозна малко след Нова година. Той дори не бе разчитал, че може да има успех с нея, така че в началото не предприе активни действия, дори не смееше и да мечтае. А после му се обади самата тя и го помоли да ѝ препоръча съобразителен консултант за разпределяне на средства за спестяване: внезапно се сдобила с доста пари и искала да ги вложи така, че не само да не бъде ощетена от инфлацията, но и максимално да спечели, ала без да рискува. Още при запознаването им жената му бе казала, че не е наясно на кои банки може да се довери и на кои — не, защото постоянно избухват някакви скандали и вестниците публикуват черни списъци на банки, които всеки момент ще фалират, вложителите изпадат в паника, а на нея никак не ѝ се иска да бъде на тяхно място. Беше толкова красива и изглеждаше толкова беззащитна, че просто бе грехота да не ѝ помогне.

Тогава Юрий Петрович ѝ уреди среща с опитен служител от собствената му банка и си каза: ако тя му се обади после, за да благодари, значи обаждането ѝ с молба за помощ е било само повод, за началото на връзка. Значи се е заинтересувала от него и като не е дочакала ход от негова страна, е решила да действа сама. Общо взето, почти не вярваше в това, понеже разбираше, че той — със своите петдесет и седем години, със свръхтегло и заплата, еквивалентна на две хиляди условни единици^[1] — не представлява интерес за млада красавица, притежаваща солидни суми.

Така и излезе. Жената не се обади повече. Но сега Забелин се сдоби с повод да се обади той, в смисъл — как е минала консултацията, получила ли е тя смислен съвет, удовлетворена ли е, или трябва той да ѝ потърси друг финансист. Все пак две мнения винаги са по-полезни от едно и така нататък. Жената се държа с него мило и приветливо, сърдечно му благодари за помощта и вниманието и напълно благосклонно прие плахата покана на Забелин да се срещнат сутринта, преди работа, и заедно да закусят в кафенето на „Нови Арбат“, където той знаеше, че сервират чудесни палачинки и нискокалорични десерти и правят много хубаво кафе. Юрий Петрович знаеше правилата на играта и състоятелната красавица очевидно също беше осведомена по въпроса. Първо дамата се кани на закуска, следва предложение за обяд. И едва когато приеме поканата за вечеря, можеш

да разчиташ, че тя ще сподели с теб леглото. Ако това не влиза в плановете ѝ, тя отказва вечерята и толкоз — до тук. И няма обидени.

Преди две седмици те бяха обядвали заедно и Юрий Петрович внимателно я бе попитал дали би се съгласила някой път да вечеря с него. След съвместни закуски и обеда хората обикновено отиват на работа, затова времето им за разговор не е много, а той иска да бъдат по-дълго заедно, защото тя е такава чудесна събеседничка. Жената очарователно се бе усмихнала и бе извадила от чантичката си изящен бележник (Забелин с опитно око бе забелязал извънредно скъпата кожена подвързия от известна марка) — добре, нека уговорим деня. Юрий Петрович бе се окуражил, макар да не бе повярвал напълно в успеха си. Но все пак се надяваше на вечеря с продължение и за всеки случай му бе нужна възможност да не нощува вкъщи. След десет дни жена му тръгваше за Англия да навести по-малката им дъщеря, която учеше там, и това определи сроковете на следващата им среща. А пък и на Забелин му трябваше време, за да се погрижи за терена.

Намери този апартамент доста бързо и дори високият наем не го притесни. Та нали бе получил хонорара си, когато бе намерил тези ловки рейдъри — Дмитрий Найдъонов и Даря Брайко. Сумата бе повече от прилична, при това Забелин нямаше представа от кого я получи и всъщност кой си бе наточил зъбите да погълне фирма „Баунет“. Бе получил по електронната поща писмо, в което му предлагаша да бъде посредник, да намери рейдъри, да им възложи задачата и да плати за работата им, защото заинтересованото лице не иска да се разкрива до определен момент. Ако „уважаемият Юрий Петрович“ не сметне за възможно да приеме предложението, това ще бъде прието с разбиране. Ако ли пък е готов да окаже нужната услуга, която естествено ще бъде съответно платена (сумата беше посочена в същото писмо), то своя хонорар, хонорара на рейдърите и името на фирмата, набелязана за поглъщане, той ще намери с помощта на указанията. А тях ще получи, когато се обади на един телефон. Номерът беше посочен. Забелин веднага „проби“ номерчето и научи, че телефонът принадлежи на някаква домакиня, която на свой ред била помолена за услуга: ако се обади човек на име Юрий Петрович, да му каже това и това. Обадили ѝ се по телефона и я помолили, обещали ѝ пари. Разбира се, тя се съгласила. Защо да не се съгласи? Не е като да

убиеш, да откраднеш, да излъжеш, а просто да предадеш информация. Нищо престъпно.

Трябва да кажем, че цялата тази история не учуди много Забелин. Много пъти си бе имал работа с рейдъри — беше ги наемал ту по нареждане на своята банка, ту по молба на приятелски на банката фирми — и добре знаеше кой от тях какво умее и колко струва. За „окошмарването“ на фирма „Баунет“ той избра Найдъонов и Брайко, чиито подвизи наблюдаваше вече около година, макар че пряко не бе имал работа с тях. Те му изглеждаха достатъчно компетентни, напористи и ловки, но за работа с истински крупни компании — малко слабички. Виж, за „Баунет“ бяха точният избор.

Юрий Петрович прие предложението на тайнствения възложител, прибра парите в джоба си и предвидливо не каза за тях на жена си. Заплатата беше нещо свято, тя отиваше в семейния бюджет до последната копейка, но страничните доходи, които Забелин получаваше редовно — не, ще прощавате. Долу ръцете!

„Всичко е супер — радостно си мислеше Юрий Петрович, когато за пръв път разглеждаше апартамента, който му показваше агентът по недвижими имоти. — И тя се съгласи, и апартамент намерихме бързо, и районът е добър, никой от познатите ни не живее тук, така че рискът от нежелателни случайни срещи практически е нулев. Апартаментът е хубав, абе направо си е чудесен, не е срамота да доведеш жена в него. И тази поръчка за «Баунет». Колко добре ми дойдоха паричките! Определено съм в щастлив период“.

Вчера той изпрати жена си до летището, а днес обикаляше апартамента и го оглеждаше внимателно, надявайки се вдругиден да доведе тук онази, която до лудост желаше вече два месеца. Забелин беше човек сериозен, не обичаше да претупва нещата и предпочиташе да се подготвя за всичко предварително. Така, какво трябва да купи? Той извади химикалка и лист и започна да записва: кафе, чай, захар, лимон, бонбони, бисквити, плодове, кашкавал, два-три вида нарязани трайни колбаси във вакуумна опаковка, коняк, шампанско, бяло вино (както се разбра по време на съвместния обяд, тя не пие червено), сок, минерална вода... Отиде в банята, помисли малко и продължи да записва: две четки за зъби, паста, шампоан, сапун, душ-гел, шест хавлии — две големи за баня, две средни и две малки. Върна се в спалнята, огледа широкото легло и допълни списъка с комплект спално

бельо „кинг сайз“. Всичко щеше да купи още днес, да го донесе тук, да подреди нещата по местата им, така че вдругиден, когато дойде в този апартамент вече не сам, всичко да бъде на висота.

Покупките не му отнеха много време, успя да намери всичко необходимо в един голям супермаркет. Не откри само спалното бельо: нямаха размери „кинг сайз“ и Забелин трябваше да обиколи няколко магазина, докато намери. Когато се върна на улица „Стоманолеяри“, той паркира колата, извади пакетите и вече щеше да влезе във входа, когато зад гърба му изскърцаха спирачки и се чу неуверен радостен глас:

— Юрка? Забелин!

Сърцето му тревожно се сви: по дяволите, нима все пак тук живее някой познат, за когото той напълно е забравил? Обърна се и веднага се успокои. Я виж ти, каква среща!

— Не може да бъде! — извика Забелин, остави торбите на тротоара и широко разпери ръце срещу слизация от колата мъж. — От кога не сме се виждали! Ама ти как попадна тук?

— Минавах и гледам: ти ли си, не си ли? Едва успях да ударя спирачки. Обаче си наддал, човече, здравата си се заоблил! Юрка, стар дяволе, да знаеш колко се радвам, че те виждам!

— И аз — теб — искрено отвърна Юрий Петрович. — Кажи де, откога не сме се виждали?

— А, чак ме е страх да си спомням, куме. Ама ти отдавна ли си в Москва? Защо така не си се обадил, когато си дошъл? Аз пък мислех, че още командваш милицията по периферията.

— На моите години вече е време човек да свършва с командването, трябва да започва да печели пари — пошегува се Забелин.

Те весело се разсмяха и продължиха да се прегръщат и да се потупват по гърбовете.

„Няма грешка — радостно си повтаряше Забелин наум, — всичко върви по ноти. Ето че срещнах и стар приятел. И жената отлетя, ще мога да поседя с него — ако ще и до сутринта, да си пийнем, както му е редът, без да мислим, че после трябва да шофираме. Такава среща, виж ти! Имам и време, и място, и чантите са пълни с продукти, и алкохол...“

— Слушай, ами хайде да поседим като в добрите стари времена, а? — предложи той.

— Хайде! С удоволствие. Сега ще звънна, ще отменя всички ангажименти — майната им, щом е такава работата, ще почакаат до утре. Ох, Юрка, колко се радвам, че те виждам, не можеш да си представиш! Ти тук ли живееш? Имате ли наблизко някое прилично местенце, където двама стари приятели да могат да си начешат езиците?

— Аз... — Юрий Петрович се почуди, но само за миг: — Тук имам терен за приятелски събирания. Точно в тази сграда.

— А на терена — цицоресто женче? Юрка, не се променяш бе, човек! Как не се укроти вече!

— Там няма никого, във всеки случай днес. Така че никой няма да ни попречи. Е, какво, ще вървим ли? Има и за пийване, и за хапване. — Забелин вдигна торбите и изразително ги разтърси.

Нищо страшно, утре пак ще отиде в магазина и ще купи продукти и пиене. Как да ти се свиди за такъв случай. Виж ти, виж ти, каква среща! Наистина късметът му напоследък действа на пълни обороти.

* * *

Дойде вече и Осми март, а аз така и не разбрах какво ми „убива“ в мозъка, където — като на крак в неудобна обувка, сякаш бе излязъл мехур. Преди Осми март ми се отваря страшно много работа, защото мошениците и крадците не спят, а бдително следят всички празници, които повдигат настроението и притъпяват бдителността на доверчивите хора, особено на жените и най-вече на възрастните. По случай Нова година, Деня на защитника на Отечеството, Осми март и Деня на победата е прието да се поднасят подаръци и да се честити на пенсионери и ветерани, така че тия гадове обикалят апартаментите, представят се за някакъв комитет, фондация, благотворителна организация или в краен случай за социална служба, а след като си отидат, хората откриват, че им липсват пари и ценности, ако изобщо са останали живи и здрави — пу-пу, да не чуе дяволът. Така че периодът от 20 февруари до 10 март винаги ми е напрегнат, тогава не си пестя

труда да съчинявам, да печатам на собствения си принтер и да разнасям по жилищата листчета — с молба старците да не бъдат излишно доверчиви, разговарям с потенциални жертви, като призовавам за здрав разум и ги умолявам да не отворят вратата на непознати. Макар че онази гадна раничка с мехура измъчваше мозъка ми, нямах време да ѝ обърна внимание.

Все пак усилията ми не отидоха напразно и този път (за пръв път през последните години!) празниците в моя район минаха без произшествия. Тоест пиянски сбивания естествено имаше, както и семейни скандали — без това не може, но пък нямаше нито един измамен доверчив пенсионер. И за това благодарим.

На единайсети март въздъгнах облекчено и с изненада се сетих, че днес е събота. И именно тази събота няма да приемам граждани. Ето защо, след като се обадох предварително и получих покана, аз купих букет цветя и се запътих към Мая Виталевна Истомина, за да я поздравя по случай отминалия празник. Да ѝ благодаря за чудесната среща в клуба, която се бе състояла преди две седмици. Тя бе получила чудесни отзиви от страна на моите любими старци, както и молби колкото може по-бързо да поканя писателката да гостува още веднъж, защото останали неразказани още много интересни неща. Е, и естествено имах намерение да ѝ задам няколко въпроса за „болничните“ периоди в живота на Елена Шляхтина. По принцип това не е моя работа, мога да оставя Мусатов сам да се рови, все пак става дума за неговия, а не за моя баща, но нали вече ми стана интересно... Веднъж бяхме разговаряли за това с Истомина, но повърхностно, не подробно. Освен това ме измъчваше неизясненият въпрос за брата на Шляхтина, който също се бил самоубил в резултат на някакво психично заболяване, от което бил страдал. Когато разказваше спомените си за своята приятелка, Истомина не спомена за брат, а тя не може да не е знаела за него — нали няколко години е общувала с Шляхтина. Защо тогава Мая Виталевна дори не продума за него? И тя ли крие нещо? Или следователят от Прокуратурата на СССР толкова се е престарал с фантазиите си, че е измислил дори психично болен брат самоубиец, така че смъртта на Елена да изглежда напълно естествена, нещо повече — дори неизбежна?

— Ама какво говорите! — От изненада Истомина дори си свали очилата. — Лена нямаше никакъв брат. През онези седем години нито

веднъж не съм я чувала да споменава за брат. От къде изобщо ви хрумна, че е имала брат? Кой ви каза тази глупост?

Обясних ѝ откъде ми е хрумнало и зададох следващия си въпрос:

— А че майката на Елена е страдала от психично заболяване и често се е лекувала в болница — и това ли не сте чували?

— Не съм — поклати глава тя. — Но това мога да го допусна.

— Защо?

— Едва ли някой би споделил такова нещо за родителите си. Дори сега. А пък в онези времена — още по-малко. Така че, ако наистина е било така и Лена не ми е казала, мога да я разбера. Но защо е трябвало да крие, че има брат? Какво срамно има в това? Не, не разбирам. Впрочем, ако и брат ѝ е бил болен, тогава... Ужасно. — Тя отново си сложи очилата и тъжно повтори: — Ужасно. Горкото момиче. Да имаш роднини, за които те е срам да говориш, и да се преструваш, че изобщо ги нямаш — това е горчива участ. Сега разбирам защо е била толкова потайна. Тя просто е свикнала да мълчи, да не говори за себе си, да дозира информацията, така че да не става дума за семейството ѝ.

Мая Виталевна твърдо настояваше на своето: Шляхтина не просто не говорела за брат си — тя дори изобщо не е споменавала за съществуването му, а аз така и не разбрах кой всъщност е бил по-потаен — нейната приятелка или тя самата. Добре де, тук нищо не се изясни, да продължим тогава.

— Мая Виталевна, хайде да се върнем към периодите, когато Шляхтина е живяла у вас. Сигурна ли сте, че тя всеки ден отиваше на работа?

— Че къде да отива? Аз навивах часовника за седем часа, трябваше да ходя в института, после на работа. Лена ставаше заедно с мен.

— И излизаше с вас, така ли?

— Различно. Понякога тръгнахме едновременно и заедно отивахме до метрото, после поемахме в различни посоки, понякога тя тръгнаше първа, ако се случеше аз да се забавя с нещо. Доколкото си спомням, никога не се е случвало аз да изляза, а тя да остане вкъщи. А от къде идват тези съмнения, Игор?

— Спомняте ли си, Мая Виталевна, Андрей ви разказваше, че Шляхтина е вземала болнични и е казвала на съседките си по

общезитие, че през това време ще живее у вас, защото вие се грижите за нея, когато е болна. И не е ходела на работа. Тогава това са били просто думи, но сега ние проверихме: тя наистина систематично е вземала болнични, това е потвърдено документално.

— Не може да бъде! — Истомина отново си свали очилата, учудено ги погледна, сякаш не разбираше каква е тази играчка в ръцете ѝ, и пак ги окачи на носа си. — Как така? Тя ходеше на работа. Може да е имала някоя друга приятелка, у която е отивала, когато е боледувала? Проверете. Защото при мен тя беше напълно здрава. Вярно, настроението ѝ се променяше, по-често беше лошо, но това бе нещо обичайно за нея... Тя изобщо си беше такава... мрачна, с тежък нрав. И чувството ѝ за хумор беше специфично, предпочиташе черния хумор. Но никога не се е оплаквала от здравето си. Наистина понякога искаше хапче против главоболие, но покажете ми човек, който никога не страда от главоболие!

По принцип всичко това можеше да се провери, ако не беше пропастта от тези трийсет години... Глупаво е да се надява човек, че паметта ще запази подобни дреболии. За всеки случай я попитах. Знае ли човек...

— Не, разбира се, че не помня. Впрочем почакайте... — Истомина се оживи. — Много добре си спомням, че веднъж се случи да имам рожден ден в период, когато Лена живееше при мен. И аз не го отпразнувах.

— О, дори не го отпразнувахте? Защо?

— Тя бе някак особено мрачна, сякаш на душата ѝ беше от черно по-черно, разговаряше с мен през зъби, сякаш ѝ бях откраднала сто рубли. Е, та си казах, че... с една дума, няма да е уместно да каня приятели вкъщи и да празнувам, щом тя се чувства толкова зле. Дори не ѝ напомних, че имам рожден ден, премълчах си.

— Кога е рожденият ви ден?

— На седемнайсети ноември.

— През коя година стана това?

— През коя година ли? — Истомина се замисли. — Страх ме е да не сбъркам. В началото на седемдесетте май... Знаете ли, ясно си спомням, че вечерта, когато беше рожденият ми ден, Лена се прибра късно, аз си седях вкъщи и се ядосвах, защото тя можеше да се прибере и след полунощ — никога не ме предупреждаваше какви са

плановете ѝ и кога ще се прибере. Та седях сама и се ядосвах: ако знаех, че тя няма да си е вкъщи толкова до късно, спокойно можех да си поканя гости. И тъпо се вирах в телевизора, а по него само повтаряха „третата решаваща, третата решаваща“. Нито филм, нито свестен концерт — само „третата решаваща“ и нищо друго.

— Третата решаваща ли? — попитах учудено. — Какво значи това?

— Третата решаваща година на петилетката. Третата година винаги беше решаващата, четвъртата — определящата, а петата — заключителната. Нима не си спомняте?

Не си спомнях. По-точно, спомних си, когато тя ми обясни, но някак смътно. Последният конгрес на КПСС се бе състоял, когато аз бях на тринайсет или на четиринайсет години, а след това никакви петилетки с разните техни „решаващи“ и „определящи“ години не бяха съществували в живота ми.

— И коя може да е била тази година, как мислите?

Тя сви рамене.

— Та как да си спомня през кои години са били партийните конгреси... Впрочем чакайте, трябва да попитам вуйчо Жора.

Тя вече бе станала от масата, за да излезе от стаята, когато вратата с леко, някак шушнещо изскърцване започна да се отваря.

— Двайсет и петият конгрес се състоя през февруари седемдесет и шеста — разнесе се от прага старчески глас. — Срамота е да не помниш това, Маечка. Ти открай време си нехайна и се учеше лошо.

След гласа в стаята се появи и Георгий Степанович — с все същата плетена жилетка с увиснали джобове и с неизменния бастун в ръката. Значи вуйчо Жора обичал да подслушва! Естествено мен той вече ме бе забравил, макар да бях идвал у Истомина точно след Нова година, за да съгласувам с нея срещата ѝ с членовете на клуба. Тогава той дълго разпитва кой съм и какво търси милицията в дома им. Днес се повтори същото — дори без никаква разлика.

— Сигурно сте студент на Маечка? — посочи ме Георгий Степанович с възлест, изкривен от артрит пръст. — Писател ли сте намислили да ставате?

— Не, аз съм вашият участъков милиционер.

— Какво, пак ли са ни обрали? Маечка, само ти си виновна: не заключваш, когато излизаш, забравяш ключовете на вратата, нищо не

проверяваш. Тук могат да ме ограбят и убият, а ти дори няма да разбереш! — гневно се развика той.

— Вуйчо Жора, успокой се — уморено издума Истомина, — никой не ни е обрал. Участъковият е дошъл при мен по работа.

— По каква такава работа? Каква работа можеш да имаш ти с милиционери? Маечка, да не си посмяла да ме лъжеш! Да не си посмяла да криеш нещо от мен! Аз съм родният ти вуйчо.

За известно време престанах да съзерцавам сцената, защото спектакълът не беше нов, и се заех с прости пресмятания. Конгресът се е провел през февруари седемдесет и шеста, следователно „пета, заключителна“ трябва да е била седемдесет и пета, „четвърта, определяща“ — седемдесет и четвърта, а „трета, решаваща“, съответно — седемдесет и трета. И тъй, въпрос: била ли е Елена Шляхтина в болнични на 17 ноември 1973 година? Намерих отговора след минута, като отворих папката със събраните от Валка Семьонов материали, която носех със себе си: била е. Елена Василевна наистина е била в болнични. От 11 до 20 ноември включително през интересуващата ме година. Живеела е у приятелката си Мая и се е преструвала, че отива на работа във фабриката. А в действителност не е ходела на работа. Моите подозрения се потвърдиха, но от това не ми стана по-леко. Къде тогава е ходела тя, когато се е преструвала на болна пред съседките си по общежитие и на здрава — пред Истомина?

Сцената приключи с достоен финал: Мая Виталевна хвана натрапилия се вуйчо под ръка и го изведе от стаята, като преди това му напълни джобовете с бонбоните и бисквитите, с които си бяхме пили чая.

— В чудо се виждам с него, просто нямам сили — горестно въздъхна тя и седна до масата. — Около него — само врагове, всички го мамят, всички го лъжат и всички гледат да го окрадат. Просто се е побъркал от страх, че ще се окаже обран.

— Да, но каква памет има! — усмигнах се аз. — С вас щяхме два часа да се ровим из енциклопедии и справочници, за да възстановим хронологията на партийните конгреси, а вашият вуйчо ни спаси за секунда.

— Но той е подслушвал! — възмути се Истомина. — Стоял е зад вратата и е слушал за какво си говорим. Господи, какъв позор! Извинете ме, Игор, страшно ми е неудобно. — Тя изтика очилата към

темето си и потърка с пръсти очи, сякаш в тях бе попаднала прашинка. Вече бях забелязал, че при учудване или когато не разбира нещо, Истомина си сваля очилата, а при отрицателни емоции ги изтиква нагоре. Жалко, че не съм психоаналитик, инак бих могъл да съчиня цяла теория за влиянието на подсъзнанието върху формирането на динамични стереотипи. Впрочем учените по земята са милиони и някой от тях със сигурност вече е обмислил и разработил този въпрос и го е превърнал в теория.

— Не се притеснявайте, Мая Виталевна, вашият случай не е най-тежкият — успокоих я аз. — Да знаехте какви старци има! — Няколко минути аз забавлявах писателката с разказа си за живеещата в съседния блок старица Дресвянина, която редовно ми звънеше и настояваше незабавно да отида и да прибера трупа, който се търкалял на стълбищната площадка пред вратата на апартамента ѝ. Не се успокояваше, докато не отидех. Когато веднъж се опитах да „не обърна внимание“, тя, като не ме дочакала, се обадила на 02. Те естествено взели нещата на сериозно и дотърчали. Не намерили труп, скастрили бабата и ѝ заръчали „вече да не прави така“. След два дни всичко се повтори, аз отново игнорирах нейния сигнал, дежурният наряд обаче реагира бурно и напълно адекватно. Те разсъдили справедливо: бабата не е виновна, че има старческо слабоумие, какво да я правиш, такава си е, обаче е виновен участъковият, който допуска нерационално пилеене на сили и средства на родната милиция, като я принуждава да тръгва по лъжливи сигнали. Плакали се на началството ми, началството пък, без много-много да разследва, ми наложи мъмрене и ме лиши от премия за резултатите от едногодишната ми работа. Оттогава насам на призивите на Дресвянина „незабавно да вдигна трупа“ се отзовавам лично и без да отлагам, а ако не мога да отида лично, моля някого от участъковите да ме замести. По принцип би могъл да отиде който и да е, стига да каже, че е от милицията — старицата веднага се успокоява.

Мая Виталевна поохка над моя разказ, посмя се и май се поуспокои. Аз реших, че спокойно мога да се върна към работата.

— Принуден съм да ви огорча — през ноември седемдесет и трета година вашата приятелка Лена е живяла у вас, след като си извадила болничен лист, и не е ходела на работа. Мая Виталевна, миличка, хайде, опитайте да си спомните поне какви да е дреболии! За

мен е страшно важно да разбере какъв човек е била Шляхтина, как е живяла, с какво се е занимавала.

— Ами знаете ли — изведнъж замислено проговори Истомина, — вие ме попитайте не си ли спомням точните дати, когато Лена е живяла при мен... а после вуйчо Жора се разприказва за някакви кражби и обири... тогава се сетих... С една дума, спомних си още един случай. Лена имаше познат милиционер.

— Какъв милиционер? — едва не подскочих аз.

— Не знам. Май беше оперативен работник. Спомних си за него, защото той дойде, когато в нашия блок убиха и обраха един колекционер. Нали знаете как обикалят апартаментите и разпитват всички поред дали не са видели, или чули нещо. И по това време Лена живееше при мен.

Прекрасно знаех как „те“, тоест ние, обикаляме апартаментите. Мая Виталевна ми каза, че двете с Лена си били вечерта вкъщи, когато дошли двама, казали, че са от милицията и че в техния блок е било извършено тежко престъпление: бил убит колекционер на старинни монети, била открадната цялата му нумизматична колекция. Тъй като нито Мая, нито Елена имали какво интересно да разкажат, милиционерите си тръгнали. След известно време — Истомина не можа да си спомни точно кога именно, — минали два месеца, а може би и четири, една сутрин двете с Лена отивали заедно към метрото и някакъв младеж поздравил Шляхтина. Лена кимнала в отговор и каза:

— Здравсти.

— Кой е този? — учудено попитала Мая.

— Спомняш ли си, че когато убиха колекционера, у нас дойдоха двама от милицията? Този е един от тях.

— Виж ти — още повече се учудила Истомина, — никога не бих го познала. Всъщност изобщо не бях го запомнила. Лена, но той се обърна към теб по име. Познавате ли се лично?

— От къде ти хрумна? — Елена равнодушно свила рамене. — Просто човекът има добра памет за лица и имена, професионална. Нали е милиционер.

Но Мая не отстъпила. Точно тази сутрин Лена се била държала съвсем отвратително — непростимо дълго киснала в банята, така че Мая не успяла дори да се гримира. И направила гримаса, когато видяла

салама, с който стопанката на жилището направила сандвичи за закуска — сиреч, докога, вече трети ден ядем един и същи салам, омръзна ми. Мая се ядосала здравата и подсъзнателно искала по някакъв начин да си го върне на приятелката си.

— Ами ти, и ти ли имаш професионална памет? Как си го запомнила? Аз например изобщо не си спомням нито единия, нито другия, и по никакъв начин не бих ги познала на улицата.

— Е, да, обаче ти си ти, а аз съм друго нещо — ухилила се Лена. — И изобщо не ми досаждай с глупости.

Мая обидено млъкнала. Тя била сигурна, че приятелката ѝ лъже.

— Защо смятате, че е излъгала? — попитах, силно заинтригуван. — На света има много хора с буквално изключителна памет за физиономии и имена. В това няма нищо необичайно. И сред служителите на милицията мнозина са именно такива.

— Игор — засмя се тя снизходително, — ако беше така, той щеше да поздрави и мен. Щеше да запомни не само Лена, а и мен. Та това е очевидно.

Е, да речем, че не беше чак толкова очевидно — все пак Шляхтина, според общото признание, е била много красиво момиче, а и снимката ѝ потвърждаваше този факт. До нея човек спокойно би могъл да не забележи съвсем обикновената Мая, но обяснението изглеждаше горе-долу убедително.

— А що се отнася до Лена — продължи Истомина, — тя далеч не притежаваше феноменална памет, можете да ми повярвате. Паметта ѝ беше напълно обикновена — добра, но нищо фантастично.

— Мая Виталевна — порових се аз в папката и извадих снимката на Олег Личко, — погледнете внимателно. Вече съм ви показвал тази снимка, но все пак погледнете я още веднъж. Може би това е същият онзи милиционер?

Тя дълго разглежда старата, изкопирана от наказателното дело снимка, която Пинчук бе дал на Мусатов. Явно много се стараеше.

— Не — отговори твърдо накрая, — съвсем определено не е той.

— И вие ли имате професионална памет? — непохватно се пошегувах аз. — Толкова добре сте запомнили милиционера още от втория път?

Мая Виталевна леко се разсмя и ми върна снимката.

— Представете си, не. Но този човек — посочи с пръст снимката на Личко тя — не бих го забравила и не бих го сбъркала с никого.

— Сигурна ли сте?

— Абсолютно. Той много прилича на Юл Бринър, бях луда по него още като малко момиченце. Тогава гледах „Великолепната седморка“ поне двайсет пъти. Ами погледнете, та това е просто същото лице! Само дето Бринър имаше бръснат череп. Представете си този човек без коса на главата и ще се получи точно копие. Не, с никого не бих го сбъркала и за нищо на света не бих го забравила, ако го бях срещала някога. Нали и миналия път ви казах, че никога не съм го виждала. Тогава не ми повярвахте, така ли?

И тъй, Шляхтина е имала познат служител в милицията, като при това не е искала Мая да го знае. Впрочем потайността на тази госпожица вече не ме учудваше. Така де, щом е свикнала на никого нищо да не разказва, тя е криела и свършено невинни факти. Държала е приятелката си на разстояние, за да не ѝ се натрапва с въпроси и съвети.

Но самият факт, че тя бе имала още един познат, ме зарадва. Можехме да намерим този човек и да си поговорим с него — ами ако той знае нещо за тайната страна на живота на Шляхтина?

По-нататък следваше вече познатият цикъл мероприятия: обаждане на Мусатов, кратко излагане на новите сведения, получаване на съгласие за заплащане на работата по издирването на въпросния милиционер, предаване на задачата на Валя Семьонов. Още малко — и ще мога да претендирам за званието „най-добър координатор на страната“.

* * *

Айсор делеше с Приятел въртящата се табуретка пред рояла. Зрелището бе невероятно смешно. Приятел лежеше върху табуретката, провесил от нея лапите и опашката си на всички страни, а Айсор се опитваше да изобрети някакъв трик, който да накара този „господар на живота“ да скочи на пода. Приятел скоро ще навърши шест години, тоест видял е и е патил доста в този живот, така че не се поддава на уловки. Айсор дотъркаля топчето за пинг-понг, което в захлас

разиграваха двамата с Карма, и демонстративно се заигра с него под носа на американския екзот с надеждата, че той ще се изкуши и ще се включи. Приятел обаче лениво се прозяваше, изобщо не се съблазняваше и не желаше да се включи. И тогава Айсор заигра вабанк. За известно време изчезна от полезрението на камерата и след няколко минути се върна. В зъбите си стискаше листенце от узамбарска теменужка — единственото растение, което стоеше на перваза в кухнята. В моето жилище не вирееше нищо друго, аз изобщо не съм любител на стайните растения, не ги отглеждам, нито развъждам, още повече че имам котки, които са любопитни и действени, обичат да си врат носовете навсякъде, да събарят саксии и всичко да опитват на вкус. Но тази цъфнала теменужка ми беше подарена от познато момиче и сърце не ми даде да я изхвърля. Неизвестно защо котките обикнаха моята теменужка с нежна и страстна любов и всичките ѝ гъвкави месести листенца бяха нахапани и пъстрееха от дупчици, направени от здравите котешки зъби. Но особена привързаност към цветето изпитваше именно Приятел, който обожаваше да спи на кухненския перваз, притиснал хълбок до керамичната саксия.

И ето че Айсор донесе листенце... Моят екзот естествено не можа да понесе подобно светотатство и с гърлено ръмжене скочи от табуретката, за да издърпа ушите на младия негодник. А негодникът захвърли листенцето и начаса се покатери на мечтаното място. Още две минути в стаята цареше спокойствие. Приятел душеше листенцето, гризеше го и мислеше, а Айсор се наместваше на табуретката поудобно, вероятно разчитайки, че ще прекара на този трон остатъка от дните си. Най-сетне Приятел обмисли ситуацията и взе решение. Той отиде при табуретката, застана на задни лапи, демонстрирайки огромния си ръст, като с едната лапа се подпря на края на седалката, а с другата, разперил нокти, цапна агресора по муцуната. Агресорът скочи, засъска и се озъби, тоест опита се да му го върне, но не успя: сваленият от трона владетел ловко отскочи назад. Естествено Айсор се втурна да го гони, за чиято цел бе принуден да напусне все още неусвоеното местенце, и то тутакси отново бе заето — ясно ви е от кого.

При котките всичко е като при хората. Току-що си бил на върха — и ето че вече се търкаляш на пода. Нагоре — надолу, нагоре —

надолу. Диалектиката на живота и кариерата...

Мехурът на раничката се пукна. Имам предвид раничката, която бяха протрили в мозъка ми мислите, от които се чувствах „неудобно“. Първо се усъмних, изключих видеото и отворих папката с документите на Мусатов. Не, не бях сбъркал, именно това ме бе измъчвало. Делото за маниака, който бе убивал и насилвал малки деца, бе минало през няколко етапа. На първия етап, тоест след първия епизод, делото бе водил следовател от Ворошиловската районна прокуратура в Москва заедно с оперативни работници от управлението на вътрешните работи от същия район. Това е било правилно и естествено. След втория епизод, случил се в Тимирязевски район, се бяха появили основания да се смята, че става дума за един и същ престъпник, затова бяха предали делото в Московската градска прокуратура и бяха включили в работата детективи от Тимирязевски район и от „Петровка“. И това е било нормално и правилно. С всеки нов епизод се бяха включвали нови и нови оперативни работници от районите, където са били откривани трупове на жертви, докато следователят бе оставал същият, от Московската градска прокуратура.

А после делото е било предадено в Генералната прокуратура на СССР следователят е бил сменен, а оперативните работници са били вече не московските, районните и от „Петровка“, а от Главното управление за криминални разследвания при Министерството на вътрешните работи на СССР. И това също е било нормално и правилно, тъй като престъпникът се е оказал служител на московската милиция. Така са предвиждали правилата и тези правила са напълно разумни: не може детективи от „Петровка“ да работят срещу колегата си, когато познават, с когото работят в една и съща сграда. В онези години Руската федеративна социалистическа република не е имала свое отделно Министерство на вътрешните работи и непосредствено над Московското градско управление е било МВР на Съюза. И московските следователи не е трябвало да работят по делото на милиционер от нивото на Градското управление. Но защо се е намесила Генералната прокуратура? От къде на къде? Да, аз разбирам, в такива случаи делото се е предавало на по-горната инстанция, но нали горна по отношение на Московската прокуратура е била Прокуратурата на РСФСР, а не на СССР ако си спомням правилно

административно-държавното устройство от времената на застоя. Или нещо бъркам?

Това както и да е — какви ли не управленски чудеса са ставали при съветската власт в нашата страна, — беше ме „убивал“ не точно този факт, макар и той според мен да беше странен. Учудвах ме сроковете. Да, да, именно сроковете. Ако следваме моята (може би погрешна?) логика, делото е трябвало да бъде предадено в Генералната прокуратура, след като са задържали Олег Личко. Още същия ден или на другия. Личко е бил задържан на 16 септември 1975 година, а следователят по особено важни дела при Прокуратурата на СССР Н. Н. Царков е приел делото за производство на... 6 август. Четирийсет дни преди на някого изобщо да е хрумнало, че убиецът може да се окаже служител в Главното управление на вътрешните работи на Москва.

Защо? Какво се е случило? Кой е дал такова указание? От какво се е ръководел? За престъпленията са подозирали някаква крупна фигура, но тези подозрения не са се оправдали, потормозили са човека и са го пуснали, а делото вече е било в горната инстанция, как да го свалят обратно в Московската прокуратура? Може ли да е станало така? Като нищо!

И отново крупна фигура, която вече се бе появявала в моите разсъждения, когато изучавах материалите за самоубийството на Елена Шляхтина. Нейното дело по неведоми за мен причини също се бе озовало в Прокуратурата на СССР. Съвпадение ли? Възможно е. Но какво си бях помислил, когато четях материалите за смъртта на момичето? Че към смъртта ѝ има отношение някой известен в обществото човек, някоя важна клечка, която е трябвало на всяка цена да прикрият. А тук какво имаме? Може би същото? Пипнали са важната клечка, предали са делото на „най най“ доверените и приближени на властта хора, получили са указание нещата да се потулят и да не закачат уважавания човек, за да не се опорочава в очите на обществеността светлият лик на партийно-правителствения елит. Но тъй като към този момент маниакът е бил изобличен вече за пет епизода, е трябвало някой да влезе в затвора, така че неутешимите родители да знаят кого да винят. И ето че след шестия епизод — разгеле — им попада на мушката горкият Олег Личко, тоя книжен плъх, дето се рови в чуждестранни криминологични и криминалистични разработки, тоя необичаен и съответно

трудноразбираем за околните човек, не твърде приятен и сговорчив. И го прибират. И скалъпват дело — същинска картинка, плаче за изложба!

Сега всичко се подреди в главата ми.

Но аз не обичам случайните съвпадения. Обичам ги в книги, а в живота те не ми харесват, карат ме да нервнича и да подозирам, че ме мамят. Като дете страшно обичах романа на Каверин „Двамата капитани“ и душата ми изобщо не се напрягаше, като четях как момчето Саня Григорев намира в Енск чанта с писма, а после пристига в Москва и се запознава (случайно!!!) със семейство, към което тези писма имат непосредствено отношение. Когато пораснах, много се чудех защо никой никога не бе обвинявал този великолепен роман в неправдоподобност — та нали такива съвпадения не се случват.

Какво имаме налице? През август седемдесет и пета година при следовател от Прокуратурата на СССР попада наказателно дело, което е било невъзможно да попадне при него по обичайния ред. След по-малко от година, през юни седемдесет и шеста, при друг следовател от Прокуратурата на СССР попада друго дело, възбудено във връзка с откриването на труп на младо момиче, което е било свидетел по първото дело (тоест все още не е ясно дали това е убийство, или е самоубийство), но и това дело не е било възможно да попадне там по обичайния ред. Единственото обяснение, което мога да измисля, е, че и в двата случая виновен е бил човек от ръководната върхушка, важен чиновник или член на неговото семейство. С една дума — човек, който по никакъв начин не може да бъде подведен под отговорност. Единственото, което свързва двете дела, е името на Елена Василевна Шляхтина. И някак от само себе си се натрапва мисълта, че и човекът, когото са прикривали, е бил един и същ в двата случая.

Не, на това място моят здрав разум започна да се бунтува. Това не може да бъде! Не може! Ако в първия случай не без основание са заподозрели такъв човек и дори са установили вината му, трябвало е незабавно да го приберат, да го затворят в някаква специална болница и да поставят край него специална охрана. Защото е ясно, че е луд, който ще продължи да убива деца, ако не бъде спрян. Едно е някой да прегазии човек с колата си, да се разкае, да се уплаши и никога повече да не допусне такова нещо. И съвсем друго е лудият, маниакът, който не може да бъде оставен без контрол. Трябвало е да го изолират. Още

повече, щом е било взето решение за неговите престъпления да бъде вкаран в затвора първият срещнат. Къде са гаранциите, че след като „заловеният и разобличен“ псевдодубиец се е озовал в затвора, няма да се появят нови трупове на деца? Няма такива гаранции, ако истинският виновник остане на свобода.

Глупаци няма, разбира се, виновникът е бил изолиран. Но тогава той по никакъв начин не може да има нещо общо със смъртта на Шляхтина.

Впрочем... Зависи от доста неща. Да предположим, че Шляхтина е била подкупена, придумана или принудена да даде лъжливи показания срещу Личко, така че делото да бъде приключено на бърза ръка, за да не се вреди на отчетността. Тоест тя е знаела, че е дала лъжливи показания. Може и да не е била в течение за какво е било нужно това и кого цялата правоохранителна система дружно се е втурнала да спасява от затвора и позора, но пък много добре е знаела кой ѝ го е предложил (кой я е заставил, подкупил, принудил, сплашил — изберете си който глагол искате). И какво е можела да направи с тези знания? Можела е да ги погребее в душата си и да ги засипе с пясък, за да не покълнат. А е можела и да се заканва, че ще ги разгласи, да шантажира своите възложители и да иска разни материални блага във вид на пари, работа и жилище. На тях обаче им писва и те я убиват. За да се избегне разравянето на неприятни и ненужни подробности за личността на Шляхтина, делото се предава в Генералната прокуратура, която е „в течение“. А, как ви се вижда това?

Не, не може всичко да е било толкова банално. Тази работа е деликатна, сложна, не биха вкарали в подобна игра първото попаднало им под ръка момиче от сладкарска фабрика. За нея е нужен доверен човек, хиляди пъти проверен. А кой е проверявал Лена Шляхтина? И кой е разчитал на нея? Отговор: хората, с които е била свързана тайната страна от живота ѝ. От онзи живот, който Елена е започвала да живее, когато е вземала болнични, премествала се е у Мая Истомина и се е преструвала, че редовно ходи на работа. Логично ли е? Логично е. Но ако тя е била хиляди пъти проверявана и замесена в някакви сложни и неподлежащи на разгласяване дела, защо изведнъж — не щеш ли — ще започне да шантажира хората, които са ѝ наредили да даде показания срещу Личко? Това ѝ е работата и тя до този момент я е вършила добре. Защо ненадейно ще започне да се бунтува? Избила ѝ е

чивията, проявила се е наследствената ѝ обремененост? И такива неща се случват, но нито Истомина, нито съседките на Елена от общежитието си спомнят за някакви видими промени в поведението ѝ през пролетта и в началото на лятото на седемдесет и шеста година, тоест преди самоубийството. Тя изглеждаше и се държала както винаги, така че те приели новината за доброволната ѝ смърт с изумление и недоверие. Никакви признаци за душевно заболяване или нервно разстройство, ни най-малки!

Какъв извод следва от това? Много прост: може Лена Шляхтина наистина да се е самоубила, а може някой да я е убил — например ревнив любовник или дори хората, които „са я проверявали и са разчитали на нея“, — но за нещо съвсем друго, за нещо без никаква връзка със случая „Личко“. Но тъй като Шляхтина е била лице, замесено в тайни, делото за нейната смърт за всеки случай е било изпратено по-нагоре, там, където е по-спокойно, с указание нищо да не се изяснява, да не се рови и бързичко всичко да се сведе до загуба на душевно равновесие и самоубийство.

Е, сега вече наистина нещата се подредиха.

Остана да проверя само една мъничка подробност, която би потвърдила правилността на разсъжденията ми. И внезапно изпитах... дявол да го вземе, май изпитах страх. Аз никога не съм бил оперативен работник и никога не съм разкривал самостоятелно сложни престъпления, така че не бях изпитвал това чувство, вероятно добре познато на всеки детектив. Чувството, когато мъчително си изграждал предполагаемата картина на престъплението, мислил си как да провериш догадките си, задал си въпрос и ти носят отговора — и ето че сега трябва да видиш какъв е той. Прав ли си бил или не, отгатнал ли си, или си сгрешил. Припомняш си как не си спал по цели нощи, превъртал си в главата си кубчетата на фактите и си съставял от тях различни фигурки, които постоянно са се разпадали и разпилявали, защото не си можел да ги напаснеш едно до друго в правилния ред, и как веднъж си намерил този ред, който ти е изглеждал единствено възможният, но фигурката или пирамидката още се е получавала малко паянтова, защото са липсвали няколко кубчета, и ти вече си си представил какви могат да бъдат те — тези кубчета, с каква форма и цвят. И ето че ти носят кутията с кубчетата. Някакви кубчета, които също са се търкаляли някъде край местопрестъплението. Хората са ги

потърсили, намерили, прибрали в кутията и ти ги носят. И ти разбираш, че сега трябва да отвориш кутията и да видиш какво има в нея. Онова, което според теб ще укрепи твоята виртуална конструкция, или нещо друго? Ами ако там, вътре, има нещо, което изобщо не ти трябва? И всички твои безсънни нощи, и радостта ти, когато „май се получи“, и твоята гордост от самия себе си — всичко отиде на вятъра?... Страшничко. Никак не ти се иска да се разочароваш.

Страхувах се горе-долу половин час. През този половин час изгледах касетата, записана от другата камера, която беше монтирана на тавана в кухнята, и се полюбувах на Айсор — как отхапва листенце от моята узамбарска теменужка. Включих компютъра, отворих файла „Самец и кастриран котарак“, в който записвах историята на взаимоотношенията между Приятел, Ринго и Айсор, и описах накратко борбата за табуретката. Страхът не отмина, затова отворих друг файл, озаглавен „Разнополови стерилни котки“, и записах вчерашните си наблюдения над игричките на Айсор и приятелката му Карма.

Най-сетне разбрах, че трябва да взема камшика и да вляза в клетката. Тоест да си поема по-дълбоко дъх и да направя каквото трябва, дори то да се окаже не твърде приятно. Отворих папката с материалите по делото на Шляхтина и като поглеждах с негодувание треперещите си ръце, прочетох фамилното име на следователя, напечатано на машина в самото начало на първия документ. Спомнях си, че бях преписал това име на отделно листче, което бях дал на Валка Семьонов, и дори ми се бе струвало, че си го спомням, но официалният документ все пак е по-сигурен от моята слаба памет.

Старши следовател по особено важни дела Николай Николаевич Царков. Не повярвах на очите си и потърсих в материалите по делото на Личко. Не, не бях сбъркал. И двете дела бе водил Н. Н. Царков.

Е, кажете ми сега — не съм ли умна глава? Мисля, че просто съм ужасно умен!

[1] Така наричат в Русия щатските долари. — Б.пр. ↑

ГЛАВА 7

Посред нощ се събудих, защото ми беше студено. Започнах по-добре да се загръщам в одеялото и носът ми уцели гъста копринена козинка. Арина. Не мога да кажа, че това много ми хареса. Арина беше единствената от моите котки, която не оставаше равнодушна към физическото и душевното състояние на стопанина си, тоест моето. Казват, че котките усещали отрицателната енергия и непременно лягали точно върху мястото, където я имало, за да я отнемат. Че именно в това те виждали своето котешко предназначение в нашия свят. Не знам, не знам... Не съм сигурен, че е така. Във всеки случай, от петте котарака и котки единствено Арина реагира на моето лошо настроение или някакво заболяване и с грижовността и самоотвержеността на майчица бърза да ми помогне. Фактът, че през нощта тя се бе качила в леглото и бе легнала до главата ми, ме смути и обезпокои. Уж бях в добро настроение, дори бих казал — отлично, не усещах и да ме хваща някаква болест. Защо ли бе дошла?

Тогава с известно закъснение осъзнах, че не ми е студено, а ме тресе. Тоест все пак отнякъде бях пипнал или грип, или настинка. Ах, колко лош момент за боледуване!

Здравият разум изискваше незабавно да стана от леглото и да взема някакво лекарство, за да убия врага още в зародиш. Да, но обичайният човешки мързел, умножен по присъщото на нас, мъжете, небрежно отношение към собственото ни здраве, не ме пускаше и нежно ми нашепваше: лежи си кротичко под мекото топло одеяло, та нали под него ти е толкова удобно и уютно, постарай се да заспиш, престори се, че нищо такова няма, че просто ти се е сторило, а на сутринта всичко ще бъде тип-топ.

Примъкнах Арина към гърдите си, сложих ръка върху топлото котешко гръбче и реших да постъпя мързеливо и небрежно. Да, обаче не — треската е нещо коварно и не минава просто така, дори от близостта на топлокръвно животно. Поизмъчих се още двайсетина минути и все пак станах, помъкнах се към кухнята, за да кипна вода и

да разтворя в нея едно от модерните прахчета, дето обещават да убият начаса всякакви прояви на простуда и грип. Тези прахчета системно ми ги доставя Светка Безрядина, която непрестанно се грижи за здравето ми. Полученото вариво се оказа кисело-сладко, и то повече кисело, отколкото сладко, затова му втъкнах една препълнена лъжица ягодово сладко, произведено също от Светка и донесено ми още миналото лято. Видя ми се малко, та добавих още две лъжици. Сега пък ми стана прекалено сладко, така че се принудих да изпия една голяма чаша чай, та някак да нормализирам вкусовите си усещания и да ги уравновеся.

Много скоро почувствах, че съм се стоплил, и бързичко се мушнах обратно под одеялото, по което неспокойно се разхождаше напред-назад милозливата Арина. „Къде ходиш, човече? — четеше се в кръглите ѝ кехлибарени очи. — Ти си болен и трябва да лежиш, за да мога да те лекувам. Бързо в леглото!“ Като поощрение за безупречната ѝ служба ѝ дадох парченце кашкавал, донесено от кухнята. Докато се намествах в леглото, Арина бързо, с мъркане и лекичко хриптене, излапа кашкавала, след което се върна на бойния си пост.

Когато се събудих на сутринта, без да отварям очи, инспектирах собственото си състояние. Все още дишах през носа, не ме тресеше, но пък така се дерях, сякаш в гърдите ми бяха напъхали цял вагон стъклен памук. Ясно, успял съм да докарам нещата до бронхит. Но нищо, не е кой знае какво, средствата за лечение са известни и изпробвани. Мога дори да не се обаждам на Светка, сам ще се справя. За всеки случай пъхнах под мишницата си термометър. Показа 37,6. За сутрин ми се стори много. Добре че днес е неделя, мога с чиста съвест да се полекувам до утре, а пък после ще видим.

Закусих на две на три, обелих цяла тенджерка картофи и ги сложих на огъня. Намерих в запасите си от най-разнообразни нужни и ненужни неща, насъбрали се по шкафчетата, суха горчица, насипах я в дебели вълнени чорапи и ги обух. Половината сварени картофи намачках, поставих ги в платнена торбичка и я наложих на гърдите си, притискайки я с дълъг широк пешкир, след което легнах на дивана, завих се с одеяло, пузнах телевизора и започнах да боледувам — стабилно и както му е редът. От топлото картофено пюре ми се доспа...

Събуди ме телефонът, обаждаше се Валя Семьонов.

— Къртиш ли? — презрително попита той, като чу моето дрезгаво и неразбираемо „ало“.

— Боледувам — отвърнах отмъстително. — Ако се държиш лошо, ще боледувам цяла седмица.

Представих си как моят приятел Валка трепва при тези думи. Когато участъковият боледува или е в отпуск, неговите задължения изпълнява старшият участъков, а именно такъв беше Семьонов, ето защо моята болест щеше здравата да му подреже крилата и да му изяде цялото свободно време, което той с изобретателност и майсторство си осигуряваше, за да печели пари от Мусатов.

— Боледуваш ли? Ами тогава... трябва да се лекуваш — разтревожен, посъветва ме той.

— Трябва — съгласих се аз.

— А ти лекуваш ли се?

— Лекувам се.

— Добре ли се лекуваш, правилно ли?

— Е, както умея.

— Сам ли?

— Сам.

— Сигурно не се лекуваш правилно — дълбокомислено заяви Семьонов. — Че то какво е това лечение сам? За такова нещо е нужна добра компания.

— Ти какво намекваш? — не разбрах аз. — Че трябва да поканя мацки ли?

— Не беее — разсмя се Валка, — можеш да поканиш само мен. Нали се бяхме уговорили днес да се видим и да си поприказваме за онова дело. Забрави ли? С жената съм се разбрал още вчера да не разчитат днес на мен, защото отивам да печеля пари. Е, та какво ще кажеш?

Дявол да го вземе, наистина бях забравил! До снощи, когато седях над документите и пресмятах как са се развивали събитията преди трийсет години, помнех тази уговорка, а през нощта бях забравил и за нея, и за всичко друго.

— Мога да ти донеса лекарства — продължаваше междувременно Семьонов, — да се полекуваме заедно.

— Добре — разреших аз. — Само не се престаравай с лекарствата, аз всичко си имам.

Валка дотича след половин час с две торбички — голяма и малка. В малката, с логото на верига аптеки, имаше стандартен комплект препарати, препоръчвани при бронхит и температура, а в другата, по-голямата, се мъдреше бутилка водка и простичко, но обилно мезе.

— Е, защо така, Валя — упрекнах го аз, разглеждайки така наречените „лекарства“, — нали ти казах, че си имам всичко.

— Аз не търся далавера — гордо изрече моят приятел, — аз съм партньор. Ти и бездруго ще си пиеш своето уиски, а аз си донесох водчицата. Хайде лягай, аз ей сега набързо ще приготвя всичко — и ще започваме.

Като потребител на алкохол Валка беше рядък човек. Можеше да пие по всяко време на деня и нощта, без никакъв риск да се напие. Градусите не го надвиваха, по-точно, надвиваха го едва когато водката беше толкова, колкото той не би могъл да купи с цялата си заплата. Никога не успях да разбера защо изобщо пие, щом ефектът липсва, а той ми отговаряше, че неговата зависимост от водката не е физиологична, а психологическа, и ми даваше за пример хора, които много пушат, но не защото се нуждаят от никотин, а защото са свикнали и няма с какво да си ангажират ръцете. Поставиш ли такива хора в ситуация, при която не бива да пушат няколко часа — те си живеят прекрасно, без дори да се сетят за цигара. Валка, според собственото му твърдение, бил свикнал с обстоятелството, че истинският мъж и истинското ченге трябва непременно да пие водка по всякакъв повод, това е модел на поведение, срещу който той не може да се възпротиви, инак колегите му няма да го уважават.

Започнахме — аз с глътка уиски, Валка — с водка, аз без мезе, а той се подкрепи с късче шунка и Маринована краставичка. Докато дъвчеше, Валя угрижено взе да души наоколо.

— Слушай, отнякъде ми лъха на варени картопки...

— От мен е. На гърдите си имам компрес от картофи. Можеш да замезваш с аромата — великодушно му разреших аз.

Известно време незлобиво критикувахме началството. Човек би помислил, че началниците ни са различни и вече десет години не сме имали възможност да ги обсъдим. Да, да, странни създания сме това хората! Или само ние, мъжете? Най-сетне привършихме сладките приказки и минахме непосредствено към въпроса.

— Валя, исках да те предупредя засега да не закачаш онзи следовател — Царков, от Прокуратурата на СССР.

— Защо? — напрегна се Семьонов.

— Ами защото той и без това нищо няма да ти каже — обясних аз и споделих с него резултатите от моите вчерашни размисли.

Щом Н. Н. Царков е водил двете дела, значи е човек изключително доверен и близък на върхушката, а такива хора не предават своите. Той за нищо на света няма да признае, че е фалшифицирал делата по указание отгоре, и няма да издаде човека, който е дал такова указание. Няма да назове и човека, заради чието спасяване са направили всичко това. Ще мълчи като партизанин на разпит. И което е още по-лошо — може да предупреди когото трябва (или обратното — когото не бива) и тогава ние със сигурност нищо няма да научим. Когато работата мирише на чиновнически или партиен елит, макар и с трийсетгодишна давност, необходимо е да се действа много внимателно, защото доста от тези хора още са силни и разполагат с пари, ако не те — децата им, които също не биха искали честта на семейството им да бъде поругана.

Валка ме слушаше и помрачняваше буквално за секунди пред очите ми. Дори забрави да пие водка.

— Ама защо не ми каза всичко това вчера? — ядосано попита той.

— Защото едва снощи стигнах до този извод. Защо? Има ли значение кога съм ти го казал — вчера или днес?

— Аз ходих при него вчера — притеснено промърмори Семьонов.

— При кого ходи?!

— При него. При Царков. Тъкмо исках да ти разкажа как стоят нещата. Той сам ми каза, че е водил и двете дела, та исках и да те изненадам, а ти вече всичко знаеш... Не се получи изненадата. Е, ти си прав, разбира се — той нищо не ми каза. Наруга ме и ме изгони.

Николай Николаевич Царков доизживявал старините си в дом за стари хора и инвалиди. Както успял да установи Валка, със семейството си бил скъсал отдавна и окончателно, защото не искал да се примирява с „духа на печалбарството и интересчийството“, който бил завладял децата и внуците му — те с всички сили въртели бизнес и водели „буржоазен начин на живот“. Николай Николаевич бил яростен

привърженик на съветската власт и смятал, че комунизмът не бил построен навреме просто по недоразумение. Пречел американският империализъм, за противостоенето на чиито интриги били нужни средства, сили и време, а далеч не защото идеята била порочна изначално и това било невъзможно по принцип. Овдовелият бивш следовател не желал да живее под един покрив със своите „продали се на идеалите на капитализма“ потомци, предал апартамента си на държавата и заживял в дома за стари хора. На осемдесет и две години, той бил вече много слаб и болен, придвижвал се с усилие. След прекарания преди няколко години инсулт трудно контролирал едната си ръка, провлачвал крак при ходене и не говорел съвсем ясно, но от друга страна, както се сторило на моя приятел Семьонов, умът му си бил напълно наред.

Царков посрещнал Валентин благосклонно, изнесъл му дълга лекция за това как съвременното общество било изгубило моралните си ориентири и за упадъка на нравите изобщо, оплакал се, че неговият огромен опит на следовател и знанията му не били потрябвали на никого, а колко много интересни и важни за днешното поколение неща би могъл да разкаже... Именно на това място Валка сметнал за правилно да пристъпи към онова, заради което всъщност бил отишъл. И веднага разбрал, че старият следовател много добре си спомня онова дело. По-точно, двете дела: и на маниака убиец Личко, и на самоубийцата Лена Шляхтина. За спомняне си спомнял, но да се разкайва за грехове и да разказва какво точно е станало в действителност Николай Николаевич нямал особено желание. Наистина, отначало той бил самата доброжелателност.

— В нашите кръгове това бе нашумяло дело — бавно и внимателно изговарял думите Царков. — Защото беше изключителен случай: за такива тежки престъпления се бе оказал виновен служител на милицията, и то не редови служител, а от щаба на Градското управление, и то не в някое си там затънтено градче, а в столицата на нашата родина. Позор! Спомням си, че Николай Анисимович Шчолоков, министърът на вътрешните работи, много се бе притеснил. Страшно се срамуваше! Тогава той издаде заповед да се огледа от горе до долу цялата служба по подбора и разпределянето на кадрите, да се разработят нови методически препоръки, набирането на кадри за милицията да се постави на научни основи, та хора като този маниак

да не могат да попаднат в нея. В академията дори създадоха специална катедра за разработване на научния подход!

Когато Семьонов опитал да каже, че Личко не е бил психично болен, Николай Николаевич сухо отговорил:

— Това не е мой проблем, а на медиците и съда. Лекарите са поставили диагнозата, въз основа на тази диагноза съдът е признал подсъдимия за невменяем. Лично аз нямах основание да не се доверя на резултатите от експертизата. Но ще ти кажа: дори ако са сбъркали диагнозата, пак трябваше да признаят този тип за болен. Защото съветският милиционер не можеше да бъде престъпник, той трябваше да бъде защитник и образец на морал и нравственост. В противен случай тази история щеше да е мощен удар по цялата наша идеология, а това не можеше да се допусне по никакъв начин. Идеологическото оръжие е най-мощното — всички го знаят.

На въпроса защо при него е попаднало толкова „просто“ дело — като това за смъртта на Шляхтина, Царков дал напълно ясното обяснение, което незнайно защо не бе хрумвало нито на мен, нито на Семьонов:

— Че ти какво искаш? Тя беше важен свидетел по делото на Личко. И имахме основания да подозираме, че някой я е убил като отмъщение, задето е дала показания срещу него. Жена му например или някой роднина или приятел. Дори мислехме, че може да го е направил някой от колегите на Личко. Представи си какъв скандал можеше да се вдигне, ако това се окажеше истина! Щяхме да получим втори милиционер убиец! И пак в столицата. Схващаш ли? Какъв удар щеше да бъде това по престижа на цялата съветска милиция! Ето защо това дело веднага бе предадено горе, за да се избегне разгласяването му. Аз бях водил делото на Личко, познавах материалите, имах пълен списък на всички негови връзки, а именно тях трябваше да отработим на първо място при издирването на евентуален отмъстител. Така че няма нищо чудно, дето делото за смъртта на момичето бе предадено именно на мен. За щастие там нямаше нищо такова, тя наистина се бе самоубила. Но не можехме да рискуваме. Идеология, нали разбираш.

Валка Семьонов не можел да се закълне, че Царков е отговарял на въпросите му радостно и с въодушевление, но все пак отговарял. Ала щом станало дума дали следователят е бил сигурен във виновността на обвиняемия Олег Личко, старецът буквално се вбесил,

обвинил приятеля ми в неуважение към старите професионалисти и в прекалено доверие на измислиците на жълтата преса. От яд дори говорът му се затруднил.

— То вие сега на всяка крачка затваряте невинни хора, за нищо я нямате тая работа, защото сте забравили и за чест, и за съвест! В наше време такива неща не ставаха. Знаеш ли какъв беше принципът тогава? По-добре да останат на свобода сто истински престъпници, отколкото да бъде пратен зад решетките дори един невинен. Тъй, тъй, младежо! И да не си посмял да помислиш, че в наше време сме могли да дадем под съд не виновния, а друг човек! Такива неща нямаше и не можеше да има!

След тази гневна тирада Николай Николаевич Царков казал на Валка Семьонов да се пръждосва и повече да не се връща. Валя не успял да потуши конфликта, не намерил подходящите думи, а той изобщо не умее да се извинява, такъв му е характерът. Така че срещата приключила — уви — на висок тон, който не звънтял, а неприятно скърцал. Жалко, че аз едва снощи съобразих за сроковете за предаването на делата в Прокуратурата на СССР. Ако бях схванал това поне ден по-рано и бях успял да поговоря с Валка, той можеше да зададе съответния въпрос на стареца. Интересно как би обяснил той този загадъчен факт на преждевременно „ударно разгръщане“ на дело от явно московски, а не всесъюзен мащаб. Но закъснях и всичко се получи така, както се получи. Сега, ако нещата наистина не са съвсем чисти, Царков ще успее да предупреди заинтересованите хора и дори ние със Семьонов един ден да се доберем до тях, те ще имат готови хубави отговори, солидни и убедителни. Ах, колко жалко! И няма кого да обвинявам, освен себе си — толкова тъпоумен и пипкав човек.

Закахърих се и от мъка изпих една трета от водната чаша уиски. Арина проследи действията ми с неодобрителен поглед. На останалите котки не им пукаше за моето здраве. Те вече отдавна седяха на пода около масата, привлечени от съблазнителните миризми на кашкавал, шунка и пушен салам, и търпеливо чакаха нервите на някого от нас да не издържат. Моите котки отдавна познаваха Валка и се отнасяха към него лоялно, защото неговите нерви все пак не издържаха. Зверовете добре помнеха, че щом се обърна, той току опитва да наруши режима им на хранене и крадешком им пуска парченца вкусотиини. Днес обаче всичко бе различно. Обикновено аз в ролята на домакин от време на

време отивах до кухнята да донеса или отнеса нещо, да нарежа, да затопля, но днес солидно и добросъвестно боледувах, полуизлегнат на дивана, за да не ми се смъква компресът, така че Валка просто не можеше да направи нищо, което би убягнало от вниманието ми, дори много да искаше.

— Котките гледат — замислено продума той, взрян някъде в пространството.

— Гледат — потвърдих хладно.

— Искат да ядат.

Абе защо тези участъкови милиционери са толкова жалостиви?

— Нахранени са. Вече получиха всичко, което им се полага.

— Да, обаче гледат... Просто ми е съвестно да преглътна. Да им дам ли?

— Не си го и помисляй. Веднага ще те убия — закахих се аз. — Не ги гледай, те нарочно те измъчват. Дай по-добре да се върнем на нашия въпрос.

Валка с тежка въздишка захапа поредния сандвич. Видът му беше толкова покаян и засрамен, сякаш отнемаше последния залък на гладуващ просяк в сушава година.

— Освен това намерих онзи милиционер — съобщи ми той с пълна уста.

— Кой милиционер?

— Абе онзи, за когото ти е разказала твоята писателка. Дето бил познат на Шляхтина. Намерих пълния списък на хората, които са работили по убийството на колекционера нумизмат, прегледах го, обадох се на всички, които успях да открия. Въобще свърших планини от работа. Тъй като е минало много време, всичко вече се е изтрило от паметта на хората, та трябваше да търся връзки и да видя оперативните документи. С една дума, обиколката на апартаментите в блока, където е станало убийството, са извършили двама души: местният участъков и един оперативен работник от територията. Участъковият е загинал преди много години в автомобилна катастрофа. Така че единствената ни надежда е въпросният оперативен работник. — Семьонов прелисти бележника си. — Юрий Петрович Забелин. Живее в Москва, работи като ръководител на службата за безопасност при банка „Руски кредит“. Какво ще наредиш? Кой ще отиде при него — аз или ти?

— Валя, ама защо ме питаш, сякаш съм ти началник? — възмутих се аз. — На теб ти плащат, не на мен. Така че работи.

— Да бе, аз ще работя, а ти, не щеш ли, пак ще изровиш нещо — напълно резонно възрази той. — И изобщо, защо ме включи в тази работа? Да се беше заел ти. Какво, на теб не ти ли трябва пари? И време имаш повече, нали не си семеен, а не като мен, многодетния баща.

Валка имаше две деца, но смяташе, че това е твърде много за днешните трудни времена.

— Аз не мога да вземам пари от Мусатов — обясних му мрачно.

— Защо? Заради Юля ли?

Като мой близък и стар приятел Валка естествено бе в течение на моето идиотско и напълно неуместно влюбване. Съчувстваше ми, но при това искрено и твърдо беше убеден, че не съм прав.

— Ами да. Тя живее с него, те са едно, разбираш ли? Ако вземам пари от него, ще имам чувството, че ги вземам и от нея. Тоест, сякаш не само той ме е наел, а и тя. А аз не искам да се чувствам нает от момиче, което ми харесва. Не искам да мисля, че тя ме купува.

Семьонов неодобрително поклати глава.

— Ти много усложняваш нещата, Игоръоха. Измисляш си ги едни... и се тормозиш. Бъди по-обикновен и хората ще те чувстват по-близък.

— Да бе — троснах се аз, — особено ти. Просто виждам как палавите ти ръчички посягат към мен, за да докопат малко пари назаем до заплатата или до премията. Аз ще ти дам, ти ще ги вземеш, а после ще почнеш да се трепеш, за да постигнеш добри показатели, без които ще видиш премия на куково лято. Не ти ли дадат премия, как ще ми върнеш заема? А сега имаш източник на печалба и съм те отървал от излишни унижения и служебно-нравствени усилия. Така че моята обикновеност ще бъде в твоя вреда, разбра ли?

— Зъл човек си ти — недоволно избуча Валя, — неприятен. Добре, сега ще ударя още сто грама и ще се обадя на този Забелин. Може да успее да си уговоря с него среща за утре.

— Защо не за днес? Нужно ли е да протакаш?

— Неее — поклати глава той, — днес не искам. Толкова хубаво си пием с тебе, грехота е да се прекъсват такива сладки приказки. Слушай, да имаш нещо топло за хапване?

— Имам варени картофи, можеш да ги позапържиш.

— О — оживи се Валка, — това ще ми дойде добре. Сега ще пийна, ще се обадя на Забелин и ще се заема с картофите. Може да нарежа в тях и шунчица, саламче, пържен лучец, а като чукна отгоре и едно яйце — ще си оближеш пръстите! Между другото, изпи ли онзи цяр, дето ти го донесох?

— Изпих го, изпих го — успокоих го аз.

— А не стана ли време да пиеш пак от него? Там пише: на всеки четири часа. Помагал за отхрачването.

— А ти прочете ли указаниято? — усъмних се аз.

— Не — призна той, — момичето в аптеката ми каза. А дали не трябва да ти сменя компреса?

Пипнах пристегнатата към гърдите ми торбичка с картофеното пюре. Вече бе изстинало, можех да го сваля. Следващият компрес щях да си сложа за през нощта.

— Искаш ли да ти разтрия гърдите и гърба с водка? — не мирясваше Валя. — Бронхите ти са задръстени от храчки. Илачът помага за отхрачването и трябва да направим така, че да се прочистят. А, какво ще кажеш?

— Слушай, ти откъде знаеш всичко това? — учудих се аз.

— Ами момичето в аптеката ми каза. Попитах я какво се прави против бронхит и тя ме посъветва.

Валка наистина искаше да оздравея колкото може по-скоро, защото, ако се разболеех сериозно... е, с една дума, всичко е ясно. А на него утре му предстоеше да се срещне със Забелин. Разбира се, ако успееше да се уговори с него.

Той придърпа телефона и набра номера. Но тук и двамата ни чакаше удар, за който не бяхме подготвени.

Оказа се, че Юрий Петрович Забелин бил убит преди две седмици при неизяснени обстоятелства.

* * *

Благодарение на чувствителността на моята котка Арина болестта наистина се оказа уловена и смазана в самото си начало, така че в понеделник сутринта вече няха температура и отидох на работа,

като постоянно кашлях гръмовно (настойчивият Валка Семьонов все пак успя да „улесни отхрачването“), но все пак се чувствах съвсем сносно.

Всяка поредица от дни без късмет рано или късно свършва. Ето че и тази свърши. Следователят, който водеше делото по убийството на Юрий Петрович Забелин, се оказа Шурик Вилков — мой и на Валка състудент от задочното ни следване, с когото заедно бяхме овладявали висшите юридически науки. Шурик, доколкото си спомням, имаше ужасно неразбираем говор, което впрочем не му пречеше да притежава остър ум и прекрасно развит усет. Той наистина беше добър следовател, само че за да изглежда такъв и да не разваля впечатлението, трябваше да живее и работи, без да си отваря устата. Учудващо беше, че пишеше протоколи повече от сносно, наистина с правописни грешки, но пък гладко и разбираемо, докато устната му реч беше нетърпима. Самият Шурик си знаеше този недостатък и го обясняваше с обстоятелството, че като дете твърде малко общувал с околните. Толкова силно заеквал, че се стеснявал да говори, още повече че съучениците му се присмивали и си правели майтапи с него, а родителите му, вместо да заведат момчето при специалист, просто зарязали проблема — сиреч, дефектно излезе детето, какво да се прави. На около петнайсетгодишна възраст свършено случайно попаднал в ръцете на логопед, който го отървал от заекването, но все пак вече бил изпуснал доста години разговорна практика и това си личеше и до ден-днешен. Вилков изобщо не признаваше съществителните, предпочиташе да ги заменя с местоименията „той“, „тя“ и „това“, както не си даваше и труда да употребява прилагателни, а просто ги заместваше с ефектни мимики и жестове.

— Те му се обадили, казали — фирма „Мосгаз“ обикаля да проверява, трябва достъп до там, е, и той отишъл, отключил, а той бил проснат там, вече тридневен...

След уточнение се разбра, че „те“ са съседите, първият „той“ е хазяинът на апартамента, а под „там“ се подразбираше самият апартамент, в който бил убит и открит вторият „той“ — Юрий Петрович Забелин.

— А защо тридневен? — учуди се Семьонов. — Какво, никой ли не го е търсил? Нима никой не е разбрал, че човекът е изчезнал? Не е бездомник все пак, има приличен вид.

— Ами тя заминала от Москва, а тези сметнали, че по работа, той говорел нещо такова, че трябвало да се отиде да се види на място, така че те решили, че е заминал...

В превод на общоразбираем език тази тирада означаваше, че съпругата на Забелин отсъствала от Москва, а в работата му всички смятали, че той е заминал да инспектира някакъв филиал в друг град. Наистина неведнъж опитвали да се свържат с него, но на мобилния му телефон отначало никой не отговарял, а после се оказал изключен (вероятно, когато се е изтощила батерията). Тогава — на втория ден от отсъствието на Забелин от работа — се обадили във въпросния филиал, откъдето отговорили, че Юрий Петрович не бил идвал при тях, макар че наистина се канел да отиде. Подчинените помислили, че ръководството го е ударило на живот — в смисъл на водка и жени (на всеки се случва!), и се зарадвали на свободата и безконтролността, докато началството на Юрий Петрович за всеки случай проверило болниците и моргите и като не открило Забелин, се поразтревожило и съобщило в милицията. От милицията не проявили ентузиазъм и казали да чакат. Не се наложило да чакат дълго — още на следващия ден Юрий Петрович бил намерен съвършено и окончателно мъртъв, застрелян с пистолет, но не у дома си, а в апартамент, който бил наел няколко дни преди смъртта си. Съседите не били чули нищо интересно — нито шум от кавга, нито изстрел, и стигнали до извода, че е било стреляно с пистолет със заглушител. Моментално намерили хазяина, но неговите показания не хвърлили никаква светлина върху събитието. Той бил дал апартамента под наем чрез агенция за недвижими имоти, всичко както си му е редът, с договор за наем и готовност да плаща данък върху доходите. Бил се регистрирал в договора със собственото си име и с паспортните си данни. Тоест нищо скрито-покрито, никакви фалшиви имена и подправени документи. За какво му бил на Забелин апартаментът — това никой не знаел, но първото, което хрумва на човек в такива случаи, е жена. В апартамента били намерени нови, още с опаковката, тоалетни принадлежности, хавлии и комплект спално бельо, както и остатъци от продукти, отворени и неразпечатани бутилки с алкохол, бонбони, бисквити, плодове. Създавало се впечатление, че Забелин е очаквал да му гостува именно дама, и то я е чакал не за делови разговор, а за романтична среща. Дамата е дошла, хапнала, пийнала, застреляла е Юрий Петрович и благополучно се е

оттеглила, без да стигне до интимност: спалното бельо и хавлиите си стояли в пакетите неизползвани. Две седмици следствието си блъскало главите над въпроса: коя е дамата, заради която покойният е наел апартамент, където е смятал да свие любовно гнездо? И отговор все още нямало. А всъщност тази дама се явявала първа и главна заподозряна.

— Шурик, а ти поне имаш ли някаква идея за какво ѝ е било на дамата да убива Забелин? — попитах аз. — Има ли някакъв мотив?

— Един дявол знае — изчерпателно отговори Вилков.

Трябва да отбележа, че Шурик произнасяше цялостно устойчивите идиоматични изрази, пословиците и поговорките, без да променя или пропуска нито една дума.

— Едва ли е с цел обир — продължи той. — Там нямаше нищо такова, то не е негово, а у него, каквото е имало, си е останало.

С други думи, в самия апартамент не е имало нищо ценно, тъй като хазяите са го подготвили за даване под наем, а наемателят не е успял да занесе нищо (а може и да не се е канил да носи). У убития е била намерена солидна сума пари, тоест престъпникът (или престъпниците, или престъпницата) не се е съблазнил.

— А какво казват експертите? — продължих да разпитвам аз.

— Пръсти колкото щеш. И съдове... — Шурик показваше с устни и ръце нещо, което можеше да се преведе като „използвани и неизмити“.

Хубав престъпник му се беше паднал, от нищо не е имал страх. Оставил бе отпечатъци от пръсти, от устни, образци от слюнка. Какво можеше да означава това? Той (а най-вероятно — тя) убива Забелин, изпада в паника, губи самообладание и побягва от местопрестъплението, като оставя следите от своето пребиваване неунищожени. Но има и друг вариант: този човек не се страхува, защото знае, че няма начин да го открият. Каква полза от следи, ако после няма да има с какво да се сравнят? А убиецът е бил сигурен, че милицията няма да има с какво да сравнява. Върху него никога няма да падне подозрение, нещо повече — той никога няма дори да попадне в полезрението на следствието. Защо няма да попадне? Защо никой няма да го заподозре? Та нали в такива случаи следствието се взира най-подробно в целия кръг познати на убития — и близки, и далечни. А

убиецът какво — сигурен е, че по никакъв начин няма да се взират в него ли? Защо?

Защото не фигурира във въпросните кръгове. Защото е скорошен познат, за когото никой не знае. Защо не знае? Защото е жена, потенциална или вече осъществена любовница, която Забелин още не е запознавал с никого и за която не е разказвал на никого.

Ето такъв приблизително беше ходът на разсъжденията на следователя Вилков. Добре че ние със Семьонов отдавна бяхме се научили да разбираме неговата своеобразна реч и макар и с известно усилие, доста ловко се промъкнахме през купищата местоимения, накъсани фрази и изразителни жестове.

— А какво казват близките приятели? — поинтересува се Семьонов. — Та той трябва да им е разказал за новата си мадама. Е, може в началото да не я е показал, но на човек просто отвътре му идва да се похвали. Или какво?

— Или такова — сви рамене следователят. — Двама са. Той изобщо си бил голям коцкар, разбирал от красивото, но си траел, не ги показвал. И изобщо се пазел. Никакви такива, всичко както си е редно, да не се чуе и види. Хванел ли си нова, хоп — апартамент. Казал им, вярно, но така, в общи линии. Запознах се значи и така де, нали, но нищо съществено.

Тоест покойният Забелин имал двама близки приятели, на които казал, че се е запознал с интересна жена, но засега не форсирал събитията, изчакавал. Юрий Петрович бил крайно предпазлив, гледал да не върши лекомислени постъпки, за да не го разкрият жена му или общи познати. Когато започвал нова връзка, наемал жилище и не водел никакви други жени в това жилище. Нова приятелка — нов апартамент. Никакви сцени и нежелателни срещи.

Седяхме до прозореца в не много скъпо питейно заведение, бавно похапвахме мезета, пийвахме тръпчива тъмна бира и току поглеждахме към улицата, наблюдавайки минавачите. Точно пред нас се мотаеше неспретнато човече с жалки поуехнали розички в огромна чанта, които се опитваше да пробута на всички минаващи покрай него двойки. Тоя човек се мяркаше пред очите ни отдавна, но едва сега ние с Вилков едновременно погледнахме към него, после срещнахме погледите си. Изглежда, ни бе спходила една и съща мисъл, разликата

беше, че в моята глава бе узрял въпрос, а Шурик вече бе намерил отговора.

— Глупак! — ядосано се тросна той и яростно смачка цигарата си в пепелника.

— Кой? — не разбра Валя Семьонов.

— Кой, кой... Аз. Аз съм глупак.

Значи в апартамента, където е загинал Забелин, е нямало цветя.

— Ей, голям глупак излязох — продължи да се тръшка Шурик. — Две седмици отидоха на вятъра. Пак добре, че ми просветна.

Нашият приятел притежаваше едно забележително качество: беше самокритичен и се ругаеше толкова страстно и безпощадно, че на всички околни им се приискваше начаса да започнат да го съжаляват и уверяват, че нищо страшно не се е случило.

Семьонов местеше учудените си очи ту към Вилков, ту към мен.

— Не разбрах, момчета, за какво става дума?

Шурик обясни, доколкото можа. Смисълът на неговите обяснения се свеждаше до догадката, че щом — според уверенията на приятелите му — Юрий Петрович Забелин е ухажвал дамите грамотно и красиво, то за интимната среща са били нужни не само чисти хавлии и спално бельо, не само плодове, леки мезета, десерти и шампанско, но и цветя. Задължително цветя. А цветя не е имало. Едва ли дамата убийца си ги е взела за спомен. Дори да е било така, би останала ваза с вода, а там е нямало никаква ваза — нито със, нито без вода.

— Значи е бил мъж, а не жена — потиснато констатира Шурик. — И касовите бележки... Нали проверихме, от същия ден са. Обаче не е разопаковал нищо, само кльопачката и пиячката...

Разшифровката на текста гласеше, че намерените в апартамента касови бележки са били проверени — Забелин е направил покупките в деня на смъртта си. При това той не е очаквал дамата същия ден или я е очаквал, но по-късно, защото изобщо не е бил готов за нейното посрещане: нито тоалетните принадлежности, нито бельото са били разопаковани и поставени по местата им. Той обаче е пил и ял с някого. С кого? Кого може да е довел в апартаментчето, предназначено за любовни наслади? Близък приятел? Двамата свидетели отричат това, твърдят, че Юрий Петрович никога не ги е канел в тези наети апартаменти. Внезапно срещнатата жена? Бивша любовница, която е срещнал случайно на улицата или в магазина и си е направил

експеримента „хваща ли ръжда старата любов“? Или съвършено нова позната, достъпна и разполагаща със свободно време? Защо не? И такива неща се случват: запознаеш се, замайва ти се главата, тя е съгласна, свободният терен е наблизно — и не се удържаш от съблазънта. Но защо една нова позната ще го убива? Какъв е мотивът? Не може да е обир: парите на Забелин са си останали в портфейла му. Ами бивша любовница? Може и да го е убила, особено ако навремето са се разделили с лошо и тя е стаила обидата си. Опитах се да си представя такава бивша любовница, която се разхожда из града с пистолет със заглушител. Дали защото фантазията ми е бедна, или съм нещо глупав, но нищо не излезе. Не успях да обрисувам подобен образ.

За сметка на това изникна една идея и аз реших да я проверя.

— Родителите на Забелин живи ли са? — попитах Вилков.

— Само майка му — завъртя глава Шурик. — Живее отделно. Злобно бабе — бррр!

— А ако аз поговоря с нея?

— Защо? В моето дело ли искаш да се намесиш?

— Стига де, в никакво дело не искам да се намесвам. Каквото е твое, си е твое, а моето си е мое. Преди трийсетина години Забелин е познавал едно момиче, та си помислих, че може би майка му я помни. Разрешаваш ли?

— Преди трийсет години той вече е бил женен. — Шурик назидателно вдигна пръст. — Така че едва ли. Нали е бил предпазлив.

— За опит пари не искат. Я си представи, че...

— Добре бе, давай — милостиво разреши той, — но после всичко ще ми разкажеш.

— То се знае — обещах честно.

* * *

Следователят Вилков не беше свидлив и щедро сподели с нас цялата информация, разбира се, в разумни рамки. Уликите, следите, доказателствата и мероприятията по издирването на престъпника слабо ме интересуваха, може да се каже — никак не ме интересуваха,

но пък измъкнах от Вилков всичко, което засягаше самия Юрий Петрович Забелин.

Животът на покойния ми се стори ярък и бурен. Роден в Москва, минал през казарма, завършил Висшата милиционерска школа и станал оперативен работник. Специализирал се в разкриването на престъпления, извършвани от непълнолетни. Работил в Управлението на вътрешните работи във Фрунзенски район на Москва, после получил повишение и преместване на „Петровка“. В края на седемдесетте — ново повишение и преместване в Главното управление при Министерството на вътрешните работи на Русия. Буквално след година бил изпратен в голям областен център на длъжността заместник-началник на Градското управление на вътрешните работи. Просто невероятна за онези времена кариера. Интересно, кой ли го е издигал така? Или той наистина е бил невероятно ценен служител?

По-нататък Юрий Петрович растял в кариерата с умерена скорост — сменял длъжности, на някои се задържал по-дълго, на други — съвсем кратко, но те, както си е нормално, били все по-високи. През деветдесет и пета излязъл в запаса, върнал се в Москва и намерил поле за изява като организатор на служби за безопасност в бизнеса. Започнал от малка фирма, където го взели с радост, защото имал солидни връзки в Министерството на вътрешните работи и можел да се окаже много полезен, последвала по-голяма фирма, сетне още по-голяма, докато накрая стигнал до банка „Руски кредит“. Тоест в сферата на частния бизнес кариерата на Юрий Петрович се развивала съвсем обикновено, без необясними и учудващи скокове и странни падения.

Забелин се оженил рано — на двайсет и три години, на двайсет и пет му се родил син, докато второто дете — дъщеря — дошло много по-късно, когато Юрий Петрович бил почти на четирийсет. Синът бил вече голям и самостоятелен, живеел отделно от родителите си и се занимавал с някакъв бизнес, дъщеря му учела в Англия. Жена му, която в съветско време сучаела с балансови отчети и тем подобна счетоводна документация, след перестройката се оказала притежателка на една от най-търсените професии и в момента процъфтявала в креслото на финансов директор на голяма търговска мрежа. С една дума, заможно и във всяко отношение благополучно семейство.

Въоръжен с тези знания, аз тръгнах да търся майката на Забелин — Инеса Инокентевна. Не очаквах лесен разговор с жена, погребала преди десет дни единствения си син. Не можех да възложа тази среща на Валя Семьонов. Тоест, ако трябва да съм откровен, опитах се, но Валка направи ужасна физиономия, размаха ръце и започна да ме уверява, че всичко ще изпорти, защото никак не го бивало да разговаря със стари хора, нямал търпение да изслушва тяхното безкрайно мърморене, морализаторство и далечни позовавания на историята, придружени от думите „а по наше време“; започвал да се дразни, да се нервира, да нагрубява и се опитвал да претупа разговора. Знаех, че Валка не лъже, той действително не се отличава със спокойствие и търпение и не умее да намира общ език с възрастните хора, но пък, от друга страна, би могъл и да се постарее срещу парите, които му плащаше Андрей Мусатов. Но мисълта, че може да провали всичко, както при разговора с бившия следовател Царков, ме накара да се заема с тази работа лично.

Инеса Инокентевна никак не се учуди на моето обаждане и молба за среща — тя беше съвсем наясно, че при разследването на обстоятелствата около смъртта на сина ѝ служителите на милицията ще я посещават неведнъж и дважд.

Отвори ми висока суха старица, изправена и корава като железен прът, облечена цялата в черно, със сбръчкано лице и помръкнали зачервени очи.

— Влизайте — глухо изрече тя и ме въведе в апартамента.

Огледах се. Дааа, очевидно Юрий Петрович се бе грижил за майка си прекрасно. Не знам колко я бе обичал, но явно не му се е свидело да я осигурява материално. Мебелите бяха скъпи и удобни, паркетът грееше, прясно лакиран, вратите на стаите бяха от истинско дърво и с красиви дръжки. Но онова, което ме учуди най-много, беше идеалната чистота, каквато рядко се среща в жилищата на самотни стари хора. Разбира се, те се стараят да ги поддържат, но годините си казват думата и човек невинаги може да се наведе, за да почисти праха и боклука от ъглите и под мебелите, страх го е да стъпва на стол, за да избърше горните рафтове и повърхности на шкафове, защото краката не го слушат и му се завива свят, а и зрението вече не е същото, за да види всяка пращинка и боклуче. А тук моят нос на непущач не усети и най-нищожна миризма на прах или застояла мръсотия. Реших да не

крива учудването си, още повече че това можеше да се окаже добро начало за разговора.

— Невероятно! — възкликнах. — Тук цари направо стерилна чистота. Рядко се срещат така добре поддържани жилища.

— Това не е моя заслуга — сухо отвърна Забелина. — Имам домашна помощница, много добро момиче, старателно. Юрочка, синът ми, настоя, макар че спокойно бих се справяла и сама. Той много се грижеше за мен. — Тя изхлипа, но бързо се овладя. — Заповядайте, седнете. — И ми посочи с царствен жест единия от двата фотьойла, поставени от двете страни на малка масичка с инкрустации.

Самата Забелина седна в другия фотьойл срещу мен — изправен гръб, високо вдигната глава.

— Слушам ви. Какво друго искате да ви кажа за Юрочка?

— Ако нямате нищо против, бих искал да поговорим за неговата младост. По-точно, моля ви да ми разкажете как живеете, когато бяхте малко над петдесет. Как се ожени Юрий Петрович, какви бяха отношенията ви със снаха ви, как се роди вашият внук, как се развиваше служебната кариера на сина ви и така нататък.

— Това има ли отношение към смъртта му? — леко високомерно попита Инеса Инокентевна.

— Към смъртта на един човек има отношение целият му живот. Много е важно да сме наясно какъв човек е бил, как се е формирал като личност, в какво семейство е израснал, какви са били родителите му, за да разберем защо днешният му живот е стигнал до там, че някой да поиска да го убие. Съгласна ли сте с мен?

Едно от правилата, които си бях съставил през годините работа в жилищния сектор, гласеше: никога не питай събеседника си дали те разбира, винаги питай съгласен ли е с теб. Въпросът „Разбирате ли?“ може да прозвучи оскърбително — особено ако човекът не е млад, или обратното — ако е твърде млад. Въпросът за съгласие или несъгласие звучи по съвсем друг начин и веднага придава на разговора равнопоставеност. Нещо повече, създава се впечатление, че аз признавам възможността да не съм прав и се интересувам от мнението на събеседника ми по този въпрос. Тоест отношението ми става по-уважително и следователно предразполага към искреност и доверие.

Моят ход се оказа правилен и въпреки мъката, преживяна наскоро, Инеса Инокентевна на драго сърце се задълбочи в спомени за

времената, когато Юрочка е бил млад, едва започвал семейния си живот с жена си — Ирочка, а самата Забелина била жена в разцвета на силите си, със солидно положение (главен лекар в детска поликлиника) и любящ съпруг. Тя разказва дълго и с удоволствие, дори очите ѝ просветляха. От време на време по бузите ѝ започваха да се стичат сълзи, но Забелина не беше от хората, на които сълзите пречат да говорят. Тя плачеше и продължаваше да разказва, като бършеше очите и страните си със снежнобяла кърпичка с избродиран с розови конци монограм.

Аз за никъде не бързах и слушах внимателно. До тук Забелина не беше казала нищо интересно и ценно, явно щеше да се наложи да задавам въпроси, но и през ум не ми минаваше да я прекъсвам. Нека се изприкаже, нека се порадва на чуждото внимание към живота ѝ, тогава ще стане много по-леко да се разговаря с нея. Тя непременно ще отговори на въпросите ми — дори ако ѝ се сторят неприятни, ще отговори просто от благодарност, задето съм я слушал търпеливо и със съчувствие.

Когато разказът ѝ стигна до мястото какъв чудесен и верен съпруг е бил Юрий Петрович, аз се намесих с първия си въпрос:

— Значи вашата снаха — Ирина, никога не е вдигала на съпруга си скандали от ревност?

Разбира се, можех направо да попитам изневерявал ли е Юрий на жена си, но това щеше да прозвучи грубо, сякаш го подозирам в нещо неблагочестиво, а така излизаше, че по-скоро съм склонен да вярвам в лошия нрав на жена му. Когато разговаря с майка, току-що изгубила сина си, и то толкова възрастна, човек трябва да си подбира изразите.

— Ира ли? О, тя беше ужасно ревнива, просто ужасно. И сега си е такава. Но Юрочка никога не ѝ е давал повод. Тя постоянно вдигаше скандали, но винаги сама си измисляше поводите. Юрочка никога не би си позволил някакви волности.

Е, че как иначе — синът е ангел, снахата — глупачка. Типична картинка. Интересно, ако някой ден се ожения, дали и с маминка ще е същото? Подозирам, че ще бъде точно така.

— Разбирам за какво говорите — закимах аз умно, — защото Юрий е работил по престъпления, извършени от непълнолетни, а аз много добре знам как става. Хванеш младо момиче в провинение, поработиш с него, обясниш му, посочиш му правия път, откъснеш го от

лошата компания, то ти е благодарно — и не щеш ли, влюбило се в теб до уши и те преследва, и ти се обажда вкъщи по телефона, и те причаква на входа. Ако си поговориш с девойчето строго и прямо, може да се обиди и да извърши разни глупости просто за да те ядоса. И трябва някак да се измъкваш. А на нашите съпруги това невинаги се харесва. Нали?

— Точно така е. Именно така се случваше често и с Юрочка, а Ира не искаше да го разбере и му правеше сцени. Само да поздрави или просто да кимне на младо момиче на улицата или в киното, Ира започваше бясно да ревнува, да разпитва коя е тази и какво иска, сърдеше се и по няколко дни не говореше на Юра. Просто не си представям как го е понасял той!

— Сигурно вие и съпругът ви сте му били силна подкрепа — предположих аз лицемерно. — Защото е много важно да се разбираш с родителите си, когато имаш дразги със съпругата. Винаги имаш с кого да поговориш, кому да се оплачеш, кой да ти съчувства. Та това е непоносимо: да живееш с жена, която не ти говори! И мълчи по цели дни. А щом край теб са любящите родители, ти е много по-леко, има на кого да си излееш душата. Съгласна ли сте?

Има си хас да не беше съгласна! Тя бе съгласна до такава степен, че веднага започна да ми демонстрира колко силно Юрочка се доверявал на майка си, колко разчитал на нейната съчувстваща душа, за да сподели проблеми, които не можел да разкрие пред своята елементарна и ревнива съпруга. И ето че се появиха разкази за разни Светочки, Женечки и Риточки — толкова мили момичета, с които Юрочка дружал платонично, но бил принуден да крие тези приятелства от Ира и постоянно молел майка си да му бъде „параван“. Аз непрекъснато очаквах в разказите да се мерне поне една Леночка, но така и не дочаках. Трябваше аз да я подтикна.

— Сигурно Юрий е бил много притеснен, когато се е случило нещастие с Леночка? Нали са били приятели...

Втурнах се напосоки, надявайки се на късмета си.

— С Леночка ли? Нещастие? — Редките старчески вежди се повдигнаха. — Какво имате предвид?

— Говоря за Леночка Шляхтина. Сигурно си спомняте, Юрий Петрович е имал такава позната. Елена Шляхтина, работела е в сладкарската фабрика. Наистина ли не си спомняте?

— Не — твърдо отговори Забелина. — Не се сецам за никаква Леночка. Как, казахте, е фамилното ѝ име?

— Шляхтина.

— Не — повтори тя още по-категорично. — А какво се е случило с нея? Споменахте за нещастие.

— Тя се е самоубила, хвърлила се е от покрива на шестнайсететажен блок.

— Какъв ужас! И защо? Сигурно от любов?

— Не знам — свих рамене аз. — Това е било отдавна, през седемдесет и шеста година. Мислех, че може би вие знаете защо е постъпила така.

— От къде ще знам аз?

— Надявах се Юрий да ви е разказвал.

— Защо е трябвало да ми разказва? Защо изобщо смятате, че той се е познавал с нея?

Забелина не се ядосваше, а искрено недоумяваше и аз разбрах, че тя не лъже и нищо не крие. Синът ѝ не ѝ бе говорил нищо за Лена Шляхтина. И какъв е тогава изводът? Ами изводите са два: или той наистина не се е познавал с нея, тоест тогава на улицата Шляхтина е поздравила не него, а другия милиционер, който вече отдавна не е между живите; или Юрий Петрович Забелин е общувал с Шляхтина, но както се казва, не на интимна основа, а делово, така че не е сметнал за нужно да разказва за тези отношения на майка си, та тя да му става параван пред ревнивата съпруга. Да можех да узная каква „делова“ основа за общуване може да имат оперативен работник, специализиран в престъпления, извършвани от непълнолетни, и работничка в сладкарска фабрика...

Я да излъжа още веднъж.

— Работата е там, Инеса Инокентевна, че вашият син е разказвал тази история на приятелите си. Говорил им е, че добре е познавал Лена Шляхтина. Разпитвам ви толкова подробно именно за нея, макар че Юрий Петрович е дружал с доста момичета, защото в следствието се появи версия, че са го убили като отмъщение заради Елена. Може би тя е обичала сина ви, много го е обичала, но той е бил верен съпруг и не е отвърнал на чувствата ѝ, тогава тя, след като не е получила взаимност, се е самоубила. А сега някой е решил да отмъсти на Юрий Петрович, понеже го е сметнал виновен за гибелта на Елена.

— Така ли мислите? — попита някак вяло Забелина.

Очаквах бурна реакция, но явно моите лъжи не я въодушевяха. Очевидно нещо в моите разсъждения не ѝ бе харесало по принцип и тя не пожела да се задълбочава в обсъждането на този въпрос.

— Смуцава ли ви нещо в тази версия? — попитах направо. — Неправдоподобна ли ви изглежда?

— Абсолютно неправдоподобна — хладно изрече тя. — Ако някое момиче е било толкова силно влюбено в Юрочка, аз непременно щях да зная. Той обезателно щеше да сподели с мен, да се посъветва как да постъпи, как да изгради отношенията си с нея. Той много се доверяваше на моя житейски опит...

По-нататък можех временно да не слушам, защото Инеса Инокентевна добросъвестно се заблуждаваше и представяше желаното за действително. Не ме смятайте за циничен, но аз още не съм срещал сред милиционерите човек, който да се доверява на житейския опит на своите родители. Изключение правят само потомствените милиционери, които понякога се съветват с родителите си по професионални въпроси.

Ала ме споходи една мисъл... Вярно, хранех слаба надежда, почти никаква, но трябваше да опитам. Да взема от Забелина снимка на сина ѝ отпреди трийсет години и да я покажа на Мая Виталевна Истомина. Ами ако тя познае на нея човека, който на улицата се е поздравил с Шляхтина? Или обратното — ако ми каже със сигурност, че това не е той? Та нали беше сигурна, че не е бил Личко, защото Личко приличал на Юл Бринър и тя никога не би го забравила и с никого не би го сбъркала. Ами ако се окаже, че и младият Забелин прилича на някой популярен в онези години киноактьор? Тогава Мая Виталевна определено „ще си го спомни“ или „няма да си го спомни“.

Дочаках пауза и попитах за снимки от онези години, които особено ме интересуваха. Инеса Инокентевна с готовност ме заведе в друга стая, посочи висок библиотечен шкаф и ме помоли да сваля албумите от най-горния рафт. Наложих се да изгубя още близо половин час, през който ме влачеха на каишка през детските и юношеските години на Юрочка Забелин с подробности от неговия ученически, пионерски и комсомолски живот, от съботници, неделници, културни и туристически походи, семейни почивки в Крим и на вилата, както и от службата му в редиците на въоръжените сили.

А ето ги и седемдесетте години, първата „офицерска“ снимка на Забелин за личното му досие след завършването на Висшата милиционерска школа. Множество сватбени снимки — и професионални, и любителски. Младата, в бяла булчинска рокля Ирина Забелина беше истинска красавица, впрочем Шурик Вилков твърдеше, че и до ден-днешен си била много ефектна дама. Инеса Инокентевна прегърната със съпруга си, и двамата весели, усмихват се, греят от щастие. Юрий Забелин — симпатяга с открито приятно лице и прекрасна спортна фигура.

И отново съботници, неделници, както и масови мероприятия, на които връчват нещо на Забелин. Вероятно грамоти за успехи в работата.

— Юрий очевидно е бил първенец в работата си? — полуутвърдително питам аз.

— Да, постоянно го награждаваха служебно — ту с грамота, ту с премия, ту с почетен знак. Ето вижте, това е първият секретар на Фрунзенския районен комитет на партията, награждава го с почетен знак. Виждате ли? А ето тук Славик Ситников връчва на Юрик грамота за успехите му в борбата с престъпността сред непълнолетните.

Добре де, първият секретар на районния комитет — ясно, а кой е този Славик Ситников? И защо първият секретар бе назован по длъжност, а Ситников — по име? Да не би да му е бил приятел? Трябваше да попитам.

— Приятел — неопределено махна с ръка Инеса Инокентевна. — То това приятел ли е? Навремето бяха много близки, цялото си свободно време прекарваха заедно, Юрочка вечно го водеше вкъщи да го нахраним, защото Славик беше от бедно семейство, постоянно беше гладен, макар че работеше в Градския комитет на комсомола. А сега се е надул и не се вясва, сякаш не са били никакви приятели. Аз и на врага си не бих пожелала такъв приятел.

— Но от къде знаете, че се е надул, щом не се вясва? Може съвсем да я е закъсал, да бедства или да се е пропилил и просто да се стеснява. И това се случва. А може вече да е умрял.

— Да бе, как не, умрял! — Очите на Забелина сърдито заблестяха и аз неволно си спомних характеристиката, която ѝ бе дал Шурик Вилков: „злобно бабе“. — Вече на два пъти съм го виждала по

телевизията. Процъфтява Славка, голям началник е в някакво министерство... на икономиката ли, на финансите ли...

Какво пък, ще запомним Вячеслав Ситников от Градския комитет на комсомола. Близък приятел в средата на седемдесетте. Ако нещо е свързвало Забелин с Елена Шляхтина, Ситников може да знае за това.

А по-нататък снимките рязко намаляха и на тях се виждаха предимно Инеса Инокентевна със съпруга си и внуците.

— Това е, след като Юрочка и Ира получиха апартамент и се преместиха — поясни Забелина. — Разбира се, не ми взеха старите снимки, оставиха ги тук, но вече не ни носеха новите, пазеха си ги вкъщи. Ето, подаряваха ни само снимки на внуците.

Хм... Как го каза тя? „Оставиха ги тук“. Значи се намирам в същото жилище, в което е минала младостта на Юрий Забелин, в което той е довел младата си съпруга и което е напуснал, когато двамата са получили нов апартамент. Интересно, как са го получили? Чакали ли са ред? Нещо се съмнявах. Доколкото успях да се огледам, тук имаше достатъчно място — три стаи, прилична квадратура, така че младите Забелини може да са били поставени в списъка на чакащите едва когато се е появило дете, но и това е съмнително. При две стаи — да, можело е, с доста силни връзки, но при три — едва ли. Две съпругески двойки и едно дете в три стаи е било свършено нормално за онези времена. Но даже да са успели след раждането на сина и внука да се намърдат в списъка на чакащите за подобряване на жилищните условия, щяха да стоят в него десетина години, та дори петнайсет. Добре си представям системата на получаване и разпределяне на жилищата в годините на съветската власт, защото, както вече съм споменавал, работя в жилищния сектор, тоест с хора, които живеят в конкретен апартамент, а всеки апартамент си има история, която ми е добре известна.

— А кой получи апартамент — Юрий или Ирина?

— Ама разбира се, че Юрочка! Какво можеше да получи Ира? Младши икономист в планов отдел на някакво жалко заводче. Смешна работа! За изключителни успехи в работата дадоха апартамент на Юрочка — гордо заяви Забелина.

Доколкото съм информиран, в нашето родно министерство за изключителни успехи в работата са давали апартаменти без ред само на генерали, и то не за успехи, а защото са били генерали. И после,

формулировката „без ред“ означаваше, че опашка все пак е имало, тоест Забелин се е изхитрил някак да се вреди на нея. Как? Може би с помощта на същата тази голяма клечка, която е тикала неговата служебна кариера в нужната посока?

Трябваше да намеря някаква деликатна форма, за да облека в нея въпроса, който смятах да задам на Инеса Инокентевна, без да обидя старицата, ревностно бранеща репутацията на сина си.

— Вашият син има толкова грамоти, поощрения, ето, дори апартамент са му дали за добра работа — казах замислено. — Сигурно ръководството много го е обичало — и служебното, и партийното, нали? Добрите служители винаги са обичани.

Ето, ето сега тя трябва да каже, че Юрочка е бил покровителстван от... или подпомаган от... или много е бил обичан и ценен от... и да назове някоя висока длъжност...

Но не. Забелина не каза нищо такова. Тя само ме погледна печално и леко учудено.

— Прав сте — каза тя тихо, — добрите служители трябва да бъдат обичани и ценени. Юрочка направи блестяща кариера, защото беше достоен за своите длъжности.

Тя отново се разплака и аз разбрах, че повече няма да науча нищо съществено. Но не забравих да поискам снимката на младия Юрий Забелин.

Още същата вечер се самопоканих у Мая Виталевна и ѝ показах снимката. Тя я гледа дълго и втренчено и накрая с тежка въздишка ми я върна.

— Не си спомням — уморено изрече тя, свали очилата си за четене, прикрепени към синджирче, и си сложи другите, за късогледство. — Гледам това лице и не мога да кажа виждала ли съм го някога или не. Дори приблизително не си спомням онзи човек: блондин ли беше или брюнет, слаб или пълен, висок или нисък.

— Но той определено е влизал във вашия апартамент, когато са убили колекционера. Били са двама: единият е бил участъковият милиционер, а другият — ето този, от управлението.

— Не — поклати глава тя, — не помня. Спомням си самата ситуация, но лицата... Не.

Пълен провал.

Но нищо, имам в резерв Вячеслав Ситников. Трябва да се разбере с Мусатов, да му обрисувам ситуацията и ако той е готов да плаща, да възложи на Валка Семьонов поредната задача. Да потърси „Славик, който се е надул и не се вясва“. Може пък този Славик да знае повече от майката на Юрий Петрович.

* * *

Следователят Александър Иванович Вилков не беше запален по работата си, приемаше я като даденост, с която трябва не просто да се примири, но и максимално да се приспособи към нея. Вършеше всичко добросъвестно, без откровено претупване, понякога дори изпитваше интерес, който от време на време много се засилваше, особено когато се появяваше възможност да направи нещо такова... нещо голямо... с една дума, да се прояви като необикновена личност, нещо като Еркюл Поаро. Виж, при рутинните дела той откровено скучаеше, гледаше да се отърве от тях по-бързо и не го спохождаха никакви странни мисли за необходимост от справедливо правосъдие, от адекватно възмездие и за победа на доброто над злото. Петнайсетте години, прекарани в положението на самотен отцепник, бяха изработили у Александър Иванович стабилна потребност да доказва, че не само не е по-лош от другите, а в някои неща дори е по-добър. Предоставеше ли му се възможност да го направи, той не я изпускаше, докато всички останали житейски и служебни ситуации възприемаше като голяма кална локва, през която естествено не ти се иска да джапаш, но се налага, ако смяташ да не стоиш на едно място, а да продължаваш напред. Той не предприемаше никакви опити да измисли каквото и да е усъвършенстване, с чиято помощ джапането през локвата би станало по-приятно и безопасно, защото наистина нямаше конструктивен подход към преобразяването на действителността.

Делото за убийството на Юрий Петрович Забелин в апартамент под наем, предназначен за среща с любовница, изглеждаше на Вилков като точно такава локва. Той правеше всичко необходимо: викаше свидетели, пишеше протоколи, възлагаше задачи на оперативните работници, но липсваше искрата. Може би защото самият потърпевщ, сиреч убитият Забелин, в миналото полковник от милицията с

трийсетгодишен стаж, бе съумял да намери мястото си в престижна бизнес структура и да печели добри пари. Вилков не се надяваше на същото и определено знаеше, че подобна кариера не е лъжица за неговата уста, така че в душата му се бе заселило нещо подобно на завист. Или нещо много близко до нея. „Убили са ченге, което се е втурнало подир парите и е свикнало на луксозен живот — е, хак му е тогава“ — приблизително това нашепваше едно гадно тънко гласче в дълбините на съзнанието на Александър Иванович.

Той с нетърпение очакваше вечерта, защото се бе разбрал с бившите си състуденти Валя Семьонов и Игор Дорошин „да се видят, както му е редът, а не набързо“. Настроението му беше прекрасно, вечерта в компанията на старите приятели обещаваше да бъде приятна във всяко отношение и когато малко след шест в кабинета му довтаса оперативният работник Серьога Хворостин, Александър Иванович се отнесе към него добродушно и дори забрави да се прави на строг.

— Саш, май я намерихме — съобщи Хворостин и си пое дъх от тичането по стълбите.

— Коя?

— Ами жената, новата позната на Забелин.

— Така ли? — оживи се следователят. — Разказвай.

Банка „Руски кредит“ се намираше в голям бизнес център с охранявана територия, в която с кола можеше да се влезе само с пропуск, постоянен (за служители) или еднократен (за посетители). Детективите решили да проверят за кого е поръчвал пропуска Юрий Петрович Забелин през последния месец преди смъртта си, получили списъка на автомобилите и го прекарали през базата данни на Държавната инспекция по безопасност на движението по пътищата, след което започнали да обработват установените собственици. Почти за всеки от тези хора служителите в службата за безопасност при банката знаели по нещо и могли да обяснят за какво и по какви причини са идвали те при техния началник. Единственият човек, за когото никой нищо не знаел, била някоя си Даря Брайко. Видели я, запомнили я, но за какво разговаряла тя със Забелин — не знаели. Но по всяка вероятност проблемът не е бил сложен, защото тя прекарала в кабинета на Юрий Петрович съвсем кратко време. Едни уверявали, че

само пет минути, други — че минутите били петнайсет, но не и час, камо ли два, съвсем определено.

— А защо са я запомнили? — с подозрение присви очи Вилков. — Да не би да има белег през цялата физиономия или да носи патерици?

— Ами виж с очите си — изхъмка вече успокоилият дишането си Хворостин. — В тази банка имат записващи камери на входа. Вървят три картинки: автомобилите пред входа, предното стълбище и информацията.

Вилков посочи с ръка към видеото, поставено в ъгъла на кабинета. Оперативният работник постави едната от касетите, дълго търси нужния кадър, най-сетне го намери и на екрана се появи изображението. В обхвата на камерата влезе светла тойота — цветът не можеше да се определи по-точно, защото изображението беше черно-бяло, — но пък номерът се виждаше съвсем отчетливо. От колата слезе миниатюрна млада жена с толкова ярка външност, че Вилков просто се слиса. Въпреки липсата на цветове на екрана, беше ясно, че тя е необикновено красива: стройна, блестяща, с дълга черна коса и огромни тъмни очи. Да, покрай такава жена не можеш да минеш, без да се обърнеш. Нищо чудно, че момчетата на Забелин я бяха забелязали и запомнили.

— Това е пристигането ѝ — коментира Сергей. — Сега гледаме другата касета.

Този път на екрана се видя стълбището пред входната врата на банката. Тъмноката красавица леко изкачи трите стъпала и влезе — не, не влезе — изпърха! — през подвижната стъклена врата.

— А това... — Хворостин отново смени касетата и потърси нужното място на лентата. — ... е тя на информацията, обяснява при кого е дошла и чака, за да я придружат. Обърни внимание, Забелин лично идва да я вземе, а не изпраща помощника си или някой по-дребен чиновник.

Да, наистина, Даря Брайко каза нещо на момичето на информацията, после се отмести настрани и зачака, като нетърпеливо потропваше с изваяното си краче, обуто в изящно ботушче. След известно време се появи Забелин, лъчезарно се усмихна на гостенката, целуна ѝ ръка и я поведе навътре в сградата.

Хворостин превъртя малко напред записа и ето че Даря вече излизаше, придружена пак от Забелин, сбогува се с него и тръгна към изхода. Отново смяна на касетата, запис от камерата, обхващаща стълбището пред входа: Даря слиза по стъпалата. И сега отново първата касета: Даря се качва в колата и заминава.

В долния ъгъл на екрана се виждаха датата и часът. Вилков си записа всичко и отбеляза: да, Брайко наистина бе прекарала при Забелин осем минути, а общо в сградата на банка „Руски кредит“ — четиринайсет. За сериозна работа явно бе доста малко. И това се е случило седмица преди неговото убийство.

— Е, и къде е тя? — строго попита Александър Иванович.

— Ами момчетата работят. Да не я подплашим, Саш, затова дотичах при теб да ти докладвам, а те са долу и чакат заповед. Засега установихме чрез интернет с какво се занимава тя.

— С какво?

— Разорява фирми. В техния паричен свят това се нарича „рейдърство“. Чувал ли си?

— Не се прави на много умен — сръза го Вилков. — А какъв е мотивът? За какво може да ѝ е притрябвало да го трепе?

Следователят, както обикновено, отдаваше предпочитание на местоименията, смятайки, че всички и бездруго го разбират.

— Ами заради пари! Днес всичко се прави заради пари, това всеки го знае. Ето виж: банката трябва да притисне до стената някое предприятие, ръководството възлага на Забелин да се свърже с рейдъри и да организира работата — всички казват, че често се е случвало. Забелин намира Брайко, тя между другото има съдружник, някой си Дмитрий Найдъонов, та значи той намира тези двамата и ги насъсква срещу тази фирма. Брайко е хубавица, Забелин се е изкушил, започнал е да я ухажда, наел е теренче, защото работата вече е отивала към триумфален марш, през същия период Брайко и Найдъонов завършват операцията и настъпва моментът на плащането. Брайко идва при Забелин за хонорара, а това е работа за минути, дето се вика „опис-протокол — предал-приел“. Вероятно с теб видяхме именно това нейно посещение.

— Добре, да речем, че е така — кимна Вилков. — Ама защо да го убива?

— Може да не ѝ е платил всичките пари. Хонорарът на рейдърите е определен процент от стойността на фирмата, която са обработили. Ето виж: Забелин представя на ръководството някакви документи, според които фирмата струва например сто рубли, а те плащат на рейдъра неговия процент. Всъщност обаче фирмата струва три копейки и рейдърът знае това, така че разчита само на половин копейка хонорар. При тези работи се използват само налични пари и само от „черна каса“, никой никъде не се подписва за тях, така че Забелин получава от ръководството на банката хонорара на рейдърите, пресметнат на базата на сто рубли, а на Даря и нейния съдружник дава онази половин копейка, на която тя всъщност е разчитала. А разликата слага в джоба си. Към момента на първата любовна среща Даря научава това, настоява Забелин да ѝ даде всичките пари, двамата започват делба и... резултатът е налице. Какво? Лоша ли ти се вижда тази версия?

— Не знам — мрачно избъбри следователят, вече успял да погледне часовника и да разбере, че му е време за трапезата, приятелите чакат, водката се стопля. — Ти сигурен ли си, че всичко става именно така, както казваш? Аз никога не съм си имал работа с рейдъри.

— И аз не съм — въздъхна Сергей. — Но нали мога да пофантазирам? Представи си, че съм отгатнал.

— Намерих си гадател...

Александър Иванович се канеше да изнесе на детектива лекция за вредата от гадаенето в такава сложна работа като разкриването и разследването на престъпления, но не успя. В джоба на Хворостин зазвъня мобилният му телефон.

— Така ли? — притеснено произнесе в слушалката оперативният работник. — Ах, мама му стара... Добре, чакайте... — Той върна телефона в джоба си, после, кой знае защо, отново го извади и започна да го върти в ръцете си. — Саш, объркали сме се — каза той потиснато. — Брайко е убита. Момчетата току-що са научили.

— Ха, и тая си я бива! Излиза, че някой от неговите хора я е усетил и премахнал — дълбокомислено изрече Вилков. — Значи не си сбъркал, наистина тя го е очистила, просто са се намерили хора, които са схванали това преди нас. Браво, Серьога, умна глава си!

— Ама нали ти казвам, Саша, ние сме се объркали — тъжно повтори Хворостин. — Брайко е била убита отдавна, четири дни преди убийството на Забелин. Делото било при следователя Мартиросян в областното, трупът бил открит на сечището на четирийсет и втория километър по Волоколамското шосе. Не може да е била тя. По това време вече от четири дни е била мъртва.

— Пфу! — ядоса се следователят. — А ние с теб се размечтахме тук... Я чакай — сети се нещо той, — едното не пречи на другото. Нали тя е ходила при него? Ходила е. Целувал ли ѝ е ръчичка? Целувал е. Тоест тя спокойно може да е била жената, заради която е наел апартамента. Друг е въпросът, че в деня на убийството тя вече не е можела да отиде при него, но той може да не е знаел, уговорили са се предварително за този ден, така че той я е чакал като глупак... А е дошъл някой друг, с когото са започнали да се черпят. Тоест подреди се поне половината картинка.

— А каква е ползата? — попита Сергей. — Кой е бил убиецът?

И тогава прозрение споходи Вилков. Това беше един от моментите, заради които той теглеше ярема на омразната следствена работа.

— Ще ти кажа кой — тържествено изрече Александър Иванович. — Едни и същи хора са убили и двамата. И те са ония, чиято фирма е тероризирала Брайко по поръчка на Забелин.

В такива мигове на вдъхновение обичайният му неразбираем говор изчезваше някъде и следовател Вилков започваше да говори на нормален, дори почти литературен език.

Хворостин го гледа няколко секунди с облещени очи, после изстреля:

— Ей, голям мозък си, Саша!

— Край! — Вилков още веднъж погледна часовника си и решително стана иззад бюрото. — Ти знаеш какво да правиш по-нататък, не си дете, а аз ще бягам, днес имам още куп работа. До утре да научиш коя фирма е съсипвала Брайко и ще се захванем с тях. Болшевишки привет!

* * *

Слушах с половин ухо историята, която с горящи очи ни разказваше Шурик Вилков. Аз нямам следствено-оперативен хъс, така че внезапните прозрения на гениалния детективски ум слабо ме интересуваха, защото нямаха никакво отношение към случая с Олег Личко и Елена Шляхтина. Разбира се, искрено се зарадвах за Шурик, но никак не ми се искаше да се задълбавам в подробностите на двете убийства, мотивирани от вражеското поглъщане на някакво предприятие. Шурик размахваше ръце и както обикновено, с помощта на безкрайни местоимения предричаше как щяла да се развие ситуацията по-нататък и колко трябвало да се постарает той, та двете дела — за убийствата на Брайко и Забелин — да се обединят и да бъдат предадени именно на него, а не на следователя с арменското име от областното, и тогава вече той щял да направи от това дело не само бонбонче, а цяла шоколадово-сметанова тортичка, и щял да ни покани нас с Валка на чай с коняк.

Тази вечер питиетата ни вървяха някак необикновено леко и дори сладко, както става винаги, когато се черпиш с добри приятели и от никого не очакваш никаква подлост. Аз се наслаждавах на приятелското събиране, преструвах се, че внимателно слушам и че дори активно участвам в разговора, но всъщност мислено постоянно се връщах към Андрей Мусатов и неговите проблеми. Е, и към Юля, разбира се, признавам.

Бях намерил в интернет данните на човека, когото спомена майката на Забелин. Там изобщо има куп интересни неща, стига да знаеш къде и как да търсиш. Вячеслав Антонович Ситников наистина заемаше висока длъжност в Министерството на икономическото развитие. Беше прекарал целия си живот като държавен служител, получил образованието си в Плехановския институт за народно стопанство, започнал с комсомолска работа, проявявал активност в партийния и политическия живот, дори бил делегат на историческия конгрес през 1989 година и депутат в първата Държавна дума; след това си спомнил за получената преди много години диплома на икономист и поел по йерархичната стълбица в областта на управлението на икономиката на нашата многострадална страна. Никога не се е занимавал с бизнес. Във всеки случай не и официално, защото в интернетските сайтове за това нямаше нито дума. А с какво се е занимавал неофициално — за това можех само да се досещам,

защото деветдесет процента от висшите държавни служители така или иначе участват в бизнес дейности чрез роднини или подставени лица: нали и те искат да ядат сладко и обилно, а служебното положение им предоставя такива възможности за решаване на разни въпроси и получаване на информация, че просто е грехота да не се възползваш.

Изглежда, Мусатов имаше някакви финансови затруднения, защото моят отчет за посещението ми при Инеса Инокентевна и предложението ми да поработя върху Ситников не пробудиха ентузиазма му. Ясно, работата щеше да върши Валя Семьонов и за нея трябва да се плаща.

— Хайде да почакаме — уклончиво отвърна Андрей. — Сега се затруднявам да дам отговор.

Аз се съгласих да почакаме. Така де, трийсет години са минали, две-три седмици сега няма да са от голямо значение.

Освен това си мислех, че на старото дело на Олег Личко сякаш някой бе сложил тежки катинари. Върху него би могла да хвърли светлина Елена Шляхтина, но тя бе умряла, бе се самоубила (засега ще смятаме така). Тъкмо бяхме открили човека — Юрий Забелин, който можеше да разкаже нещо интересно за самата Шляхтина — убиха и него. Вярно, с нея можеше да се е познавал не той, а неговият колега, с когото Забелин е обикалял апартаментите във връзка с убийството на колекционера в далечната седемдесет и четвърта година, но и той беше загинал.

Предположението, че навремето с Шляхтина се е познавал именно Забелин, а не участъковият, ми изглеждаше по-привлекателно, а и беше неизвестно защо Елена е давала лъжливи показания срещу Личко. Всъщност това още не бе доказано, следователят Царков с пяна на устата се е клел, че не се е съмнявал във виновността на Олег, и категорично е отричал делото да е било фалшифицирано, но всички обстоятелства говореха, че той е излъгал. Та нали едно дело не попада в Прокуратурата на СССР просто така... Е, ако Шляхтина и Забелин са имали достатъчно близки и доверителни отношения, Юрий Петрович като нищо може да е бил използван, за да привлече момичето към фалшифициране на делото. Вярно, трябвало е да й заплатят някак, например с жилище, приемане в институт или с друго ценно нещо за онези времена. Дали са й платили? Май не. Елена е продължила да живее в общежитието и да работи в сладкарската фабрика. Впрочем от

момента на осъждането на Личко до смъртта ѝ е минало твърде малко време, само половин година, така че благодарността може просто да не е успяла да я споходи. От друга страна, Елена е имала някакъв таен живот и именно хората, свързани с този неин живот, са могли да я накарат да даде лъжливи показания, а Забелин да няма нищо общо. Но за този ѝ живот може да е знаел Забелин, който сега вече нищо няма да ми разкаже. Но може да ми разкаже Ситников, който е бил близък приятел на Забелин и с когото Юрий Петрович е възможно да е споделил информацията за своята приятелка. Може и да разкаже, ако Мусатов даде пари.

Мислите ми съвсем се оплетоха, алкохолът бе обгърнал мозъка ми с меко памучно одеяло и не оставяше гънките му да мърдат, така че се замислих за Юля.

Настроението ми се развали, стана ми тъжно и аз здравата се натрясках, за което жестоко съжалих на другата сутрин. Добре че пак беше събота. Вярно, навечер имах приеман час за граждани, но чак късно следобед, така че имах време да се съвзема.

Към шестнайсет часа, когато дойде времето да приемам граждани, бях напълно бодър, но не много свеж. Заредиха се обичайните случаи: съседите се карат и бият, дано не се изпотрепят; младежи от по-горния етаж пускат музика прекалено силно и не оставят хората да почиват; други младежи в друг блок редовно се събират на стълбищната площадка, пият бира, пушат и оставят след себе си бунище; незнайно защо пенсията пристигнала в по-малък размер от очакваната, нали обявили повишение, а къде го? А в пенсионното не дават обяснения и изобщо не искат да говорят (така че хората идват да питат мен); метачите не почистват улиците и пред входовете са се натрупали камари боклук, а Дирекцията по експлоатацията на сградите не реагира на сигналите на живеещите (така че те пак се обръщат към мен).

— По-рано винаги се знаеше къде трябва да отиде човек и да се оплаче — мърмореше старият Ломакин, който въобще много обичаше да се оплаква и беше голям специалист по въвеждането на ред навсякъде. През всичките години, откак работя в този участък, той всеки месец идва при мен да се оплаква ту от едно, ту от друго, и всеки път подробно ми обяснява в какви инстанции щял да се оплаче навремето, при съветската власт. Когато портиерите не си вършат

работата — отиваш при началника на Жилфонд. Ако там не реагират — в районния съвет, а ако и оттам не ти помогнат — право в районния комитет на партията. По партийна линия ефектът винаги бил много добър, привиквали секретаря на партийната организация при Жилфонд, наказвали го с мъмрене и всичко се оправяло. С партията шега не бива! Не е като сега: никой от нищо няма страх, никъде няма оправия. — Ей го на, Анатолий Степанович от шейсет и осми апартамент ми разправяше, че...

Временно изключих слуха си. Все пак имах зад гърба си доста добра школа с моята маминка и нейните Кошмарни ужаси, така че прекрасно се бях научил да слушам с половин ухо, без да губя нишката на разговора, същевременно мислейки за свои неща или ако ситуацията позволяваше — четейки книжка.

Под ритмичното жужене на стария Ломакин започнах мислено да пресмятам колко замразено месо за котките е останало във фризера и кога трябва да купувам ново. Може да прескоча до магазина днес на връщане от работа, но това ще означава, че вкъщи ще трябва да режа месото на ситно, да го разфасовам с помощта на везни на стограмови порции и всяка да завивам отделно във фолио за хранителни продукти. Ако прибера цялото парче във фризера, при минус осемнайсет градуса то ще стане на камък, от който ще трябва да откътвам парчета с кирка или ледокоп. А така изваждам стограмовата опаковка, размразявам я в микровълновата фурна — и храната за Арина и Приятел е готова. Но перспективата да стоя до масата и да режа месо хич не ме вдъхновяваше, болеше ме главата и изобщо нямах сили. Да пиеш е вредно. Да пиеш много е още по-вредно. Дали пък да не изтичам за месо утре? Вярно, за утре съм си набелязал някакви други работи, но... Е, значи кога ще е по-добре — днес или утре?

Така и не можах да взема решение, защото внезапно се включих в разговора.

— Гледай ти, а откъде Анатолий Степанович знае всичко това? — поинтересувах се възхитено, след като изслушах сърцераздирателната история как случаят с някакъв немарлив чиновник стигнал чак до ЦК на КПСС, как с него си поприказвали там и какво именно му казали, и с какъв тон, и с какво го заплашили, и какво отговорил той.

— Че как, ами Анатолий Степанович е работил в апарата на ЦК, нима не знаете? Той знае всичко — авторитетно заяви старият Ломакин и като сниши глас многозначително, добави: — И за всички.

За щастие Ломакин беше последният, който този ден бе решил да посети моя участък, и още щом вратата след него се затвори, аз грабнах паспорта на блока, в който живееше „Анатолий Степанович от шейсет и осми апартамент“, и погледнах бележките си. Точно така. Анатолий Степанович Дубовицки, служител в отдел при административните органи на ЦК на КПСС от 1972 до 1981 година. Бях забравил това, защото никога не бях се занимавал специално с Дубовицки, той не беше „проблемен“ — с него живееше дъщеря му, зет му и най-малкият му внук с жена си, за него се грижеха добре, гледаха го като писано яйце, така че Анатолий Степанович не бе имал нужда от моето по-специално внимание. В измисления и организиран от мен клуб той не идваше, защото не беше самотен, не скучаеше вкъщи и не изпитваше необходимост от допълнително общуване. Ломакин май спомена, че Дубовицки пишел мемоари, значи човекът имаше какво да си спомни. Нима наистина е знаел всичко за всички? Трябваше да опитам, за опит пари не вземат.

Късметлият период, започнал от появата на Шурик Вилков на хоризонта, разпростря границите си чак до днешния ден. Анатолий Степанович Дубовицки си беше вкъщи, и то напълно здрав (а нали можеха да ми отговорят, че е болен и не приема посетители, дори не говори по телефона), нещо повече, беше готов да се срещне с мен веднага.

Обичам да ходя в домове, където старците са обградени с обич и грижи, и то не показни, произлизащи от тънките сметки за получаване на апартамента в наследство, а искрени, истински. Домът на Дубовицки беше именно такъв и аз веднага се почувствах толкова добре, че дори главоболието ми мина.

Анатолий Степанович ме въведе в стаята си, където бюрото беше отрупано с книги, стари вестници и ръкописи (изглежда, наистина пишеше мемоари), настани ме в удобен фотьойл, поръча на по-младата снаха, тоест съпругата на внука, да ни донесе чай и се приготви да ме изслуша. А когато ме изслуша, накъсано и възглухо се разсмя:

— Грешите, младежо, нямаше нищо подобно. В случая нямаше никакви високи длъжностни лица, които е трябвало да се прикрият. Аз

добре си спомням това дело.

— Защо? — напрегнах се аз.

Защо той си спомня добре едно дело отпреди трийсет години, ако в него не е имало никаква лъжа, никакви политически мотиви и изобщо нищо особено?

— Ами защото се вдигна много шум. Родителите на убитите деца създадоха инициативна група. Те смятаха, че милицията не се занимава с издирването на убиеца, че делото е оставено на самотек, и решиха да напишат петиция, да съберат обществеността и да излязат на демонстрация в деня на откриването на Двайсет и петия конгрес на партията. Но работата на КГБ с източниците на информация сред населението винаги е била на добро ниво и тази инициатива се разчу. Трябваше спешно да се намери убиец, за да се успокоят родителите. Нали разбирате какво е това: демонстрация и обръщение към конгреса с негативна информация за правоохранителните органи! Впрочем вие сигурно не разбирате, толкова сте млад... Можете да ми повярвате, към това се отнесоха сериозно, много сериозно. Освен това до нас стигна информация, че членовете на групата имали начин да се свържат със западни журналисти, така че можеше да се вдигне неприятен скандал. И именно в този момент делото премина в Прокуратурата на СССР за него се хвърлиха всички сили, бяха задействани дори студенти стажанти. Между другото лично аз написах указанието да се привличат за рутинната работа студенти от юридическите и другите висши учебни заведения, които не са отишли на селскостопанска бригада. Разбира се, не беше позволено да се откъсват от учебния процес, но за работа в Прокуратурата на СССР вместо бране на картофи — като нищо. Защото аз наблюдавах административните органи, тоест Министерството на вътрешните работи и цялата милиция — гордо поясни Анатолий Степанович.

— А защо и студентите? — не схванах аз. — Каква полза от тях? Та те нищо не разбират от разкриване на такива сложни престъпления. Особено ако не са поне от юридически институт.

— О, вие не разбирате. — Той отново доволно се разсмя. — Знаете ли как беше организирана работата? От цяла Москва, от всички милиционерски участъци беше събрана информация за мъже, които през последните пет години са били уличавани в прояви на сексуална патология. Екхибиционисти, воайори, мъже, които са се натрапвали

на жени с неприлични предложения в обществения транспорт или на улицата. Обикновено за тях се съставяше административен протокол за дребно хулиганство. Знаете ли колко се събраха в целия град? Петдесет хиляди! Та това е немислимо! Из Москва са се разхождали петдесет хиляди полови психопати! Естествено само Московското управление не би могло да се справи с такъв проблем, дори не можеше и да се мечтае за това. Та значи сведенията за всеки такъв психопат се нанасяха в отделно картонче и за всекиго се изпращаше запитване до информационния център на МВР: къде е този човек в момента? И започнаха да се връщат отговори: някой е в колония, друг — на продължително лечение в психиатрична болница, трети е починал, а някои продължават да си живеят в Москва. Та значи тези студенти трябваше да вземат отговора, да намерят картончето за този човек и да боядисат крайчеца на това картонче с мастило в определен цвят — в зависимост от съдържанието на отговора. Защо ме гледате така? Едва сега цялата информация се обработва на компютри, а тогава се работеше ръчно, нямаше как другояче.

Физиономията ми сигурно наистина е била твърде изразителна, но не защото бях чул Кошмарните ужаси за начина на обработване на информацията в докомпютърната ера, а защото си спомних... „Цялата работа е в Групата“ — повтарял на доктор Юркунс нещастният, поболял се от силните психотропни препарати Олег Петрович Личко. За тази група значи е говорел! Той е знаел отнякъде за нея. Впрочем нали е работел в щаба на Градското управление, така че спокойно е можел да знае.

И тъй, потърпевшите сформирали инициативна група и за да се избегне скандал, е трябвало спешно да се намери убиец, за да се успокоят безутешните родители. И точно тогава на мушката на органите е попаднал Личко с неговите „отгатвания“ — е, как да не се подадат на изкушението бързичко да приключат делото и да запустат всички усти! Та нали не е имало никаква гаранция, че ще намерят истинския убиец преди откриването на партийния конгрес.

И толкоз. Нищо повече не ни трябва. Невинността на Олег Личко може да се смята за установена. Андрей Мусатов може повече да не си харчи парите, да въздъхне свободно и да престане да смята себе си за син на луд детеубиец маниак. Не е нужно да търся нито Ситников,

нито никакви други хора, които могат да хвърлят светлина... Светлината и така е достатъчна.

Наистина Личко постоянно е повтарял не само за групата, но и „защо Лена е направила това“, а ние така и не намерихме отговора на този въпрос. Но важно ли е това? Е, направила го — направила, дала е лъжливи показания, защото така са ѝ наредили, защото са я принудили, заплашили или нещо друго. Какво значение има по какъв точно начин са ѝ въздействали? Та нали сега вече е очевидно, че показанията са били лъжливи, че Личко е бил невинен и че всичко това е било направено в името на спасяването на престижа не на някой си чиновник или неговото синче, а на цялата страна и на нейната родна съветска милиция начело с министъра — най-близък и стар приятел на генералния секретар.

Седях у Дубовицки доста дълго и когато се прибирах към къщи, магазинът, откъдето обикновено купувам месо за котките, вече бе затворен. Можех да отида до денонощния супермаркет, но там месото е някак различно, сигурно от друг доставчик, и моите котки не го ядат. Няколко пъти бях опитвал и се налагаше да изхвърлям всичко. Какво пък, значи въпросът се реши от само себе си. Отлагаме месото за утре.

Вкъщи се отпуснах, легнах в горещата вана и започнах да си представям как още утре сутринта ще се обадя на Мусатов, ще му кажа, че делото е приключено, ще си уговоря среща с него, а когато се видим, скромно ще сведа очички и ще споделя, украсявайки подробностите, в кой момент за какво съм се сетил. Надявам се, той ще преразкаже всичко това на Юля и тя може би ще подобри мнението си за мен. Аз няма да правя нищо, за да я срещна „случайно“ или да поговоря „по погрешка“ с нея по телефона, но нека тя поне чуе за мен нещо добро. Това няма да доведе до нищо, но ще ми бъде приятно. Идиот съм, нали?

На другия ден, в неделя, станах точно в осем, още след първото повикване от страна на Ринго, който бдително следеше разписанието за хранене на котките да се спазва. Насипах и налях в паничките всичко, каквото трябваше, и отново блажено се сгуших под одеялото. Беше ми спокойно и радостно. Радвах се за Мусатов, който съвсем скоро, буквално след час-два (в празничен ден е неприлично да се звъни на хората преди десет сутринта, нека се наспят добре), ще научи хубавите новини. Радвах се и за себе си, защото... Е, няма да си кривя

душата, все пак съм невероятен. И на човека помогнах, и себе си уважавам. Хем как така се вкопчих в тези дати? Как забелязах, че делото е отишло в Прокуратурата на СССР, преди да се появи заподозрян — служител от столичната милиция? И излязох прав: именно този край на кълбото е трябвало да се дръпне.

След като се повъртях в леглото, със съжаление разбрах, че няма да мога да заспя, посегнах към дистанционното и включих телевизора. Изгледах детско анимационно филмче, после самия край на стар филм за войната, прехвърлих се на друг канал и с половин око се загледах в криминалната хроника. На проспект „Вернадски“ станало пътнотранспортно произшествие — автомобил „Жигули“ се блъснал в газка, пострадали немалко... В Ленинградска област били задържани трима от четиримата военнослужещи, застреляли караула и избягали с оръжието... В Западния окръг на столицата станало убийство. Около полунощ снощи в дежурната част се обадила жена и съобщила, че в състояние на афект застреляла свекъра си. Потърпевшият Вячеслав Антонович Ситников заемал длъжността началник на един от отделите при Министерството на икономическото развитие...

По дяволите! По дяволите, по дяволите, по дяволите!!! Още един катинар, който съдбата окачи на вратата, водеща към разкриването на една стара тайна. Ама на какво прилича това, граждани? Нима нещата не са толкова прости, колкото си ги представях? Нима наистина има още нещо? Отначало Забелин, после неговият приятел от младежките години Ситников и всичко това — след като Валя Семьонов посети стария следовател Царков... Не, стоп, май попресилих нещата. Забелин е бил убит по-рано. Значи посещението при Царков няма нищо общо. Тогава вече съвсем нищо не разбирам.

Я да почакам засега с обаждането у Мусатов. Още не съм заслужил напълно доброто мнение на Юля.

ГЛАВА 8

Благодаря на умните хора, които са измислили интернет — много полезно нещо. Докато правех упражненията си на тренажорите и грижливо си приготвях неделната закуска, журналистите, крайно възбудени от семейната драма на висшия чиновник Ситников, по най-бързия начин събираха от всички възможни източници сведения за живота и личността на потърпевшия и информацията веднага се изливаше в Мрежата, за да може да я прочете всеки. Именно там към обяд я видях и аз.

Днес успях да науча за живота на Вячеслав Антонович малко повече от завчера, но от всичко прочетено за мен се оказаха важни само две обстоятелства. Първо: снахата не го простреляла смъртоносно, както в бързината бяха съобщили в сутрешните новини, а само го ранила, наистина много тежко, така че в момента Ситников се намирал в реанимацията. Второ: неговата кариера, подробно описана от журналистите едва ли не дата по дата, подозрително напомняше служебния път на Юрий Петрович Забелин. Същите необясними йерархични излитания през втората половина на седемдесетте, а по-нататък — равен път, но вече по върховете. Например през 1976 година той от инструктор в Градския комитет на ВЛКСМ^[1] за нула време става служител в Министерството на тежката промишленост, и то на много добра длъжност. Как се е озовал там? В Градския комитет на комсомола той е отговарял за административните органи, включително за милицията, и аз бих намерил за приемливо да го вземат като някакъв освободен комсомолски командир в системата на органите на вътрешните работи от градско ниво, в това би имало някаква логика, но ето че... В съвсем друг отрасъл, дори не твърде съответстващ на институтската му диплома, и то на принципно различно ниво, даже не републиканско, а всесъюзно. За какви заслуги?

Интересно би било да науча дали Ситников е получил в тези години апартамент, но в журналистическите разследвания нямаше такива факти.

Намерих Шурик Вилков в службата му, където здравата бе захапал извоюваното с кръв и пот дело за двете убийства. Щом искаш слава, трябва да работиш здраво, нищо не се получава даром.

— Искаш ли да ти кажа нещо интересно? — коварно хвърлих въдицата аз.

— Кажи — вяло отвърна Шурик, тъй като не очакваше от мен нищо интересно и се ядосваше, задето го бях откъснал от изучаването на протоколите по делото за убийството на Брайко.

— Да си чул случайно за покушението над някой си Ситников?

— Че как. Само ти ли четеш сведенията?

— А известно ли ти е, че този Ситников на младини е бил близък приятел на твоя невинно убит Забелин?

Шурик подскочи.

— От къде знаеш? — попита напрегнато. — А, да, нали ходи при майка му... Тя ли ти каза?

— Тя — потвърдих аз. — Какво, интересно ли ти се вижда?

— На мен — да. Сега и на тях, ако...

На непосветения човек последните думи на любителя на местоименията Вилков може да се сторят неразбираеми, но аз разбрах всичко. Ако тази информация се стори интересна на висшето следствено началство, тогава към обединеното в ръцете на Шурик дело може да се присъедини и трето — тогава бригадата ще се разшири още повече и моят приятел ще стане съвсем „голям“. Почти като Иванов и Гдлян^[2].

Освен това Шурик Вилков имаше абсолютно забележително качество: той умееше да бъде благодарен.

— Благодаря ти, Игоръоха. Искаш ли и аз да ти кажа нещо интересно? Дойдоха отговорите за оръжието.

— И какво се казва в тях?

— Брайко и Забелин са застреляни с един и същ пистолет. Тоест изпълнителят явно е един и те са били убити за едно и също. А тъй като ги свързва само делото по фирмата „Баунет“, смятай, че разкриването е вече в джоба ми. Трябва само да помисля как да прикрепя Ситников към това дело. Впрочем тук всичко е ясно: в своето министерство Ситников е разполагал с информация по строителството, която може много умело да се използва. А „Баунет“, която Брайко е разоравала по поръчка на Забелин, се занимава тъкмо с производство

на строителни конструкции въз основа на собствени технологии. Така че всичко се връзва.

Ама че работа, колко много неща бе успял да научи Шурик само за едно денонощие, минало от момента, когато са му възложили да ръководи следствено-оперативната бригада! Всъщност нямаше нищо за чудене — неразбираемият говор на Шурик можеше да заблуди всекиго, но не и неговото началство, което очевидно знаеше цената на този следовател. Инак нямаше да го поставят да оглави бригадата.

— Шура, по Ситников е стреляла снаха му — казах колебливо. — Мислиш ли, че и тя по някакъв начин е замесена в тази комбинация?

— Че защо не?

— Не знам... На мен ми се струва, че ако първите две убийства са свързани с „Баунет“, Ситников няма нищо общо. А ако има, работата не е в „Баунет“. Снахата не се вписва в тази картинка.

— Ще я впишем — оптимистично обеща Вилков. — И после, още не е факт, че наистина тя е стреляла. Може да се е самообвинила. Нали аз още нищо не съм видял. Добре че спомена за старото приятелство, сега ще зачовъркам тази работа.

Което означаваше, че Шурик смята незабавно да предприеме нужните стъпки, за да получи и делото за покушението над Ситников.

— В неделя?

Аз не бях чак такъв оптимист.

— Много важно — лаконично отвърна следователят.

— Шурка, аз трябва да си поговоря със Ситников. Ако получиш това дело, ще ми помогнеш ли?

— За какво да си поговориш? — В гласа му отново се появи напрежение. Е, разбира се — на кой следовател би харесало някой участък, който няма отношение към разследването, изведнъж да пожелае да разговаря с потърпевшия.

— Ами за онова старо дело за маниака — обясних му аз, без да се обиждам.

— Само в мое присъствие.

— Естествено. А ако не го получиш...

— Такова нещо не може да се случи — отсече той.

Третата отличителна черта на нашия приятел Вилков, наред с неясния му говор и уменията му да бъде благодарен, е неговата

феноменална самоувереност. Той просто не знае що за интеллигентска глупост е съмнението в собствените сили и възможности.

Следващият, на когото се обадох по телефона, беше Мусатов. Мислех да го помоля да ме запознае с бащата на Юля, тъй като той има възможност да получи информация за събития от седемдесетте години. Малодушно звъннах на мобилния, защото бях сигурен, че на него ще се обади Андрей. Не исках да звъня у тях и да рискувам отново да вдигне Юля. Да чуя гласа ѝ и да се разстроя...

В ухото ми дълго звуча сигналът свободно и разпаленото ми въображение вече започваше да ми рисува сцена на страстна любов, по време на която някак не ти се иска да се откъсваш, за да говориш с някого си. Изведнъж обаче чух глас. Мъжки и непознат. Моментално изстинах. В светлината на неотдавнашните събития това ми се стори лошо предзнаменование: когато на мобилния отговаря не собственикът на телефона, а някакъв друг човек, това не предвещава нищо добро.

Но се размина. Оказа се, че е вдигнал самият Виктор Албертович Пинчук, с когото именно имах за цел да се запозная.

— Сега се намираме на нашата вила — словоохотливо обясни той. — Андрей и Юля отидоха да вземат месо за шишчета и виждам, че той си е забравил телефона на масата. Поех отговорността да вдигна. Да предам нещо на Андрей?

Почудих се малко, но реших да бъда нагъл. В края на краищата звънях по работа, и то не моя лична, а засягаща въпросния Андрей, който тръгнал с дъщерята на Пинчук за месо за шишчета, да го вземат дяволите дано. Ох, ревност, лошо чувство си ти, неприятно, пречиш ми да живея.

— Всъщност се обадох, за да помоля Андрей да ме запознае с вас. Андрей някак успяваше да мине без вашата помощ, но се страхувам, че това не е по моите сили.

Виктор Албертович живо се включи в обсъждането на въпроса и с готовност се отзова на молбата ми.

— Ще се радвам да направя нещо за Андрей. Знаете ли, аз много се огорчих, когато той се отказа от моите услуги... Вие в течение ли сте?

— Да, да, той ми каза.

— Какво пък — въздъхна Пинчук, — мога да го разбера. На негово място вероятно и аз бих направил същото. Сега ще взема

химикалка и вие ще ми продиктувате всичко.

Той си записа всички имена, както и моите телефони, и обеща да се обади веднага щом научи нещо. Остана да обсъдим най-пикантния въпрос: за заплащането на неговите услуги. Аз не съм филантроп, ако не става дума за моите старци, но същевременно разбирах, че Мусатов има финансови затруднения — беше отказал да плати дори елементарна разработка на Ситников, а мен вече ми пареше от всички страни. Правилно постъпих, като не станах детектив и се подвизавам в ролята на обикновен участъков милиционер — аз не бива да се занимавам с разследвания, както се оказа, прекалено хазартен тип съм. Дори не бях подозирал, че съм такъв. Бях готов да плащам от собствения си джоб, за да удовлетвори също собственото си любопитство. В края на краищата онова, което ме интересува сега, може да няма ни най-малко отношение към историята на обвиняването и осъждането на Олег Личко, но на мен пак ми се иска да го науча.

— Колко ще струва това?

— Нищо — веднага отговори Виктор Албертович.

— Но...

— Правя го за Андрей и в крайна сметка — за дъщеря си. Колкото по-спокойно му е на душата, толкова по-леко ще общува с него Юля.

Някак не бях се сетил за това... Излиза, че като помагам на Мусатов да търси истината за баща си, аз помагам за укрепване на отношенията му с Юля. Какъв глупак съм, а! От друга страна, ако съм влюбен в Юля, това значи, че искрено ѝ желая доброто, искам всичко с нея да е наред, да бъде щастлива. Е, като не е с мен — какво? Важното е тя да е добре. Та аз не искам тя да се чувства зле, нали така?

Това ме успокои. И аз се захех с прозаични домакински работи, пуснах прахосмукачката, напазарувах, сресах котките, почистих им ушичките и зъбките, орязах им ноктите. Не мога да кажа, че бяха във възторг, но кога ме е спирало това?

Периодично поглеждах в интернет в търсене на нова информация, която са изровили вездесъщите журналисти, но не се появи нищо ново, освен снимката на самия Ситников. Красив мъж, младолик, строен, добре поддържан.

Вечерта отново превключвах криминалните хроники по телевизионните канали. По всички програми се говореше едно и също,

практически дословно се повтаряше сутрешната сводка, с изключение на това, че Ситников не е убит, а само тежко ранен. Само по един канал чух малко допълнение:

— Няколко дни преди трагедията Вячеслав Ситников даде интервю на наш кореспондент по повод водените в Държавната дума дебати по законопроекта, внасящ поправки в закона за недвижимата собственост...

На екрана се появи Ситников и заговори нещо заплетено за инвестициите в строителството, за защитата на правата на инвеститорите и за не знам какво още, все така животрептящо. Превключих на друг канал, проснах се на дивана и се загледах в някакъв екшън с Брус Уилис. На корема ми уютно мъркаше Карма и аз си помислих, че неделният ден е към края си...

Но се оказа, че той едва започвал. Защото по телефона ми се обади Мая Виталевна Истомина.

— Игор, можете ли да говорите?

— Мога. Какво се е случило?

— Гледах новините... Там предаваха за покушението над някой си Ситников от Министерството на икономическото развитие.

— Да, имаше такава неща.

— Ами че това е той!

— Кой „той“? — попитах тъпо, без да откъсвам очи от екрана и опитвайки се да не изпусна нишката на събитията. В екшъните всичко се развива толкова бързо! Малко да се разсееш — и непременно изпускаш нещо важно.

— Ами този, Ключев.

— Кой Ключев?

Наистина в този момент няха равен по глупост.

— Човекът, когото бяха изпратили от испанското издателство. Сергей Иванович Ключев.

Тогава най-сетне ми просветна. И аз мигом забравих за телевизора, за екшъна и за Брус Уилис.

— Вие... сигурна ли сте? — попитах предпазливо, за да не подплаша късмета.

— Почти.

— Какво значи „почти“? Той ли е или не?

— Разбирате ли, той имаше друга прическа и мустаци, а сега излъчиха интервю, което е дал наскоро. В него няма мустаци и косата му е съвсем друга — сигурно е бил с перука, когато дойде при мен, — но познах гласа му. И после, мимиката, моториката, движенията на устните, жестът, с който върти химикалката, когато говори... Те са буквално същите. Освен това той има характерен любим израз, често повтаря: „разбирате ли“ — припряно и развълнувано говореше Истомина, а в моята глава вече се въртяха най-разнообразни нови догадки...

— Мая Виталевна, може ли да дойда сега при вас? Трябва да поговорим.

— Да. — По гласа ѝ почувствах, че се посмути. — Да, разбира се, Игор, елате.

* * *

Стори ми се, че тя е остаряла за няколкото дни, през които не бях я виждал. Та нали бях идвал у Истомина съвсем наскоро, когато ѝ показвах снимката на Забелин, а сякаш бяха минали десет години. Сигурно ѝ се бе случило нещо. Може би прословутият вуйчо Жора ѝ бе направил поредния номер, беше опозорил племенницата си пред външни хора, например може да я бе нарекъл крадла, която го е обрала до шушка и е оставила стареца без покрив над главата, а хората са повярвали, та затова толкова се бе притеснила.

— Да отидем в кабинета. — Тя посочи с ръка вратата на стая, в която още не бях влизал. — Съпругът ми има гости, в хола е с тях.

Е, най-сетне, защото вече бях започнал да мисля, че Мая Виталевна изобщо не живее със съпруга си. Общувахме от половин година, дори малко повече, а господин Чаинов така си и оставаше за мен полумитична фигура — нито веднъж не го бях виждал.

Онова, което Истомина нарече „кабинет“, се оказа съвсем миниатюрно стайче, две трети, от което заемаше бюро с компютър. Наоколо бяха струпани книжа, папки, ръкописи, на пода на високи, заплашващи всеки момент да рухнат купчини бяха наредени книги.

— Извинете, тук е толкова тясно — смутено каза Мая Виталевна, — все не намирам време да подреда.

— Ваш ли е кабинетът? Или на съпруга ви?

— Мой. Нямаме място за два кабинета, мъжът ми работи предимно в лабораторията си, прибира се само за през нощта. Вярно, не е много удобно, но какво да се прави. — И тя разпери ръце.

Да, разбира се, ако не беше вуйчо Жора, професор Чаинов би могъл да работи в дома си. Наистина, няма какво да се направи.

Истомина седна зад бюрото, а аз се настаних на стола, от който предварително свалих купчина тежки папки.

— Мая Виталевна, давате ли си сметка какво става? — попитах строго.

— Не — потиснато поклати глава тя. — Нищо не разбирам. Ако не съм сбъркала и човекът, когото показаха по телевизията, е същият, който дойде и се представи като Ключев... Не разбирам защо е било нужно това.

— Мога само да предположа. Този човек си е сложил перука и мустаци и е дошъл при вас под чуждо име и измислен претекст, за да се поинтересува от вашите бележки и дневници отпреди трийсет години. Не е представлявал никакво издателство, никой в Испания не е възнамерявал да превежда и издава всичко това, но той е бил готов да плати доста пари, за да види за какво сте размишлявали и писали, когато сте били начинаеща авторка. Помислете, Мая Виталевна, за какво е било това.

— Нищо не разбирам — притеснено каза тя. — За какво може да е било? Какво може да го е интересувало от живота ми от онзи период? В него нямаше нищо интересно. Учех в Литературния институт, работех във вестник, много пишех... Срецахме се с Женя, исках да се омъжа за него, после го направих. Родих първото си дете. Нищо друго не ми се е случвало.

— Случвало ви се е, Мая Виталевна. В живота ви е присъствала Елена Шляхтина, чиято личност така и не опознахме докрай. Колкото повече научаваме за това момиче, толкова повече въпроси изникват. И господин Ситников, нарекъл се Сергей Иванович Ключев, много е искал да узнае какво ви е известно за Елена. В нейния живот е имало някаква тайна и за него е било важно да знае дали тя е споделила тази своя тайна с вас, или не е. Е, какво ще кажете, Мая Виталевна? Споделила ли е?

Истомина се състаряваше буквално пред очите ми, стремително и както ми се струваше, необратимо. Тя вече никога няма да стане предишната, дори когато мине време и всичко се забрави, така и ще си остане старица — прегърбена, трепереща и губеща сили.

— Не — глухо издума тя, без да ме погледне.

— Не? Не е споделила?

— Не — повтори тя малко по-твърдо.

— Но вие все пак сте научили. — Това беше полувъпрос, полутвърдение.

— Аз се... досетих.

— Кога?

— Неотдавна.

— А по-точно?

— Когато ми показахте снимката на онзи милиционер.

— Личко ли?

— Не, на другия. Преди два дни.

— Забелин?

— Да, струва ми се... Не запомних името.

— Значи все пак сте го познали?

— Познала ли? — Тя ме погледна учудено и неразбиращо и поклати глава. — Не, не съм си го спомнила. Но в този момент всичко се подреди... Макар че би трябвало да се подреди по-рано... Не помислих... по-точно, не исках да мисля за това. Така е по-честно. Аз не исках. — Най-сетне тя ме погледна прямо и открито и на мен ми се стори, че това й костваше огромни усилия. — Трябваше да се досетя още тогава, когато ми казахте, че Лена е имала брат.

— Вие наистина ли не го знаехте?

— Не. Не ви лъжа, наистина не знаех. Ще трябва да ви разкажа... Никой, освен мен и вуйчо Жора, не знае за това.

* * *

В апартамента на приятелката си Мая Лена Шляхтина пазеше ръкописи. И онези, които изпращаше за творческите конкурси, и другите, над които работеше в свободното си време. Тя искаше да

стане писателка и беше сигурна, че дори да не получи необходимото образование, ще успее да постигне своето.

— Това, което пишете вие — презрително бърчеше носле тя, — е ужасно безвкусно. Няма сол, няма пипер, няма нищо лютиво. Като гумени макарони без нищо. Това, което ще напиша аз, ще има ефекта на избухнала бомба. Ще видиш. За да пише човек добре, не е нужно да знае история на литературата и разните никому ненужни премъдрости за стил и композиция, а трябва да познава живота. Никой от вас не го познава, защото вие всички сте идеологически стерилни, като кастрирани котки, живеете в кула от слонова кост и размишлявате върху смисъла на живот, който не живеете.

Тя никога не показваше на Мая ръкописите си, не я молеше да ги прочете, не се интересувахе от мнението ѝ. Мая, като деликатен човек, отдели за Лена едно чекмедже в своето бюро, което се заключваше. Разбира се, ключовете на всички чекмеджета бяха еднакви и Мая спокойно би могла да отключи с друг ключ и да полюбопитства, но тя, първо, никога не бе страдала от прекомерно любопитство, и второ, физически не можеше да се докосне до чужда вещ без разрешението на собственика ѝ. Тя уважаваше правото на приятелката си да бъде потайна и нито веднъж не се опита да наруши това право.

След гибелта на Елена Мая отвори чекмеджето. Започна да чете и се изненада. В тези ръкописи нямаше нищо такова, което би могло да предизвика „ефекта на избухнала бомба“. Чудовищно беден език, пълна липса на стил. И Лена бе изпращала това на конкурсите? Нищо чудно, че никъде не я бяха приели.

Мая беше човек добросъвестен и реши за всеки случай да прочете всичко. Ами ако там наистина се намери нещо потресаващо? Би могла да напише статия за „Литературная газета“ за трагично прекъснатия живот на един талант и да публикува, макар и посмъртно, най-яркия откъс. Приживе Леночка не бе успяла да стане писателка, нека поне след смъртта си, поне отчасти...

Беше лято, през почивните дни семейството отиваше на вилата. И разбира се, заедно с тях тръгваше Георгий Степанович, братът на майка ѝ, вуйчо Жора, който след смъртта на жена си нямаше никого, освен сестра си, нейния съпруг и дъщерите ѝ. Този ден се бяха разбрали баща ѝ и майка ѝ да заминат от града отделно, защото баща ѝ трябваше да присъства на поредната партийна конференция, която

щеше да свърши късно вечерта, и майка ѝ щеше да го чака, а за вилата с Мая щеше да замине вуйчо Жора. По-малката сестра на Мая не беше в Москва — бе заминала със състуденти на строителна бригада.

Георгий Степанович отиде да вземе Мая следобед, към три часа, и завари племенницата си да чете някакъв ръкопис.

— Маечка — извика той весело още от прага, — има ли нещо сготвено?

— Има. И първо, и второ. Да ти сложа ли?

— Налага се. Гладен съм като цяла глутница вълци. Няма да изтърпя до вилата. Докато отидем, че докато сготвиш...

— Разбира се, вуйчо Жорочка. — Мая скочи и се завтече към кухнята да стопли ядене за любимия си вуйчо.

Когато всичко бе готово, тя застла малката масичка с нова мушама, нареди хубавите чинии.

— Вуйчо Жора, идвай! — извика тя, докато режеше хляба и го нареждаше в малко плетено панерче.

После нарязва на тънки кръгчета и подреди красиво краставица и домат. Мая готвеше добре и обичаше да сервира творенията на своето кулинарно изкуство в достойно оформление. А вуйчо ѝ Жора все не идваше.

Тя се върна в стаята и го завари да чете, седнал на пода, нещо от ръкописите на Лена.

— Еее, вуйчо Жора — недоволно проточи тя, — всичко изстива на масата.

— Почакай, аз ей сега...

Той дочете докрай абзаца, стана и тръгна с нея към кухнята.

— Какво беше това, което четях? — поинтересува се Георгий Степанович и засърба вкусния борш.

— Написано е от една моя приятелка. Онази, която загина. Спомняш ли си, разказвала съм ти за нея?

— Да — кимна той.

— Нали е ужасно? Езикът е абсолютно дървен и елементарен.

— Ужасно е — съгласи се той. — Но е любопитно за четене.

— Така ли? — зарадва се Мая. — Наистина ли? Значи ти хареса?

Тя понечи да сподели с вуйчо си своите планове за статия и посмъртна публикация. Разбира се, тя беше млад сътрудник на редакцията и едва ли би било уместно да предлага такава инициатива,

но ако се намесеше вуйчо Жора, ако кажеше две думи на когото трябва, ако помолеше, тогава...

— Не — каза Георгий Степанович, — не ми харесва. Но в него има нещо. Трябва да прочета още два-сет-трийсет страници. Сега ще хапна и ще почета, нали не бързаеме? Още повече че не обичам да шофирам на пълен стомах, доспива ми се, а това е опасно зад волана.

Той весело намигна на племенницата си и се зае набързо да дояде супата. Последва печено, после чай със сладки пирожки. Георгий Степанович съвсем се отпусна, тъй като бе и горещо, и легна на дивана в хола с ръкописа в ръце. Мая разбра, че той чете нещо от онова, което тя самата още не беше чела. А тя се върна към разказа, който бе започнала, преди да дойде той.

Вуйчо Жора четеше бързо — все пак беше професионалист, главен редактор на списание, и бе свикнал в кратки срокове да се справя с голям обем текст. Мая добросъвестно отброи трийсет страници от папката, която бе в ръцете ѝ, и когато стигна до трийсетата, помисли, че вуйчо ѝ вече е трябвало да прочете толкова, колкото си бе определил, дори повече. Но той продължаваше да чете.

— Вуйчо Жора, не е ли време да тръгваме? — предпазливо се обади Мая.

— Има време — промърмори той, без да откъсва очи от страниците.

Тя вдигна рамене и се върна към заниманието си.

След около два часа Георгий Степанович прибра в папката последния лист и внимателно завърза копринените лентички.

— Е, свърши ли? — Мая с облекчение остави настрана ръкописа, който ѝ се бе сторил невероятно скучен. — Можем ли да тръгваме?

Вуйчо ѝ Жора обаче не бързаше да стане от дивана. Той гледаше втренчено племенницата си.

— Ти прочете ли това? — попита я тихо.

— Не. Защо? Какво е то? Да не би да не е ръкопис на Лена?

— Ръкописът — бавно произнесе той — е на Лена. Да, сигурно. Това е една история как младо момиче наблюдава брат си, чието поведение ѝ изглежда странно, и отначало разбира, че той е психично болен, а после — че е маниак, убиващ хора. Не го ли чете?

— Не — учудено промълви Мая. — Не бях стигнала до тази папка.

— И по-рано не си го чела?

— Не, не съм. Изобщо сега за пръв път чета всичко това. Лена никога не ми е показвала какво пише.

— Ясно, ясно — промърмори той, отнесен в мисли за нещо свое.

— Е, ще тръгваме ли или не? — нетърпеливо попита момичето.

— Скоро ще затворят магазините, а ние тепърва трябва да напазаруваме, инак няма какво да ядем на вилата.

— Тръгваме. — Вуйчо Жора решително стана. Мая се учуди, че той взе папката, а не я остави на дивана. — Тръгваме, Маечка. Ще напазаруваме, а на вилата ще си поговорим.

— За какво? — уплаши се тя. — Случило ли се е нещо?

— Не. Но трябва да си поговорим.

Сърцето ѝ радостно запърха. Значи вуйчо ѝ Жора бе харесал това, което бе написала приятелката ѝ! Тя и за миг не се усъмни, че той ще предложи да публикуват ръкописа. Може би ще е нужна редакторска работа, да, със сигурност ще е нужна, и то сериозна, и е възможно той да поиска самата Мая да свърши тази работа и да напише предговор или дори — о, нещо повече! — авторска статия, и ще публикува всичко това в своето списание. Списание „Епоха“, мигар е шега! Любимото списание на съветската интелигенция, за което човек може да се абонира само с връзки или ако е приближен на „кръга“. Хората си го предават от ръка на ръка, като „Новий мир“ или „Иностранная литература“, за него се записват предварително в библиотеките. Да те публикуват в „Епоха“ няма цена, дори да става дума само за предговор, но пък в твоята библиография ще фигурира името на прочутото списание.

Да, ставаше дума именно за публикация. Но далеч не за такава, за каквато си бе помислила Мая Истомина.

— Това трябва да се преправи от началото до края — строго каза Георгий Степанович, след като пристигнаха на вилата, разтовариха чантите с продукти и седнаха на верандата да пият чай със сладко. — Дори не да се преправи, а да се напише отново. Всичко е много лошо. Но в него има зрънце, на което всички ще клъвнат.

— Какво зрънце?

— Преживяванията на човек, който проумява, че негов близък е страховит убиец, и не знае какво да прави. Там е налице цялата гама от тези преживявания и емоции. Отначало е обикновеното любопитство,

защото братът се държи странно, неадекватно, и ти се иска да разбереш какво се крие зад това. После е съжалението, когато вече знаеш, че той е душевноболен. Съчувствието. Стремещът да помогнеш. После ужасът, когато сестрата научава, че брат ѝ изнасилва и убива деца. Тя не знае какво да прави — дали да го издаде, или да се преструва, че нищо не знае. Претегля кое ѝ е по-скъпо: животът на чуждото дете, което той непременно ще убие, ако остане на свобода, или животът на родния ѝ брат, този толкова любим човек, заедно с когото е пораснала. Тя се измъчва, преценява всичките „за“ и „против“.

Той внезапно замълча.

— И? — напрегнато попита Мая, завладяна от разказаната от вуйчо ѝ история. — И какво решава накрая?

— Не се знае. Творбата не е завършена. Трябва всичко да се препише от начало до край, да се изгради композиционно, да се обмисли стилистиката и към всичко това да се добави добре премерен идеологически финал.

— Ако е идеологически премерен, тогава сестрата би трябвало да съобщи за брат си в милицията — замислено каза тя. — Но и това е някак... Не знам. Сега не живеем във времена, когато трябва да се възхищаваме на хора като Павлик Морозов.

— Така е — позасмя се Георгий Степанович. — Но не можем и да го оставим на свобода, за да продължава да убива деца. Това не е по съветски. Той трябва да умре. Сам да намери смъртта си. Например да го сгази кола или да се удави, или да се разболее от нещо неизлечимо. Тогава всичко ще бъде правилно. Злото е наказано, а на сестрата не се налага да става доносница. Както се казва, и вълкът сит, и агнето цяло. Е, какво, ще се заемеш ли?

— Разбира се. А какъв срок ми даваш? — делово попита Мая.

— Срок ли? — Той учудено повдигна вежди над дебелиите рамки на модните си очила.

— Имам предвид, в кой брой планираш да го публикуваш?

— Ти какво, да не помисли, че съм решил да публикувам това в моята „Епоха“? — смая се Георгий Степанович. — Да не си полудяла! Още начаса ще ме уволнят от работа и ще ме изключат от партията.

Сега дойде нейният ред да се учудва.

— Но защо? Какво толкова скандално има в това?

— Е, как не разбираш? Нали всички знаят, че ти си ми племенница, аз те назначих на работа. Все още нямаш никакво име на писател и изведнъж — в списанието. Това се нарича протекционизъм. Здравата ще си изпатя. У нас мастити автори чакат с години да ги публикуваме, така че ако те вкарам в броя още с първата ти работа — не защото тя е гениална, а защото си моя роднина, просто няма да ме разберат. Да не искаш да ме скараш с цялата литературна общественост?

— Чакай, вуйчо Жора. — Мая разтърси глава. — Какво общо имам аз? Не става дума за мен...

— А за кого според теб става дума? Именно за теб. Ти трябва — тупна той с длан по папката, поставена пред него на масата — да преправиш това, да го препишеш и да го публикуваш под свое име. Какво, не ме ли разбра?

— Не. — Тя окончателно се обърка. — Защо под мое име? Защо не може това да се публикува от името на Лена? Да, аз ще свърша доста работа по редактирането, това може да се спомене в предговора...

— Глупаче. — Вуйчо ѝ меко се усмихна. — Ти нищо не разбираш. Това ще бъде твоят пробив в литературата. Ти си много способно момиче, пишеш прекрасно, роден литератор си, имаш прекрасен изказ, свой собствен стил, но онова, което пишеш, не е интересно и не може да бъде интересно на никого.

Очите на Мая се напълниха със сълзи.

— Защо?

— Ами защото човек на твоята възраст не може да бъде интересен на хората, които четат моето списание. Ти все още си виждала твърде малко, малко си живяла, не знаеш много за живота, така че просто нямаш какво да кажеш на читателите, които са надхвърлили четирийсетте. А моето списание се чете от хора, които са минали четирийсетте, хора сериозни, видели и патили. Ти, Маечка, си философ, ровиш се в мислите, но за да предадеш грамотно своите мисли, ти трябва добър сюжет, а ти не умееш да измисляш сюжети. Фантазията ти е бедна. А твоята приятелка е имала богата фантазия. Тя е успяла да измисли история, нещо повече, успяла е да влезе в кожата на своята героиня, да се превърне в нея, да живее нейния живот, да мисли с нейната глава, да чувства с нейното сърце. Разбираш ли? Ти

нямаш тази дарба. После, когато станеш известна и обичана, ще ти простят всичко — и липсата на фантазия, и бедността на сюжетните линии, ще те обикнат за стила и мислите ти. Но за да стане това, трябва първо да станеш известна и обичана, трябва да накараш читателя да прочете това, което ще напишеш, и да запомни името ти. Нещо повече, той трябва да запомни как е чел романа ти и не е бил в състояние да го остави по цели нощи, защото му е било интересно, защото романът ти го е завладял. И ти ще можеш да направиш това, ако вземеш ръкописа на своята приятелка и го поправиш. А аз, от своя страна, ще се постарая да пробутам романа в някое прилично периферно списание, където никой няма да мърмори, че ти си ми племенница. Ще организирам добро представяне в пресата, критици, за теб ще се заговори. Всичко ще се получи, Маечка, всичко ще се получи, ако ме слушаш.

— Но нали това е... кражба — промълви тя.

— Защо да е кражба? Нищо подобно. Ти вървиш през гората, виждаш на земята да се търкаля парче дърво и разбираш, че то е точно с размера и формата, които ти трябва, за да издялаш дървената фигурка, която си замислила много отдавна. Или вземаш това парче дърво, донасяш го вкъщи и създаваш шедьовър, или не го вземаш и то продължава да се търкаля на земята, никому непотребно и незабелязано от никого. Нима това е кражба — да вземеш дървото и да го превърнеш в прекрасна статуетка, на която хората ще се любуват?

— Парчето дърво никой не го е направил, никой не е вложил в него своя труд — упорито възрази Мая.

— Добре — сговорчиво се съгласи Георгий Степанович, — нека не е парче дърво. Нека е дървена фигурка — чепата, грозна, зле изработена, която някой е изхвърлил на бунището, защото не му е трябвала. Ти я виждаш и разбираш как можеш да я поправиш, за да я превърнеш в произведение на изкуството. Нима това е кражба?

Партийната конференция, на която се бе забавил бащата на Мая, завърши много късно, родителите ѝ пристигнаха на вилата чак към полунощ и през цялото това време Георгий Степанович уговаря племенницата си, увещава я, привежда редица доводи и аргументи. И в края на краищата успя да я придума.

* * *

— През всичките тези години бях сигурна, че съм преправила ръкописа на Лена — тихо изрече Истомина. — И едва сега разбрах, че това не е било ръкопис... не е била измислена история. Фактически е било дневник. Тя е описвала собствения си живот. Ако знаех поотрано, че Лена е имала брат, който се е самоубил, още тогава щях да се сетя. Но не съм знаела...

Не е знаела. Никой нищо не е знаел. Всички са били толкова чудесни, нищо незнаещи, нищо неразбиращи, а Олег Личко е изгнил в лудницата.

Никой не е принуждавал Елена Шляхтина да дава лъжливи показания срещу Личко, тя го е направила съвършено доброволно, спасявайки брат си. И не е имало никакъв таен живот, в който са били въвлечени други хора. Имало е един психично болен брат и една сестра, която го е следяла. Ето за какво са й трябвали болничните листове. Тя не е могла да се преструва на болна, за да не ходи на работа, а същевременно да напуска за цял ден общежитието, затова е отивала да „боледува“ у приятелка, която „се е грижела за нея“. Главоболие, виене на свят — как да провериш това, още повече че тя е имала недоизлекувана черепна травма. Симптомите на вегетативно-съдовата дистония са основание за издаване на болничен лист. Отворих папката, извадих нужните страници: точно така, всички дати на извършените убийства бяха в периоди, когато Шляхтина не е ходела на работа поради заболяване. Всъщност болничните листове бяха повече от престъпленията, но и това е разбираемо: Елена е трябвало систематично да наблюдава брат си, за да не изпусне началото на поредната криза.

Шляхтина е следяла брат си. А Олег Личко е проверявал местата на възможното появяване на маниака, които е изчислявал по някаква своя методика. И ето че са се срещнали — вманиаченият по научните подходи служител в информационно-аналитичния отдел при щаба на Градското управление на вътрешните работи и циничната коравосърдечна красавица Лена Шляхтина. Запознали са се. Може да не са били близки, но все пак са се запознали. Той може да й е казал с какво се занимава. А тя? Тя се е уплашила. Той се е приближил твърде

много до брат й. Елена очевидно е гледала да бъде в течение на действията на милицията, отивала е до мястото, откъдето брат й е отвличал детето, наблюдавала е как оперативните работници търсят свидетели. Моментът е бил повече от удобен и тя сама е казала, че е видяла подозрителен млад мъж, който е наблюдавал децата и е задавал на нея, на Шляхтина, странни въпроси, и изобщо се е държал странно, и е говорел някакви чудовищни неща за някакво дете, което е убил и заровил... и е посочила дори мястото. Това не е било трудно — та нали е следяла брат си и е знаела със сигурност кого, къде и как е убил той и къде е скрил телата. Милицията е знаела къде точно е бил намерен предишният труп, мястото е съвпаднало с описаното от свидетелката, а по-сериозни доказателства не са им били нужни. Та нали в наказателното дело и в постановлението на съда е посочено, че Е. В. Шляхтина е видяла как на 14 септември 1975 година този млад мъж е вървял заедно с момиченце и е дала подробното описание на това момиченце: как е изглеждало, с какво е било облечено, каква играчка е носело в ръцете си. Какво повече?

Ето каква картинка се подреждаше, ако съпоставехме това, което ми разказа Истомина, с онова, което бе написано в документите, и с всичко останало, което бяхме успели да разкрием.

И не е имало, наистина не е имало никаква важна клечка, която е трябвало да бъде спасена от съд с помощта на първия попаднал под ръка „обвиняем“. Шляхтина е давала показания, била е много убедителна и искрено са й повярвали. А делото е вървяло демонстративно гладко, защото е трябвало да бъде приключено побързо, та милицията, следствието и съдът да се отчетат пред ЦК, така че следствието си е затваряло очите за дреболиите и незначителните, според него, несъответствия. Абе я стига с тия дреболии, какво значение имат те, когато разполагаме с обвиняем и свидетел. А че Личко не признава — това си е нормално. Та той е луд, на кого са притрябвали неговите признания, те не струват и пукната пара. Ще почистим дреболиите, ще окълцаме стърчащите краища, където трябва, ще забършем тук-там — и всичко ще е тип-топ.

А после изникваше въпросът, който вече неведнъж си бях задавал. Какво да се прави с истинския убиец, та той да не направи нищо повече и да не стане очевидно, че е бил осъден невинен човек?

Отговорът е бил измислен много отдавна от Георгий Степанович. Трябвало е той да умре. Само че едно е автор да убие герой, а съвсем друго — да убие човек в живота. Един автор може да прави всичко, което поиска, той може да разболее героя от страшна и нелечима болест, да накара отровна змия да го ухапе, да го блъсне под колелата на автомобил — и авторът няма да бъде наказан. А в живота? Нима Лена Шляхтина е извадила късмета нейният нещастен луд брат наистина да се самоубие? И повече не е било нужно да я измъчва мисълта, че един невинен човек е осъден, а животът на някое дете все още е под заплаха. И то не на едно, а незнайно на колко деца.

А може и да не се е измъчвала? Вкарала е Личко зад решетките и е спяла спокойно? Съдейки по това, което успях да науча за нея, угризенията на съвестта не са били в нейния репертоар. Тя е била цинична, коравосърдечна, жестока и студена. Само фактът, че е наблюдавала как брат ѝ си избира деца, отвлича ги и ги убива, а нищо не е правела, говори много. Тя е била безжалостна и абсолютно безнравствена. Тогава защо не е предала брат си на милицията веднага — още щом е научила страшната истина за него? Ами защото е трябвало да допише своята книга, за да „има ефекта на избухнала бомба“. Не ѝ е достигал материал, не ѝ е достигал опит, който да вложи в книгата си. Брат ѝ е изнасилвал и убивал деца, а тя е провеждала експеримент на живо и с любопитството на учен е наблюдавала неговия ход.

Вероятно по-късно тя би пожелала да пише за преживяванията на човек, дал лъжливи показания и вкарал в затвора невинна жертва. И този човешки материал е щял да бъде интересен. Народът ще чете в захлас книга, в която с такава сила и правдивост е описан толкова страшен нравствен опит.

А може би ѝ се е доцяло да провери какво ще изпитва, ако докара родния си брат до самоубийство? И това е можело да послужи като добър материал за поредна книга. Или е убила брат си? Бутнала го е от прозореца? И едновременно е решила две задачи: предотвратила е по-нататъшните убийства, които биха накарали всички да разберат, че осъденият Личко е невинен, и е придобила безценния опит на братоубийца.

Господи, колко е чудовищно...

Но така или иначе, оставаше още един въпрос: защо е загинала Лена Шляхтина? Самоубила ли се е? Или все пак някой я е убил? Кой? И защо?

И още един въпрос: какво е търсил Ситников-Клюев в книгата на Истомина? Историята на брата убиец и сестрата наблюдател? Глупаво. Тази история много отдавна е била публикувана в романа на Истомина „Сестра“, отпечатан за пръв път през 1977 година в списание „Алтай“, и Ситников със сигурност го е прочел, щом се е интересувал от творчеството на младата писателка, приятелка на Лена Шляхтина. А дори и да не го е прочел, пак е странно: за какво са му били дневниците, бележниците и работните скици, щом е налице издаден роман? Значи има нещо друго. Какво? И защо не тогава, а едва сега? Каква друга тайна е криела Шляхтина? Какво друго е можела да сподели тя с Мая?

* * *

— Освобождавам ви срещу подпис, че няма да напускате града — безизразно проговори дебелият червендалест следовател, без да поглежда Олеся в лицето. — Ще ви моля да не напускате Москва без моето знание и разрешение. Ясно ли е?

— Да. Благодаря.

— И се молете на господ свекър ви да оцелее. Тогава всичко може да се размине като тежка телесна повреда, а не като опит за убийство. Друг член от кодекса, по-малка присъда. Ясно ли е?

— Да — тъпо повтори тя и кой знае защо, отново добави: — Благодаря.

Навън я чакаше съпругът ѝ.

— Гриша!

Олеся се втурна към него, но Григорий се извърна и мълчаливо тръгна към колата.

— Гриша, пуснаха ме срещу подпис.

— Знам. Аз платих. Качвай се, да вървим.

— Вкъщи ли?

— Не, в болницата при татко.

Тя покорно седна на предната седалка на джипа и се сви, обгърна се с ръце. Сега трябваше да обяснява. Какво да каже? Какво е казал Вячеслав? Как е обяснил това, което се бе случило? Следователят и дума не продума за това, само ѝ задаваше въпроси — и там, в апартамента на Ситников, и в своя кабинет. Две нощи тя прекара в „маймунарника“, но нито теснотията, нито мръсотията, ни вонята, ни съмнителната компания, нито липсата на удобства, с които бе свикнала, не ѝ се сториха толкова плашещи, колкото адът, възцарил се в душата ѝ.

Няколко минути минаха в гробно мълчание, после Григорий заговори:

— Защо си казала, че татко се е опитал да те изнасили? Та това е лъжа. Той не може да го е направил.

— Така е — тихо се съгласи тя.

— И какво? Защо си го казала?

— Мислех... — Тя тежко си пое дъх. — Мислех, че съм го убила. Че сега на него му е все едно, а аз ще се оправдая със самоотбрана или както се казва това там... самозащита.

— Но не си го убила. И сега какво? Как ще живеем с това? Аз ще имам баща насилник, похотлив дърт пръч, съблазнил се от моята съпруга, от собствената си снаха? Така ли си представяш това? Или как?

— Гриша, аз...

— Млъквай, идиотка такава! — В гласа му пролича презрение. — Ако мислиш, че съм платил на следователя да те пусне срещу подпис, защото безумно те обичам, много грешиш. Няма да обсъждам с теб чувствата си, които изпитвах към теб някога. Това вече няма значение. Има значение само фактът, че вече не те обичам. Мразя те. Ти си тъпа измет. Стреляла си по баща ми и за мен това е достатъчно, за да те зачеркна от живота си.

— Защо тогава? Защо си дал подкуп, за да ме пуснат, щом ме мразиш?

— За да бъде всичко по-просто. За да можеш да се разбереш с татко. За да дадете еднакви показания.

— За какво?

— За това, че причината е била невнимателно боравене с оръжие. Татко има пистолет отдавна, всички знаеха за това, ти си го

помолила да го видиш, въртяла си го в ръцете си, свалила си предпазителя... нещо такова. Наел съм добър адвокат, той ще ти обясни всичко.

— Защо? — отново попита тя, загледана право напред, в движещите се пред тях коли. По някаква причина това, ако не я успокояваше, поне ѝ даваше възможност да се сдържа и да не плаче. — Нека ме вкарат в затвора, все ми е едно.

— При всяко положение ще те вкарат — студено отговори мъжът ѝ. — Въпросът е само в присъдата, за колко време ще те вкарат, и в нашата репутация. Не мога да допусна баща ми да се окаже гаден насилник, а аз — син на гаден насилник. Тая няма да я бъде. Никога. И ако заради това ти трябва да лежиш в затвора дълго, значи ще лежиш.

— А ако не се съглася? Ако не кажа за оръжието? Нека е самозащита, за нея ще ме осъдят на по-малко, а може и изобщо да ме оправдаят. Ти мислиш за своя живот, а аз трябва да мисля за своя.

— Ако не се съ согласиш, ще дам такива показания, че ще те тикнат в затвора за предумишлено убийство от користни подбуди. По този член присъдата е още по-строга. Разбра ли, кретенко? И не се опитвай да се пазариш с мен. Ще бъде така, както аз казвам, и по никакъв друг начин.

Те завиха към претъпканото с коли „Садовое колцо“ и спряха в безнадеждно задръстване.

— А сега ти ще ми разкажеш какво се е случило всъщност и защо си стреляла по татко. И да не си посмяла да ме лъжеш. Искам да знам истината.

Истината... Каква истина? Такава, каквато би му харесала?

— А какво казва Вячеслав Антонович? Как ти го обясни той?

— Никак не ми го е обяснявал. Той е в тежко състояние, в реанимацията е. Не можеше да говори, когато отидох при него.

— Е, тогава го питай, когато може да говори. Какъв е смисълът да говоря аз, щом ме мразиш? Щом ме мразиш, значи не ми вярваш.

— Разбира се, че не ти вярвам. Но ми се иска да чуя твоята версия.

— Беше невнимателно боравене с оръжие — твърдо заяви Олеся. — Именно това, което ти се иска на теб. Така че може да не се тревожиш.

— Защо тогава си се оплакала от изнасилване?! — закрещя Григорий. — Какво, изобщо ли нямаш мозък? Как ти се обърна езикът да изтърсиш такава глупост?

— За убийство при самозащита ще ми дадат по-лека присъда.

— Значи можеш да мърсиш чуждото име, за да оправдаеш себе си, така ли?! Можеш да хвърляш кал по мен и баща ми — хората, които те обичаха, грижеха се за теб като за най-близък човек, така ли?! Ти не си просто тъпа измет, ти си... ти си...

Задъхвайки се, той търсеше подходящите думи, лицето му се зачерви, на слепоочието му се изду вена. Олесея притвори очи и отметна глава на облегалката. Следователят каза, че ако Ситников оцелее, за нея ще е по-добре. Не, по-добре е да умре...

... Гриша бе заминал за Санкт Петербург да разрешава някакви проблеми с митницата по повод пристигнал по море товар и Олесея предвкушаваше дълги радостни почивни дни, прекарани насаме със Ситников. Имаше какво да му каже.

В събота Вячеслав Антонович имаше някаква важна работа и ѝ каза, че ще се освободи привечер и ще се радва Олесея да го посрещне вкъщи с топла вечеря. Искаше ѝ се да направи тази вечеря тържествена и празнична, защото им предстоеше важен и за двамата разговор. Тя дотича към дванайсет часа, натоварена с покупки, и въодушевено се захвана да чисти. Искаше всичко да блести, да свети, да бъде чистичко и празнично. Смени спалното бельо и окачи в банята чисти хавлии. Нека Слава запомни този ден, защото денят е специален. Когато свърши с чистенето, Олесея не по-малко вдъхновено се зае с приготвянето на вечерята. После взе душ, изми си главата, изсуши си косата и си направи прическа, гримира се, почисти надраскания при чистенето лак от ноктите си и ги лакира отново в цвета, който толкова харесваше на Ситников.

Слава се обади на няколко пъти, каза, че ще се забави, и я помоли да не тъгува. Дойде към десет, уморен, но в добро настроение, целуна Олесея и веднага седна на масата. Тя дълго изчаква подходящ момент, за да каже това, което искаше. Най-сетне ѝ се стори, че моментът е дошъл.

— Слава, бременна съм — съобщи тя с усмивка.

Той я погледна със съчувствие, като че тя беше болно коте.

— Ох-ох-ох, горкичката ми. — Ситников нежно я погали по ръката. — В коя седмица?

— Седмата.

— Е, нищо, не е късно. Не се тревожи.

— За какво не е късно? — не разбра Олеся.

— За аборт.

Тя остана като гръмната.

— Слава, ти не ме разбра. Ние с теб ще си имаме дете. Абсолютно сигурно е, че детето е твое, всичко съм пресметнала.

Ситников внимателно остави чашата с вино и избърса устните си със салфетка.

— Олесенка, мисля, че се бяхме разбрали: никакви пресмятания. Само абсолютна сигурност.

— Но аз съм абсолютно сигурна!

— Само абсолютна сигурност, на която аз мога да вярвам.

— Какво, не ми ли вярваш? Мислиш, че съм сбъркала?

— Пиленце, нищо не мисля. Не мога да понасям да мисля какво мислят другите и какво смятат. Това е безсмислено занимание. Вярвам само на себе си. С теб решихме веднъж завинаги, че ще родиш едва когато аз ти разреша, а аз ще ти разреша едва тогава, когато лично съм сигурен, че детето е мое. Обяснявал съм ти какви условия са нужни за това. Първото и основно: Гриша да отсъства дълго време. Докато това условие не е спазено, няма какво да обсъждаме. Така че ще направиш аборт и приключваме с този въпрос.

— Славочка, чуй ме — заговори меко Олеся. — Ние с Гриша си лягаме заедно много рядко, сто пъти съм ти го казвала. Той работи много и често пие, има други жени и ти го знаеш. Изобщо не се интересува от мен. Не сме били близки вече два месеца. Два месеца, Слава. Това са девет седмици. А аз съм бременна от седем. Така че това може да бъде само твое дете и ничие друго. Слава, моля те, разреши ми да се разведа с Гриша. Ще се оженим с теб и ще отглеждаме нашето дете. Та нали това искахме от самото начало?

— Така е — усмихна се той. — И непременно ще стане така, обещавам ти. Но не сега. Не с тази бременност.

— Но защо? Защо, Слава? Защо трябва да чакаме друг случай?

— Аз трябва да бъда сигурен. А сега в нищо не съм сигурен. И изобщо не разбирам защо превръщаш такава дреболия в проблем? Направи аборт — и толкоз. И не е нужно да говорим повече. Колко си направила вече? Пет? Десет? Е, ще направиш още един.

— Един — тихо отговори Олеся. — Само един. Преди да се запознаем с теб. Ако направя втори аборт, после може изобщо да не родя, как не разбираш? И няма да имаме свое дете.

Тази мисъл ѝ се струваше кошунствена. Тя никога не бе подозирала, че с такава невероятна сила ще пожелае да има дете. Винаги бе мислила за децата като за бреме, ненужно и тягостно, и тайно се бе радвала, че Гриша не настоява тя да роди колкото може по-скоро, а свекърът ѝ не се оплаква, че годините си вървят, а той така и няма свои внуци. Но сега, когато всичко стана случайно и лекарят потвърди бременността, Олеся сама не можеше да се познае. Желанието да има дете растеше и укрепваше с всеки час. Тя беше сигурна, че детето е от Слава, а още повече бе готова да обича този зараждащ се живот. Как, как можеше да не го роди? Как беше възможно да го махне? Не, не и не. Тя ще убеди Слава, ще го придума, ще му докаже... Това желано и любимо дребосъче непременно ще се роди и тя ще го отглежда заедно с единствения мъж, със своя най-любим, най-красив, най-умен мъж.

— Значи няма да имаме — хладнокръвно изрече Вячеслав Антонович. — По-добре да нямаме никакво дете, отколкото незнайно какво.

— Слава, как може?!

Олеся неволно повиши глас, но веднага се сепна и се овладя. Не бива да вдига скандали, не трябва да крещи. Не бива да прилича на кавгаджийка. През всичките години, прекарани със Ситников, тя се стараше да бъде такава, каквато искаше да я вижда той. Говореше това, което той искаше да чуе, извършваше онези постъпки, които той очакваше, изглеждаше така, както той я харесваше, и се стараше да мисли и чувства именно така, както той би искал тя да мисли и чувства. Дори бе измислила тези посещения в казиното два пъти седмично и еднаквите залози, та в поведението ѝ да има нещо, което да не се поддава на разумно тълкуване. На Слава му харесваше у жената да има малка тайна, една такава мъничка загадка. Обичаше го толкова силно, че бе готова да престане да бъде себе си, само и само да бъде с

него. Беше готова да се превърне в какво ли не, само и само да му угоди. Защото животът без него ѝ се струваше невъзможен. В този живот няма да има въздух, тя просто ще умре от задушаване. И ето че сега трябва да се откаже от майчинството, защото Ситников очаква от нея именно това. Ако тя се откаже, ако се съгласи да направи аборт, всичко ще си остане, както преди, те ще се обичат, ще бъдат заедно. Но така ѝ се иска да роди това дете! Тя никога не бе предполагала, че майчинският инстинкт може да се окаже толкова силен. Ще трябва да прекърши този инстинкт, да го задуши, да го унищожи, за да запази любовта на своя единствен мъж.

По-просто казано, ще трябва окончателно да прекърши и унищожи самата себе си. Нима ще трябва да избира между любовта и самата себе си? Колко нелеп избор...

Тя се стараеше да бъде коректна и спокойна, търсеше и намираще думи, които на самата нея изглеждаха правилни и убедителни, но всичко това не доведе доникъде. Вячеслав Антонович държеше на своето: тя трябва да направи аборт, защото той не е сигурен в своето бащинство.

— Олесенка, не съм започнал всичко това, за да се окажа в края на краищата посмешище, отглеждащо чуждо дете. И изобщо не разбирам защо толкова упорстваш. Човек би помислил, че за теб това е въпрос на живот и смърт.

— Да! — почти извика тя. — Да, въпрос на живот и смърт е. Искам дете, разбираш ли? И не някой ден, а сега. Искам именно това дете, твоето. То вече живее в мен, аз вече го обичам и не мога да го унищожа.

— О, я престани! — Ситников гнусливо се намръщи. — От кога у теб тази жажда за майчинство? Такива като теб изобщо не са родени да бъдат майки.

— Такива като мен ли? — слиса се Олеся. — Какви „такива“?

— Ами такива... — Той хищно се усмихна. — Цинични. Готови на всичко, за да уредят живота си за максимум удоволствие. Ако щеш, безнравствени. Ние с теб сме абсолютно еднакви, пиленце, ние сме от една порода. И аз знам с абсолютна сигурност, че ти не можеш фанатично да желаеш дете. Ти гледаш на живота също като мен и искаш от него същото, което и аз. Ето защо, ако аз не искам нещо, априори не можеш да го искаш и ти.

Тя не вярваше на ушите си.

— Тоест ти смяташ, че съм цинична и безнравствена? — попита с надеждата, че не го е разбрала правилно. Сега той всичко ще обясни и ще се окаже, че не е толкова ужасно.

— Че каква друга? — разсмя се Ситников. — Разбира се, че си именно такава. Та нали се съгласи да се омъжиш за Гриша, за да влезеш в семейството и да останеш с мен.

— Но това го измисли ти, а не аз!

— Измислих го аз, а се съгласи ти — спокойно възрази той. — Ти се съгласи и с всичко останало. Аз ти обещах много пари, обещах ти, че Гриша ще забогатее още повече, и изпълних обещанието си. Ти прекрасно знаеше как смятам да го направя и не само не възрази, а и ми помагаше. Ти се запозна с Юрка Забелин, флиртуваше с него и намекуваше, че си готова да стигнеш по-далеч, ти го докара почти до лудост с твоите коленца и деколтета и в резултат той нае апартамент, за да те чука. Това какво е — образец на висока нравственост ли?

— Почакай, Слава, почакай. — Тя разтърси глава, за да се съсредоточи. — Какво общо има тук апартаментът? Аз не знам за никакъв апартамент, не съм ходила там.

— Разбира се, че не си ходила. Не се стигна до там.

— Ти поиска да се запозная със Забелин и да му завъртя главата. Каза, че когато той е в такова състояние, ще ти бъде по-лесно да се разбереш с него, но нали не си ми обяснявал за какво ще се договаряте. Каза ми само, че това е нужно, за да може Гриша да има повече пари. Аз ти повярвах, за нищо не те попитах, а сега ти ми говориш за някакъв апартамент! Слава, какво става?

Ситников внезапно освирепя и Олеся дори не успя да разбере кои нейни думи го изкараха от равновесие.

— Какво значение има какво става? От къде изведнъж този интерес? До днес всичко ти допадале, не задаваше никакви въпроси и правеше всичко, което исках. Е, какво се промени изведнъж? Бременността ли ти влияе толкова зле? Тогава още повече се налага да я прекъснеш, докато окончателно не си се превърнала в квачка, която по цели дни чете морал на всички наред. — Той загуби обичайната си сдържаност, с бързи крачки кръстосваше стаята, гледаше Олеся с нескривана ярост, но от думите му я облъхваше гробовна студенина. — Още утре... не, в понеделник, още сутринта в понеделник отиваш при

лекаря и се уговаряш за операцията. Ще ти дам пари. И не искам дори да чувам за някакво дете. Престани да се правиш на мадоната с младенеца, аз никога няма да повярвам, че искаш да станеш майка и да развалиш всичко, което съм уредил с такива усилия. Поне разбираш ли, че ме предаваш? Ти ме предаваш! Аз се реших да те дяля със сина си, за да не се разделям с теб, реших се на какво ли не, за да го направя богат, та ти от нищо да не се нуждаеш, да имаш всичко, и разчитах на твоята подкрепа, на твоето разбиране, а ти? Ти какво правиш? Опитваш се да ми пробуташ детенцето на Гриша? Или кой знае чие?

— Слава! Опомни се! Какво говориш?

— Че какво толкова говоря? Ти си същата като мен, ние сме от една порода и това означава, че щом си готова да спиш с двама мъже едновременно, какво пречи да го правиш и с четирима? С петима? От къде да знам чие е това дете всъщност? Може да не е нито на Гриша, нито мое. Спомни си с каква лекота тогава, в Германия, заряза приятелчето си и легна с мен. Какво се е променило оттогава? Ти си остана същата и значи спокойно можеш да направиш това още веднъж.

— Но аз те обичах! Обичам те, Слава...

— Престани! За каква любов ми говориш? Познавахме се едва от няколко часа. Просто аз имах повече пари и пиех по-малко бира от твоя любовник. С мен беше по-лесно и по-приятно, това е цялата ти любов.

Олеся почувства, че краката ѝ се подкосяват, и се опря на вратата, за да не падне. Получи си това, което заслужаваше. Тя искаше да бъде такава, каквато Ситников желаше да я вижда. Стремеше се да отговаря на неговите представи за жена, с която той ще се чувства добре, и се прекършваше, сдържаше, преструваше се, стискаше зъби и отговаряше на представите му. Само и само да не го разочарова, да не го загуби, да бъде с него. И ето го резултата. Той вярва в измислената и не вярва в истинската, в онази, която иска да му роди дете. И никога няма да повярва. Тя не е същата като него, те не са от една порода, но щом той го разбере, ще я зареже. Истинската Олеся не му трябва, тя му е безинтересна и неудобна. Но тя толкова иска това дете... Господи, колко го иска, колко обича това мъничко, все още безтегловно създание! Но Слава не разрешава да го роди. И тя няма да посмее да се възпротиви, защото той я е подчинил на себе си изцяло и безвъзвратно. Не ѝ е останало нищо свое — ни душа, ни ум, нито характер. Той

прекърши всичко и го преправи по свой вкус и тя няма сили да му се противопоставя, да настоява на своето, да се стреми към нещо. Той я е поробил. Ето това е думата, единствено правилната дума. Поробил я е. Тя дори не е забелязала как е станало това. Все ѝ се струваше, че доброволно и съзнателно прави или казва нещо, защото иска да му достави удоволствие, но това е неин собствен избор, нейно собствено решение. И едва сега, когато осъзна невъзможността да не го послуша, Олеся разбра, че отдавна вече нищо не решава и не избира. Тя просто послушно изпълнява неговата воля. И не е в състояние да отстои и защити своето майчинство — толкова радостно и толкова желано.

Незнайно защо ѝ хрумнаха едновременно две мисли. Първата — за бунта на робите, безсмислен и безпощаден. И втората — за пистолета, който Слава пазеше вкъщи и който тя много пъти бе виждала. Слава ѝ бе показвал как се борава с него и я бе предупреждавал да внимава, защото той е зареден и има патрон в цевта.

Той продължаваше да говори нещо яростно и негодуващо, кръстосваше стаята напред-назад, хвърляше в лицето ѝ упреци и обвинения, а тя вече стоеше с пистолета в ръце. Предпазителят му бе свален, пръстът ѝ беше на спусъка...

— Е, само това липсваше! Мелодрами ли ще ми разиграваш? Остави оръжието, не прави идиотщини...

Гласът му потъна някъде и Олеся си помисли, че внезапно е оглушала.

И отново две мисли, едновременно изпълнили главата ѝ, която Олеся в този момент, кой знае защо, усещаше огромна и празна:

„Само така ще мога да се отърва от него. Само така. Инак няма да мога да му се противопоставя и той ще ме накара да махна детето. Трябва да избирам: детето или Слава. Аз избирам детето... Не, няма да мога да го направя. Няма да мога. Няма да мога.“

— Няма да мога — каза тя високо и натисна спусъка.

После дълго, сякаш цяла вечност, стоя неподвижно, като вкаменена, стискайки пистолета. От вцепенението я извади звъненето на вратата — съседите бяха чули изстрела. Започна се суетня, викове, някой се втурна към телефона да вика „Бърза помощ“.

— Какво се случи, Олеся? — загрижено я питаше възрастна съседка. — Как стана това помежду ви?

Олеся трескаво се мъчеше да измисли нещо и първото, което ѝ хрумна, беше непредпазливо боравене с оръжие, но тогава съседката добави:

— Защото чух от вашия апартамент викове. Ех, викам си, скараха се. Че как така, миличка? Вие с Еячеслав Антонович живеете толкова задружно, да ви се не нарадва човек, толкова хубаво семейство. И изведнъж — викове, кавги...

Съседката беше чула кавгата и виковете и Олеся имаше достатъчно самообладание да се сети, че непредпазливо боравене с оръжие няма да мине в случая. Трябваше бързо да измисли нещо, което да обясни виковете и да смекчи вината ѝ.

— Той се опита да ме изнасили.

— Господи! — ахна съседката, притиснала длан до устата си, и Олеся съвсем не на място забеляза големия пръстен с перла на пръста ѝ. — Какъв ужас! Значи трябва да се обадим на милицията... Къде е телефонът, аз ей сега ще се обадя.

— Няма нужда. Аз ще позвъня.

Тя цялата се бе вледенила отвътре и почти нищо не усещаше. Силите ѝ стигнаха, колкото да набере номера и да каже:

— Току-що застрелях човек.

И да съобщи адреса и името си.

И чак след това настъпи горещото от гърч и мокро от сълзи безпаметство. Олеся крещеше и се мятеше в истерия, докато пристигналият лекар не ѝ сложи инжекция с някакъв силен транквилант. Двайсет минути след нейното обаждане в апартамента пристигна милиция, след още някое време подейства инжекцията и тя се върна към действителността. Имаше чувството, че са минали само две-три минути, а се оказа — почти час, но тя така и не можа да възстанови в паметта си този час.

* * *

При цялата си самоувереност следователят Александър Иванович Вилков все пак надцени възможностите си. В неделя не успя да направи нищо и се захвана с решаването на въпроса още на сутринта в понеделник. В чиновническия свят работите не стават

бързо и следствената комисия не бе изключение в този смисъл. Вилков докладва на ръководството за предполагаемата връзка между покушението над Ситников с воденото от него дело за убийствата на Забелин и Брайко. Ръководството прие информацията за сведение и каза, че ще вземе мерки, а Шурик се върна към неотложните си дела, едно от които беше разпитът на Дмитрий Найдъонов, партньора на Даря Брайко в рейдърския бизнес.

— Трупът на Брайко беше открит на Волоколамското шосе. Вие знаете ли как се е озовал там?

Найдъонов не се понрави на следователя от пръв поглед. Александър Иванович много точно усещаше хората, които измерват ценността на всеки човек с парите, които той може да спечели. Найдъонов можеше да печели много, следователят Вилков — малко (разбира се, ако не взема подкупи), ето защо в погледа на Дмитрий Александър Иванович четеше нескрито превъзходство и явно неудоволствие не само от факта, че го бяха извикали, но че му задаваха и въпроси.

— Вече сто пъти ви казах: предложиха ѝ нов проект и възложителят я закара да види обекта на бъдещата ѝ работа.

Виж ти, проект значи... Колко бързо тези нови бизнесмени започнаха да употребяват красиви думи: проект, програма, маркетингови стратегии, позициониране. От всичко това на Шурик буквално му се гадеше. Но на Шурик, а Александър Иванович добре си знаеше работата и изпълняваше безупречно всичко необходимо.

— Бъдете по-конкретен, моля: кой е възложителят, какъв е проектът, кой е обектът, как се казва, къде се намира...

— Проектът е обикновен, както винаги. Трябва да се оценят перспективите за поглъщане на едно предприятие от друго и да се изработи оптимална стратегия. Предприятието се намира някъде на Волоколамското шосе, не знам как се казва. Даря трябваше да отиде и да изясни всичко.

— А кой е възложителят? С кого тръгна тя?

— Вече сто пъти казах и пак ще повторя: не знам! Не знам — и толкоз! Защо, защо трябва всеки ден да повтарям едно и също?

— Защото делото е предадено на друг следовател, тоест на мен — невъзмутимо обясни Вилков. — И аз трябва да проверя всичко от

самото начало и да задам въпросите лично. А вие сте длъжен да ми отговорите.

— А защо сега има нов следовател? Не разбирам.

— Не е нужно да разбирате, не се намирате на лекция в университета, не е задължително да разбирате всичко. Вашата работа е да помагате на следствието и да отговаряте на въпросите. Значи вие не знаете с кого Брайко е отпътувала по посока Волоколамск?

— Не. Слушайте, а ако утре предадат делото на трети следовател, всичко пак отначало ли ще започне? Пак ли ще ме викат и ще ме разпитват за всичко това? И тази идиотщина ще продължава до безкрай?

— Тази идиотщина ще продължава точно толкова, колкото е необходимо, за да се разкрие престъплението. И ако в процеса на разследването се наложи лично на вас да се създават определени неудобства, значи аз ще ви ги създавам, а вие ще трябва да ги търпите, господин Найдъонов. Как стана така, че вие не знаехте за къде конкретно и с кого заминава Брайко?

— Не успя да ми каже. Вече обясних, нямаше ме в Москва, тя ми се обади по телефона и ми съобщи, че изскочил перспективен проект, след половин час има среща с представител на възложителя и заминава да огледа нещата на място. Обеща да ми се обади, когато се върне, и да ми разкаже всичко. Слушайте, Александър Иванович, нали това го има в протоколите, вие бихте могли просто да го прочетете и да не ме държите тук. Какво, не можете да четете ли?

— Не мога. В училище по четене имах двойка. За сметка на това добре слушам и пиша — равнодушно съобщи Вилков.

Той почти не поглеждаше в подготвения снощи пищов. Всички реплики на Найдъонов бяха банални и предсказуеми. По време на следствената си работа Александър Иванович хиляди пъти се беше сблъсквал с хора, които говореха и се възмущаваха точно като този нагъл тип в скъпо марково облекло, така че Вилков отдавна бе научил наизуст всички ответни реплики. Неразбираемият говор си е неразбираем говор, но от паметта си Шурик никога не се бе оплаквал и веднъж намерена формулировка запомняше за цял живот. По принцип с по-простодушната клиентела — джебчии, пияници и тем подобна измет — не се церемонеше много, не се стремеше да „има вид“ и разговаряше с тях, както господ дал, местоимение до местоимение

вместо съществителни и без всякакви падежи. Но ако се налагаше да работи по сложни дела и с не съвсем обикновени събеседници, се подготвяше предварително. Тоест не само обмисляше и нахвърляше плана за разпит, както постъпва всеки що-годе добросъвестен следовател, но и внимателно си съставяше пищови с формулировки на въпросите. Отдавна знаеше до какви плачевни последствия може да доведе впечатлението от неговата устна реч, толкова далеч от съвършенството, и по принцип не му пукаше, но трябваше да се съобразява с впечатлението и неговите последствия — особено когато ставаше дума за бизнес.

— Фирма „Баунет“ отправяла ли ви е искания да прекратите дейността си по изкупуване на акциите от миноритарните акционери?

Въпросът беше дълъг и Шурик си го прочете от листчето.

— Не, нито веднъж.

— Как мислите, защо?

— Те не знаеха кой изкупува акциите. Било им е нужно време, за да научат.

— А отправяли ли са ви заплахи?

— Божичко, не! Нали ви казах...

— Има ли сред познатите ви някой от службата за безопасност при „Баунет“? Познавате ли някого по физиономия? — безстрастно продължи Вилков, без да обръща внимание на раздражението на свидетеля.

— По физиономия и по име познавам всички, но лично — никого.

— Че как така? — учуди се Вилков.

— Човек трябва да познава противника си по физиономия — позасмя се Найдъонов. — При това изобщо не е задължително да те познава и той. Такава е спецификата на работата ни, разбирате ли.

— Ясно — кимна следователят. — А откога се познавате с Юрий Петрович Забелин?

— От края на миналата година.

Александър Иванович не научи от този разпит нищо ново. Дмитрий Найдъонов повтаряше буквално същото, което бе казал на предишния следовател — Мартиросян. Забелин не е бил възложител, а посредник, а кой е бил истинският възложител на работата по „Баунет“ — това нито Найдъонов, нито Брайко знаели, парите за работата — и

аванса, и окончателния хонорар — получили непосредствено от Забелин. Вилков бе използвал и двата си почивни дни, за да проучи внимателно току-що полученото дело за убийството на Брайко и да го съпостави с фактите, които му бяха известни за убийството на Забелин, но досега не бе намерил нищо, което да обединява тези два трупа. Нищо, освен фирма „Баунет“ и оръжието, с което са били застреляни двете жертви. Значи беше време да се заеме плътно с разработването на фирмата. Още повече че всички активи на „Баунет“ се оказаха прехвърлени във фирма, принадлежаща на Григорий Ситников, а бащата на Ситников бе претърпял покушение. Имаше нещо гнило в Дания, тоест в „Баунет“. Дано началството по-скоро вземе решение и предаде на него, на Вилков, делото за покушението над Ситников. Александър Иванович беше сигурен, че щом това се случи, делото веднага ще помръдне от мъртвата точка.

Във вторник към обед въпросът бе решен. Извикаха Вилков при ръководството и му предадоха папката с материалите за покушението над Ситников.

— Къде е тя сега? — попита Александър Иванович, без да отваря делото. — Искам да я разпитам незабавно.

Той вече знаеше, че по Ситников бе стреляла съпругата на сина му, и искаше да отиде в участъка, където се намиреше задържаната Олеся Подрезкова.

— Освободена е с мярка за неотклонение срещу подпис — мрачно съобщи началникът.

— Тоест как? — едва не закрещя следователят. — Как така — убиец с мярка подпис?

— Ами така. Не питай мен, а онзи, който я е пуснал. Той е процесуалното лице, намерил е съответни основания. Има право.

„Взел е пари, гадът — ядосано си помисли Вилков. — Интересно, колко ли?“

Добре де, не е страшно, ще извика Подрезкова — ще ѝ се обади и ще ѝ нареди да се яви, тя няма къде да се дене. А ако се дене... За това дори не му се мислеше.

Настроението му ужасно се развали. Но вече в кабинета, докато четеше материалите по делото, се поободри. Пистолетът, с който бе стреляла Подрезкова, е бил изпратен за балистична експертиза в експертно-криминалистичния център на Западния окръг на Москва. А

началникът на центъра Татяна Хлебникова — златна жена, разбира си от работата — винаги ще му услужи, ако трябва.

Шурик грабна слушалката и набра номера ѝ.

— Татяна Германовна? — подзе той със сладък гласец. — Вашият вечен почитател Вилков пламенно ви приветства.

— Привет, Шурик — чу се в отговор нисък енергичен глас. — Какво си се сетил за мен?

— Една балистика, Татяна Германовна. Как е опашката при вас, голяма ли е?

— Нещо не си спомням. — Гласът на Хлебникова прозвуча угрижено. — От теб нищо не съм получавала. И изобщо ти не си в нашия окръг. Да не си се преместил, пък аз да не знам?

— А, защото не е от мен, а от друг следовател. — Шурик погледна в материалите. — От Хомяков. Едва днес ми го предадоха. Та какво става, Татяна Германовна, има ли възможност да ми помогнете?

— Шура, единият ми специалист по балистика е в отпуск, другият е болен. Ще трябва да почакаш.

— Ама не мога да чакам! — подскочи Вилков. — Три трупа са ми на ръцете! Какво повече да чакам? Да се появи четвърти ли?

За трите трупа той, разбира се, послъга, труповете бяха само два, тъй като Ситников беше жив, но какво ли не казва човек само и само да ускори експертизата.

— Добре, ще стане — въздъхна Хлебникова.

— Кога?

— Не ме стискай за гушата — позасмя се тя. — Когато можем, тогава ще я направим.

— Утре?

— След два дни, не по-рано.

Разбира се, най-добре би било да е след два часа, но и два дни не беше лошо, като се има предвид, че единият им специалист бил в отпуск, а другият — болен... За трупа на Брайко бяха чакали резултатите от експертизата повече от две седмици, а после и отговора на запитването до куршумо- и гилзотеката — още няколко дни. Така че два дни беше необикновен, просто приказен късмет.

Той отново се вгълби в делото и с неудоволствие забеляза, че в материалите липсват показания на самия потърпевш. От мястото на престъплението Ситников бил закаран в болницата, където му била

направена операция. Раната е в коремната област. Куршумът е изваден, коремната кухина е санирана и защита, сега Ситников е в съзнание и се намира в реанимацията. Вчера, в понеделник, при него са пуснали следователя Хомяков, който, според протокола, нищо не е измъкнал от потърпевшия. Странно. Отказ от даване на показания? Или какво? Впрочем всичко това е разбираемо, ако снахата на Ситников казва истината. Какво може да каже той на следователя? Да си признае, че се е опитал да изнасили съпругата на собствения си син? Красота! А не знае какво друго да каже, защото не знае какво е съобщила на следователя Олеся Подрезкова. А Хомяков, по всичко личи, също не му е казал това, поне дотолкова му е стигнал умът. Що за нахалство само! Да вземе парите и да пусне убийцата! Да се не начудиш! И от нищо не се страхува. Впрочем днес изобщо никой от нищо няма страх.

Какво пък, да тръгва за болницата и да се опита да говори със Ситников. На всяка цена трябва да получи показанията му. А същевременно да изясни защо активите на „Баунет“ са били прехвърлени именно във фирмата на неговото синче. Какви са тия техни семейно-роднински отношения?

Александър Иванович се обади в болницата, където лежеше Ситников.

— Сега го оперират — събщи му мелодично женско гласче. Дежурната лекарка Тамарочка Шулгина отдавна познаваше Вилков, така че не скри от него никакви подробности. — Болният Ситников получи перитонит, при раняването са били засегнати червата, започнал е процес на инфектиране. Освен това той е имал хроничен пиелонефрит и в резултат на раняването възпалителният процес се е обострил, сега тази инфекция също е плъзнала из организма. Така че се наложи повторно саниране.

— Яснооо — потиснато процочи Вилков. — И какви са прогнозите?

— Не искам да ви обнадеждавам — сдържано отговори притежателката на мелодичния глас. — В подобни случаи прогнозата обикновено не е благоприятна.

Абе какво така му е тръгнало наопаки! Потърпевшият може да умре, без да успее да даде показания, убийцата е на свобода и може да избяга. Как се разкриват престъпления при такива обстоятелства, а? Кажете, как?!

[1] Всесъюзен ленински комунистически съюз на младежта. — Б.пр. ↑

[2] Прочута група следователи, ръководена от Телман Гдлян и Николай Иванов, която работи от 1983 до 1989 година, разобличава в корупция и изпраца в затвора голяма част от върхушката на Узбекската компартия. — Б.пр. ↑

ГЛАВА 9

— И какво сега? — попита Валя Семьонов с пълна уста.

— Какво, какво — мрачно промърмори Шурик Вилков. — Нищо. Скрито наблюдение, това. Защото нямам основание за отмяна. Нека погледат какво там и как, а щом направят балистиката, ще я измъкна.

Тоест нашият Александър Иванович не беше намерил основания да промени мярката за неотклонение, избрана от следователя Хомяков по отношение на Олеся Подрезкова. Младата жена сама извикала милиция и „Бърза помощ“ на местопрестъплението, сама признала, че е стреляла по свекъра си, доброволно давала показания, оказвала съдействие на следствието и нямало причини да се смята, че тя ще опита да се скрие или намирайки се на свобода, ще противодейства на процеса на разследването. По принцип Хомяков бе действал напълно законно и воплите на Шурик, че следователят е взел подкуп, будеха у мен някои съмнения. Впрочем бе напълно възможно. Шурик беше решил засега да не разпитва Подрезкова, да се задоволи с външно наблюдение, да фиксира нейните придвижвания и контакти, а когато получи резултатите от балистичната експертиза на оръжието, да я извика и разпита, както му е редът. Нека момичето се отпусне, да си помисли, че всичко е спокойно, току-виж, направи някаква грешка от радост. Освен това няма никакъв риск тя да се укрие от следствието, защото „външните“ не дремят.

Този път се събрахме у нас, защото Шурик се бе запалил да види котките ми. Нито веднъж досега не беше идвал вкъщи, някак се бе получило така, че още от времето на нашето задочно обучение свикнахме да прием бира на обществени места, някъде на „Солянка“, близо до „Малий Ивановский“, където всъщност се намираше нашето учебно заведение. Вилков беше слушал много за моите котешки пристрастия, но не бе виждал с очите си този зверилник, та сега изведнъж се сети, че може да направи подарък на тъща си за рождения ѝ ден — очарователно котенце. Тя обожавала котките, а последната ѝ любимка умряла неотдавна от старост. Щом чу, че животинките ми за

разплод се казват американски екзоти, той дълго мига на парцали и ме разпитва на какво приличат, защото, ако съществото е плешиво или прилича на овца в зародиш (някой му бил казал, че има и такива), щели да го изгонят от къщи. Предложих му да дойде и лично да види, за което Шурик с ентузиазъм се съгласи.

Е, а където е Шурик, там е и Семьонов, може ли без него.

Вилков търпеливо чакаше вроденото любопитство да победи скрилите се на първо време котки и те да се покажат на бял свят. Пръв, както обикновено, се появи мъдрият Ринга, при вида на когото Шурик размаха ръце и закрещя, че го будалкаме и това не е никакъв екзот, а най-обикновен сибирски котарак, каквито бил виждал стотици през живота си. Наложил се да му обясня, че „това“ не е „онова“. Втори излезе Айсор и предизвика поредния пристъп на нерви у Шурик, защото тъща му била човек суеверен и за нищо на света не би живяла с въгленочерен котарак. А когато пред очите му най-сетне застанаха тате Приятел, мама Арина и дъщеричката Карма, Шурик изпадна в неопишуема нежност, започна да им се подмазва, да говори глезено на бебешки език и умилно да върти очички. С една дума, животинките ми за разплод му харесаха страшно много и той настоя веднага да го включат в списъка на чакащите за потомството им.

— Кога? — строго попита той.

— След около месец.

— Това е добре. Точно за рождения ѝ ден.

Наложил се да охладя ентузиазма му.

— Е, ти не си въобразявай, братле, няма да ти дам новородено коте. Арина трябва да го откърми, после и аз трябва да се занимавам с него поне два месеца, през това време то ще се научи да пази чистота.

— Два месеца! — ахна Вилков. — Какво приказваш, Игорьоха!

— Нищо — троснах се аз. — Ако не искаш, не вземай. Не порано от два месеца след раждането.

Наложил се да се примири, още повече че му обясних, че новородените котета нямат добър вид и не стават много за подарък. А на два месеца вече изглеждат прелестно, чаровно лудуват и — което никак не е маловажно — не акат, където им падне.

Моят приятел Семьонов беше унил и вял. Допълнителните му приходи бяха секнали още преди Валка да се разгърне в цялата си мощ. Невинността на Олег Личко можеше да се смята за установена и

неговото разследване привърши, Мусатов нямаше за какво да плаща повече. Разбира се, за възбуждане на официален процес за реабилитирането на Личко събраните от нас факти бяха съвсем недостатъчни, освен това не разполагахме с тяхното документално оформление и с много други неща, също толкова важни, но нали тази работа беше не с цел официална реабилитация, а само в името на паметта на близките.

— Аз вече си бях наточил зъбите за курорт в Турция — да изпратя там през лятото жената и децата — оплакваше се Валя. — Как можах да покажат тоя Ситников по телевизията! Ако Истомина не беше го видяла, можех още да поработя. Вечно става така: информацията изскача, когато не ти трябва, а когато ти трябва, има да я търсиш...

Шурик Вилков беше прекалено зает с ръководенето на следствено-оперативната бригада по делото за двете убийства и покушението, за да ходи на гости „просто така“, да гледа котки. Разбрах, че той бе приел нашата покана не само поради необходимостта да търси подарък за любимата си тъща, но и от някакви користни подбуди. Не се излъгах.

— Слушай, Игоръоха, с потърпевшия съм в абсолютно задънена улица.

— Защо така?

— Ами мълчи тоя гад. Не продумва. Да можех някак да го размърдам, а? Сподели, не бъди стиснат.

Съгласен съм — ситуацията, когато потърпевшият не дава показания, а свидетели няма, е ужасяваща. Показания дава само обвиняемият, а колко може да му се вярва на него... Ситников мълчи и Шурик търси всякакви възможности да го накара да си отвори устата. А за целта му трябва информация, колкото може повече информация за самия Ситников и за живота му. Някак неловко е да притискаш потърпевш, човекът лежи в реанимацията след втора коремна операция, в съзнание е, може да дава показания, но е много слаб и изобщо перспективите му, както каза Вилков, са мъгляви и не много обнадеждаващи. С оздравяването на болни след раняване в коремната област медиците открай време имат проблеми. Като вземеш дори Александър Сергеевич Пушкин или героя от любимия ми от детството филм „Новите центуриони“, който в Съединените американски щати

беше нещо като участъков милиционер и загина именно от таква раняване. А как да притискаш човек, който най-вероятно всеки момент ще умре? Съвестно ти е.

А тъй като никога не съм бил стиснат, аз честно споделих с Шурик всичко, което бях успял да науча за Вячеслав Антонович Ситников. Шурик пък, на свой ред, ни разказа как е разпитвал сина на Ситников — Григорий Вячеславович. На пряко поставения въпрос защо фирма „Баунет“ е прехвърлила своите активи във фирмата на Ситников-младши, той спокойно свил рамене и отговорил, че собственикът на „Баунет“ — Лев Александрович Аргунов, бил стар приятел на баща му. Лев Александрович се обърнал за помощ към Ситников, когато научил, че фирмата му е подложена на неприятелска атака, и Вячеслав Антонович го посъветвал да използва фирмата на сина му — това било всичко. Когато партньорите се познавали отдавна и си вярвали, прехвърлянето можело да се направи много бързо, а в такава работа — като спасяването на активи, била важна именно бързината.

— Така че утре аз ще разговарям с него — делово събщи Шурик и гаврътна поредната доза уиски.

За разлика от Семьонов, той се напиваше бързо, но знаеше тази своя слабост, така че пиеше твърде умерено, макар и с огромно удоволствие.

— Поговори и с жена му — посъветва го тъжният Семьонов.

— С чия жена?

— Ами на този Аргунов, стария приятел.

— Тя пък какво общо може да има? — учуди се Шурик. — Какво може да знае тя за службата за безопасност и дали той е давал указание да си разчистят сметките с тях или не.

„Той“ очевидно беше Аргунов, а „тях“, както предполагам — рейдърите и възложителите, тоест Брайко и Забелин.

— Не бе, какво общо имат тук рейдърите — кисело се намръщи Валя, — за снахата я разпитай. Нали тя твърди, че Ситников се е опитвал да я изнасили, а Ситников мълчи. Е, затова попитай жената на Аргунов какво мисли по този въпрос. Щом Ситников и мъжът ѝ са стари приятели, значи тя познава отдавна и сина на Ситников, и снаха му, виждала ги е всички заедно и може да ти каже с какви очи Ситников е гледал Олеся и как го е гледала тя самата. Изнасилването

на близък човек не се случва ей така, без нищо, повярвай ми, все пак съм участъков. Ей така, без нищо, може да бъде изнасилена първата срещната жена в тъмен двор, а когато се случи между роднини — там винаги има дълга предистория. Сто процента! — отсече Валентин.

Шурик угрижено си почеса бузата, прехапа устни.

— Мислиш ли? Всъщност си прав... Тогава ще взема да започна с нея. Така дори е по-интересно. Сега ще извикам някого от оперативните работници, та утре още рано-рано да дойде с мен.

Той седна до телефона, а аз понесох към кухнята мръсните чинии. Докато вадех чисти съдове и затоплях купените от магазина сарми „за второ“, в стаята, където бяха останали приятелите ми, нещо се случи. Разбрах го по това как внезапно замлъкна леко пиянският глас на Шурик и се възцари пълна тишина. Тишината продължи двайсетина секунди, след което се чува високо и изразително произнесените от Вилков думи, които в превод от нецензурен на приемлив език можеха да означават приблизително следното:

— И тая си я биваше! Шантава работа!

Аз се втурнах в стаята.

— Какво става? Каква я свършихте тук?

Шурик седеше с облещени очи, а Валя Семьонов наливаше в чашата му водка и го успокояваше:

— Удари една, Шура, удари една и веднага ще ти олекне.

След две минути вече знаех, че оперативните работници чрез продължителни разпити на свидетели съставили списък на местата, които покойният Юрий Петрович Забелин посещавал най-често. Тази работа започнала отдавна, още преди обединяването на делото с това за убийството на Брайко. Търсели жената, за срещи с която Забелин бил наел апартамента. А сега, когато излязла наяве връзката между Забелин и Даря Брайко, се породили подозрения, че именно тя е била въпросната жена. Оперативните работници започнали отново да обхождат тези места, предимно ресторанти и оздравителни центрове с бани, и да показват на персонала, който добре познавал Юрий Петрович, снимки на Даря. Да, обаче никой не идентифицирал Даря. За сметка на това в два ресторанта на другата снимка хората познали Олеся Подрезкова.

— Е, разбра ли? — като мърдаше с усилие вцепенените си от водката устни, попита Шурик неизвестно кого — може би Валка, а

може би мен.

— Какво? — хорово реагирахме ние.

— Защо е стреляла по него. Изобщо не се е опитвал да я изнасили. Научил е, че е ходела с него, и е заплашвал да каже на сина си. И тя решила да му запуши устата.

По принцип бих могъл да превода за вас тази реплика на човешки език, но мисля, че и сами сте разбрали всичко. Свекърът е научил, че снаха му си е хванала любовник — Юрий Забелин, и не е изявил желание да прикрие сексуалните ѝ похождения. А снахата, на свой ред, не е изявила желание да рискува и е решила да не чака свекър ѝ да информира синчето си. Пфу, същински английски страсти. Доколкото съм осведомен, именно в английските криминални истории съпрузи и съпруги безумно се страхуват от разгласяване на съпругеската им невярност и дори стигат до убийство в името на запазването на тайната, защото там всичко е някак хитро обвързано с пари или издръжка, или пък с наследство. Или бъркам нещо с американските сюжети? С една дума, нещо англоезично, не съм силен в тази област. Но нали у нас говорим на руски и действителността ни е руска, а не англо-американска, защо заради такава дреболия — като наличието на любовник, трябва да се вдига подобна дандания? Ако Шурик е прав в догадките си, Подрезкова и съпругът ѝ — Ситников, трябва да имат съвместни финансови интереси и подронването на доверието на единия партньор в другия може сериозно да навреди... С една дума, нещо от сорта.

— И той именно затова мълчи — продължи Шурик, все по-въодушевен. — Не иска синът му да научи, а не може да измисли нищо, защото не знае какво е казала тя на следователя. Страхува се да не обърка нещо.

Валка постепенно се включи в обсъждането на следствените грижи на Шурик Вилков, позабрави печалните си мисли за неспечелените пари за почивка в Турция и дори се поразвесели. А аз играех ролята на гостоприемен домакин, следях на масата, около която седяхме, да не се възцарява ергенска свинщина — вдигах, забърсвах, отнасях, донасях... И мислех за Юля. Когато се видях с Мусатов за последен път (това беше преди ден-два), за да му „докладвам материалите по делото“, както се изразяваме в нашата служба, незнайно защо се надявах той да дойде с Юля. Не знам защо ми се

струваше, че така ще бъде правилно. Поставих се на негово място и разбрах, че ако имах същия проблем като неговия и бе дошло време да получа окончателен отговор, аз непременно щях да помоля любимата жена да дойде с мен. Все пак моментът е отговорен, от него зависят много неща, така че аз щях да се вълнувам и да се нуждая от морална подкрепа... Впрочем аз съм си аз, а Мусатов е самостоятелна човешка единица, устроен е другояче и мисли различно от мен. С една дума, той дойде сам и това силно ме разочарова. Честно да си призная, много ми се искаше да видя Юля. И освен това ужасно желяех тя да чуе историята, която бяхме изровили с Валка Семьонов, и да разбере, че не съм чак толкова тъп и примитивен, колкото е прието да се смята за участъковите милиционери.

Колкото и да е странно, съвсем бях забравил, че бях отправял молба към бащата на Юля. Просто след разговора ми с него се случиха толкова много неща, че всичко ми излетя от главата. Обаждането на Истомина, нейният разказ за ръкописа на Лена Шляхтина, моите догадки, предположения и изградената най-сетне история за осъждането на Олег Личко — всичко това напълно бе засенчило сега вече нищо неозначаващия въпрос за лицето, което бе тикало нагоре в кариерата Забелин и Ситников. Стана ми неудобно: бях поставил задача на човека, той се ровеше, опитваше се да изясни нещо за мен, и то просто така, безплатно, а на мен това вече ми бе толкова ненужно и безинтересно, че го бях забравил. Сигурно трябваше да се обадя на Виктор Албертович, да му се извиня и да му кажа, че не е нужно да прави нищо повече...

Щом си помислих това, мисълта ми се върна малко назад. Кой е тикал нагоре в кариерата Забелин и Ситников, двамата приятели, чиито пътища се бяха разделили... Ситников е научил, че Олеся, неговата снаха, е любовница на Забелин, неговия стар приятел... Разбира се, неприятно. Но имаше и нещо друго, нещо, което се бе случило съвсем наскоро, от което зъбните колелца в главата ми бяха изскърцали неприятно. Аха, ето, улових го: Аргунов, собственикът на „Баунет“, бе прехвърлил активите си във фирмата на Ситников-младши, защото със Ситников-старши го свързвало старо приятелство. Пак стари приятели. Не бяха ли много за едно дело? И още един въпрос: Аргунов познавал ли се е със Забелин? Или Ситников е другарувал с всеки от тях поотделно? И друго бих искал да попитам: Аргунов знаел ли е, че

фирмата му се съсипва по поръчка на Забелин, този стар негов приятел? Или все пак не приятел и дори не познат, но за сметка на това стар приятел на Ситников?

Ох, съвсем се оплетох в тези стари приятелства! А ето че назря и друго едно въпросче: наистина ли Забелин е бил възложител на работата на рейдърите по „Баунет“, или е бил само посредник? И ако е бил само посредник, кой е бил истинският възложител? Банката, в която е работил Забелин, остро се разграничава от случая и категорично отрича да е имала интерес към фирмата на Аргунов. Тогава в чий интерес е действал Юрий Петрович? Самият той не е бил бизнесмен, не е имал бизнес, в името на който да му трябва да присъедини друга фирма. Какво е излязло в крайна сметка? В крайна сметка всички активи на „Баунет“ са се озовали при сина на Ситников. Но това ни най-малко не е обогатило Ситников-младши, защото сделката е била фиктивна отначало докрай — така да се каже, по уговорка, като приятелска услуга. Активите е трябвало да се обезопасят, прехвърлят ги временно, докато Аргунов създава ново юридическо лице, и после синът на Ситников му връща всичко, само че фирмата вече има ново име и сметките ѝ са други, а и формата на собственост може да е променена. От всичко това Григорий Ситников не получава нито копейка, а само татковото си одобрително потупване по рамото и благодарността на Аргунов. Кой тогава печели, освен самия Аргунов? Ами никой!

Виж, ако нашият приятел Шурик успее да докаже, че убийците на Даря Брайко и Юрий Забелин са били насъскани именно от Аргунов или той поне е дал косвени указания на своята служба за безопасност „да се оправят с тях“, той ще отиде под съд като организатор и тогава... Ето тогава Григорий Ситников ще стане пълновластен собственик на всичко, което е прехвърлено на неговите сметки. Защото освен с приятелската честна дума и взаимната почтеност, сделката не е подсигурана с нищо друго, не съществуват никакви документи и юридически оформени уговорки. И никой никога не ще успее да докаже, че сделката е била фиктивна и Ситников трябва да върне всичко. На кого да го върне? И това е въпрос.

Значи — какво? Правилно, Ситников-младши може да бъде заинтересован Аргунов да влезе в затвора, по възможност за по-дълго, и баща му, Ситников-старши, да не поиска всичко получено да се

върне на семейството на Лев Александрович. Охо, каква комбинация се получава, а! Да пратиш стария приятел на семейството зад решетките, а родния си баща — направо на онзи свят! Да, за малко да забравя за Забелин и Брайко. Даря е млада привлекателна жена, Забелин — стар приятел на татенцето, нали и те е трябвало да бъдат убити и уликите да се натъкмят така, че да сочат към Аргунов поне като организатор. И нещо повече — трябвало е той да оплете в машинацията и собствената си съпруга, да я уговори да застреля свекъра си уж при самоотбрана срещу опит за изнасилване... Изобщо се получава един Кошмарен ужас. Не, това вече е прекалено. Не вярвам. Макар да не съм Станиславски^[1], не вярвам.

А в какво съм готов да повярвам?

Не намерих отговор и като въздъхнах тежко над купчината мръсни съдове, струпани в кухненската мивка, вдигнах слушалката и набрах номера на домашния телефон на Виктор Албертович Пинчук. Изобщо не очаквах да чуя гласа на Юля, дори се стъписах и започнах да бръщолевя нещо почти неразбираемо.

— Привет, Игор — весело отговори Юля. — Татко сега ще ти се обади.

Докато Виктор Албертович дойде, аз се лутах в догадки. Защо Юля си е вкъщи? Вечер е, и то далеч не ранна. Нима тя не нощува всеки ден у Мусатов? Аз, кой знае защо, си мислех, че е така, че тя изобщо живее при него. А ако не е всеки ден, тоест ако не живее при него, тогава може би при тях нещата не са толкова сериозни, колкото си мислех... От друга страна, те май живеят съвсем близо, едва ли не на съседни улици, така че сега Юля е у родителите си, а след десет минути ще бъде у Андрей. Или може би двамата с Андрей са дошли на гости и скоро ще си тръгнат. Заедно. Или Андрей днес е на работа до късно и на път за вкъщи ще мине да вземе Юля. Вариантите са много, кой от тях е правилният?

— Добър вечер, Игор — чух в слушалката гласа на Пинчук. — Канех се да ви се обадя утре. Мислех дори днес, но си казах, че вече е късно и сигурно си почивате.

Погледнах часовника и се ужасих: единайсет и петнайсет. Да, аз разбирах, че вече не е ранна вечер, но чак толкова! А аз си въобразах, че е около девет, е, максимум девет и половина, тоест, че е напълно прилично да позвъни човек.

— Готов ли сте да записвате? — продължи той.

Грабнах бележник и химикалка и Пинчук ми продиктува имената и телефоните на няколко души, които биха могли да разполагат с информация за растежа в кариерата на Вячеслав Ситников и Юрий Забелин. Единият от този списък бил човекът, който дал указанието Забелин да бъде включен в списъка за жилища, и то не в края и дори не в средата му, а в самото му начало. Другият бил човекът, по чиято молба Ситников бил взет на работа в Министерството на тежката промишленост. Останалите били просто техни колеги.

Сведения, които не ми бяха нужни. Напразно се бе старал Виктор Албертович: не смятах да се възползвам от събраната от него информация. Но въпреки това, бях му много благодарен за отзивчивостта и за доброто отношение към Андрей Мусатов и към мен.

— Между другото, исках да ви попитам, Игор, за какво ви е това? — хвана ме натясно Пинчук. — Юля ми каза, че сте приключили разследването си и сте изяснили всичко за бащата на Андрей. Или ме излъгахте и тези сведения са ви необходими не заради Андрей?

— Не, какво говорите, не съм ви лъгал — припряно казах аз, изпитвайки неудобство, като се стараех то да не проличи в гласа ми.

— Извинявайте, Игор, един момент — прекъсна ме Пинчук.

Чух гласа на Юля, която питаше за нещо баща си.

— Не, няма нужда, слънчице — отговори той, — пригответи го сега, утре аз сам ще го стопля... Но защо ти е да ставаш толкова рано? В седем сутринта вече трябва да съм излязъл, ще закувам в шест и половина, спи си... Прекрасно ще се справя... Е, добре, както искаш.

Изглежда, Юля се кани утре да стане в зори, за да пригответи закуската на баща си. Значи нощува вкъщи? Или ще дотича от Мусатов?

Изведнъж чух Юля да казва:

— После ми дай телефона, ако обичаш.

Сигурно не бях чул добре и тя бе помолила баща си не за телефона, а за нещо друго, което няма нищо общо с мен. Няма да мисля за това, няма да мисля, няма да мисля!

Виктор Албертович се върна при телефона и аз, доколкото можах, накратко му обясних защо бях успял да мина без неговата информация, за да дам на Андрей окончателен отговор, и как тепърва

смятам да я използвам. Разбира се, направих всичко възможно, за да не разкрия тайната на следствието, която самият Шурик Вилков не пазеше твърде строго, но нали ние със Семьонов бяхме негови приятели, не бяхме заинтересовани от резултатите на разследването, а само по волята на случая бяхме въввлечени в „темата“. Стори ми се, че Пинчук остана напълно удовлетворен от моите несръчни обяснения и започна да се сбогува.

— Тук Юля иска да ви каже нещо — избъбри той накрая.

Значи бях разбрал правилно. О, господи! Вече не си спомням кога за последен път сърцето ми се бе разтупквало толкова силно. Май когато преди две години бягах петкилометров крос на първенството на Градското управление на Москва. И апропо, станах пръв. Но това е така, между другото...

— Още веднъж привет — прозвуча в слушалката. — Имаш ли минутка?

Минутка ли?! Абе направо час! Денонощие! Цял живот! Готов съм да си говоря с нея безкрайно.

Но трябваше да се овладеея и да се огранича със скромното:

— За теб — дори две.

— Би ли намерил в близките дни половин час, за да се видим?

— Защо, какво се е случило? — разтревожих се аз. — Неотдавна се видях с Андрей, той май нямаше повече въпроси към мен.

— Но нали аз ти предлагам да се видиш не с Андрей, а с мен.

— Без него ли? — уточних предпазливо, невярващ на ушите си.

— Без него.

— Защо?

По-глупав въпрос не бих могъл да задам, но явно Господ в този момент бе решил да ме накаже за някакви минали грехове и ме бе лишил от разум.

— Искам да ти благодаря за работата, която свърши за Андрей.

— Ами благодари ми тогава. Каж ми „благодаря“ по телефона.

Идиот, кретен, тъпанар! Какви ги дрънкам?

— Игор, ти не ме разбра — разсмя се тя леко и шеговито. — Истинското „благодаря“, не дежурното, а сърдечното, не се казва по телефона.

— А как се казва?

— Лично. Очи в очи. И при това непременно се подаряват цветя, ако е уместно, или нещо за спомен. Аз съм абсолютно сигурна, че Андрей не го е направил.

— И искаш да го направиш вместо него?

— Не, заради себе си. Е, ще можеш ли да се срещнеш с мен?

— А как ще погледне на това Андрей? Не бих искал да...

— Разбирам — меко ме прекъсна тя. — Но на мен ми е абсолютно безразлично как ще погледне той на това, ако изобщо научи. Това си е моя работа.

— Как може да не научи? Ти какво, смяташ да скриеш от него, че си се виждала с мен, така ли?

— Игор, ние... с една дума, ние се разделихме.

— Защо? Какво се случи?

— Слушай, ти си истински милиционер — отново се разсмя тя, този път звънливо и много весело. — Не ми отговори на един-единствен въпрос, но пък зададе цял куп свои.

— Извинявай. Разбира се, ще се радвам да се видя с теб. — Трескаво започнах да си припомням какви работи имам планирани за утре вечерта и мога ли да ги отменя. Не си спомних нищо конкретно, макар със сигурност да знаех, че имам такива, включително неотложни, но реших да зарежа всичко. — Утре. Ти свободна ли си?

— Прекрасно. В колко часа?

— В осем. Ще можеш ли?

— Разбира се. Къде?

Прехапах си езика, за да не изтърся: „У нас“, и назовах съвсем неутрално място — моето любимо кафене на „Стария Арбат“.

— Знам къде е — отговори Юля. — Утре в осем. Благодаря. До скоро.

* * *

Понякога хора, които не ме познават добре, ме питат защо, щом толкова съм искал да работя в редиците на московската милиция, не съм станал поне следовател. Все пак уважавана професия, по-прилична в очите на еснафите, отколкото някакъв си там посредствен незабележим участъков милиционер. Обикновено отвърщам с шега,

понякога глупава, понякога просташка, защото или ме мързи да обяснявам истинските причини за избора си, или просто не ми се иска да разкривам душата си. Днес мога да отговоря на този въпрос честно: защото изобщо не ставам за следовател. Всъщност по-рано не знаех това със сигурност, само го подозирах, а окончателно се убедих едва преди няколко часа. Рано сутринта, още преди старият Ринго да дойде да ме буди точно в осем, телефонът иззвъня. Беше Шурик Вилков. Въпреки снощните чашки, той май не беше спал цяла нощ. Може би беше мислил?

— Игоръоха, ти нямаш ли чувството, че моите трупове може да са свързани с твоето дело?

Да, определено Шурик бе мислил цяла нощ. И беше стигнал до някакви изводи. На мен и през ум не би ми минало.

— Нямам такова чувство — отговорих сънено. — Каква връзка може да има? И изобщо, колко е часът?

— Има ли значение колко е часът? Важното е дали има връзка, или няма.

— Няма — измучах аз, изпитвайки непреодолима потребност да си доспя. Все пак събрах сили да отместя очи към будилника. Пет часът. Не, аз не искам да бъда следовател и нощем да мисля за трупове и обвиняеми, вместо да сънувам. — Ти да не си луд, та ми звъниш по това време?

— Ще го преживееш — тросна се зле възпитаният Шурик.

— С една дума, слушай: ей сега се обаждам на Семьонов и го моля да те прикрие за днес.

— Защо?

— Ще дойдеш с мен да разговаряме с Аргунов и жена му.

— Абе как ще дойда! От къде ти хрумна, че може да дойда? Днес впрочем съм на работа.

— Именно, точно затова ще се обадя на твоя старши.

— Обаче аз няма да дойда. От къде на къде?

— Моля ти се! — Гласът на Вилков стана разнежен, горе-долу същият, с който вчера се подмазваше на моите котки.

— Хайде, Игоръоша, бъди приятел.

— Ама защо?! Какво ще правя аз там?

— Ще разговаряш. А аз ще слушам.

— Намери си суфльор, така ли? — не се въздържах аз да го подкача, понеже знаех метода на Шурик: при определени обстоятелства да води разпит заедно с друг следовател или оперативен работник, способен гладко да построява фрази. В тези случаи разговора водеше колегата, а Шурик само слушаше. Вярно, той се готвеше много грижливо за тези разпити, съставяше план и списък на въпросите, които трябваше да задава човекът, който умееше да го прави по-добре от него.

— Още не си схванал — ядосано отвърна той. — Ти си в течение на тази история, а аз я знам съвсем повърхностно. По-добре ти сам да задаваш въпросите. Е, да се обадя ли на Семьонов?

— Аха, обади се бе — изрекох злорадо, като се прозях и си представих какво ще стане след пет минути в дома на Валка.

Не, аз нищо не искам да кажа, той има прекрасна съпруга и страхотни деца, но дори на тях едва ли ще хареса да им звънят в такъв странен — меко казано — час. А пък Валка как ще подреди Вилков... Тук никаква, дори най-развинтената фантазия няма да дойде в повече.

Не бях сбъркал в прогнозите си — след петнайсет минути отново ме събудиха. Този път беше Семьонов, страшно разгневен. Не на мен, разбира се, а на живота по принцип. Съобщи ми накратко, че ще изпълни молбата на Вилков и ще ме прикрие пред ръководството, ако случайно някой вземе да ме търси и да ме вика. След това продължително и използвайки цялото богатство на рускоезичната неформална лексика, изложи концептуалните основи на своя мироглед по отношение на следователите, които не оставят обикновените честни участъкови милиционери да се наспят, разбуждат със звъненето си целите им семейства и ги принуждават да се оправдават пред близките си. Не го слушах твърде внимателно, от време на време задрямвах, но не прекъсвах Валка, защото нали човек трябва да си изпусне парата, а срещу кого да я изпусне, когато наблизко са само любимата съпруга и любимите деца, сиреч същества невинни, нежни и неприспособени към възприемането на най-уродливите творения на руския език.

В десет отидох да взема Шурик и се понесохме извън града, към дома на Аргунови. По пътя Шурик, който тази сутрин повече приличаше на Александър Иванович, ми разясни плана си. Първо разговаряме с двамата съпрузи, разпитваме ги за възможността Ситников да е упражнил насилие. Какви са били отношенията му със

снахата, слабост ли му е по принцип женският пол и така нататък. После пристъпваме към разговори един по един. Шурик остава да пие чай с мадам и да разговаря с нея за вечното и непреходното, а аз се уединявам с Лев Александрович под претекст, че трябва да му задам чисто мъжки въпроси, на които не е прието да се отговаря искрено в присъствието на дами. Не разбрах защо планът на Вилков е именно такъв и вече за втори път тази сутрин си казах, че аз, разбира се, не съм следовател и много неща не схващам.

— Все пак е странно, че днес си решил да се захванеш със семейство Аргунови — казах аз.

— А с какво трябваше да се захвана според теб?

— Ами щом вчера си получил информация, че Подрезкова се е познавала със Забелин, мислех, че ще хукнеш да разпитваш нея.

— Закъде да бързам?

— А защо трябва да протакаш? — зададох аз насрещен въпрос.

Онова, което ми отговори Шурик, звучеше многозначно, дълбоко философски и абсолютно неразбираемо:

— Посадил дядо ряпа.

От трите произнесени от него думи към воденото наказателно дело имаше отношение само първата: посадил^[2]. Другите две изобщо не се връзваха със ситуацията.

Шурик помълча малко и добави:

— Порасла ряпата голяма-преголяма... Дядото за ряпата, бабата за дядото, внучката за бабата, кучето за внучката — извадили ряпата. А ако не я вадели, нямало да я извадят. А ако започнели да я вадят по-рано, отколкото трябвало, нищо нямало да излезе, защото ряпата нямало да е узряла. Сега вече разбра ли?

Сега вече разбрах. И е много правилно, че не съм следовател. Не е за мен тази наука. Главата ми не става за следствена работа.

— И няма къде да се дене от подводницата — добави Шурик, загледан през прозореца в мяркащите се голи дървета. — Момчетата я наблюдават.

— А ако Подрезкова успее да се уговори със свекъра си, докато ти протакаш и си чакаш ряпата? Все пак това е семейна работа.

— Предупредил съм ги: ако тя или мъжът ѝ разменят дори една дума с него, когато никой не ги чува, всички ще изхвърчат от работа.

Всички — тоест следователят или оперативният работник, които дежурят в болницата с надеждата Ситников, не щеш ли (какво ли не се случва на този свят?), да се съгласи да даде показания, и бдително следят потърпевшият и обвиняемата или нейният съпруг да не се наговорят по повод даването на въпросните показания.

— Та ти не можеш да забраниш на сина и снахата да посещават Ситников — изказах съмнение аз. — Все пак нали са семейство, близки роднини, а Ситников е в тежко състояние...

— Аз мога всичко — отвърна важно Александър Иванович. — Да го посещават, но до тях винаги ще седи мой човек и ще записва на диктофон всичките им разговори. Ха да ги видя как ще се опитат да се уговорят в такива условия!

Спряхме пред входа на частния имот и докато пазачът ни отваряше портата, успях да зърна две едри кавказки овчарки, свободно тичащи покрай стобора без намордници, и съвсем не на място да си помисля, че аз здравата мириша на котки. Тоест човешкото обоняние естествено не улавя тази миризма, но кучешкият нос като нищо може да я усети. И какво тогава? От козленцето ще останат само рогца и копитца...

Но напразно се бях разтревожил. Пазачът повика кучетата и им сложи каишки още преди да съм слязъл от колата.

— Жана Викторовна ви очаква — кимайки важно, ни съобщи възрастният чичка.

— Ами Лев Александрович? — бързо попита Шурик.

— Ще дойде по-късно, скоро ще се върне. Има работа в офиса.

Шурик ми хвърли ядосан и същевременно смутен поглед. Целият му план отива по дяволите. Е, ами кой е виновен? Да не би аз?

Къщата на Аргунови не беше много голяма, макар и триетажна. И вътре нямаше прекален разкош, никакви витражи, гипсови орнаменти и финтифлюшки, имитиращи осемнайсети век. Удобно, солидно, спокойно. Какво беше това — недостиг на средства или особености на вкуса на стопаните?

Госпожа Аргунова излезе при нас стремително и заприказва още в движение. Ние не успяхме нито да поздравим, нито да се представим.

— Вие по повод на Слава Ситников ли? Това е ужасно! Просто да не повярваш! Не може да бъде. Нито за секунда не съм повярвала на

това.

Хвърлих поглед към Шурик и улових неговото леко, едва забележимо кимване. Сиреч, включвай се веднага, не изчаквай, майната им на формалностите. Мадам е настроена за обсъждане — добре тогава.

— Но защо, Жана Викторовна? Опитът за изнасилване не е версия на следствието, това са показания на самата Олеся Подрезкова. Тя твърди, че е станало именно така. А ние трябва да проучим вярно ли е това или не. Как смятате самата вие, защо това да не може да е истина?

— Ами защото Славик никога не я е гледал като мъж! Можете да ми повярвате, все пак аз съм жена и разбирам от тези неща. Той много обича Гриша, сина си, прекрасно се отнася към Олеся, те бяха чудесно семейство, задружно — и когато още беше жива Оленка, съпругата на Слава, и досега. Олеся се грижеше за Слава, когато той овдовя, фактически му стана домашна помощница, ходеше по няколко пъти седмично, разтребваше апартамента, переше, гладеше, пазаруваше, готвеше му. А и той се отнасяше към нея като към дъщеря! Какво ти изнасилване! Това е пълна глупост. И изобщо Слава не е човек, който би могъл ей така...

В този момент Жана Викторовна се сепна, че всички продължаваме да стоим до вратата. Още с влизането бяхме спрели. Прекрасно водене на разпит, „шест плюс“, дума да няма.

— Господи, но защо стоим прави? Влизайте, заповядайте.

Тя ни въведе в просторен уютен хол, където имаше само огромен мек ъглов диван, също огромен телевизор с плосък екран и две ниски квадратни масички. Не, всъщност и по стените имаше картини и снимки.

Седнахме, след което петнайсетина минути аз задавах въпроси доколко отблизо семейство Аргунови е познавало семейство Ситникови, колко често са общували, по какви поводи. Стана ясно, че са се познавали добре и са общували често. Аз разбирах, че Жана Викторовна с всички сили ще защитава Ситников и е абсолютно неясно дали тя искрено вярва, че той не е способен на сексуално насилие, или си криви душата. Ето защо Шурик ми каза да задавам въпроси не за Ситников (каква полза да ги задавам, щом Аргунова е решила да лъже, за да го оневини?), а изключително за Олеся. Защото

ситуацията беше от проста по-проста: или Ситников е насилник, или Подрезкова лъже. Тъй като Аргунови ще твърдят, че Ситников не може да е извършил насилие, значи те с удоволствие ще подкрепят версията, че снаха му не казва истината. И дори много ще се постараят в това отношение. Ще си припомнят всичко, дори неща, които не са се случвали. И разказаното от тях може да се превърне в прекрасна помощ за нас при бъдещия разпит на самата Олеся Подрезкова. Докато слушах поясненията на Шурик към тази част от плана, аз за пореден път си помислих, че не ставам за следовател.

Така че след встъпителната част пристъпих към основната:

— Как мислите, Жана Викторовна, Олеся интересува ли се от други мъже, освен от своя съпруг? Григорий никога ли не е намеквал, че подозира Олеся в изневяра? А Вячеслав Антонович? А вие лично какво мислите? Защото виждам, че сте наблюдателна жена...

Строго следвах указанията на Шурик Вилков, като с крайчеца на окото си следях неговото мимическо суфлиране. Чу се шум от пристигаща кола. Дойде Аргунов. Е, и как ще действаме сега? Ще разговаряме с двамата съпрузи или ще се разделим?

Отвори се входната врата, стъпките приближиха хола. Шурик събра показалеца и средния си пръст, после ги разпери. Значи се разделяме. Добре, както каже, той е шефът. Аз с малкия си умствен багаж на участъков не мога да разбера тънките съображения на следователя.

Още щом господин Аргунов влезе в стаята, ми стана някак зле. Всякакви хора бях виждал — и весели, щастливи, и смазани от мъка, и просто разстроени и угрижени. Но хора като застаналия на прага мъж не ми се случваше да виждам често. И като правило, с тях после се случваше нещо лошо, сякаш вече им бе поставен някакъв печат — печатът на още невзето страшно решение, и мъждукаща, дошла от близкото бъдеще светлина на непоправимо нещастие. Тези хора не изглеждат потиснати и безразлични, напротив, те са активни, енергични и често дори агресивни, всячески демонстрират интерес към всичко случващо се, но отвътре са вече празни. Мъртви са. И Лев Александрович Аргунов ми се стори именно такъв. Дай боже да съм сгрешил.

Още от прага той впери в Шурик Вилков враждебен поглед и незабавно се хвърли в атака:

— Пак ли сте вие? До кога, за бога! Вече ме разпитвахте и аз всичко ви казах. Не познавам никакъв Забелин и нямам какво отношение към смъртта му. Дори не бях чувал това име.

Жана Викторовна вдигна ръката си в предупредителен жест.

— Става дума за Славик, Льова.

Аргунов се намръщи:

— А какво общо има тук Вячеслав? Нали разследвате убийството на някакъв Забелин?

— Аз разследвам и покушението срещу вашия приятел Ситников — спокойно отвърна Шурик. — Така че ще трябва да изтърпите присъствието ми и да отговорите на нашите въпроси.

Лицето на Аргунов се наля с кръв и аз се уплаших, че той всеки момент ще получи инсулт.

— И това ли разследвате? Значи по ваше нареждане не ме пускат в болницата при Вячеслав? Какво си позволявате вие? Защо да не мога да поговоря с приятеля си? Защо да не мога да го посетя? Що за произвол?! Лекарят ми каза, че Вячеслав е в тежко състояние, но е в съзнание и с него може да се разговаря, а вашият човек, който седи пред стаята, не ми позволи да вляза. Вячеслав е жертва, по него са стреляли, а вие се държите с него като с престъпник. Как не ви е срам!

Шурик Вилков беше от хората, които изобщо никога не изпитват срам — особено когато става дума за разследване на убийство, което той незабавно съобщи на развилнелия се Лев Александрович. Аз крадешком наблюдавах Аргунов и ми се стори, че целият му гняв не е нищо повече от игра, показност, целяща да скрие от външно око едно тежко мрачно безразличие.

— Не съм длъжен да ви обяснявам мотивите си за решенията, които вземам — гладко изпя Шурик многократно употребяваната фраза. — Ако обичате.

Той направи неопределен жест с пръсти и аз разбрах, че е дошъл моят ред. Станах.

— Лев Александрович, къде можем да поговорим двамата?

Той рязко се обърна и излезе от стаята, като избъбри през рамо:

— Елате в кабинета ми.

Аз послушно го последвах. Качихме се по стълбите на втория етаж. Кабинетът на Аргунов имаше много делови и абсолютно неуютен вид. Има стаи, които хората наричат „кабинети“ само за

важност, макар че всъщност са предназначени за уединяване на човек, който се преструва, че трябва да поработи, а всъщност просто иска да остане сам и да не го закача никой, да не му досаждат с приказки. В такива „кабинети“ винаги има телевизор, фотьойли, ниски масички и непременно диван, на който сладко може да подремнеш, завит с пухкаво топло одеяло. Освен това там обикновено има вградено барче или каквато и да е друга мебелна секция, в която се пази алкохол за отпускане или откъсване от тегобите на ежедневието. По всичко личеше обаче, че кабинетът на Аргунов е помещение именно за работа. Никакви меки мебели, фотьойли или диванче, макар че стаята беше просторна и спокойно позволяваше да се постави и едното, и другото, и третото. Големи прозорци, много светлина, огромно бюро, кожен въртящ се стол с висока облегалка, от другата страна на бюрото — два „посетителски“ полуфотьойла, компютър, покрай всички стени — претъпкани с книги остъклени библиотечни шкафове. И нищо повече.

Лев Александрович мълчаливо седна на своя стол зад бюрото. Аз се настаних срещу него, на посетителското място.

— Е? Задавайте въпросите си. Само че имайте предвид: напразно губите и своето, и моето време, аз няма да ви кажа нищо ново.

— Лев Александрович, говори ли ви нещо името Елена Шляхтина?

За миг той се смути, после на лицето му се появи израз, който недвусмислено говореше, че не е забравил Шляхтина.

— Какво значение...

— Значи си я спомняте?

— Да, разбира се. Но това беше толкова отдавна... в средата на седемдесетте. И после, Лена умря, загина. Какво отношение има това към Слава и неговата снаха? Или пак искате да ме питате за Забелин?

— Не, искам да ви питам именно за Шляхтина. Разкажете ми за нея, ако обичате. Всичко, което можете да си спомните.

Агресивността на Аргунов се изпари някъде, той започна да говори нормално и дори почти спокойно. Виж ти, та той далеч не е стар, още няма шейсет години, а се държи също като старец, който вечно от всичко е недоволен и мърмори по всеки повод, но веднага разцъфва и разперва криле, стига само да му се даде възможност да си спомни младостта.

— Лена беше наша позната... дори приятелка, ако мога да се изразя така.

— Ваша? — уточних аз, като имах предвид множественото число. Защото той каза „наша приятелка“, а не „моя“.

— Моя и на Слава Ситников. Всъщност не бе точно така. Тя беше любовница на Слава, а за мен бе просто добра позната. Често се срещяхме тримата, прекарвахме много време заедно.

Така било значи! Излиза, че Ситников и Шляхтина са били любовници. Все е нещо. Допълнителен щрих към портрета на Елена.

— Смятаха ли да се женят?

— Да се женят ли? — Аргунов учудено ме погледна, после по устните му плъзна едва забележима усмивка. — Не, разбира се. По онова време Слава вече беше женен. Току-що му се бе родил Гришка. Не би могъл да се разведе — дори много да искаше, защото работеше в Градския комитет на комсомола, беше партиен член, а и малкото дете... В онези времена това определено би означавало да си пожертва кариерата.

— Ами Елена? Как се отнасяше към това, че Ситников спи с нея, но не смята да се оженят? Тя сигурно е искала да се омъжи, да уреди живота си. Не настояваше ли той да се разведе?

— Лена ли? — Аргунов се учуди още повече. — Не, какво говорите?

— Но защо? Това е толкова естествено.

— Не, какво говорите — повтори той. — Трябваше човек да познава Лена, за да разбира, че това далеч не е така. Да, тя спеше със Славка, но той не ѝ беше нужен като съпруг.

— Но защо?

— Та какво можеше да ѝ предложи той? Заплата, една четвърт от която се удържа за издръжка на детето. Живот в комунално жилище. Постоянни тръшкания заради невъзможността той да вижда детето си. Не, това не ѝ трябваше. Лена търсеше друг съпруг.

Аз внимателно погледнах Аргунов, странния израз на лицето му, и изведнъж разбрах...

— Търсела е съпруг като вас ли?

Лев Александрович въздъхна и затропа с пръсти по бюрото.

— Това може да прозвучи странно... дори нескромно... Да, Лена искаше да се омъжи за мен. Това бе много неприятен епизод в

отношенията ми със Славка Ситников, не знаех как да се държа, какво да говоря и на него, и на нея. Разбирате ли, бях млад и до известна степен наивен, смятах, че щом едно момиче спи с даден мъж, значи го обича. И как може в същото време да флиртува с друг?

— Не ни е съдено да разбираме жените — побързах да го успокоя. — Разкажете ми какво се случи тогава.

— Тогава... Лена дойде при мен, когато бях сам вкъщи, и открито ми се предложи. Е, вие разбирате какво имам предвид. Каза, че ме обича и че може да направи живота ми щастлив. Ужасно се уплаших, дори се стъписах... Не можех да намеря подходящите думи, за да ѝ обясня, че тя изобщо не ми харесва, и започнах да ломотя нещо за Славка, че той ми е приятел и аз не мога да си позволя... С една дума, получи се една глупост. Лена се държа много откровено, а аз не подкрепих идеята ѝ и не измислих начин да бъда деликатен в тази ситуация. Получи се грозно.

— Грозно ли?

— Ами да. Разбирате ли, ужасно е, когато една жена трябва да се облече... Девет мъже от десетте не биха устояли, защото Лена беше много красива, наистина. Тя беше сигурна, че когато я видя съблечена, няма да мога да се овладя.

— Но вие се овладяхте.

— Всъщност не ми беше никак трудно. Тя никак не ми харесваше. Имам предвид, като жена.

— Добре, ами красотата ѝ? Нима не ви впечатли?

— Само чисто естетически. На мен винаги са ми харесвали меки, женствени момичета, нежни, ласкави, дори да не притежават ярка външност. Даже бих казал, че ярката външност ме плашеше. А Лена беше именно ярка, много ярка, и при това корава, напориста, язвителна. Тя беше добра приятелка, весела компаньонка, остроумна, но аз не бих могъл да се влюбя в нея.

Какво пък, случва се...

— И какво стана после? Тя обиди ли се?

— Честно казано, не разбрах: — Аргунов отново се усмихна и поклати глава. — Бях сигурен, че ми е смъртно обидена и повече няма да я видя. Нещо повече, страхувах се, че ще наприказва на Славка разни гадости за мен, за да му обясни защо не иска да ме вижда. И постъпих като последния страхливец. Още щом вратата се затвори

след нея, се обадих на Славка и всичко му разказах. А той се пукна от смях! Можете ли да си представите? Смя се от сърце! Видя му се смешно!

— Значи тази ситуация не развали отношенията ви със Ситников?

— Не, никак не ги развали. И знаете ли кое е най-учудващото? Моите отношения с Лена си останаха същите, както преди. Тя не започна да ме отбягва и както винаги преди това, се събирахме тримата и прекрасно си прекарвахме времето.

— Странно.

Наистина ми беше странно да слушам всичко това. Макар че всичко в поведението, а и в целия живот на Елена Шляхтина ми се виждаше странно и удивително.

— А, не, няма нищо странно... Аз после си поговорих със Славка, той ми обясни много неща. Каза ми, че не обича Лена и че и тя не го обича, и че правят любов просто така, за удоволствие, както се ходи в хубав ресторант или на театър. Нали знаете, в американските филми често може да се чуят думите: „Нищо лично“. Славка ходеше на разни закрити прожекции, там научи тая фраза и често я употребяваше. Та за отношенията си с Лена каза: „Ние просто се чукаме, нищо лично“. Освен това каза, че се отнася с разбиране към стремежа ѝ да се омъжи за мен. Рече, че Лена била влюбена в мен. Истински. Но аз бях сигурен, че не е вярно. Просто тя искаше да се уреди добре, а ние имахме голям апартамент, вила, кола, баща ми беше професор, майка ми — доцент, самият аз по онова време бях неженен аспирант, пишех дисертация и скоро щях да стана кандидат на науките. В онези времена семейство като нашето се смяташе за много перспективно за женитба, особено за момиче от провинцията. Слушайте, защо ви разказвам всичко това? Какво отношение има то към стрелбата на Олеся по Вячеслав?

Вдигнах рамене.

— Не знам, Лев Александрович. Може би никакво. Но аз искам да разбера какъв е бил вашият приятел Ситников в отношенията си с жените. И в частност бих искал да знам какви жени са му харесвали. Снаха му — Олеся, например отговаряше ли на неговите представи за женска красота?

Аргунов отново се напрегна, спокойствието сякаш не бе го спохождало.

— Вие сте полудели! Какво си позволявате? Да не намекувате, че Вячеслав наистина може да е опитал... Как можете!

— За нищо не намекувам, просто питам: Вячеслав Антонович намираше ли снаха си за красива?

— Нямам представа какво е смятал, но мога да ви кажа, че Олеся е най-обикновена млада жена, в нея няма абсолютно нищо особено, такава, заради което мъж на нашата възраст да изгуби самообладание. Безспорно не е грозница, но не е и фотомодел. Най-обикновена е, такива са хиляди, милиони.

Навлязох в чужд терен — никой не беше ми разрешавал да задавам въпроси за отношенията между Ситников и снаха му, тъй като аз не бях член на следствено-оперативната група. Бях дошъл тук само за да поразпитам за Елена Шляхтина и за седемдесетте години. Разбира се, трябваше ми легенда, която да обяснява интереса ми към онази стара история, но май взех да прекалявам. Вън от съвременността, участъкови Дорошин! Твоето място е в седемдесет и пета година, връщай се там.

— Да се върнем към Шляхтина, Лев Александрович. Вие знаехте ли, че тя е имала брат?

— Брат ли?!

Изумлението му май бе искрено. Значи и той не е знаел това, както и Мая Истомина. Да, Лена Шляхтина е умеела добре да маскира живота си. Интересно, а Ситников знаел ли е за брата? Или дори той не е знаел, макар че Лена е спяла с него?

— Да, роден брат — Михаил. Не знаехте, така ли?

— За пръв път чувам. Лена никога не е споменавала за него.

— Значи не сте знаели също, че той се е самоубил?

— Самоубил се е?! Кога?

— Ами по онова време, няколко месеца преди смъртта на Елена. Може би сте забелязали някакви промени в нейното поведение, та нали тя вероятно е била потисната заради самоубийството на брат си. Спомнете си, Лев Александрович.

Той се замисли, при това недоумяващият израз сякаш замръзна на лицето му.

— Не, не мога да кажа... Знаете ли, спомням си, че около половин година преди смъртта на Лена ние престанахме да се срещаме всички заедно...

— Защо? Случи ли се нещо?

— Не, нищо особено не се е случвало, просто престанахме — и толкоз. Със Славка аз се виждах толкова често, колкото и преди, само дето Лена престана да идва с него. Слава казваше, че тя нямала време, че смятала отново да кандидатства с творчески конкурс и използвала всяка свободна минута, за да работи върху ръкописите си. Защото нали тя смяташе да кандидатства в Литературния институт или във Факултета по журналистика, искаше да стане писателка.

— Да — кимнах аз, — знам. Излиза, че вие не сте я виждали преди смъртта ѝ.

— Не съм.

Това беше обяснимо. Шляхтина е приключила своя страшен опит на наблюдение над брат си, убиеца, и вече е била готова да доработи дневника си до качеството на ръкопис. Но какво е станало с брат ѝ? Така и не бях научил дали наистина се е самоубил, или му е помогнала сестра му. И дали му е помогнала сама. Ами ако помощник ѝ е бил Ситников?

— Сигурно Вячеслав Антонович е тъгувал за своята приятелка. Специално вие вероятно сте изпитвали облекчение, когато Елена е престанала да идва на вашите срещи, като се има предвид, че все пак сте имали нещо като сблъсък, но на Ситников навярно му е било тъжно без нея. Нали?

— Да, тя много му липсваше, това си личеше — съгласи се Аргунов. — Мисля, че той все пак ме бе поизлъгал, когато ми каза, че изобщо не е влюбен в Лена. Друг е въпросът, че тя не го е обичала, във всеки случай, искала е да се омъжи за друг. Но той се бе примирил с това и се преструваше, че всичко е нормално, дори парадираше с това. Но дълбоко в душата си страшно се измъчваше и много тъгуваше за нея. Дори се промени, стана някак... затворен ли да го кажа, мрачен...

— Значи тя и с него не се е виждала?

— Не, разбира се, че се виждаха, но не толкова често, колкото преди. И без мен. Е, вие разбирате...

Изглежда, Елена Шляхтина все пак не е решавала сама проблема с брат си — Михаил. Много интересно. А кой после е решил проблема

с нея самата? Да не би да го е направил Вячеслав Антонович Ситников? Той е бил служител в Градския комитет на комсомола, трябвало е да гради кариера и не са му били нужни свидетели на мръсната история с Михаил Шляхтин. Ах, колко добре се подреждат нещата!

— Да знаете случайно при какви обстоятелства Вячеслав Антонович се е запознал с Елена? Вие присъствахте ли?

— Не, било е някакво случайно запознанство, съвсем случайно. Славка ми разказваше нещо, но съм забравил, беше толкова отдавна... Май бил на заседание на бюро на райкома в някакъв район на Москва, излязъл навън, пушел с някого, а покрай тях минало момиче и се оказало, че човекът, с когото стоял Славка, я познавал... Нещо такова. Но не си спомням подробности, а и не съм ги знаел.

Пушел с някого навън. Ами ясно с кого е пушел на излизане от заседание на бюро на райком на ВЛКСМ. Със скъпия си приятел Юра Забелин, добър оперативен работник и активен общественик, член на бюро на райкома, както ми обясни майка му — Инеса Инокентевна. Нима наистина в онези години Аргунов не се е познавал със Забелин? Така ще да е било.

— И вашият приятел веднага се е влюбил в Шляхтина, така ли?

— Е, това не знам. Слава ме запозна с Лена, когато при тях вече всичко... се бе състояло.

— Ясно. А какво можете да ми разкажете за гибелта на Елена? Известно ли ви е нещо за това — как се е случило и защо?

— Малко неща знам. Само онова, което ми разказа Слава. Лена се самоубила, хвърлила се от покрива на многоетажен блок.

— А причините? Ситников каза ли ви нещо за причините?

— Самият той не беше съвсем наясно с тях, та нали в онзи период се срещаха рядко. Той смяташе, че за пореден път са я скъсали на творческия конкурс и тя не е могла да преживее този неуспех. Всъщност не го и научи веднага, та нали нейните приятелки от фабриката не са знаели, че се познават, и никой не му е съобщил. Не е ходил дори на погребението. Но сега, след това, което ми казахте вие, започвам да разбирам... Ако малко преди това е загинал брат й, това е било огромна травма за нея и тя е изживявала тази мъка сама, с никого не я е споделила...

— Защо смятате, че Елена не е споделяла с никого? — прекъснах го аз.

— Че как, ами тя не е казала за това дори на Слава. А кой може да ѝ е бил по-близък от Слава?

— Значи сте сигурен, че и Ситников не е знаел за смъртта на брат ѝ?

— Не, разбира се. Разбира се, че не е знаел — уверено отговори Аргунов. — Инак той непременно щеше да ми каже. Непременно. Не можеше да не ми каже, та нали ние бяхме много близки приятели, споделяхме си всичко. А той ми говореше само, че Лена е заета с работа върху ръкописите си, готви се за конкурса... Не, абсолютно съм сигурен, че не е знаел.

Не, Лев Александрович, вашият приятел с абсолютна сигурност е знаел. Сега аз съм сигурен в това. Знаел е, че Михаил Шляхтин е умрял, нещо повече — знаел е защо и при какви обстоятелства е умрял и именно затова е мълчал пред вас.

Поговорихме си още малко, зададох на Лев Александрович няколко уточняващи въпроса, благодарих му за обстойния разговор и станах.

— Почакайте — изведнъж ме спря Аргунов. — Все пак аз не разбрах какво отношение има нашият разговор към покушението срещу Вячеслав?

Той отново стана напрегнат и враждебен, като тази промяна беше мигновена и непредсказуема, а това също правеше Аргунов да прилича на хората, които подсъзнателно вече са взели решение, но още не са го осъзнали.

Не знам дали бе глупост онова, което казах в отговор, или наистина беше гениален ход. И до ден-дневен не съм наясно.

— Говори ли ви нещо името Олег Петрович Личко? Познавали ли сте този човек?

— Личко ли? — попита Аргунов. — Не, за пръв път чувам това име. Кой е той?

— През седемдесет и пета година Олег Петрович Личко е бил признат за виновен за изнасилванията и убийствата на шест малолетни деца. Не сте ли чували?

Дори да бях писател, майстор на словото, пак едва ли бих могъл да опиша достатъчно достоверно настъпилата промяна. Стана просто

страшно да го гледаш. Стори ми се, че онова подсъзнателно решение, за което говорих преди малко, в този момент премина в областта на съзнателното и се оформи окончателно. От лицето на Аргунов ме гледаха очи на мъртвец.

— Какво значи — признат за виновен? — Гласът му звучеше дрезгаво и напрегнато. — Бил е вкаран в затвора, така ли?

— Не, признали са го за невменяем и са го изпратили на принудително лечение в психиатрична болница от затворен тип. Но вината му е била доказана.

— Защо ме попитахте за това? — нервно изрече Лев Александрович. — Защо трябваше да го чуя? Какво сте си въобразили?

Ама той защо така се притесни? Майчице, какъв съм глупак! Ами че не Ситников е помагал на Елена Шляхтина да решава проблемите с брат си, а самият Аргунов... А? Как ви харесва тази посока на разсъжденията ми?

— Работата е там, Лев Александрович, че в хода на следствието вашата приятелка Елена Шляхтина е давала показания срещу Личко. Всъщност той е бил осъден именно въз основа на тези показания. Нима тя не ви е разказала, че я е разпитвал следовател в Прокуратурата на СССР, за да стане по-късно свидетелка в съда? Не е възможно да не сте знаели за това. Случило се е в края на седемдесет и пета година. Е, спомнихте ли си?

— Не. — Сега той вече почти шепнеше. Явно гласът му пресипна и Аргунов дълго и грижливо кашля, за да прочисти гърлото си. — Не, не съм знаел нищо за това. Грешите, не е възможно да е било така, защото Слава нищо не ми е казал... Та той не може да не е знаел, нали? Бяха толкова близки с Лена, тя непременно е трябвало да му каже, а той щеше да каже на мен... непременно...

Сега думите му звучаха повече като заклинание — монотонни, почти лишени от интонация, тихи, с повтарящи се фрази. А очите му ме гледаха умолително, сякаш молеха да потвърдя неговата логика, сиреч, Лена наистина не може да е скрила от Слава нещо сериозно, а самият Слава със сигурност би го споделил с приятеля си Льова.

— Лев Александрович, ние с вас вече установихме, че братът на Елена Шляхтина се е самоубил, но вие не сте знаели нищо за това. Значи може да не сте знаели и за нещо друго — предпазливо казах аз. — Ето виждате ли, не сте знаели нищо и за историята с Личко, а тук

няма никаква грешка, аз съм чел и наказателното дело, и съдебното постановление, и навсякъде вашата приятелка и любовница на приятеля ви Елена Шляхтина фигурира като свидетелка.

— Но защо — отново се покашля той, — защо нищо не са ми казали? Защо е трябвало да крият?

— Ами защото, Лев Александрович, вашата приятелка Лена е давала лъжливи показания срещу Личко. Личко не е бил маниак убиец и Лена просто го е наклеветила. Сам разбирате, хората не разказват такива неща, не могат да се похвалят с тях, това е подсъдно.

— Но защо? Защо е трябвало тя да дава лъжливи показания срещу някакъв... как се казваше?

— Личко — подсказах аз. — Олег Петрович Личко. Ще ви кажа защо го е направила. Елена е прикривала и спасявала своя брат — Михаил.

— Брат си ли? — Аргунов разтърси глава, сякаш се опитваше да отхвърли от темето си нещо, което му пречи да възприема информацията и да мисли. — Нищо не разбирам. Какво общо има тук брат й?

— Истинският убиец и насилник на деца е бил братът на Шляхтина. И тя прекрасно го е знаела. Нещо повече, дълги месеци го е следила, виждала е как се развива болестта му, защото той наистина е бил психично болен. Тя добре е изучила брат си и е можела точно да предскаже по най-дребни прояви в неговото поведение, че започва поредната криза в болестта. И тогава е вземала болнични, преставала е да ходи на работа и се е занимавала само с брат си. Ходела е по петите му, улавяла е всяко негово придвижване, наблюдавала е как той издебва детето пред училище или детска градина, как изчаква удобен момент, как отива при жертвата и я отвежда със себе си. Лена не е изоставала, следвала ги е на такова разстояние, че брат й да не я забележи, но самата тя да вижда всичко, присъствала е до самия край...

Бях изпълнен с вдъхновение, успях да накарам бедната си фантазия да се устреми в космически полет, искаше ми се да рисувам ярка, пъстроцветна и достатъчно подробна картина, та Аргунов да получи усещането, че аз знам всичко и е безполезно той да отрича. Изглежда, че успях. Резултатът обаче съвсем не се оказа този, който бях очаквал.

— Вие определено ли знаете, че тя е виждала всичко това? — внезапно прекъсна излиянията ми Аргунов.

— Да — уверено излъгах аз, защото всичко, което говорех, беше основано не на точни знания, а на предположения, наистина доста добре подкрепени с аргументи, но все пак предположения. Защото определено е можела да знае само Лена Шляхтина, само тя е можела достоверно да отговори дали е виждала брат си или не, но нали нямаше как да я попитам.

— Тоест вие искате да кажете, че тя е знаела, знаела е със сигурност?

Въпросът ми се стори неразбираем и зле формулиран, но аз отдадох този дефект на вълнението на Лев Александрович, когото смятах всеки момент да улича в две убийства, извършени преди трийсет години. Ах, колко съм грешал, какъв самонадеян глупак съм бил!

— Да, Елена е знаела със сигурност, че истинският убиец е нейният брат, а не нещастният Олег Личко, чийто живот тя е прекършила ей така, без той ни най-малко да е бил виновен.

— А вие? Вие сигурен ли сте, че го е вършил брат й? Със сигурност ли знаете?

Абе какво е заповтарял едно и също? Със сигурност ли знаете, та със сигурност ли знаете... Сякаш след толкова години нещо може да се знае със сигурност — след като половината свидетели са починали, а другата половина или нищо не знае, или мълчи като риба. Впрочем любопитно би било да науча откъде идва у уважаемия Лев Александрович този остър интерес към личността на убиеца.

— Но защо това толкова ви вълнува? — попитах аз колкото можех по-спокойно. — Нали твърдите, че нищо не сте знаели за това дело и за пръв път чувате за него едва сега, от мен. Или не е така?

— Значи братът на Лена е убивал децата?! — Той вече почти крещеше и изглеждаше толкова отчаян, толкова жалък, че аз неволно го съжалих. — Кажете ми! Той е бил, така ли? Сигурен ли сте?!

— Да, бил е братът на Лена. Можем да смятаме, че това е твърдо установено.

— Как? Как сте научили за това? Как можете да бъдете сигурен?

Е, точно това няхах желание да разказвам на Аргунов. Историята на грехопадението на младичката Мая Истомина под натиска на

нейния опитен и влиятелен вуйчо щеше да остане на съвестта на писателката, на която аз бях дал дума и нямах намерение да я престъпя. Затова се ограничих с краткото:

— Сигурен съм. Имам доказателства.

От онова, което отговори Аргунов, ми притъмня пред очите. Разбрах какъв идиот съм бил през последния половин час.

— Значи не съм аз...

— Какво не сте вие?

— Не съм аз... — продължи да ломоти той, като ме гледаше вече с абсолютно безумни очи. — Не съм аз... Но как така... как така аз... толкова години... едва не умрях... — Внезапно погледът му стана малко по-смислен. — Кажете ми... а сега...

— Какво „сега“?

Бях търпелив като застанал в засада снайперист. И не защото с ловджийски нюх бях усетил близка плячка, а просто защото умея да бъда търпелив с хората, които зле излагат мислите си.

— Сега... изчезват ли деца?

— Е, деца изчезват винаги, във всички времена. Повечето се намират, но някои, за съжаление, не се откриват. Защо питате?

— Друго исках да попитам. Напоследък в Москва има ли случаи на изчезвания на деца, които по-късно биват намирани мъртви? Милицията издирва ли някой маниак убиец?

И едва сега лека-полека започнах да разбирам.

— Успокойте се, Лев Александрович, сега в Москва няма никакъв маниак. И през последните три години не е имало. Какви основания имате да се тревожите? Какво се е случило? Разкажете ми. Хайде да помислим заедно.

— Значи не съм аз — отново повтори той.

Тресеше го, той дишаше трудно, с трескаво движение разхлаби възела на вратовръзката си и разкопча горното копче на ризата.

— Да отворя ли прозореца? — предложих.

Той мълчаливо кимна. Аз отворих прозореца широко и зиморничаво потреперих от нахлулия в стаята влажен студен въздух.

— Да ви донеса ли вода?

— Тук има. — Той немощно махна с ръка към библиотечния шкаф.

Отворих една от вратичките и видях там малък хладилник, натъпкан с бутилки с вода и напитки като кока-кола и спрайт. Отвинтих пластмасовата капачка на една бутилка и я подадох на Аргунов, той я грабна и започна да пие направо от нея. Постепенно моравият цвят на лицето му придоби по-слаб оттенък, дишането му се успокои и аз си помислих, че вече можем да продължим.

— Било е измама, Лев Александрович. Нечия злобна шега. Може би Лена ви е отмъстила така, задето сте я отхвърлили? А вие сте повярвали. Защо?

— Имах пристъпи на... сомнамбулизъм. Ходене насън. Ставал съм по време на сън и съм ходел някъде, правел съм нещо, а после нищо не си спомнях. Още от детската градина. После в пионерския лагер. Станал съм насън, облякъл съм се и съм отишъл в стаята на пионерската ръководителка, не знам защо. Тя се събудила, уплашила се, развикала се и започнала да ме изблъсква от стаята, а аз съм започнал да се бия с нея... Тогава за малко да ме изгонят от лагера. Повярвах, защото знаех, че понякога имам пристъпи на лунатизъм и тогава е възможно да бъда агресивен. Повярвах. Нима ми е отмъщавала Лена?

— Не знам. Но е възможно, нали? Спомнете си дали това се случи, преди тя да ви се предложи, или след това?

— След това. — Той потърка очи с пръсти. — Разбира се, че след. Приблизително няколко месеца по-късно.

— Ето виждате ли. Как стана това?

— Намерих вкъщи коланче от детска рокличка.

— И какво? Е, намерили сте коланче, какво страшно видяхте в това?

— И аз отначало помислих, че не е страшно, дори на смях разказах за това на Слава Ситников и той...

Значи все пак е бил Ситников. Заедно с любовницата си Шляхтина. Добре де, Елена е отмъщавала, задето са я отхвърлили, тъй като е знайно, че в ада няма по-страшна фурия от отхвърлената жена. Защо обаче и Ситников?

Ако фразата за изправящата се на главата коса не беше идиом, щях да повярвам, че косата на моята глава наистина се изправя от ужас. Онова, което разказваше Аргунов, излизаше далеч от пределите на моите разбирания и знания за хората.

Но пък в замяна на това всичко в моя пъзел се подреждаше.

* * *

На връщане Шурик Вилков не спираше да разсъждава на глас, въртеше се, подскачаше и активно ми пречеше да карам колата, но в този момент бях готов да му простя всичко. През всеки три минути той гордо възкликваше:

— Не, кажи, че не съм гений! Само се опитай да го кажеш!

— Ти си гений — искрено отговарях аз. — Защото не си спал цяла нощ и си измислил версия, която се оказа правилната.

— Ха така! — удовлетворено отвърщаше Шурик и отново се хвърляше да обсъжда всичко, което бяхме научили в дома на Аргунови.

Откарах го в службата му и тръгнах към моя участък. Макар че Валка Семьонов беше обещал да ме прикрие, все пак трябва да се спазва известно приличие. Днес по план, освен всичко друго, имах запланувана проверка на семействата на наркоманите и всъщност щях да успея да свърша тази работа до края на работния ден. Не мислете, че съм толкова наивен и си въобразявам, че със своите надзорно-контролни мерки мога да възпра някого от вземане на наркотици. Разбира се, че не мога и дори не се опитвам, защото, когато един човек иска да бъде щастлив, без да полага за целта нито физически, нито емоционален труд, не е възможно да го убедиш, че това не е правилно. Но нали почти всеки наркоман има семейство, тоест близки хора, които страдат морално, а често и материално, ако болестта стигне до стадия, в който наркоманът започва да откъква от къщи пари и ценни предмети, за да си купи дозата. И аз трябва някак да защитя тези хора, тоест членовете на семействата. Някак да им помогна, ако не на дело, поне като предложа рамото си, на което да поплачат. И не мислете, че това е малко.

У семейство Федкини ми отвори Женя, четирийсетгодишна добре поддържана жена, чийто син, осемнайсетгодишният нехранимайко Льоша, вече две години употребяваше хероин. Женя се мъчеше как ли не да го накара да се лекува, а аз се мъчех да следя Льошка да не се превърне от потребител в дребен разпространител.

Пътят е кратък, защото, щом човек се нуждае от доза, е готов на всичко, за да я спечели. Употребата на наркотици е болест, докато разпространението е вече престъпление, наказуемо според закона.

Женя изглеждаше зле, лицето ѝ беше подпухнало, очите — зачервени от плач.

— Игор, той умира! Преди три дни го откараха с линейка след свръхдоза, спасиха го, но се оказа, че има хепатит С. Лекарите казват, че хепатитът му е хроничен, страхуват се, че вече е инкурабилен.

Инкурабилен — значи неизлечим. Но аз, уви, доста добре познавам нашата медицина. Не в смисъл, че разбирам от нея, а че имам представа как е организирана медицинската помощ и как работят някои лекари. В никакъв случай не бива да им се вярва, защото понякога лекарите плашат нарочно, за да накарат роднините да развържат кесията — особено когато виждат, че си имат работа със заможни хора. На Женя и мъжа ѝ веднага им личи, че не са бедстващи, тоест от тях може да се припечели, ако нещата се организират правилно.

— Какво предлагат? — попитах делово. — Американски препарат? Или швейцарски?

— Швейцарски. Най-новия.

— По петстотин долара за ампула ли?

— По шестстотин и петдесет. Но не гарантират успех. Ох, Игор, вече на всичко съм готова, всичко ще продам, само да го излекуват! Не искам да умре!

Женя се разрида, свряла лице в рамото ми. Ами да, точно така, цените растат, преди два месеца в аналогична ситуация в същата частна болница за същия този „швейцарски“ препарат искаха по петстотин. Всъщност препаратът беше немски и не най-новият, а отдавна и добре известен, и струваше, доколкото знам, по трийсет и осем евро ампулата. Както казваше незабравимият Райкин, будалкат ни, приятели, как само ни будалкат!

Докато Женя плачеше, със свободната си ръка аз извадих от джоба мобилния си телефон и се обадох на Света Безрядина. Нейният съпруг Борис е болен отдавна и неизлечимо, при това неговата болест е „спяща“ — не му пречи да живее, но може да се „пробуди“ и да доведе до летален изход от каквото и да било натоварване на организма, като се започне от повечко пийване, пътуване със самолет или банален грип

и се завърши със счупване на крак. Светка трепери над здравето му, учи наизуст медицинска литература и се старее да бъде в течение на всички фармацевтични новости, та в случай на опасност да е готова.

— Света, да знаеш ефективно лекарство за хепатит С? — попитах аз.

Тя веднага ми назова препарат — между другото наш, руски, наистина нов и много ефикасен, на напълно приемлива цена — и ми каза, че ако трябва, ще ми даде адреси и телефони на фирмата, където може да се поръча. Жения се поуспокои, записа си телефона на Светка и когато ме изпращаше, дори започна да се усмихва. Бяха й дали възможност да си изплаче мъката и някаква надежда, а това никак не е малко. И нищо че в моята работа няма засади, изстрели и главозамайващи преследвания. За сметка на това в нея има хора, които знаят, че няма да останат сами с мъката си. В края на краищата всекиму — своето. На един — гръмко тържество на справедливостта, на друг — тихо „благодаря“. Едно „благодаря“ днес чух от клетника Аргунов, когото като последен глупак бе тормозил неговият приятел Ситников, второто дойде от Шурик Вилков, който, както вече казах, умееше да бъде благодарен, третото чух току-що. Цели три „благодаря“ за един ден. Струва си да живееш заради това, нали?

Окрилен и преизпълнен с положителни емоции, аз се прибрах къщи, преоблякох се и отидох на „Стария Арбат“ да се срещна с Юля.

[1] Константин Станиславски (1863–1938) — велик руски театрален актьор и режисьор. — Б.пр. ↑

[2] Едно от значенията на глагола „посадить“ в руския език е „вкарвам в затвора“. — Б.пр. ↑

ГЛАВА 10

Гледах ли, гледах Юля и се мъчех да разбера красива ли е или не. Колкото и да се стараех, все не можех да я погледна с очи на страничен наблюдател, който просто минава наблизко и пътъом по навик оценява попадналите пред очите му момичета. Не, не се получаваше. Гледах я и постоянно си мислех, че искам да бъда до нея, да разговарям с нея, да държа ръката ѝ, че за мен тя е най-добрата и затова най-красивата, а не обратното: най-добрата, защото е най-красивата. Виждах очите ѝ, веждите ѝ, носа ѝ, бузите ѝ, устните ѝ и не разбирах: красиви ли са или не. Просто ги обичах.

На масата между нас стоеше огромният букет, който бях домъкнал и който сервитьорът услужливо бе поставил във ваза, а на широкия перваз зад гърба ми — подаръкът на Юля — огромна като моя букет картонена кутия. Аз съм възпитано момче, затова, както е редно, веднага отворих кутията и полюбопитствах. В нея се намираше оцветена дървена скулптурка, представляваща млад и — ще се осмеля да отбележа — строен мъж с милиционерска униформа, който с едната ръка прегръща старица, а в другата държи доста голяма кошница, където са се настанили пет котки, които много приличат на моите зверчета. Стигна ми съобразителност да разбера, че такъв подарък не може да се купи току-така. Беше направен специално за мен по поръчка на Юля. Скулптурката не беше художествен шедьовър, тоест не бе от нивото на Микеланджело и дори на Клодт^[1], но аз разбирах колко внимание и добро отношение бяха вложени в нея.

— Но кога успя? — подсвирнах възхитено, когато извадих подаръка от кутията. — За това е било нужно сума ти време!

— Отдавна съм го поръчала — усмихна се Юля слънчево, — веднага след Нова година.

— Тоест още тогава си била сигурна, че ще успея? — учудих се аз.

— Не, беше ми все едно дали ще успееш с разследването си или не. Просто разбрах, че искам да ти направя подарък. И го поръчах на

един познат художник, той се занимава и със скулптури от дърво. При всяко положение щях да ти подаря това, ако не сега — за рождения ти ден или за Деня на милицията.

Разсмях се и прибрах скулптурата в кутията.

— Добре че го направи сега, защото до рождения ми ден има доста време, а до Деня на милицията — още повече. Благодаря ти, много съм трогнат, наистина. И котките са страхотни. Как отгатна, че от петте котки три са с плоски муцунки? Та ти никога не си ги виждала.

— Андрюша ми каза. И дори ми ги показа на картинка. От първата му жена е останала някаква котешка книжка, нещо като енциклопедия, с картинки и описания на породите. Занесох тази книжка на художника. Хареса ли ти?

— Много!

— А ще ми покажеш ли котките на живо?

Ето на. Какво мога да направя сега? Толкова ми се иска да смятам Юля за обикновено момиче, което играе обичайната игра по общоприетите правила. Момичето ясно заявява, че е готово да те посети вкъщи, и във всяка друга ситуация аз бих изтълкувал това абсолютно еднозначно. Но ние не сме се запознали току-що и изобщо... Съвсем доскоро тя беше момиче на друг човек, на мой познат, и аз никак не съм наясно как трябва да се държа.

— Юля, много ли тъгуваш? — попитах, като се опитах да бъда деликатен.

— За Андрей ли? Съвсем малко.

— Съжаляваш ли?

— За какво? За нашите отношения ли?

— Ами да.

— Не — отново се усмихна тя, — аз не умея да съжалявам за нещо, което е било и е минало. Мога да имам някакво отношение към миналото, добро или лошо, но да съжаляваш, е глупаво. Съжалението е нещо неконструктивно, от чувството за съжаление не може да се създаде нищо полезно. Трябва да се отнасяме към миналото с благодарност, защото то ни е дало определен опит, от който извличаме уроци и правим изводи. Дори ако опитът е много горчив и тягостен, от него пак се извлича урок, ставаш по-умен и трябва да си страшно благодарен за това.

— И какъв урок извлече ти този път?

— Ох, Игор, най-банален. Отдавна известна истина, но повечето хора, включително и аз, мислят, че дори добре известната истина засяга всекиго, само не и тях. С Андрюша разбрах от собствен опит, че човек, който не обича самия себе си, не може да обича и другите. Той не може да обича по принцип. Не умее. Защото какво е да обичаш себе си? Това значи да си казваш: аз съм такъв, какъвто съм, с всичките ми добри качества, недостатъци и странности, и такъв се обичам, такъв се приемам. Ако един човек може да се отнася така към себе си, той със сигурност ще се отнася така и към другите, тоест ще ги приема такива, каквито са, и ще ги обича такива, а няма да се опитва да ги променя по собствен вкус, според собствените си представи. Разбираш ли?

— Разбирам. Значи ли това, че Андрей се е опитвал да те промени?

— И още как. Дори самият той не разбира колко дълбока травма е получил, докато толкова години е живял с представата, че е син на убиец психопат. Струвало му се е, че се е тормозил само няколко месеца, а после се е примирил и успокоил, а всъщност тази рана е била жива у него и го е измъчвала от седемнайсетгодишната му възраст, и още не е зараснала. Той се е смятал за омърсен, за заразен с нещо, затова не е можел да се обича.

— Но нали сега знае, че това не е така, че баща му е бил достоен, честен човек.

— И какво от това? Нима може за един ден да се излекува хронична болест, която е разяждала душата ти близо петнайсет години?

— Вероятно не — съгласих се аз. — Но може би ти щеше да му помогнеш, ако беше останала до него.

— Игор, не можеш да помогнеш на един човек, ако той не желае помощта ти. Андрюша не я желае. Опитвах се да поговоря с него, но е безполезно. Той не ми вярва, смята ме за очарователно малко глупаче, напълно годно за съвместни нощувки и неделни пикници, но абсолютно неподходящо за сериозни разговори и задълбочени отношения. Знаеш ли от коя капка преля чашата?

— Знам. Когато той не те е взел със себе си за нашата последна среща. Когато трябваше да му кажа окончателно какво се е случило с баща му. Отгатнах ли?

— Отгатна.

— Аз се учудих, че той дойде сам, бях сигурен, че ще бъдете заедно, та нали моментът беше такъв... отговорен ли да кажа... и страшен. Кой знае защо, тогава си помислих, че ти трябва да му се разсърдиш.

— И наистина му се разсърдих. По-точно, не че се разсърдих, а просто разбрах какво малко място заемам в живота му. Разбрах, че съм несъществена подробност. Не, всъщност Андрей е много свестен човек, умен, добър, почтен, но аз не искам да бъда несъществена подробност. Просто аз не съм неговата жена, а той не е моят мъж — и никой не е виновен за това.

Кафето отдавна беше изстинало, сладоледът във високата чаша се бе разтопил и бе заприличал на Северния ледовит океан със стърчащо по средата жалко връхче на айсберг — парченце чаена бисквита, а ние говорехме ли, говорехме... Имах чувството, че докосна ли чашката или лъжичката — разговорът ще секне и вече няма да се възобнови със същата нежна и спокойна интимност, от която просто ми се завиваше свят. В този момент не знаех какво ще стане по-нататък и дали тази среща означава нещо, или е просто акт на вежливост и благодарност, но едно знаех със сигурност: в моя живот Юля никога няма да бъде несъществена подробност.

— Кога искаш да видиш моите котки?

— Когато и да е, когато ти е удобно.

Събрах в гърдите си повечко въздух и го издишах, като вътрешно примижах.

— Днес?

Получи се повече въпрос, отколкото отговор. Ако Юля сега погледне часовника си, това ще означава, че наистина иска само да види животните и си прави сметка ще успее ли да дойде у нас за половин час и навреме да се прибере. Но тя не погледна часовника и аз отново се обърках — не можех да разбера как да тълкувам това.

— Добре, днес. — Тя ме гледаше спокойно и ласкаво в очите.

— Веднага ли?

— Веднага.

Аз не се отличавам с особено мъжество, но не обичам също и неяснотата и приблизителността в отношенията ми с хората, затова сметнах за нужно да добавя:

— Искам да те предупредя, че много те харесвам и ако дойдеш в дома ми, по един определен начин рискуваш. Но все още имаш време да размислиш.

— Ще взема да рискувам.

— Безумна храброст — засмях се аз.

— Е, нали няма да ме убиеш. Още повече че ме харесваш. Защо да унищожаваш нещо, което харесваш, след като то може да ти достави удоволствие, нали така?

Уф, успокоих се. Бързо платих и поведох Юля през безистена към колата, паркирана на „Нови Арбат“.

През целия път към къщи ние мило си бърбяхме за дреболии, но когато колата спря пред входа, пак се притесних. Разбрах, че не мога и не искам да остана насаме с измамените си надежди. Няма да въведа Юля в дома си, докато не си изясня всичко.

— Юля, вече е късно...

— Знам.

— И ти много ми харесваш.

— Знам.

— Отдавна — незнайно защо уточних аз. — Още от Нова година.

— Знам — потрети тя.

— Нима толкова си личеше?

— Много.

— И какво си помисли ти за това? Смя ли ми се? Обсъжда ли го с Андрей?

— Не. — Тя помълча. — Борех се със себе си.

— Какво си правила? — попитах я изумено.

— Борех се със себе си. Ужасно ми се искаше да ти се обадя. Визитната ти картичка беше на видно място у Андрюша, виждах я постоянно и се борех с изкушението да вдигна слушалката и да набера номера. Още тогава знаех, че искам да бъда с теб.

— Но защо не се обади?

— Свикнала съм да правя всичко добросъвестно и докрай. Тогава бях с Андрей и трябваше да извървя този път до финала. Не съм свикнала да изоставям една работа само защото друга ми се е сторила по-привлекателна. Довършвам едната работа докрай и после започвам да се занимавам с другата.

— Значи за теб отношенията с един мъж са работа? — не повярвах аз на ушите си. — Нещо като бизнес, така ли?

— Игор, всичко, което човек прави, е работа. Не е бизнес, работа е. Работата също бива различна, но всяка работа означава влагане на труд в нещо заради получаването на резултат. Човешките отношения не се раждат и не се поддържат сами по себе си, от нищото, те са резултат от определен труд — душевен, интелектуален, емоционален. Дори физически. Ето виж, ние влягаме физически труд в грижите за някой човек: пазаруваме, готвим му, перем, чистим, лекуваме го, когато боледува, ако разбираме, че без това няма да се изградят отношения помежду ни. Нима това не е работа? А да прощаваш, да се примиряваш с недостатъците и слабостите на другия? Да не би да е лесно? И това е работа, и то колко трудна... А да се тревожиш, да си хабиш нервите? А да си губиш времето, за да слушаш по цели часове нещо, което не ти е много интересно, и при това да не се дразниш? И то е работа. Но без цялата тази работа няма да има отношения.

И през ум не ми беше минавало за това. Слушах Юля и разбирах, че май е права. Навремето момичето, което ми подари узамбарската теменужка в керамичната саксия, ми каза: „Уморих се да те обичам“. Тогавя си помислих, че това е просто красива фраза, прочетена в любовен роман. Сега май започнах да разбирам.

Слязох от колата, отворих предната дясна врата и подадох ръка на Юля.

— Тръгваме ли?

Вече до самия вход тя изведнъж се озърна, погледна малкото магазинче на отсрещния тротоар и попита:

— Имаш ли вкъщи кисело мляко?

* * *

Точно преди почивните дни Шурик Вилков ми поднесе поредната изненада, като ми се обади и ми съобщи, че е получил отговора на експертите по балистика.

— Пистолетът ТТ е произведен в Китай, купен е нелегално, с него Олеся Подрезкова е стреляла по Ситников и също с него са били убити Брайко и Забелин. Е, ти разбра ли?

Разбрах. Още едно кубче с нужния цвят намери мястото си в сложната конструкция.

— Ами Ситников? — попитах. — Още ли мълчи?

— Мълчи — въздъхна Шурик.

— А състоянието му?

— Много е зле. Лекарите казват, че едва ли ще успеят да го спасят. Всеки ден ходя при него, но без полза. А той постоянно се влошава. Казват, че му остава най-много седмица.

В събота сутринта извадих листа, на който си бях записал данните, продиктувани ми от бащата на Юля, и започнах да се обаждам. Човекът, който много отдавна бе дал указание Юрий Забелин да бъде поставен в самото начало на списъка на чакащите за жилище, се оказа недостъпен: вече четири години лежал, напълно парализиран след инсулт. Но жена му ми разреши да отида у тях и да му задам няколко въпроса.

— Ще опитам аз да отговоря, винаги съм била горе-долу в течение на работите на мъжа ми — каза тя.

Юля се оказа ужасна сънла и в десет часа, когато аз вече бях готов да изляза, още сладко спеше. Наложих се да я събудя.

— Аз излизам. Ти ще се справиш ли тук сама?

Тя се събуди моментално и впери в мен сънените си очи.

— А къде отиваш? По работа ли?

— Не. Все още се занимавам с делото на Андрей.

— Може ли и аз да дойда?

— Може, само че трябва да се приготвиш бързо. Обещах да бъда там след час.

— За нула време!

Колкото дълбоко и дълго спеше, толкова бързо Юля се изми, облече и дори успя да оправи леглото. Грабна от хладилника две опаковки кисело мляко, хвърли ги в сака, пъкна там и чаена лъжичка и изскочи в антрето.

— Ето, готова съм.

За десет минути. Фантастика!

— Ами закуска?

— Ще хапна кисело мляко в колата.

— А кафе?

— Не ми е нужно да се ободрявам, наспах се добре. Е, какво, ще тръгваме ли?

Аз се засмях радостно и я целунах.

— Тръгваме.

Трябваше да излезем извън града: човекът, който ме интересуваше — на име Куркин, живеел през цялата година на вилата. Представях си ситуацията приблизително така: парализиран старец в стандартен градски апартамент не е най-удобният вариант, за предпочитане е той да живее в добре отоплявана вила. Децата и внуците са заети със своя сложен и разнообразен живот, не им се занимава с грижи за стареца, а и нямат време, така че са го закарали по-надалече, а покрай него и бабата.

Но сгреших. Всичко се оказа съвсем различно.

Анна Андреевна Куркина, снажна и все още красива жена на около седемдесет години, беше изпълнена със сили и енергия. Въпреки че зимата едва-що свършваше, аз видях, че просторният парцел бе добре поддържан, по края бяха насадени храсти касис и цариградско грозде, а ябълковите дървета изглеждаха здрави. И това далеч не бе някаква малка къщичка, каквито обикновените виладжии поместваха на своите жалки шестстотин квадрата, а голяма, двуетажна, с веранда и мансарда.

Вътре обаче всичко говореше за повече от скромно финансово състояние на стопаните. Стари мебели, стари завеси, стара, макар и избърсана до блясък мушама на правоъгълната маса, скърцащо дюшеме, прозорци, от които безпощадно духа. Стерилната чистота и идеалният ред не можеха да скрият разрухата — тази къща отдавна се нуждаеше от ремонт.

Анна Андреевна ни настани до масата.

— Кажете сега какво искахте да научите?

— В края на седемдесетте години по протекция на вашия съпруг на един човек е бил предоставен нов апартамент. Аз... ние — поправих се, като хвърлих поглед към Юля — бихме искали да разберем защо. Вероятно вашият съпруг е покровителствал този човек и ние се интересуваме от подробностите. Вие знаете ли нещо за това?

Куркина помрачня, очите ѝ станаха печални.

— За Юра ли говорите? За Юра Забелин?

Охо, това се казва памет! Съпругът на Анна Андреевна — Владимир Семьонович Куркин, в края на седемдесетте е работел в Московския градски съвет и е отговарял за жилищното настаняване. Навярно е използвал властта си стопроцентово, а може би и двестапроцентово, тоест раздавал е дефицитните жилища на определени хора, но няма Анна Андреевна помни всеки от тях?

— Да, говоря именно за Забелин. Защо са му дали апартамент?

— Защото... Е, както и да е, това вече няма значение.

Куркини имали единствена дъщеря, която пламенно обичали, но за съжаление тя не била съвсем здрава. На езика на медиците нейната диагноза била „олигофрения в степен на лека дебилност“. Момичето се учело с огромни усилия, на родителите му неведнъж предлагали да го прехвърлят в специализирано училище за деца със забавено развитие, но Куркини не се съгласявали. Как може да си признаеш, че детето ти е умствено непълноценно? Владимир Семьонович използвал властта си, та към Танечка да се отнасят в училище „по-особено“, тоест да не я вдигат на дъската, без да са предупредили родителите поне няколко дни предварително, така че Анна Андреевна да успее да подготви момичето и да го накара да научи наизуст отговорите си. За контролно започвали да се готвят един месец предварително. Таня не обичала да зубри, изобщо не обичала да учи, така че с нови апартаменти се сдобили директорката на училището, завучът и класната ръководителка. Останалите учители редовно получавали скъпи подаръци и това било достатъчно Таня да изкарва поне тройки. Освен това Таня Куркина много обичала да бяга от час, да се мотае по улиците с момчета и да пие евтино вино по безистените. Както доста от страдащите от олигофрения момчета, тя съзряла рано и на петнайсет години вече имала голям бюст и бързо нарастващ сексуален апетит, който удовлетворявала по всички възможни начини.

Веднъж у Куркини дошъл един приятен млад мъж — Юрий Забелин, който работел като оперативен пълномощник по престъпления, извършени от непълнолетни, и разказал на семейството, че буквално измъкнал Таня Куркина от чужденец, който вече й бил платил. С други думи, Танечка се занимавала с валутна проституция. Ето ги парите, иззети от момичето — петдесет германски марки. По онова време Таня криво-ляво била завършила училище и била получила диплома, която струвала на баща й още една гарсонiera за

сина на директорката на училището. И дума не можело да става за институт, както и за работа. На която и да е работа умствената недостатъчност на Таня моментално щяла да стане очевидна, а Владимир Семьонович не искал това да се разчува. Смятал болестта на дъщеря си за позор, както в онези времена се смятало за позор всяко психическо отклонение. Таня навършила осемнайсет и макар че тогава в нашата страна не се търсела наказателна отговорност за проституция, за нея можело да се налагат наказания по административен ред. Например да я вкарат в ареста за трийсет денонощия и да я пратят да мете улиците. Същевременно да съобщят в работата на баща ѝ. Дъщерята на отговорен служител на Московския градски съвет, партиен член, член на бюрото на Районния комитет — проститутка, и то валутна. Не, това категорично било недопустимо. И Юра Забелин прекрасно разбирал всичко. Той не искал да съсипва кариерата на Владимир Семьонович, така че не оформил протокол, не пратил писмо до Московския съвет, а просто дошъл при родителите и по човешки ги предупредил, че трябва по-внимателно да следят дъщеря си. Той повече нямало да може да помага на Таня и да я прикрива. Оказало се, че Юра отдавна знаел за „подвизите“ на Таня, многократно я бил залавял да се занимава с проституция, защото отговарял за непълнолетните, но винаги се отнасял с разбиране към високата длъжност на Таниния баща и потулвал нещата. Само че сега Таня вече навършила осемнайсет и с нея щели да се занимават съвсем други служители на милицията. Този път момичето имало късмет, че Юра участвал в общоградския рейд за профилактика на младежката престъпност и че я хванал именно той, но за в бъдеще не можело да се разчита на подобни щастливи случайности. Тъй че, драги родители, бъдете така любезни да вземете мерки Таня да се държи, както се казва, „в рамките“.

Естествено последвал ужасен скандал, Владимир Семьонович крещял на Таня и ужасно ругаел. Таня плачела и го уверявала, че нищо такова не е имало, никакъв чужденец, никакви пари. Баща ѝ тикал под носа ѝ петдесетмарковата банкнота. Таня пък твърдяла, че я вижда за пръв път. Но кой ще ѝ повярва! Родителите знаели, че момичето не само е със „слаби ангели“, но и че много ловко лъже.

След няколко седмици Забелин дошъл отново — угрижен и разстроен. Едрата и добре облечена (нали татко ѝ имал възможности)

Таня продължавала да лудува из „Интурист“ и отново я хванали. Този път служителите на милицията проявили принципност и само чудо спасило Таня: макар и не твърде умна, тя се сетила да спомене името на Забелин — че нали, обадете му се, той ме познава. Обадили му се. Юра веднага дотичал, дълго уговарял заловилите Таня оперативни работници, занесъл им три бутилки хубав коняк и освободил момичето, след като предварително се убедил, че протоколът е унищожен. Разбира се, пак избухнал скандал и отново Таня отричала всичко, и отново не ѝ повярвали.

Благодарността на Владимир Семьонович и Анна Андреевна не знаела граници. По-точно, граници имало, те се разширили до едностаен апартамент, който Московският съвет отпуснал за Градското управление на вътрешните работи целево: за чакация подобряване на жилищните условия Юрий Забелин. Куркин решил и въпроса със списъка, в който Забелин дори не бил включен. А Таня на бърза ръка изпратили при далечни роднини на село, по-далеч от Москва. След няколко години тя започнала да пие, на около трийсет окончателно се пропила, размотавала се с някакви вечно пияни мъже, един от които при кавга съсякъл Таня с брадва.

Тя била единствената им дъщеря, не дарила родителите си с внуци и на стари години съпрузите Куркини останали съвсем сами. Пенсиите и на двамата били малки като за наше време, Владимир Семьонович бил тежко болен и те се преместили на вилата, за да дават под наем градския апартамент и с тези пари да живеят що-годе достойно.

Такава една история...

— А защо това ви интересува? — попита Анна Андреевна. — Какъв смисъл има да се разравя миналото...

— Работата е там, че Юрий Петрович Забелин беше убит и следствието възстановява живота му, за да разбере дали е имал врагове — отговорих аз мъгляво.

Това не бе чистата истина, но и не беше пълна лъжа. Подозирах, че Таня Куркина, макар наистина да е била разпусната и да не е подбирала сексуалните си партньори, все пак не се е занимавала с проституция, камо ли валутна, така че банкнотата от петдесет германски марки е имала същия произход като коланчето от детска рокличка, жълтата фланелка и пластмасовата шнола — твърде познат

ми изглеждаше този почерк, но защо да разказвам това на нещастната майка? Не ѝ трябва да знае, че е повярвала на мошеник и със собствените си ръце е съсипала живота на дъщеря си, като е изпратила момичето там, където са го очаквали неспирно пиянство и ужасен край.

На втория адрес, у Митрохин, ни очакваха към два часа. И историята, която чухме двамата с Юля, до болка приличаше на историята на Куркини, само че я разказваше самият Митрохин — осемдесет и пет годишен полусляп самотен старец с тресящи се ръце, който доизживяваше дните си в компанията на по-млад и здрав, но също самотен роднина и два папагала. Митрохин и жена му дълго нямали деца, най-сетне съдбата се умилоствила, изпратила им момченце, когато двамата били вече на възраст. Родителите треперели над своя късен първороден син, глезели го, нищо не му отказвали. Момчето израснало твърде непослушно, освен това било патологичен лъжец. Веднъж в дома на Митрохини дошъл много симпатичен младеж — Вячеслав Ситников, и им разказал ужасна история. Той, като представител на Градския комитет на комсомола, отговарящ за органите на милицията, участвал заедно с оперативните работници в рейд за разкриване и профилактика на младежката престъпност. Край валутния магазин „Берюзка“ лично той задържал комсомолеца Алексей Митрохин в момент, когато се опитвал да купи от някакъв гражданин щатски долари, тоест нарушавал определен член от Наказателния кодекс — за правилата при валутни операции. Членът бил сериозен, предвиждал лишаване от свобода, а в особено тежки случаи — смъртно наказание.

По-нататък всичко протекло, както при Куркини. Бащата страшно крещял и налитал да нашиба деветнайсетгодишния си син с колана, Алексей се кръстел и кълнял, че дори не е докосвал валута. Да, бил край „Берюзка“, да, заловили го, но валутата му подхвърлили лошите ченгета. Естествено родителите знаели как лъже рожбата им и не му повярвали. А на Ситников повярвали и татко Митрохин му бил изключително признателен, задето опазил сина му от подсъдимата скамейка! Признателността му се изразила в бързо издигане на Ситников на добра длъжност в Министерството на тежката промишленост, където самият Митрохин заемал твърде важен пост.

За разлика от баща си, синът не умее да бъде благодарен, още в началото на перестройката се захванал с частно предприемачество, бързо забогатял и заминал за чужбина, като оставил престарелите си родители в Москва и изобщо не им помагал. Скоро съпругата на Митрохин починала и той останал да доизживява старините си в самота. Пак добре че братовчед му живеел с него, все пак не му било толкова скучно...

— Слушай, та те са изградили целия си живот с помощта на фалшиви улики — тръшкаше се Юля, докато се прибирахме към къщи.

— Очевидно е така. По този начин Забелин е получил апартамент, макар че според жилищното законодателство не е имал право, а и в кариерата някой му е помогнал здравата. Сигурно е използвал същия похват. Ситников също е подобрил жилищните си условия в този период, преместил се е от стая в комунална квартира в отделен апартамент, Аргунов ми разказа. Очевидно са работили по този начин. Първо жилището, после кариерата, сетне колата... Клетият Аргунов е бил пробен камък, просто Лена Шляхтина е решила да си разчисти сметките с младежа, който посмял да не я пожелае, и да го накара да се потормози, да пострада. А Ситников е видял как е подействало това, убедил се е с очите си до каква степен хората се страхуват от разгласяване на негативна информация за тях и е решил да използва разиграната на шега комбинация в свой интерес. Само че не е имал достъп до нужната информация, така че му е бил много полезен старият приятел Юра Забелин, който се занимавал с престъпления и правонарушения от страна на непълнолетни и е можел определено да каже кои от високопоставените московски чиновници имат проблемни деца. Мисля, че всичко е ставало именно така.

По пътя се отбихме в магазина, напазарувахме, после вкъщи дълго и обстойно готвихме обяда, който поради късното си начало плавно премина във вечеря. Докато Юля разфасоваше суровото агнешко, котките изпаднаха в истерия зад затворената врата на кухнята, настоятелно дращеха и мяучеха жално и умолително. Но ние не се поддавахме.

— А те няма ли да ме намразят, задето не им дадох месо? — угрижено попита Юля.

— Няма. Свикнали са. Това е нещо обичайно: те искат месо, но никой не им дава.

— Как не ти се къса сърцето — въздъхна тя, като се вслушваше в долитащите иззад вратата звуци.

— И аз съм свикнал.

— Ти си жесток.

— Не, просто искам моите зверчета да бъдат здрави.

— А ако те не искат да бъдат здрави? Ако искат да бъдат щастливи и за целта имат нужда да ядат месо?

— Юля, и аз искам да бъда щастлив, а човек не може да бъде щастлив, когато животните му са болни.

— А на тях може да им харесва да са болни. Искат да ядат месо и да боледуват. А ти не ги питаш какво искат, решаваш вместо тях, по този начин уреждаш собственото си щастие за сметка на своите котки — заключи тя. — Не е хубаво.

— Не е хубаво — съгласих се аз. — Но аз не знам какво да правя иначе.

— И аз не знам — призна тя. — Но ще помисля. Може да измисля нещо.

Аз белех картофи и мислех, че с нито едно момиче не бях обсъждал проблемите за щастията на моите котки, защото на никое от тях това не беше интересно. А с Юля ги обсъждах. И това ме правеше толкова щастлив, че не бих могъл да го опиша.

* * *

Вячеслав Антонович Ситников знаеше, че краят му приближава. Той не разбираше от медицина и не беше съвсем наясно какво означават всичките тези безкрайни системи, това кръвопреливане, това изкуствено вентилиране на белите дробове, температурата, която не успяват да свалят. Но чу какво си говореха лекарите в стаята му, когато смятаха, че спи. Той наистина спеше, но после се събуди и остана да лежи със затворени очи, а те не забелязаха. Сега знаеше със сигурност, че всички техни усилия не са довели до нищо, че процесът на инфектиране продължава — не са успели да го спрат дори с двете повторни операции, и сега му остава да живее два-три дни. Ако много му провърви — четири-пет, но не повече.

Всеки ден идва следовател и задава едни и същи въпроси: какво се е случило, защо Подрезкова е стреляла в него. Ситников мълчи, не отговаря на въпросите, защото не може да каже истината, а се страхува да излъже — не знае какво е казала на следователя Олеся. Да, той беше се излъгал в нея, тя не е била такава, каквато той си я представяше, каквато я обичаше, но нали имаше син и той не биваше да знае истината. И няма да успее да се уговори с Олеся. Те с Гриша прекарват цели дни в болницата, седят ту в неговата стая, ту в коридора, но щом тя или синът му влязат в стаята — тутакси след тях влиза някой от милиционерите и не помръдва. Не можеш и дума да кажеш така, че той да не чуе. Ситников се опита да отстои правото си на срещи насаме със семейството си, но тези милиционери повтаряха едно и също: в интерес на следствието не е позволено, следователят е забранил, докато не дадете показания. Подрезкова е подследствена за тежко престъпление, вие сте потърпевшият и между вас не може да има никакви разговори насаме.

Днес за пръв път от много дни се показва слънцето и Вячеслав Антонович си помисли, че скоро ще настъпи лятото, което той вече няма да види. Колко странно... Той беше свикнал да планира живота си, и то да го планира дългосрочно, за много месеци напред. Още в средата на зимата знаеше къде иска да прекара лятната част от отпуска си, резервираше хотел и билети, а още щом се върнеше от почивка, веднага започваше да планира и организира зимната част. За пръв път от много години сега не гради планове за лятото, защото в живота му вече няма да има лято. Много е слаб, току потъва в тежък сън, а щом се събуди, първата му работа е да започне по навик да обмисля предстоящите задачи... и изведнъж разбира, че това не е нужно. Не му предстоят никакви задачи, никакви делови срещи и съвещания, за които трябва да се готви, никакви пътувания в служебни командировки. Нищо. Вече няма да има нищо подобно.

Отваря се вратата. Ситников мисли, че това е Олеся или пък Гриша, но влиза някакъв непознат млад мъж. Тъй като след него не влиза милиционер, Вячеслав Антонович разбира: и новият му посетител е „техен човек“.

— Здравейте, Вячеслав Антонович — казва той. — Може ли да си поговорим с вас?

Ситников мълчи. Нали е взел решение да не продумва. Да се оправят, както могат. Ако Олеся реши да каже истината, ако съзнателно реши Гриша да научи всичко, нека сама да си признае стореното. Тя ще живее тепърва. С него или без него — сама да си решава. А той, Ситников, няма да каже нищо.

Младият мъж не обръща внимание на неговото мълчание, придърпва стол до леглото, сядва.

— Вячеслав Антонович, разкажете ми за Лена Шляхтина.

— За Лена ли? Защо?

Ситников отговаря, преди да успее да разбере, че е проговорил. Учудването се е оказало по-силно от решимостта му да не разговаря със следователя.

— Интересно ми е. Изучавам живота ѝ. Как се запознахте с нея?

— Вие неин роднина ли сте? За какво ви е нужно всичко това?

— Вячеслав Антонович, хайде да сключим сделка. Вие не ми казвате нито дума за вашата ситуация с Подрезкова, в замяна на това аз не ви обяснявам защо се интересувам от Шляхтина. Просто задавам въпроси, а вие отговаряте. Съгласен ли сте?

Ситников се ухилва. Нищо, може и да поговори. Лена... Какво опасно може да има в това? Всичко се случи толкова отдавна.

— Запозна ни...

Той се сепва и млъква. Юрка Забелин. Не бива да произнася това име, не бива те да научат, че двамата се познават отдавна, и то много добре.

— Кой?

— Едно момче, не помня как се казваше. Излязохме веднъж заедно от заседание на бюрото на Районния комитет на комсомола, стояхме на улицата, пушихме... Покрай нас мина младо момиче, много красиво...

— ... Виждаш ли какви хубавици бачкат в нашите фабрики — каза Забелин — Мястото ѝ е в „Интурист“, а тя кисне на конвейера.

— Ти да не би да я познаваш? — запали се Слава, който не остана равнодушен към красотата на момичето.

— Малко. Запознахме се тия дни, когато обикалях жилищата.

— Тя някъде наблизко ли живее?

— Не, в общезитие. Тогава беше на гости у една приятелка.

Ситников не откъсваше очи от стройната фигурка, която бе застанала на автобусната спирка.

— Слушай, запознай ме, а?

— Я стига... За какво ти е притрябвала?

— Хайде де, Юра, хайде, докато не е заминала с автобуса!

Забелин хвърли в кошчето недопушената цигара и се завтече към спирката. След пет минути той вече се връщаше към зданието на Районния комитет, а до него вървеше тя, Лена Шляхтина...

— Забелин ли ви запозна?

Ситников трепва и за миг затваря очи. Този милиционер знае. Той знае всичко. Или не е милиционер?

— Не си спомням как се казваше. Спомням си, че беше член на бюрото на Районния комитет, но съм забравил как се казваше.

— Колко близки станахте с Елена?

— Много... много близки...

Защо да държи това в тайна? Да, по онова време той вече бе женен и дори се беше родил Гришка, но нали Ольга, жена му, вече я няма, а на сина му е безразлично дали баща му е изневерявал на майка му преди трийсет години, или й е бил верен.

— Знаехте ли, че тя има брат?

— Да.

— Знаехте ли също, че е психично болен?

— Да, Лена ми каза. Тя много се измъчваше от това.

— А с какво се занимаваше брат й? Къде живееше?

— Живееше в Москва. Работеше като водопроводчик или пък огняр... с една дума, някаква черна работа в областта на жилищното обслужване. Или портиер... Не си спомням точно. Имаше служебно жилище, стаичка в сутерена на сградата, която обслужваше.

— Вие знаехте ли, че той е насилвал и убивал деца?

Ето на, и до това се стигна. Толкова години минаха... Как са научили? Как са се докопали? Впрочем има ли значение? Сега вече е все едно.

— Да, Лена ми каза. Тя знаеше отдавна, почти от самото начало.

— А че вместо брат си, е наклеветила пред милицията Олег Личко — и това ли знаехте?

— За да спаси Миша... Вие трябва да разберете. Та това е брат, роден брат. Направи това, за да го спаси.

— Разбирам — тихо отговаря посетителят и Ситников внезапно се сеца, че не знае как се казва той. Не знае и се учудва на собственото си безразличие. Е, какво като не знае. Има ли значение? И бездруго още няколко дни — и край с него. — А после вече вие сте направили всичко, за да спасите първо нея, а след това и себе си, нали така? — продължава посетителят.

— Не разбирам...

— Когато Личко е бил признат за виновен, Лена отначало се е зарадвала, че брат ѝ е останал встрани, а после се е уплашила, че той отново ще започне да убива и тогава всички ще разберат, че е бил осъден невинен човек, че истинският убиец е още на свобода, и пак ще започнат да го търсят. Нали? А когато в края на краищата го намерят и всичко се изясни, ще привлекат нея под отговорност за клевета и лъжливи показания. И тя е трябвало да реши някак този проблем. Вие ли ѝ помагахте?

— За какво?

— Да реши проблема.

— Не разбирам...

— Лена сама ли блъсна брат си от покрива? Или заедно с вас?

— Сама...

Бяха заедно. Но защо беше нужно да говори за това сега?

— Едва ли — замислено проговаря гостенинът. — Едва ли. Най-вероятно вие сте били с нея. Инак за какво ви е било после да я убивате? Вие сте били съучастник в убийството на Михаил Шляхтин. Лена е подмамила брат си под някакъв претекст на стълбищната площадка на най-горния етаж на многоетажния блок, а там вече сте чакали вие. Много сте обичали Лена и сте ѝ помогнали, но след известно време сте се разтревожили. Лена е била сложно същество, потайно, никога не знаеш какво всъщност мисли, искала е да се уреди в този живот максимално комфортно и да вземе всичко, каквото може, така че е била готова на какво ли не за това. Ами ако ѝ хрумне да ви шантажира? А вие е трябвало да градите кариерата си. Не сте можели да я оставите жива, нали, Вячеслав Антонович?

От къде той знае всичко това? Как се е разкрило? Впрочем сега няма значение, защото скоро, вече съвсем скоро...

— Имате ли огледало? — пита Ситников.

— Не. Трябва ли ви?

— Донесете ми. Там, в коридора, седи снаха ми, поискайте от нея.

Посетителят излиза и след известно време се връща и подава на Ситников овално огледалце със сребърна рамка и гравирана дръжка. Негов подарък за Олеся. Вячеслав Антонович гледа отражението си. Черни кръгове под очите, заострен нос, пепеляво лице, на което отворително стърчи наболата брада. Освен отражението, той вижда и ръката си, хванала огледалото. Китката е изгъняла, костите изпъкват. Точно така изглеждаше Олга, жена му, два дни преди смъртта си. Значи лекарите не са сбъркали и не са настъпили никакви подобрения на състоянието му. Това е краят.

... Онова, което той изпитваше към Лена Шляхтина, не можеше да се нарече с обичайната и разбираема дума „любов“. Слава Ситников боледуваше от нея. Това беше някакво натрапчиво чувство, напомнящо кошмар, което той не можеше да управлява и от което се срамуваше. Срамуваше се, още повече че разбираше: тя не го обича. Запозна я с приятеля си Льова Аргунов, с когото по-рано бяха съученици, запозна я просто защото родителите на Льовка в онези години живееха и работеха в градчето на учените Дубна, в Подмосковието, прибираха се не по-често от веднъж месечно и Льовка царуваше сам в разкошния двустаен апартамент, където беше толкова удобно да се водят момичета. Първия път Слава заведе Лена там, като имаше предвид обичайния сценарий: те интелигентно пият чай тримата, после Льовка се сепва, че трябва спешно да завърши глава (абзац, описание на формула), отива в своята стая и ги моли да не му пречат, а Ситников остава насаме с момичето. Бяха играли по този сценарий неведнъж, всичко мина, както обикновено, но... Лена се запозна с Аргунов и се влюби в него. Това не се разбра веднага, Лена дълго време се държа, както е редно за любовница, без с нищо да издава интереса си към другия. Минаха няколко месеца, преди тя да каже:

— Слава, трябва да решим нещо.

— Какво да решим? — не разбра веднага Ситников.

— Ти си женен, имаш малко дете. С теб нямаме бъдеще. Аз трябва да помисля за себе си. Това не означава, че смятам да те зарежа, не, ще продължим да бъдем заедно. Но ми е нужен съпруг.

— И от къде ще ти го взема аз? — отвърна ѝ на шега Слава.

— Ами ето го Льова. Какво му липсва за съпруг? Добро семейство, родителите му — учени, той още малко — и ще стане кандидат на науките, разкошен апартамент, вила, има и кола. Как гледаш на това?

— Защо не? — развесели се Ситников. — Ще бъде екстра. Давай, Ленка, дерзай. А аз ще помогна, ако нещо не върви. Можем да разработим с теб план за съвместни действия по омотаването на Льовка.

Той беше станал неин роб до такава степен, че бе готов дори да сподели тялото ѝ с друг мъж, само и само да не я загуби. Криеше болезнената си любов под маската на циничното лекомислие, страхуваше се, че Лена ще разбере каква власт има над него.

След няколко седмици изведнъж му се обади Аргунов и започна да дърдори нещо несвързано за Лена: че нали, тя му се обяснила в любов, но той смята, че това е просто приятелска шега... Ситников се засмя заедно с него и се подготви Лена да си избере за потенциален съпруг някого другиго. Има ли значение с кого ще уреди живота си, щом наистина само ще го урежда, а няма да търси неземна любов? Но когато видя, че Лена няма намерение да търси другиго и че отказът на Льовка смъртно я е обидил, той разбра, че тя е влюбена. И то в кого? В Льовка Аргунов, този книжен плъх, дето нито лицето му — лице, нито мускулите му — мускули. Не обича него, Слава Ситников, а обича Льова! Това беше ужасен удар за Ситников. Но той с нищо не се издаде.

Обаче затаи злоба срещу Льова. С какво, с какво този пор е подобър от него? И дори мисълта, че Лена все пак е с него, със Слава, не го утешаваше. Той искаше да я владее, да я притежава изцяло, а не само в леглото, искаше да има над нея власт, по-силна от онази, която тя имаше над него, опитваше се да престане да ѝ бъде роб — и нищо не можеше да направи. Не само не можеше да разкъса оковите, но те натежаваха все повече.

Всичките му надежди се съсредоточиха около брата на Лена. Онова, с което тя се занимаваше, когато вземаше болнични и преставаше да ходи на работа, го караше да потреперва от ужас, примесен с възторг. Нейната жестокост, хладнокръвието, цинизмът и пресметливостта ѝ бяха безпределни. Да позволяваш на един човек безнаказано да убива деца, за да събереш материал за книга, която трябва да стане бестселър! Това е недостъпно за ума на нормален, обикновен човек. И тази недостъпност привличаше Ситников, примамваше го, лишаваше го от воля и самообладание. Колкото по-страшно беше онова, което вършеше Лена, толкова по-силно я обичаше той, толкова по-силно се разболяваше от нея и се страхуваше да не я загуби. Той се превърна в неин довереник за всичко, което бе свързано с брат ѝ, и се утешаваше с илюзията, че свързващата ги обща тайна ще направи техния съюз стабилен и дълготраен. Не можеш, не е възможно да зарежеш човек, който знае за теб такива неща...

Идеята да изиграят Льовка Аргунов беше на Слава. Той отговаряше в Градския комитет на комсомола за органите на милицията, така че нямаше нищо чудно да знае за разхождащ се из Москва манияк. Льова ще се притесни, ще попита приятеля си Слава, а приятелят Слава хубавичко ще го наплаши, след което нежният, трепетен Льовочка, който не може да понася емоционални трудности, ще бъде смазан като жаба в кална локва. С един изстрел — два заека: Лена ще се почувства отмъстена, а Ситников ще се отърве от съперник, защото момиче като Лена просто няма да може да обича повече изгубилия волята си, измъчен и скапан мухльо. Едно е да си млад физик теоретик, почти кандидат на науките, и съвсем друго — жаба в калта. А да подхвърли в апартамента На Льова коланче от детска рокличка беше от лесно по-лесно.

— Кажи му, че съм готова да спя при него, за да не ходи никъде насън — помоли го Лена.

— Ще му кажа — обеща Ситников.

— Ами ако отиде да се консултира при лекар и научи, че така не става? Че лунатиците не са способни да вършат насън толкова сложни осмислени действия?

— Кой ще отиде при лекар? Льовка ли? Какво приказваш! — разсмя се Слава. — За нищо на света! Ха, да не би да не познавам Льовка? Та той е като щраус, крие главата си в пясъка и се преструва,

че нищо не се е случило. И после, какво ще обясни на лекаря? Някои хора ми казват, че насън убивам деца, та вие ми кажете — възможно ли е това? Лекарят веднага ще извика едновременно колата на психодиспансера и милицията.

— Всъщност да — замислено се съгласи Лена. — Нашият Льова е изтънчена натура, по-скоро ще се докара до психоза, отколкото да потърси официално помощ. Но ти все пак му подкажи, нека ме помоли да ноцувам при него, става ли? Капката пробива камъка, нали знаеш.

Те избраха удобен момент, подхвърлиха коланчето и по-нататък всичко се подреди така, както го бяха замислили. Единственото, което не успяха, бе да принудят Аргунов да допусне Лена до себе си. Той категорично отказа да последва съвета на приятеля си Слава, като му обясни, че Лена никак, ама никак не му харесва. И това донякъде помири Ситников с действителността.

Веднъж в края на август Лена му каза, че се запознала с интересен млад мъж. Веднъж вече го била виждала бегло, когато Михаил, брат ѝ, получил поредната криза. Тогава Елена, както обикновено, го следяла от безопасно разстояние. Миша избирал поредната си жертва край една детска градина, а Лена се криела в градинката край долепеното до детската градина училище, откъдето брат ѝ се виждал добре. Младежът — Олег, който се разхождал наоколо, забелязал Лена, седнал до нея, заприказвали се и Лена с ужас разбрала, че Олег търси Миша и всеки момент ще го открие. Оказало се, че е служител на милицията, и макар да не казал на Лена нищо конкретно за своите издирвания, тя разбрала всичко по въпросите, които ѝ задавал. Често ли идвала тук? Не била ли забелязвала млад мъж, който търси или чака някого?

Тя се бе уплашила. А Ситников, който вече знаеше и за инициативната група на родителите, и за създадената в рамките на Генералната прокуратура специална бригада (естествено, че знаеше, не можеше да не знае с неговата длъжност), посъветва Лена да използва това и при удобен случай да даде лъжливи показания срещу Олег.

— Разбери, работата е много сериозна, иде конгрес, те ще обърнат наопаки земята, за да хванат маниака навреме, и ще се заловят за коя да е удобна фигура, ако имат що-годе прилични доказателства. Трябва да се отчетат, това е въпрос на живот и смърт. Кажи, че си

видяла как Олег отвлича детето, дай подробно описание как е било облечено то, та никой да не се съмнява, че наистина си видяла това. А още по-добре — кажи, че си се запознала с него по-рано, че сте разговаряли и той ти се е сторил странен, дори може би малко чалнат, и че ти е говорел странни неща за някакво място, където има труп, но ти си помислила, че той просто бълнува наяве... Нали можеш да опишеш това място? Защото знаеш къде Миша е откарвал децата, нали?

— Разбира се, мога да го опиша — съгласи се Лена.

— Ето, виждаш ли. Следователят знае, че предишният труп е бил намерен точно на това място, и тогава още повече ще ти повярват, защото откъде иначе можеш да знаеш за него? Само от думите на Олег. А Олег го знае, защото той е убиецът. И нещата в тяхното разследване ще се подредят. Ще насочим подозренията към Олег, а същевременно ще спасим Миша. Разбра ли?

Той нарочно казваше „ние“, а не „ти“: искаше всичко помежду им да бъде общо — и тайните, и грижите, така че Лена да си няма никого по-близък от него, от Слава Ситников.

Тя постъпи така, както той я посъветва: дочака поредното убийство, през септември, и сама отиде в милицията. И всичко се получи.

Но Лена продължаваше да обича Аргунов, дяволите да го вземат! Спеше със Слава — и го правеше с явно и нескрито удоволствие, а обичаше Аргунов, И когато точно преди Двайсет и петия конгрес на КПСС осъдиха Личко, Ситников разбра, че трябва да направи нещо. Трябва да измисли нещо, което още по-здраво ще привърже Лена към него. И братът на Лена — Михаил, стана това средство. Ситников започна да убеждава любовницата си, че за Миша „трябва да се реши нещо“, че всеки момент всичко може да се разкрие и Лена да отиде в затвора. Той знаеше, че Елена не изпитва никакви роднински чувства към брат си и че всички нейни усилия са били насочени само към тази цел: да не се окаже сестра на луд маниак, тъй като с тази репутация ще ѝ бъде трудно и да се омъжи „в добро семейство“, и да издаде книга. На кого е потрябвала съпруга, която може да предаде на потомството генетично обусловено психично заболяване? И кой ще се занимава с

авторка, която е напълно възможно да е болна — също като майка си и брат си?

Не беше трудно да придума Лена да „решат за Миша“, защото наказателната отговорност за клеветата също не би била в помощ на нейните съпружески и честолюбиви стремежи. Когато тя каза: „Това дори е интересно... Ще има какво да опиша в новата си книга“, студена пот обля Ситников. И той разбра, че от този момент я обича още по-силно. Тя падаше в бездната на безчовечността, теглейки го след себе си, и — о, боже! — колко сладостен бе за него този страшен полет...

За Миша те „решиха“. И след месец-два Ситников се опомни. Никое падение не може да трае безкрайно, рано или късно човек стига до дъното на пропастта и или загива, или се опитва да се измъкне. Слава Ситников не можеше да се измъкне, защото робските окови му отнемаха възможността да се движи свободно. Той разбра, че от сега нататък не само самият той знае тайните на своята любима, но и тя притежава опасни знания за него. Те са съучастници в убийство и в този смисъл са еднакво опасни един за друг. Достатъчно е той да направи нещо, което няма да хареса на Лена, и тя... Не, трябва да я изпревари. И без това е невъзможно да търпи повече тази страст, невъзможно е да се примирява с нейната любов към другото, невъзможно е да живее с вечния страх, че може да я загуби, с ежедневното очакване на някакъв шантаж.

Ситников обмисли всичко. Той знаеше не само за болестта на Михаил, но и че майка ѝ също е психично болна. Беше сигурен, че при разследването на смъртта на Лена това веднага ще излезе наяве и следствието ще поеме по предсказуемия път, както бе станало и с Миша. Че как иначе? Братът — самоубиец, майката — в лудница, наследствена обремененост. Всичко е очевидно.

Той внимателно избра многоетажен блок, в който имаше лесен достъп до покрива. Измисли романтичен претекст да отидат там двамата. Лена повярва. Тя смяташе себе си за много по-умна и хитра от околните и дори и през ум не можеше да ѝ мине, че някой е в състояние да я измами. Беше толкова уверена в робското покорство на Ситников, че никога не би го заподозряла в намерение да посегне на живота ѝ. А той посегна...

Когато след много години срещна Олеся, той имаше чувството, че Лена се е върнала при него. Също толкова цинична и безжалостна, студена и практична жена. Животът се движи по спирала и всичко се повтаря, всичко се връща. И едва сега, умирайки на болничното легло, той разбра, че не е така. Животът наистина се движи по спирала и на всяко ново стъпало човек неизбежно се озовава над онази точка на предишното, където нещо се е случило. Докато изминаваш, завивайки, това разстояние, имаш чувството, че то е дълго и че ти с всяка крачка все повече се отдалечаваш от онази точка, и ето, вече ти се струва, че си много далече, но настъпва моментът, когато разстоянието се скъсява: намираш се над точката, само на милиметър си от нея — и тогава злото, което си оставил там, протяга ръка и те застига. И тогава разбираш, че това не е никаква спирала, а стегната пружина. Пружината на капана, в който сам си влязъл. Той уби Лена, но дойде Олеся и уби него. След трийсет години мъртвата Лена Шляхтина му го върна. Всичко се връща...

... А това момче, което седи до кревата му, задава ли, задава своите въпроси и Ситников разбира, че отговорите всъщност не са му крайно необходими. Той и без това знае всичко. Е, почти всичко. Защо трябва да крие сега? Какво значение има?

— Вие добре сте познавали характера на Лев Александрович Аргунов, разбирали сте, че щом той вече веднъж е повярвал, че е извършил престъпление, ще повярва отново. Искали сте той да изгуби почва под краката си, да започне да нервничи, да губи контрол над себе си, да престане да разсъждава трезво, да стане като восък в ръцете ви, послушен. И когато рейдърите нападнат фирмата му, да дотича при вас за помощ и да постъпи така, както вие го посъветвате. Та нали той винаги се е вслушвал в съветите ви, Вячеслав Антонович? Вие сте го посъветвали да прехвърли активите във фирмата на сина ви и той е постъпил именно така. А какво е трябвало да се случи после? Вие сте искали парите да останат у Григорий, обаче сте имали уговорка да ги върнете. Е, какво трябваше да се случи? Било е нужно Аргунов да излезе от играта, нали?

— Да — тихо произнесе Ситников.

— По какъв начин? Нима сте смятали да убиете и него? Не, едва ли. — Сякаш разговаряйки сам със себе си, гостенинът бавно поклати глава. — Това е твърде опасно. Защото за никого не е тайна, че парите

на Аргунов са се озовали у вашия син, и щяха да заподозрат преди всичко вас. Смятали сте да докарате Лев Александрович до самоубийство. Самоубийството е нещо безопасно за вас, вече два пъти сте го инсценирали, имате опит. Щяхте да продължавате да тормозите Аргунов с подхвърлени улики, докато той окончателно си изгуби ума, а после... Той сам щеше да направи каквото ви е нужно. Ако ли пък не, щяхте да му помогнете.

Ситников се усмихва. За миг му става смешно. Колко суетня, какви планове — и за какво? Защо беше нужно? Льовка Аргунов... Смешно. Едва преди смъртта идва прозрението за безсмислието и ненужността на усилията, в които пропиляваш живота си. Разбира се, Льова щеше да се самоубие, той е твърде слаб и страхлив, за да издържи такова нещо. Естествено Ситников не смяташе да остави работата на самотек, щеше да помогне.

Ето например онзи милиционер, който отиде у Льовка, когато него го нямаше вкъщи. Ситников бе научил по свои канали, че в района, където се намираше извънградската къща на Аргунови, е станало убийство, обади се в местния отдел на милицията и без да си каже името, съобщи, че е видял мъж с две кучета да се разхожда из гората по времето, което интересуваше следователя. Може би този мъж е видял убиеца...

Никой не подозираше Льова, отидоха при него като при възможен свидетел, обаче какъв ефект! Поразителен! Още един-два подобни фокуса — и Льовка окончателно щеше да откачи. Още повече че Ситников бе направил всичко необходимо Льова да бъде заподозрян в двете убийства — на Даря Брайко и Юрка Забелин. Вече бяха започнали да го привикват за разпити, а пък ако намереха у него и пистолета, с който бяха застреляни двете жертви, милицията нямаше да го остави на мира до края на живота му. Не, Льова определено нямаше да издържи такъв натиск, щеше да се прекърши. А прекършеше ли се, щеше да започне да разказва за убийствата на деца. Милиционерите щяха да проверят всичко и да изяснят, че нищо такова не е имало, и тогава щяха да отворят пред Льовка прав, широк и съвсем кратък път към лудницата.

Но... днешните времена не са като преди трийсет години, сега имаме гласност, а милиционерската система е паянтова като всички останали, информацията се процежда през всички дупки, излива се

като буен поток. А вестникарите винаги са на мястото си, половината от тях имат „източници“ в органите на реда. Ако историята на Льовка попаднеше в пресата, за нея можеше да прочете Истомина. Трябваше на всяка цена да се убеди, че Лена не е разказала на приятелката си за онази мистификация с коланчето от детска рокличка. Защото Истомина беше написала романа „Сестра“, Ситников го бе прочел и бе разбрал: Мая знаеше за брата, Лена й беше казала. Освен самия Ситников, тогава никой нищо не бе разбрал. Ами ако Лена й е говорила и за Льовка? И й е казала и фамилното име на Льовка? И се е изтървала за коланчето?

Ситников не пожали пари и изобретателност, за да изясни това. Получи бележките на Истомина, прочете ги и се успокои. Тя нищо не знаеше. Абсолютно нищо. Ако знаеше, непременно щеше да напише поне две фрази, та нали бе изваяла цял роман от историята с Лена и нейния брат — значи не оставя интересни истории да отиват на вятъра. Непременно щеше да се появи поне един абзац за мистификацията. Но... нищо. Така че Ситников можеше да действа спокойно по разработения план. Той всичко бе премислил.

— Забелин знаеше ли за вашите планове?

— Не, не бяхме се виждали от много години.

— Значи сте го използвали на тъмно? Той не е знаел за кого наема рейдърите?

— Не, не знаеше.

— А снаха ви — Олеся? Тя знаеше ли защо я помолихте да се запознае със Забелин?

— Не. Защо беше нужно да знае? Аз наредих — и тя го направи.

Значи и за това са узнали вече... Пъргави се оказаха. Или Олеся им е казала? Всъщност има ли значение как са научили. Научили са — и толкоз.

— А всъщност защо бе необходимо? Трябвало е Забелин да наеме апартамент за срещи с нея, нали? Вие още от младини сте знаели, че вашият приятел Юрий Забелин никога не води любовниците си вкъщи и не използва за интимни срещи служебния си кабинет, така че сте разчитали той и сега да спазва тези правила. Трябвало ви е жилище, където да можете да се срещнете с него ненадейно, така че той на никого да не успее да каже, че е срещнал стария си приятел Слава Ситников. Прав ли съм?

— Да, прав сте. Колко е скучно с вас... Вие знаете всичко, аз знам всичко, така че за какво ни е този разговор? Не възнамерявам да отричам каквото и да било — и бездруго ще умра след няколко дни, така че няма да успеете да ме пратите в затвора. Смятайте, че всичко съм си признал. Какво още искате?

— Разкажете ми как убихте Даря Брайко.

— Уморих се. Трудно ми е да говоря.

— Тогава аз ще ви кажа. Необходимо ви е било да насочите следствието към Аргунов, това е било част от планираната атака срещу него. За убийството на рейдър, организирано изкупуването на акциите на предприятието, има мотив, който сочи, на първо място, към собственика на предприятието, и неприятностите на Аргунов започват. Следва го убийството на Забелин, който е наел рейдърите, а това може да бъде изтъкнато от следствието като второ звено от същата верига. Така натискът върху Аргунов се засилва.

А вие между другото решавате и своя собствена задача — в лицето на Забелин премахвате човек, който знае по какъв начин преди много години сте уреждали живота си. За какво са ви свидетели на вашите користни постъпки? Да, Забелин дълги години е мълчал, дори не е търсил среща с вас, но кой знае... Хората са непредсказуеми. Някога, много отдавна, сте имали обща тайна с Лена Шляхтина, после сте съобразили, че съучастието е нож с две остриета, и сте решили проблема. Със Забелин е станало същото — вие сте били съучастници, правели сте всичко заедно: търсели сте информация, фалшифицирали сте улики, разработвали сте сценарии и сте ги претворявали в живота, но сега изведнъж сте се сетили, че вашият стар приятел може да се превърне в източник на опасност за вас. Той може да заговори... Та значи за Даря. Вие сте ѝ се обадили, представили сте се като човек, заинтересован от поглъщане на предприятие, разположено в района на Волоколамск, и сте ѝ предложили да отидете да видите на място фронта на бъдещите действия. Избрали сте момент, когато партньорът на Даря — Дмитрий Найдъонов, е бил извън Москва за няколко дни, защото иначе би съществувал риск с вас да тръгне той, а не тя. Не сте били сигурен, че ще се справите с младия силен мъж. По-нататък всичко е било просто. Спирате край гората, предложение да се отдалечите „мъжете наляво“, „жените — надясно“, изстрел. Приблизително така ли беше?

Ситников се усмихва.

— Имате въображение... Не, предложих ѝ да слезем да подишаме чист въздух, че ми се вие свят. Съдова недостатъчност.

— И този вариант си го бива. Сега за Забелин. Как успяхте да уредите срещата си с него така, че той да не успее да каже на никого за нея? Следяхте ли го?

— Разбира се. Той изпрати жена си в Англия, при дъщеря им, и се зае да натъкми гнезденцето за срещи. Именно тогава го пипнах. Уж случайно го срещнах на улицата и му предложих „да поседим, да си припомним младите години“. Къде другаде можеше да ме заведе, след като стояхме пред сградата, където току-що бе наел апартамент?

— Сложна комбинация.

— Сложна е. Но аз я осъществих добре.

— Гордеете ли се със себе си?

В гласа на гостенина на Ситников се долавя насмешка, но той не се ядосва. Защо да се ядосва? Какъв е смисълът? Вече нищо няма значение.

— Може да се каже, че съм доволен. Добре си свърших работата. Разработих план и го изпълних.

— И за двете убийства сте използвали свой пистолет. Защо не се освободихте от него? Смятали сте да го подхвърлите на Аргунов, ако усилията ви да го подлудите се окажат недостатъчни, така ли?

— Естествено. Но това едва ли щеше да бъде нужно. Льовка е лигльо, той и бездруго нямаше да издържи.

— Вие сте можели да успеете във всичко — замислено изрече посетителят. — Вече почти сте били успели. Аз видях Лев Александрович, той наистина беше на ръба на самоубийството. Но се намеси снаха ви и развали всичко. Защо? Какво се случи?

— Мисля, че още в началото се разбрахме...

— Извинете.

Гостенинът си тръгва и Ситников се взира с немигащи очи в затворилата се след него врата. Протяга ръка, за да натисне копчето за повикване на медицинската сестра и да я помоли да извика Гриша или Олеся, но се отказва. Защо е нужно? Какво ще им каже? И какво ще му кажат те? Ще го попитат как се чувства, ще предложат да му обелят портокал... Глупаво. Няма нужда. За какво му е портокал? Как ще му помогне той? И без това ще трябва съвсем скоро да си тръгва.

Имаше един период, когато Ситников, неволно дочул присъдата на лекарите, недоумяваше: но как така? Защо трябва да умира? Той не искаше да се прощава с живота, искаше още да поживее, да отиде през лятото на Лазурния бряг, както бе планирал, а през зимата на Алпите, искаше да прочете много книги, купени и поставени на рафта в очакване на свободно време, искаше да спи с жени, да ходи в хубави ресторанти. И какво, сега всичко това няма да го има? Той няма да може да получава повече обичайните радости? Не, не искаше да се примири с това, молеше съдбата поне за още една година... добре, за половин, за един месец... После дойде отговорът, малко странен на пръв поглед: а защо? За да изпита още едно удоволствие? Още веднъж да поплува в океана? Да се спусне по стръмния склон? Да прегърне красива млада жена? Какво значение има дали ще изпита това удоволствие или не. Все едно — ПОСЛЕ няма да има нищо, ТАМ няма да има абсолютно никакво значение колко удоволствия е успял да изпита, докато е бил ТУК. Една радост повече или по-малко — резултатът е един. Сякаш, ако успее да прочете всички книги, които е купил, ТАМ ще му бъде по-леко. Не, няма. ТАМ няма да има изобщо НИЩО. ТАМ ще бъде НИКАК.

И веднага всичко загуби смисъл.

* * *

Този диск ми попадна пред очите съвсем случайно. Търсех по обширните рафтове конкретен филм — американска комедия, озаглавена „Истината за котките и кучетата“, и изведнъж се натъкнах на познато лице. От обложката на един от дисковете ме гледаше... Олег Личко. Отначало дори се стъписах, но кошмарът веднага изчезна. Разбира се, това не беше Личко. Беше Юл Бринър. Повъртях в ръцете си диска, прочетох заглавието на филма и анотацията. „Анастасия“. Историята на една жена, която се бе представяла за оцелялата дъщеря на Николай Втори. В ролите — Юл Бринър и Ингрид Бергман. Виж ти, а аз дори не бях чувал за такъв филм, впрочем нищо чудно, той е бил създаден в средата на петдесетте години, когато мен дори ме е нямало на този свят. А Юл Бринър е играел в него руски генерал...

Помислих малко и реших да направя подарък на Мая Виталевна Истомина, щом тя на младини толкова е обичала този актьор. Купих диска, а на другия ден се обадох на Истомина по телефона. И без това щях да работя из района, защо да не прескоча за чаша чай.

— Страшно съм ви благодарна, Игор — горещо ми поблагодари писателката, притискайки диска до гърдите си. — Отдавна исках да видя този филм, но нямах възможност. Там сигурно има прекрасна музика, спомням си, че когато бях малко момиче, на танцови вечеринки въртяха песента „Анастасия“ — толкова тъжна, нежна, а после научих, че тази мелодия е била използвана във филм със същото заглавие. И Бринър ми е любимец. Благодаря! — Мая Виталевна погледна часовника си. — След двацет минути трябва да дойде моя студентка, но ще успея да ви почерпя с чай. Нали не бързате?

Всъщност бях на работа, но двацет минути за лека закуска при нас са нещо свято. Седнахме в хола и Истомина ме заразпитва за Ситников. Вячеслав Антонович бе починал преди месец в болницата, следствието по делото за покушението срещу него благополучно бе приключило, Олеся Подрезкова очакваше да я призоват пред съда. Поради липса на показания от потърпевшия, Шурик Вилков трябваше да се задоволи с историята за непредпазливото боравене с оръжие. Подрезкова призна, че е наклеветила свекъра си, като го е обвинила в опит за изнасилване, защото смятала, че необходимата самоотбрана ще смекчи вината ѝ. Следователят смъмри младата жена, предприе редица отчаяни опити да я накара да каже истината, но Олеся беше твърда като камък, нито на йота не отстъпи от версията си и Вилков бе принуден да спре до тук. Така и не научихме защо е стреляла в Ситников.

Истомина ме засипа с въпроси и когато на вратата се позвъни, недоволно се намръщи:

— Е, точно на най-интересното място... Игор, не си тръгвайте, искам да чуя всичко до края.

— Да, но вашата студентка?...

— Нищо, ще почака.

Чух как тя отвори вратата и каза:

— Алочка, в момента съм заета, изчакай ме в кабинета. Ще се освободя след петнайсетина минути.

Мая Виталевна се върна и с детинско нетърпение поиска да продължа. Но отново ни прекъсна позвъняване, този път телефонно. Тя се извини, вдигна слушалката и излезе да говори в кухнята. Разговорът явно се проточваше, време ми беше да тръгвам и аз излязох в антрето. От кухнята се чуваше гласът на Истомина, сърдит и напорист, явно се бе сблъскала с някакъв сериозен проблем. Понечих да откrexна вратата и да надникна, да се сбогувам с жест и да си тръгна, но тогава чух и други гласове. Откъм кабинета. Единият глас беше женски, другият — мъжки, и принадлежеше явно на Георгий Степанович, на вуйчо Жора. Любопитството, казват, не било порок... Ослушах се.

— Аз пък ти казвам: вземай. Вземай и публикувай. Веднага ще се прославиш. Слушай какво ти казвам, цял живот съм бил редактор, знаеш ли какво списание съм ръководил!

— Но как така, Георгий Степанович... Та това не е мое, Мая Виталевна го е писала. Как е възможно?

— Как било възможно, та как било възможно... Казвам ти: възможно е! Всички правят така. Всички крадат, без изключение. Страната окрадоха. И в нея живеят само крадци. Мислиш, че Маечка не е крадла ли? Първа крадла си е и тя! Чел съм това, което пишеш, Маечка ми го е показвала. С тези неща няма да пробиеш, сега е пълно с такива, всички рафтове са претъпкани с книги като тая. Сега е нужна литература на духовното търсене. Тоест засега не е нужна на читателите, но за хората, които разбират, които вземат решения — това е, което им трябва. Ето, през лятото ще обявят поредния конкурс „Дебют“ — за автори под двайсет и пет години, там дори има такава номинация: литература на духовното търсене. Представиш ли този ръкопис за конкурса — първата награда ти е гарантирана. А заедно с наградата — и договор за издаване.

— Но не, така не може — съпротивляваше се момичето на име Алочка. — Това са мисли на Мая Виталевна, тя е вложила в тях душата си.

— Глупаво момиче си ти — ядосано отговори вуйчо Жора. — Младо и глупаво. Какво духовно търсене може да има у хлапаца под двайсет и пет? Какво разбират те от живота? Какво свястно могат да напишат? Е, ще съчинят някое сюжетче и ще скалпят романче или пък ще си въобразят, че са авангардисти, и ще надраскат да се чудиш просто какво — нито смисъл, нито стил. Ти мене слушай, аз съм живял

дълго, прочел съм хиляди ръкописи, разбирам от тези неща. В номинацията за литература на духовното търсене с този ръкопис няма да имаш конкуренция. Никой от младите не може да напише нещо такова. А после, когато издадеш първата си книга, можеш да си пишеш романчета, колкото ти душа иска. Вече ще са те признали за най-добрата и всичко ще ти прощават. И ще те печатат, каквото и да напишеш. Защото вече ще си име. Разбра ли? Вземай по-бързо, докато не те е видяла Маечка. Вземай бе, глупаво момиче!

— Но тя ще научи!

— Е, и какво като научи? Ами нека да научи. Така ѝ се пада.

— Да, но ако после каже на всички?

— Нека да каже! Няма да може да го докаже. Няма чернови, няма бележки, днес всички са учени, работят на компютри, съвсем са отвикнали да пишат с писалка, а компютърът какво е? Натиснеш едно копче и изтриваш всичко, никакви следи. Ето виж...

Гласът замлъкна за няколко минути и аз разбрах, че вуйчо Жора се занимава нещо с модерната техника. Кога ли бе успял да я усвои?

— Знам всички файлове на Маечка, не се съмнявай. Когато не е вкъщи, разглеждам всичко, всичко чета, проверявам всички листове на бюрото. Че как иначе? Наоколо е пълно с крадци, отпуснеш ли се само за минутка, изгубиш ли бдителността си — за нула време ще те метнат. Човек си живее най-спокойно, мисли си, че има апартамент, пари в книжка, а после научава, че вече е подписал договор, според който подарява всичко или го оставя като наследство на еди-кого си. А, не, мен така не могат да ме избудалкат! Прочитам всяко листче в бюрото на Маечка, та после да няма изненади. И в компютъра проверявам всеки файл. Ето, намерих го. Ето виж, момиче: ето го ръкописа, в папчицата е, разпечатан, а ето ги и всички файлове. Вземаме значи чистичка дискетка и преписваме, ти после вкъщи ще си го прехвърлиш в твоя компютър. Ето, поставяме... и готово. Дръж. Ето, аз пак кликвам, пак кликвам — и няма нищо.

— Георгий Степанович! Ама какво правите? — отчаяно възкликна момичето. — Та вие унищожихте всичко!

— И правилно постъпих — удовлетворено отговори вуйчо Жора. — Каквото трябва, това унищожих. А каквото не трябваше да се унищожи — ще го получиш ти. Вземай, вземай, момиче, не се притеснявай. Инак няма никаква полза от нищо. Страната е пълна с

крадци, с мошеници, корупция колкото щеш, и ти просто така няма да пробиеш, трябва ти убийствен снаряд, такъв, на какъвто младите не са способни. Тепърва ще има да ми благодариш.

— Господи, какво ще стане сега? — смотолеви Алочка. — Ами ако някой научи? Защото на Мая Виталевна ще повярват всички, ако тя каже, че това е нейният ръкопис. Ще избухне скандал, ще ме изгонят от института.

Предаде се. Горкото момиче не устоя пред змея изкусител. Жалко. Аз до последно се надявах, че тя няма да вземе ръкописа. Обаче не, взе го.

— Нищо няма да ти се случи, обещавам ти.

— От къде може да знаете?

— Знам. Познавам и кътните зъби на Маечка. И живота ѝ познавам. Нищо няма да ти се случи.

— Но нали тя ми преподава... Аз съм в нейния творчески семинар, как ще я гледам в очите?

— Ще я гледаш. Както трябва, така ще я гледаш. Нищо няма да ти стори.

— Защо?

— Защото. Хайде вземай папката, дискетата и ги прибирай в чантата си.

Истомина най-сетне приключи своя труден разговор и излезе от кухнята с телефонната слушалка в ръка.

— Вие какво, Игор? — учуди се тя, когато се натъкна на мен. — Защо сте тук?

Отказах се да си тръгвам. Върнах се след Истомина в хола и ѝ разказах всичко.

— Господи! — прошепна тя, пребледня и горчиво се разплака.

Не знаех как да я утеша. Самият аз от дълги години пиша музика и я давам на Борис Безрядин, а после тези песни, много от които стават хитове, се смятат за написани от други хора. Аз получавам само парите — вярно, добри пари, затова нямам нищо против. Но разбирам колко душа и самия себе си влага човек във всяко произведение и когато някой го краде ей така, открито, сигурно е ужасно болезнено. Сякаш са откраднали част от живота ти.

Внезапно Истомина престана да плаче, вдигна лице и се усмихна.

— Няма нищо, Игор — спокойно изрече тя и избърса сълзите си.
— Няма нищо. Всичко е правилно. Всичко е наред. Нека бъде така. Аз съм си го заслужила. Самата аз някога постъпих по този начин, сега постъпиха така с мен. Да ви наляя ли още чай?

* * *

В спалния вагон на влака Санкт Петербург — Москва беше горещо и Андрей Мусатов заедно с якето съблече и сакото си, остана само по дънки и риза. Беше прекарал почивните дни с родителите си и сега се прибираще в Москва. Утре трябваше да е на работа.

Добре би било да пътува сам в купето, да не е принуден да разговаря. Да се съблече и да си легне. Понякога му провървяваше, ако вторият пътник в купето се окажеше жена, която молеше шафнера да я премести в „женско“ купе. Дори в нашето белязано със свобода на нравите време има още много жени, които не искат да прекарват нощта във влака насаме с непознат мъж. Случваше се жената да се мести в друго купе, а на нейно място да идва мъж, но понякога жената се преместваше, а Мусатов оставаше сам. Да можеше и днес да стане така!

Но не стана. Вторият пътник се оказа млада жена, привлекателна и за неудоволствие на Андрей — общителна, тя още от прага се разприказва и се представи с името Лика.

— Ако искате, ще помоля шафнера да ви премести в купе, където пътува друга дама? — предложи Андрей, тайно надявайки се да получи съгласие.

— Ама не, защо? — лъчезарно се усмихна спътницата му. — И тук прекрасно ще се наспя. Изобщо няма да ме притеснявате.

До тръгването на влака оставаха още петнайсет минути, по коридора сновеше продавач на вестници и списания и със звучен глас предлагаше на пътниците своята стока. Спътницата подаде глава от купето.

— Ако обичате.

Продавачът влезе и нареди пресата на седалката. Лика си избра два вестника и му подаде банкнота от петстотин рубли.

— Ама недейте така, момиче, та аз не мога да ви върна ресто.

— Но аз нямам дребни.

— Моля ви, потърсете. Вестниците ви струват само осемнайсет рубли, а вие ми давате петстотин.

— Ами нямам, нали ви казах.

Андрей въздъхна от досада и бръкна в джоба на окаченото на закачалката сако да извади портфейла си.

— Аз имам.

— Ох, благодаря ви — благодарно зачурулика Лика. — После ще разваля при шафнера и ще ви ги върна.

Андрей даде на продавача петдесет рубли, прибра рестото и започна грижливо да подрежда парите в портфейла си — банкнотите в едното отделение, монетите — в другото, което се затваряше с цип.

— Ау, това майка ви ли е? — Лика беше застанала до него и без да се притеснява, разглеждаше малката цветна снимка на Ксения Георгиевна, която бе поставена в закритото с прозрачна пластмаса отделение на портфейла.

— Да — сухо отвърна той.

— А това?

До снимката на майка му имаше още една, черно-бяла. Тя се бе появила там съвсем наскоро. Андрей почувства как се свиха устните му. Знаеше, че рано или късно ще настъпи момент, когато ще трябва да каже това на глас. И знаеше, че ще му бъде трудно. Е, какво пък, щом се налага, ще го каже сега.

— Това е баща ми — каза той и се усмихна.

Стори му се, че една стена рухна пред него и зад нея се разкри прекрасен и сияещ свят.

[1] Пьотър Карлович Клодт (1805–1867) — известен руски скулптор. — Б.пр. ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.